

ROBERT HAJNLAJN

BUDUĆA ISTORIJA

KNJIGA PRVA

TOK ŽIVOTA

Predsedavajući snažno zalupa o sto, zahtevajući tišinu. Povici i žamor postepeno se utišaše, dok je nekoliko samoimenovanih čuvara reda ubeđivalo nekolicinu usijanih glava da sednu. Čovek za govornicom pored predsedavajućeg kao da nije primećivao sav taj metež. Njegovo blago, pomalo nestašno lice, bilo je bezizražajno. Predsedavajući se okrenu ka govorniku i oslovi ga, glasom kojim je jedva suzdržavao bes i netrpeljivost.

"Doktore Pineru" - ovo 'doktore' bilo je jedva naglašeno - "moram vam se izviniti zbog ovih neprimerenih izgređa tokom vašeg izlaganja. Iznenađen sam da su moje kolege do te mere zanemarile dostojanstvo naučnika i prekinule govornika, bez obzira..." On za trenutak zastade i iskrivi usta. "Bez obzira kolika provokacija bila."

Pineru mu se nasmeši okrenuvši se prema njemu, osmehom koji je na neki način predstavljao otvorenu uvredu. Predsedavajući, vidno se obuzdavajući, nastavi:

"Iskreno bih voleo da se program okonča pristojno i u miru. Želim da završite svoje izlaganje. Ipak, moram vas zamoliti da ne zamarate naše umove stvarima za koje svaki obrazovani čovek zna da su neistinite. Ograničite se na svoje otkriće - ako ga imate."

Pineru raširi svoje punačke, bele ruke, sa dlanovima okrenutim na dole. "Kako vam mogu predstaviti jednu novu ideju ako vam prethodno ne razbijem zablude?"

Publika se uzmeškolji i ponovo poče žagoriti. Neko iz zadnjeg dela sale povika: "Izbacite šarlatana! Dosta je bilo!" Predsedavajući opet zalupa čekićem.

"Gospodo! Molim vas!" Zatim se okrenu Pineru. "Moram li vas podsetiti da niste pripadnik ove ustanove, i da vas nismo pozvali?"

Pineruove obrve se izviše. "Zaista? Ipak, kao da se prisećam pozivnice sa zaglavljem Akademije?"

Predsedavajući se ugrize za donju usnu pre nego što odgovori. "Da. Lično sam napisao tu pozivnicu. Ali, bilo je to na zahtev jednog od saradnika - učtivog, razboritog gospodina, ali ne i naučnika, ne člana Akademije."

Pineru se nasmeši svojim razdražujućim osmehom. "Tako, znači?"

Trebalo je da pogodim. Stari Bidvel, zar ne, iz Ujedinjenih osiguravajućih društava? I želeo je da me njegove plaćene ajkule rastrgnu kao prevaranta? Jer, ako budem u stanju da nekom čoveku obelodanim datum njegove smrti, niko više neće biti spreman da kupuje te slatke, osiguravajuće polise? Ipak, kako ćete me proglasiti prevarantom, ako me najpre ne saslušate? Čak i ako ste slučajno dovoljno pametni da me razumete? Bah! Poslao je šakale da rastrgnu lava." On im namerno okrenu leđa. Žagor gomile naraste i poprimi preteći ton. Predsedavajući uzalud povika, zahtevajući red. Čovek u prvom redu ustade.

"Gospodine predsedavajući!"

Predsedavajući uluči priliku i povika: "Gospodo! Doktor Van RajnSmit ima reč." Žagor prestade.

Doktor pročisti grlo, zagladi svoju prelepu belu kosu i zavuče jednu ruku u džep svojih savršeno skrojjenih pantalona. Ponašao se kao u ženskom klubu.

"Gospodine predsedavajući, članovi Akademije nauka, ispoljimo malo trpeljivosti. Čak i ubica ima prava na reč pre nego što mu se izrekne presuda. Možemo li makar to učiniti? Čak i ako smo možda posve sigurni u presudu? Ja odajem dr Pinerou puno poštovanje, koje ovo uzvišeno telo duguje jednom kolegi koji nije iz njegovih redova, iako nam..." On se malo okrenu prema Pinerou. "Iako nam možda nije poznat univerzitet koji mu je dodelio zvanje. Ako je ono što ima da nam kaže laž, ne može nas povrediti. Ako je istina, trebalo bi je čuti." Njegov baršunasti, učtivi glas nastavi, blago i umirujuće. "Ako nam se maniri cenjenog doktora ne čine baš po meri, moramo imati na umu da doktor možda potiče iz mesta ili sloja ljudi neopterećenih takvim tričarijama. Naš dobar prijatelj i dobročinitelj nas je zamolio da saslušamo ovu osobu i pažljivo procenimo vrednost njegovih tvrdnji. Uradimo to sa dostojanstvom i uljudnošću."

On sede praćen gromkim aplauzom i svestan da je učvrstio svoj položaj intelektualnog vođe. Sutra će novine opet spomenuti zdravo rasuđivanje i ubedljivu ličnost 'najzgodnijeg akademika Amerike'. Ko zna? Možda će i stari Bidvel dati onaj prilog za bazen.

Kada je aplauz uminuo, predsedavajući se okrene ka uzročniku nemira, koji je, blaženog izraza lica, sedeo ruku prekrštenih preko

svog trbuščića.

"Hoćete li nastaviti, dr Pinero?"

"A zbog čega bih nastavlja?"

Predsedavajući sleže ramenima. "Zbog toga ste i došli."

Pinero ustade. "Istina. Savršena istina. Ipak, da li je to baš bilo mudro sa moje strane? Ima li ovde ikoga sa otvorenim umom, ko može pogledati činjenicama u oči a da ne pocrveni? Mislim da nema. Čak me je i taj lepi gospodin koji vas je zamolio da me saslušate već prosudio i osudio. On traži red, ne istinu. Ipak, recimo da istina pobija red, da li bi je on prihvatio? Da li biste vi to uraditi? Mislim da ne biste. S druge strane, ako ne nastavim, vi ćete automatski pobediti. Mali čovek sa ulice misliće da ste vi, mali ljudi, mene, Pineroa, razobličili kao varalicu, prevaranta. To, međutim, ne odgovara mojim planovima. Zato ću govoriti.

Da ponovim u čemu se moje otkriće sastoji. Jednostavnim rečima, otkrio sam tehniku pomoću koje se može utvrditi koliko će neki čovek živeti. Mogu vam unapred dati listu Anđela Smrti. Mogu vam reći kada će Crna Kamila kleknuti ispred vaših vrata. Za pet minuta, uz pomoć svog aparata mogu vam reći koliko je zrna peska ostalo u vašim peščanicima." On zastade i prekrsti ruke na grudima. Za trenutak je vladala tišina, a onda se publika ponovo uskomeša. Konačno, predsedavajući se umeša.

"Jeste li završili, dr Pinero?"

"Šta bi još moglo da se kaže?"

"Niste nam objasnili kako vaš pronalazak radi."

Pinero izvi obrve. "Predlažete li mi to da predam plodove svog rada deci da se poigraju njime? Radi se o opasnoj stvari, prijatelju moj. Čuvam je za čoveka koji je razume - za sebe." On se pri tom lupnu po grudima.

"Kako možemo znati da li imate nešto da podupre vaše neverovatne tvrdnje?"

"Vrlo jednostavno. Pošaljite delegaciju da me posmatra dok eksperimentišem. Ako radi, u redu. Priznaćete to i objaviti svetu. Ako ne radi, ja sam raskrinkan i izviniću se. Ja, Pinero, izviniću se."

Mršavi, pogrbljeni čovek iz pozadine ustade. Predsedavajući mu dade reč i on poče:

"Gospodine predsedavajući, kako cenjeni doktor može tako nešto

predložiti? Zar očekuje da sačekamo dvadeset ili trideset godina, da neko od nas umre i dokaže njegove tvrdnje?"

Pinero, ni ne zatraživši reč, odmah odgovori:

"Fuj! Kakve gluposti! Zar ni toliko pojma nemate o statistici, da ne znate da u bilo kojoj većoj grupi ljudi postoji najmanje jedan koji će umreti u bliskoj budućnosti? Da vam nešto predložim: dajte mi da testiram svakog od vas i reći ću vam ime čoveka koji će umreti u roku od dve nedelje; da, i dan i čas njegove smrti." On se gnevno osvrnu po prostoriji. "Da li prihvatate?"

Još jedan čovek ustade, gojazan tip koji je govorio odmerenim tonom. "Ja se prvi ne smem složiti sa takvim eksperimentom. Kao lekar, sa tugom sam mogao uočiti znake ozbiljnih srčanih problema kod mnogih naših starijih kolega. Ako dr Pinero poznaje te simptome, kao što mislim da je slučaj, i ako za svoju žrtvu odabere jednu takvu osobu, ova će verovatno umreti na vreme, bilo da taj govornikov budilnik radi ili ne."

I naredni govornik ga podrža. "Dr Šepard je u pravu. Zbog čega bismo traćili vreme na vudu vradžbine? Po mom mišljenju, osoba koja sebe naziva doktor Pinero želi da ovu ustanovu iskoristi da bi pridala važnost svojim tvrdnjama. Ako budemo učestvovali u ovoj farsu, postupićemo upravo onako kako je on isplanirao. Ne znam tačno kakve su njegove namere; ali, mogu se kladiti da je smislio način da nas iskoristi za svoje planove. Predlažem, gospodine predsedavajući, da nastavimo sa redovnim poslovima."

Ovaj predlog bi praćen odobravanjima, ali Pinero ipak ne sede. Uz povike "Mir! Mir!" on im odmahnu svojom neurednom glavom i dobaci:

"Varvari! Imbecili! Glupave mrcine! Vaš soj sprečavao je velika otkrića od kada znamo za sebe. Takva slepa rulja bi i Galileja naterala da se prevrće u grobu. Ona debela budala tamo naziva sebe lekarom. Vrač bi bio bolji izraz! Onaj mali ćelavi kepec... Vi, tamo! Vi sebe nazivate filosofom i brbljate o životu i vremenu, smeštajući se u svoje sićušne okvire. A šta zapravo znate o svemu tome? Kako možete nešto naučiti, kada nećete ni da proverite nešto, kada vam se za to pruža prilika? Bah!" On pljunu na pod. "Nazivate ovo Akademijom nauka. Ja je, međutim, nazivam skupom pogrebnika, zainteresovanih samo za balsamovanje ideja svojih

genijalnih prethodnika."

On zastade da uzme vazduh i dva člana predsedavajućeg komiteta ga zgrabiše sa obe strane i izbaciše iz sale. Nekolicina reportera žurno ustade i pođe za njim. Predsedavajući uluči priliku i proglasi sastanak završenim.

Novinari sustigoše Pineroa dok je izlazio iz zgrade. Hodao je lakim, opuštenim korakom i zviždukao neku pesmicu. Nije bilo ni traga ratobornosti koju beše pokazao pre samo nekoliko trenutaka. Novinari ga okružiše. "Šta kažete na intervju, doco?" "Šta mislite o modernom obrazovanju?" "Baš ste im pokazali! Šta mislite o zagrobnom životu?" "Skinite taj šešir, doco... 'tičica!'"

On im se nasmeši. "Jedan po jedan, momci, i ne tako brzo. I sam sam bio novinar. Šta velite, da dođete kod mene i da tamo o svemu popričamo?"

Nekoliko minuta kasnije svi su pokušavali da se smeste u Pineroovoj neurednoj dnevno-spavaćoj sobi, paleći svoje cigare. Pinero zadovoljno pogleda oko sebe. "Šta ćete, momci? Skoč ili burbon?" Pošto to obaviše, predoše na posao. "A sada, momci, šta vam treba?"

"Otvorite karte, doktore. Imate li nešto ili nemate?"

"Budite sigurni da imam, mladi moj prijatelju."

"Onda nam recite kako ta vaša sprava radi. Onaj fazon koji ste prodali profama neće vas daleko odvesti."

"Molim vas, prijatelju. To je moj izum. Očekujem da pomoću njega zaradim novac. Da li biste vi bili za to da ga dam prvoj osobi koja ga zatraži?"

"Vidite, doktore, morate nam dati nešto ako očekujete da se pojavite u jutarnjim novinama. Šta koristite? Kristalnu kuglu?"

"Ne, ne baš. Da li biste želeli da vidite moj aparat?"

"Svakako. To je već nešto."

On ih odvede u susednu sobu i pokaza rukom. "Evo ga, momci." Gomila opreme koja im se ukazala pomalo je podsećala na rendgensku mašinu. Izuzev očigledne činjenice da radi na struju i da neki broјčanici rade sa poznatim jedinicama, letimičan pregled ništa nije govorio o njenoj funkciji.

"Kakav joj je princip, doktore?"

Pinero napući usne i razmisli. "Bez sumnje ste upoznati sa

stanovištem da je život, u suštini, električne naravi? E pa, to stanovište ne vredi ni pet para, ali će vam, nadam se, pomoći da shvatite čitavu zamisao. Takođe, govore vam da je vreme četvrta dimenzija. Možda u to verujete, možda ne. To je već toliko puta rečeno, da gubi svako značenje. Jednostavni kliše koji ta puvala koriste da bi impresionirala budale. Ali, sada probajte da to zamislite i osetite."

On priđe jednom od reportera. "Uzmimo, recimo, vas kao primer. Vaše ime je Rodžers, zar ne? Vrlo dobro, Rodžerse, vi ste prostorno-vremenski događaj koji se proteže na četiri načina. Visoki ste oko metar osamdeset, široki otprilike pedesetak santimetara i debeli dvadeset pet. U vremenu iza vas, taj se prostorno-vremenski događaj prostire negde do, možda, 1916. godine, i mi ovde vidimo njegovo ukrštanje pod pravim uglom u odnosu na vremensku osu. Na tom kraju je beba koja miriše na mleko i koja balavi svoj doručak na portiklu. Na drugom kraju, možda, nalazi se starac negde u 1980-tim. Zamislite sada taj prostorno-vremenski događaj koji nazivamo Rodžers kao dugačkog ružičastog crva koji se proteže kroz godine, pri čemu mu je jedan kraj u materici a drugi u grobu. Ovde, u ovom trenutku, on prolazi pored nas i to ukrštanje mi vidimo kao jedno čvrsto fizičko telo. Ali, to je iluzija. Ovaj ljubičasti crv se fizički nastavlja kroz godine. U stvari, čitava rasa se može predstaviti na ovaj način, jer se ovi ljubičasti crvi granaju od drugih crva. Rasa je kao loza koja se prepliće i pušta pupoljke. Uzimajući u obzir samo ukrštanje jedne loze, lako možemo pasti u zabludu da su u pitanju individue."

On zastade i zagleda im se u lica. Jedan od njih, mrgodni, iskusni tip reče:

"Sve je to, Pinero, veoma lepo - ako je istinito - ali, kuda vas to vodi?"

Pinero mu se nasmeši vedrim smeškom. "Strpljenja, prijatelju. Zamolio sam vas da zamislite život kao pojavu električne naravi. Sada našeg crva zamislite kao provodnika struje. Možda ste čuli da elektroinženjeri mogu, određenim merenjima, da odrede gde se prekinuo prekookeanski kabl, a da pri tom ni ne mrdnu sa obale. Ja to isto radim sa našim ljubičastim crvima. Primenjujući svoje instrumente na ukrštanje u ovoj sobi, mogu predvideti kada će doći

do prekida - to jest, kada će nastupiti smrt. Ili, ukoliko želite, mogu obrnuti priključke i reći vam datum vašeg rođenja. Ali, to nije interesantno, budući da ga već znate."

Mrgodni izvi gornju usnu. "Uhvatio sam vas, doco. Ako je to što ste rekli o rasi nalik na soj ljubičastih crva tačno, onda ne možete određivati rođendane zato što je veza sa rasom neprekinuta od trenutka rođenja. Vaš provodnik trebalo bi da seže kroz majku, sve do čovekovog najjudaljenijeg pretka."

Pinero se ozari. "Tačno i pametno, prijatelju. Ipak, previše ste se oslonili na analogiju. Ovde se ne radi na precizan način, na koji se meri dužina električnog provodnika. Na neki način, to vam je više kao merenje dužine nekog dugačkog hodnika, odbijanjem eha na njegovom drugom kraju. Kod trenutka rođenja, u hodniku se javlja jedan zavijutak, i, pravilnim podešavanjem, ja mogu da izračunam eho upravo od tog zavijutka. Postoji samo jedan slučaj kod kojeg ne mogu pravilno čitati: kada žena nosi dete, ne mogu razlučiti njenu životnu liniju od linije fetusa."

"Dokažite to."

"Svakako, prijatelju. Hoćete li da učestvujete?"

Jedan od prisutnih novinara umeša se. "Prihvatio je tvoju igru, Luk. Učestvuj ili umukni."

"Važi. Šta treba da uradim?"

"Najpre napišite datum svog rođenja na listu papira i predajte ga nekom od svojih kolega."

Luk ga posluša. "Šta sada?"

"Skinite odeću sa sebe i stanite na ovu vagu. Tako... A sada mi recite, da li ste ikada bili znatno mršaviji ili deblji nego sada. Niste? Koliko ste bili teški pri rođenju? Pet kilograma? Lepa debela beba. Više ne ispadaju tako velike."

"Čemu sve ove gluposti?"

"Pokušavam, dragi moj Luče, da izračunam približan presek našeg dugačkog ljubičastog provodnika. A sada, sedite ovde. Stavite ovu elektrodu u usta. Ne, neće vas povrediti; napon je dosta nizak, manji od jednog mikrovolta; moram imati dobru vezu." Doktor ga ostavi i otide iza aparata, gde spusti neki zaklon ispred glave, pre nego što počne doticati kontrole. Neki od vidljivih brojčanika oživeše i tiho zujanje dopre iz mašine. Posle nekog vremena zujanje prestade i

doktor iskoči iz svog skrovišta.

"Dobio sam jedan datum u februaru, 1912. Kod koga je papir sa datumom?"

Papir bi izvučen i razmotan. Na njemu je pisalo: 22. februar 1912.

Tišina koja je usledila bi prekinuta glasom sa ruba male družine.

"Doktore, mogu li dobiti još jedno piće?"

Napetost popusti, i njih nekoliko progovori odjednom. "Pokušajte na meni, doktore." "Mene prvo, doktore, siroče sam i zaista bih želeo da znam." "Šta kažete, doktore. Dajte, molimo vas."

Pinero se složi, smešeći se, i stade uskakati i iskakati iz svoje jazbine, poput jazavca. Kada su svi dobili iste komadiće papira, kao dokaze doktorovog umeća, Luk prekide dugu tišinu:

"A da nam pokažete kako predviđate smrt, Pinero?"

"Ako želite. Ko želi da proba?"

Niko ne odgovori. Njih nekolicina gurnu Luka napred. "Hajde, pametnjakoviću. Ti si to tražio." On dopusti da ga gurnu u stolicu. Pinero pomeri nekoliko prekidača i ode iza aparata. Kada je zujanje uminulo, on izađe, trljajući ruke.

"Pa, to bi bilo sve, momci. Imate li dosta za priču?"

"Hej, a šta je sa predviđanjem? Kada će Luk dobiti svoje?"

Luk stade ispred njega. "Da, šta je sa tim? Kakav je vaš odgovor?"

Pinero je delovao snuždeno. "Gospodo, iznenađujete me. Tu informaciju dajem samo uz naknadu. Pored toga, radi se o profesionalnoj tajni. Nikome takvo obaveštenje ne dajem, osim klijentu koji me je unajmio."

"Ne smeta mi. Recite im."

"Vrlo mi je žao. Moram vas odbiti. Složio sam se samo da vam pokažem kako radi, ne i da vam dam rezultate."

Luk zgnječi opušak cigarete o pod. "Prevara, momci. Verovatno se obavestio o datumima rođenja svih novinara u gradu, samo da bi nam mogao ovo prikazati. Neće vam proći, Pinero."

Pinero ga sažaljivo pogleda. "Jeste li oženjeni, prijatelju?"

"Nisam."

"Imate li nekoga ko zavisi od vas? Neke bliske rođake?"

"Nemam. Zašto, hoćete li da me usvojite?"

Pinero tužno odmahnu glavom. "Izuzetno mi je žao, dragi Luče. Umrećete pre sutrašnjeg dana."

NAUČNI SASTANAK ZAVRŠIO SE GUŽVOM
PROFESORI BUDALE - PORUČUJE PROROK
SMRT PO ČASOVNIKU
NOVINAR UMRO OD DOKTOROVE DROGE
'PREVARANT' TRAŽI GLAVE NAUČNIKA

"...u roku od dvadeset minuta od Pineroovog čudnog predskazanja, na Timonsa je pao reklamni pano dok je išao Brodvejem prema sedištu 'Daily Herald', u kome je radio."

"Doktor Pinero odbio je da komentariše ovaj slučaj, ali je potvrdio priču da je predvideo Timonsovu smrt pomoću svog takozvanog kronovitametra. Šef policije, Roj..."

Da li vas brine BUDUĆNOST???????

Ne bacajte novac na predskazivače sudbine
pozovite dr Huga Pineroa, biosavetnika,
da vam pomogne da isplanirate budućnost koristeći se
nepogrešivim naučnim metodima.

Nema hokus-pokusa

Nema poruka sa one strane groba

10.000 \$ ako se naša predviđanja ne ostvare

Formular šaljemo na zahtev

SANDS of TIME, Inc.

Majestic Bldg, Apartman 700

(oglas)

Pravno obaveštenje

Onome na koga se ovo odnosi, pozdravi! Ja, Džon Kebot Vintrop III, iz advokatske firme Vintrop, Vintrop, Ditmars i Vintrop, potvrđujem da mi je Hugo Pinero iz ovog grada predao deset hiljada dolara u važećoj valuti Sjedinjenih Država, i uputio me da ih stavim na čuvanje u banku po vlastitom izboru, sa sledećim uputstvom:

Čitav ovaj iznos biće plaćen prvom klijentu Huga Pineroa i/ili kompanije Sands od Time, koji bude živeo makar samo jedan procenat duže od roka koji mu predvidi dr Hugo Pinero, ili njegovim naslednicima prvog koji ne doživi taj trenutak, šta god da se najpre

dogodi.

Dalje potvrđujem da sam ovu obveznicu, zajedno sa gorenavedenim uputstvima, stavio u Prvu nacionalnu banku ovog grada.

Potpisano i overeno pečatom,
Džon Kebot Vintrop III

Potpisano i pečatirano preda mnom
dana 2. aprila 1951.

Albert M. Svanson

Javni beležnik za ovaj okrug i državu
Moj mandat ističe 17. juna 1951.

"Dobro večer dame i gospodo koji slušate radio... Dajemo pregled štampe... Novosti! Hugo Pinero, čudotvorac koji se stvorio niotkuda, obavio je svoje hiljadito predviđanje smrti bez, u međuvremenu, ijednog pokušaja da se dobije nagrada koju je obećao onome ko ga uhvati u grešci. Sa trinaest već mrtvih klijenata, matematički je gotovo sigurno da taj čovek raspolaže privatnom telefonskom linijom sa kancelarijom One Matore sa Kosom. To je možda jedina vest koje ne želim da saznam pre nego što se dogodi... Vaš izveštač sa druge obale neće biti klijent proroka Pineroa..."

Sudijin meki bariton preseče plesnivi vazduh sudnice. "Molim vas, gospodine Vims, vratimo se na stvar. Sud vam je prihvatio molbu za privremeno obustavljanje naloga, a sada tražite da se odluka o tome preinači u trajnu. S druge strane, gospodin Pinero tvrdi da niste izneli nikakav razlog za to i traži da se sudska zabrana poništi, i da naložim vašem klijentu da obustavi pokušaje mešanja u ono što Pinero naziva običnim legalnim poslom. Budući da se ne obraćate poroti, molim vas da zanemarite retoriku i objasnite mi običnim jezikom zbog čega da ne prihvatim njegov zahtev."

Gospodin Vims nervozno zgrči bradu, što mu izvuče opuštenu podvaljak ispod visokog, krutog okovratnika i poče: "Poštovani sude, zastupam javnost..."

"Samo trenutak. Mislio sam da se ovde pojavljujete kao zastupnik Ujedinjenih osiguravajućih društava."

"Tačno, poštovani sudijo. U širem smislu, predstavljam još i neke veće osiguravajuće, povereničke i finansijske ustanove; njihove deoničare i nosioce polisa, koji predstavljaju većinu građanstva. Uz to, osećamo i da štitimo interese čitave populacije: neorganizovane, nesposobne da progovori i, uopšte, nezaštićene."

"Mislio sam da ja ovde predstavljam narod", primeti sudija suvo. "Bojim se da vas moram smatrati samo zastupnikom vašeg navedenog klijenta. Ali, nastavite; kakav je vaš predlog?"

Postariji advokat proguta knedlu i ponovo otpoče. "Poštovani sudijo, smatramo da postoje dva razloga da se rečena zabrana proglašuje trajnom, i da je svaki od tih razloga sam po sebi dovoljno jak. Prvo, ova osoba se bavi proricanjem, zanimanjem zabranjenim i zakonima i ustavom. On je najobičniji čitač sudbine, šarlatan koji se koristi lakovernošću javnosti. Nesumnjivo, pametniji je od običnih ciganskih gatara, astrologa ili spiritista, ali je stoga još opasniji. On lažno tvrdi da se koristi modernim naučnim metodima, samo da bi svom bajanju pribavio više uverljivostu. Dovedli smo ovamo, u sud, vodeće predstavnike Akademije nauka da daju stručno mišljenje o besmislenosti njegovih tvrdnji.

Drugo, recimo da su njegove tvrdnje tačne - uzimamo to, naravno, samo kao pretpostavku..." Vims dozvoli sebi škrt osmeh. "Mi, međutim, smatramo da su njegove radnje u protivnosti sa javnim interesom uopšte, i posebno nezakonito štetne po interese mog klijenta. Spremni smo da predočimo brojne dokaze da je ova osoba objavila, ili uzrokovala da se objave, proglašuje kojima savetuje ljude da se liše neprocenjive zaštite životnog osiguranja, na veliku štetu same njihove dobrobiti i finansijskog položaja mog klijenta."

Pinero ustade sa svog mesta. "Poštovni sudijo, mogu li nešto da kažem?"

"Šta to?"

"Verujem da mogu pojednostaviti situaciju ako mi se dozvoli da načinim jednu kratku analizu."

"Poštovani sudijo", upade Vims, "ovo je u suprotnosti sa pravilima."

"Malo strpljenja, gospodine Vims. Vaši interesi neće biti povređeni. Čini mi se da nam treba više svetlosti i manje buke oko ovog slučaja. Ako dr Pinero može skratiti postupak onim što ima da kaže, daću mu reč. Izvolite, Pinero."

"Hvala vam. Da se nadovežem na Vimsove optužbe, spreman sam da priznam da sam izdao pomenute proglase."

"Samo trenutak, doktore. Odabrali ste da budete sami sebi advokat. Jeste li sigurni da ste dovoljno stručni da zaštitite svoje interese?"

"Spreman sam da rizikujem. Naši prijatelji mogu lako dokazati ono što tvrdim."

"Vrlo dobro. Možete nastaviti."

"Priznajem da su mnoge osobe otkazale svoja životna osiguranja, ali čekam tužioca da dokaže da su zbog toga pretrpeli neki gubitak ili neku štetu. Istina je da su zahvaljujući mojoj aktivnosti Ujedinjena osiguravajuća društva izgubila tržište, ali to je prirodna posledica mog otkrića, koje je polise učinilo nepotrebnim, koliko i luk i strelu. Ako se zabrana zasniva na tome, onda ću otvoriti fabriku petrolejki i zahtevati da se Edisonu i General Electricisu zabrani proizvodnja sijalica.

Priznajem da se bavim predviđanjem smrti, ali poričem da to činim pomoću magije, crne, bele, ili bilo koje druge boje. Ako je nezakonito praviti prognoze na osnovu naučnih metoda, onda su statističari Ujedinjenih osiguravajućih društava već godinama krivi za predviđanje tačnog procenta onih koji će u nekoj većoj grupi ljudi umreti. Ja predviđam smrt pojedinačno; Ujedinjena osiguravajuća društva grupno. Ako su njihovi postupci zakoniti, kako moji mogu biti protivzakoniti?

Doduše, znatnu razliku čini da li ja mogu izvesti to što obećavam i siguran sam da će takozvani stručni svedoci Akademije nauka tvrditi da ne mogu. Ali, oni ništa ne znaju o mojim metodima i ne mogu dati stručno svedočenje o njima..."

"Samo trenutak, doktore. Gospodine Vims, je li tačno da vaši stručni svedoci nisu upoznati sa teorijama i metodima doktora Pineroa?"

Vims je izgledao zabrinut. Pošto je neko vreme lupkao prstima po stolu, on odgovori: "Da li mi sud dozvoljava nekoliko minuta da se konsultujem?"

"Svakako."

Vims se zabrinutim šapatom posavetova sa svojim svedocima, pa se okreće sudiji. "Imamo predlog, poštovani sudijo. Ako dr Pinero objasni svoju teoriju i njenu praktičnu stranu, onda će ovi poznati naučnici biti u mogućnosti da daju sudu svoje mišljenje o njoj."

Sudija upitno pogleda Pineroa, koji odgovori: "Ne slažem se sa tim. Bilo da je moje otkriće ispravno ili nije, bilo bi opasno predati ga u ruke budala i lajavaca..." On pokaza rukom na grupicu profesora koji su sedeli u prvom redu, pa zastade i zlurado se nasmeši. "To ta gospoda i sama znaju. Uz to, nije potrebno poznavati proces da bi se dokazalo da nešto funkcioniše. Je li potrebno biti upoznat sa biološkim razmnožavanjem da bi se posmatrala koka kako leže jaja? Je li potrebno da iz početka učim ove samoimenovane mudrace - da iz njih iskorenim predrasude - da bih im dokazao da su moja predviđanja tačna? Postoje dva načina stvaranja mišljenja o nečemu u nauci. Jedan je naučni metod; drugi je školski. Može se presuditi na osnovu eksperimenta, ili se može slepo prihvatiti autoritet. Naučnikovom umu eksperimentalni dokaz je najvažniji, a teorija je samo pogodnost u opisivanju, koja se, ako se ne uklapa, može odbaciti. Akademikovom umu autoritet je sve, a činjenice se odbacuju ako se ne uklapaju u teoriju koju proglašava ličnost od autoriteta.

Upravo je takav način posmatranja - učeni umovi koji se kao prirepici drže oborene teorije - zaustavljao kroz vekove napredak nauke. Spreman sam da svoje tvrdnje dokažem eksperimentom, i, kao Galilej u jednom drugom sudu, kažem: 'Ipak se okreće!'

Već sam jednom ponudio takav dokaz istoj ovoj grupi samozvanih stručnjaka i oni su moj predlog odbacili. Obnavljam svoju ponudu: dajte mi da izmerim životne niti članova Akademije nauka. Neka oni odrede komitet koji će kontrolisati rezultate. Zapečatiću svoje nalaze u dve grupe koverata; na spoljašnjoj strani svakog koverta prve grupe napisaću ime člana, a na unutrašnjoj datum njegove smrti. U drugoj grupi, na spoljašnju stranu staviću datum, a unutra će se nalaziti imena. Neka komitet stavi koverte u sef, i neka se sastaje sa vremena na vreme, da otvori potrebne koverte. U tako velikoj grupi ljudi smrt se može očekivati, ako je verovati statističarima Ujedinjenih osiguravajućih društava, svakih nedelju ili dve dana. Na taj način vrlo brzo će doći do saznanja da li je Pinero lažov ili nije."

On zastade, isprsi svoje male grudi dok se skoro nisu poravnale sa njegovim malim okruglim trbuhom. Posmatrao je preznojane naučnike. "Pa?"

Sudija izvi obrve i pogleda Vimsa. "Da li prihvatate?"

"Poštovani sudijo, nalazim da je ovaj predlog krajnje nepriličan..."

Sudija ga prekide. "Upozoravam vas da ću presuditi protiv vas ako ne prihvatite, ili ako ne predložite isto tako razložan način da se utvrdi istina."

Vims otvori usta, predomisli se, pređe pogledom preko lica učenih svedoka i pogleda sudiju. "Prihvatamo, poštovani sudijo."

"U redu. Dogovorite se oko pojedinosti. Privremena zabrana se ukida i doktor Pinero ne sme biti uznemiravan u obavljanju svog posla. Odluka o trajnoj zabrani odlaže se radi prikupljanja dokaza. Pre nego što napustimo ovaj predmet, gospodine Vims, želeo bih samo da prokomentarišem teoriju koju ste zastupali, tvrdeći da je vašem klijentu načinjena šteta. U mozgovima određene grupe ljudi u ovoj zemlji pojavilo se uverenje da, ako su neki pojedinac ili kompanija dugo godina sticali novac na račun naroda, država i sud imaju obavezu da im obezbede da nastave sa takvim zarađivanjem, čak i ako su se vremena promenila ili je to u suprotnosti sa interesom naroda. Ta čudna doktrina ne postoji ni u zakoniku ni u zdravom razumu. Ni pojedinci ni preduzeća nemaju nikakvo pravo da uđu u sudnicu i traže da se časovnik istorije zaustavi, ili vrati unazad, radi njihove dobrobiti. To je sve."

Bidvel nezadovoljno frknu. "Vimse, ako ne možeš ništa bolje da smišliš, Ujedinjenim osiguravajućim društvima biće potreban novi glavni advokat. Prošlo je deset nedelja od kako si izgubio parnicu i onom malom kopiletu novac ispada iz ušiju. U međuvremenu, osiguravajuće kompanije u zemlji redom bankrotiraju. Hoskinse, koliki nam je gubitak?"

"Teško je reći, gospodine Bidvel. Svakim danom je sve gore. Isplatili smo trinaest velikih polisa ove nedelje; sve su uzete otkako je Pinero počeo sa poslom."

Mali, suvonjavi čovek se oglasi. "Bidvele, šta misliš da ne izdajemo nove polise dok ne budemo imali vremena da proverimo da li su se kupci posavetovali sa Pinerom. Ili, zar ne možemo sačekati da ga naučnici raskrinkaju?"

Bidvel se namršti. "Ti prokleti optimisto! Neće ga raskrinkati. Oldriče, zar se ne možeš suočiti sa činjenicama? Taj mali, debeli čir nabasao je na nešto; kako, ne znam. Ovo je borba do kraja. Ako čekamo,

gotovi smo." On baci cigaretu u pepeljaru i besno uze još jednu. "Čistite mi se odavde, svi vi! Srediću ovo na svoj način. I ti Oldriče. Ujedinjena osiguravajuća društva ne mogu da čekaju."

Vims glasno pročisti grlo. "Gospodine Bidvel, nadam se da ćete se posavetovati sa mnom pre bilo kakve značajnije promene u politici firme?"

Bidvel, međutim, samo frknu i svi iziđoše; a kada nestadoše i vrata se za njima zatvoriše, Bidvel pritisnu prekidač na svom interfonu. "U redu. Pošalji ga unutra."

Vrata se ponovo otvoriše i sitan, gizdav čovek za trenutak zastade na pragu. Pre nego što zakorači unutra, on svojim malim, tamnim očima brzo pređe preko sobe, a onda dođe do Bidvela hitrim, tihim korakom. Govorio je ravnim, bezosećajnim glasom. Lice mu je bilo bezizražajno, izuzev živahnih, gotovo životinjskih očiju. "Želeli ste da popričamo?"

"Da."

"Šta je u pitanju?"

"Sedite, da porazgovaramo."

Pinero se susreo sa mladim parom na vratima svoje kancelarije.

"Uđite, dragi moji, samo uđite. Sedite. Osećajte se kao kod svoje kuće. Tako... A sada mi recite, šta Pinero može da učini za vas? Siguran sam da tako mladi ljudi nisu zabrinuti za svoj sudnji čas?"

Mladićevo iskreno mlado lice odavalo je blagu nedoumicu. "Pa, vidite, dr Pinero, ja sam Ed Hartli, a ovo je moja žena, Beti. Imaćemo - to jest, Beti očekuje bebu i, pa..."

Pinero se dobroćudno nasmeši. "Shvatam. Želite da saznate koliko ćete dugo živeti, kako biste mogli da najbolje isplanirate detinju budućnost. Vrlo mudro. Da li oboje hoćete očitavanje, ili samo vi?"

"Oboje, molim vas", odgovori mlada žena.

Pinero je ljubazno pogleda. "Slažem se. Vaše očitavanje u ovom trenutku predstavlja određen tehnički problem, ali mogu vam već sada dati neke podatke, a kasnije, kada se beba rodi, i ostatak. Dođite u moju laboratoriju, i da počnemo." On pozvoni da bi dobio njihove kartone i uvede ih u radionicu. "Gospođa Hartli prvo. Molim vas, otidite iza onog paravana i skinite se u donje rublje. Zapamtite, ja sam star čovek, kome se obraćate kao što biste se obratili nekom

lekaru."

On se okrete i pozabavi nekim sitnim podešavanjima na svom aparatu. Ed klimnu glavom svojoj ženi i ona zađe za paravan i nekoliko trenutaka kasnije pojavi se sa samo dva komada svile na sebi. Pinero je pogleda i odmah uoči njenu mladu, svežu lepotu i blagu stidljivost.

"Ovuda. Najpre vas moram izmeriti. Evo. Sada zauzmite svoje mesto na postolju. Stavite ovu elektrodu u usta. Ne, Ede, ne smete je doticati dok je u kolu. Neće potrajati ni minut. Budite tihi."

On zađe iza mašine i brojčanici oživeše. Vrlo brzo, on ponovo iziđe, sa zbunjenim izrazom lica. "Ede, da li ste je doticali?"

"Ne, doktore." Pinero ponovo nestade i ostade malo duže. Pošto je ponovo izišao, on naloži mladoj ženi da siđe i da se obuče. Potom se okrenu njenom mužu.

"Ede, spremite se."

"Šta je sa Betinim očitavanjem, doktore?"

"Ima nekih problema. Ali, najpre želim vas da testiram."

Kada je potom ponovo izišao posle mladićevog očitavanja, delovao je još zabrinutije. Ed ga upita u čemu je problem, ali Pinero samo sleže ramenima i nasmeši se.

"Ništa zabrinjavajuće, mladiću. Mala mehanička greška, čini mi se. Ipak, neću moći da vam danas predam rezultate vaših očitavanja. Moram da popravim mašinu. Možete li doći sutra?"

"Valjda možemo. Žao mi je zbog vaše mašine, nadam se da nije ništa ozbiljno."

"Siguran sam da nije. Hoćete li doći u moju kancelariju, da malo posedite?"

"Hvala vam, doktore. Vrlo ste ljubazni."

"Ali, Ede, moram da se nađem sa Elenom."

Pinero upotrebi i poslednju trunku svoje ubedljivosti na njoj. "Nećete, mlada damo, da mi posvetiti samo nekoliko trenutaka? Star sam i prija mi društvo mladih - a tako ga malo imam. Molim vas." On ih nežno odgura u svoju kancelariju i postavi ih da sednu. Potom naruči limunadu i kolače, ponudi im cigarete, pa i sam zapali jednu.

Četrdeset minuta kasnije Ed je i dalje zapanjeno slušao. Beti je očigledno bila nervozna, želeći da krene, dok je doktor nastavljao da priča o svojim mladićkim doživljajima na Ognjenoj zemlji. Kada je

doktor u jednom trenutku zastao da pripali cigaretu, ona ustade.

"Doktore, stvarno moramo da pođemo. Ne bismo li mogli čuti ostatak sutra?"

"Sutra? Sutra neće biti vremena."

"Ali, ni vi danas nemate vremena. Vaša sekretarica je već pet puta zvala."

"Zar mi ne biste mogli odvojiti još samo nekoliko minuta?"

"Zaista, danas ne možemo, doktore. Imam sastanak. Neko me čeka."

"Nema načina da vas zadržim?"

"Bojim se da nema. Hajdemo, Ede."

Pošto su izišli, doktor priđe prozoru i osmotri grad. Smesta je uočio dve sićušne figure kako napuštaju zgradu. Posmatrao ih je kako jure do ugla, čekaju da se svetlosni signal promeni i prelaze preko ulice. Ali, kada su stigli do polovine, začu se sirena. Dve male figure za trenutak zastadoše, krenuše nazad, zaustaviše se i okrenuše. Već sledećeg trenutka kola su bila na njima. Dok je vozaču pošlo za rukom da prikoči, ono ispod kola nisu više bile dve figure, već samo zgužvana gomila odeće.

Doktor se okrene od prozora, pa uze telefon i obrati se svojoj sekretarici:

"Otkazite sve moje sastanke do kraja dana... Ne.... Niko... Baš me briga, otkazite ih."

Zatim se zavalio u naslonjaču. Cigara mu se beše ugasila. Još dugo posle zalaska sunca ju je držao, neupaljenu.

Pinero sede za svoj sto i pogleda gurmanski ručak ispred sebe. Bio je naručio ovaj obrok s posebnom pažnjom, i stigao je kući malo ranije, kako bi mogao potpuno uživati u njemu.

Malo kasnije, nekoliko kapi Fiori d'Alpinija mu se nađoše na jeziku i skliznuše niz grlo. Teški mirišljavi sirup zagreja mu usta i podseti na sitno planinsko cveće po kojem piće beše dobilo ime. On uzdahnu. Bio je to dobar obed, izvanredno jelo koje je tražilo i egzotično piće. Ovakva razmišljanja, međutim, prekinu neka buka na ulaznim vratima. Čuo je mrzovoljan glas postarije služavke, a onda i neki muški glas. Graja se približavala niz hodnik i vrata salona se otvoriše.

"Madonna! Non si puo entrare! Gospodin obeduje!"

"Nije važno, Anđela. Imam vremena za ovu gospodu. Možete ući."
Pinero pogleda bahatog predvodnika pridošlica. "Imate neka posla sa mnom, a?"

"Nego šta! Pristojnim ljudima je dosta tvojih prokletih gluposti."

"I?"

Govornik ne odgovori odmah. Sitni gizdavi čovek pojavi se iza njega i pogleda Pineroa.

"Mogli bismo da počnemo." Predsedavajući komiteta gurnu ključ u bravu i otvori je. "Venzele, hoćeš li mi pomoći da nađem prave koverte?" Neko mu položi ruku na rame.

"Doktore Bejrd, traže vas telefonom."

"U redu. Donesite mi aparat."

Kada mu ga donesoše, on prinese slušalicu uvetu. "Halo... Da, ja sam... Šta?... Ne, ništa nismo čuli... Uništili mašinu, kažete... Mrtav! Kako?... Ne! Nikakve izjave. Nikakve... Zovite me kasnije..."

On zalupi slušalicu i odgurnu telefon od sebe.

"Šta je bilo?"... "Ko je mrtav?"

Bejrd podiže ruku. "Tišina, gospodo, molim vas! Pinero je pre nekoliko minuta ubijen u svojoj kući."

"Ubijen!?"

"I to nije sve. U isto vreme vandali su provalili u njegovu kancelariju i razlupali njegov aparat."

U prvi mah niko nije ni reč progovorio. Članovi komiteta samo su se međusobno z gledali. Niko nije želeo prvi da progovori.

Konačno, neko se oglasi. "Izvadite ga."

"Šta da izvadim?"

"Pineroov koverat. I on je tu. Video sam ga."

Bejrd nađe koverat i polako ga rascepi, a zatim izvadi list papira i pročita ga.

"Pa? Reci!"

"Jedan i trinaest popodne - danas."

Svi ovo ćutke prihvatiše.

Napetu tišinu prekide član komiteta koji je sedeo preko puta Bejrda, posežući za kutijom. Međutim, Bejrd ga uhvati za ruku.

"Šta hoćete?"

"Moje predviđanje - unutra je - svi smo unutra."

"Da, da. Svi smo unutra. Daj nam ih."

Bejrd položi obe ruke na kutiju. Gledao je čoveka preko puta sebe, ali ništa nije govorio. Potom obliznu usne i krajičak usta mu zaigra. Ruke su mu drhtale, ali je nastavljao da ćuti. Čovek preko puta njega sede natrag na stolicu.

"U pravu ste, naravno", složi se on. "Donesite mi tu kantu za otpatke." Bejrdov glas bio je napet, ali čvrst. On prihvati kantu za otpatke, isprazni je na pod i stavi na sto ispred sebe. Potom pocepa nekoliko koverata, zapali ih i baci u korpu, a onda nastavi da cepa koverta s obe ruke, bez prestanka potpirujući vatru. Dim ga je terao na kašalj i suze su mu tekle iz odlučnih očiju. Neko ustade i otvori prozor. Kada je napokon završio, Bejrd odgurne kantu, spusti pogled i reče:

"Bojim se da sam upropastio ovaj sto."

PUTEVI SE MORAJU KRETATI

"Ko pokreće puteve?"

Govornik za govornicom zastade, čekajući da mu publika odgovori. Odgovor je došao u vidu haotičnih povika, koji su se probili kroz zlokobni, nezadovoljni žagor gomile.

"Mi!" "Mi!" "Nego šta!"

"Ko obavlja prijavu poslove 'tamo dole', da bi se neki Džo Smit mogao udobno voziti?"

Ovog puta urlik je bio jedinstven:

"Mi!"

Govornik stade iskorišćavati stečene poene i reči potekoše iz njega u nezadrživoj bujici. Nagnuo se prema gomili, tražeći pogledom osobe kojima će uputiti svoje reči. "Šta održava privredu? Putevi! Kako prevoze hranu koju jedu? Putevima! Kako idu na posao? Putevima! Kako dolaze kući svojim ženama? Putevima!" On zastade radi dramskog efekta, a onda nastavi dubljim glasom. "Gde bi svi oni sad bili da vi, momci, ne pokrećete puteve? Bili bi u govornima do guše i svi to znaju. Ali, da li oni znaju da to cene? Malo sutra! Jesmo li tražili suviše? Jesu li naši zahtevi bili nerazumni? 'Pravo na otkaz po želji.' Svaki radnik na svakom drugom poslu ima pravo na to. 'Plata jednaka plati inženjera'. Zašto da ne? Ko su ovde pravi inženjeri? Moraš li prvo biti potrčko, sa nekakvom blesavom kapićom, pre nego što naučiš da obrišeš ležaj ili pokreneš rotor? Ko zarađuje svoj hleb: 'Gospoda' u kontrolnim sobama, ili momci 'tamo dole'? I šta im još zahtevamo? 'Pravo da sami biramo svoje inženjere'. A zašto da ne, kog vruga? Ko je pozvan da ih bira? Tehničari? Ili neka prokleta, glupa komisija koja nikad nije bila 'tamo dole' i koja ne zna da razlikuje ležaj rotora od magnetne zavojnice?"

On vešto promeni ton i još više snizi glas. "Kažem vam, braćo, vreme je da prestanemo da gubimo vreme sa peticijama Komisiji za transport; treba da se prihvatimo konkretne akcije. Samo neka trabunjaju o demokratiji, to je obično bacanje prašine u oči; moć je u našim rukama i mi smo ti koji se pitaju!"

Dok je govornik vikao, čovek u zadnjem delu sale ustade. I kada je govornik zastao, on progovori. "Brate predsedavajući", oglasi se on

otegnuto, "mogu li reći neko'ko reći?"

"Izvoli, brate Harvi."

"Ono što 'oću da upitam jeste: čemu sva ova vika? Imamo satnicu višu nego i u jednom drugom mehaničarskom esnafu, imamo puno zdravstveno osiguranje i penziju, potpunu zaštitu na radu, tako da nema ni opasnosti od gluvoće." On malčice pomeri sa ušiju kacigu za zaštitu od buke. Još je bio u kombinezonu, očito tek beše došao sa smene. "Naravno da moramo, ako želimo da odemo, da poštujemo devedesetodnevni otkazni rok; ali boga mu, znali smo šta potpisujemo. Putevi moraju ići; neće valjda stati svakom prilikom kada neki lenji probisvet shvati da mu je na poslu strašno dosadno. A sada nam Seronja..." Opominjući udarac maljem predsedavajućeg za trenutak ga prekide. "izvinite, htedoh reći brat Seronja, govori kako smo jaki i kako bi trebalo da krenemo u konkretnu akciju. Gluposti! Naravno da bismo mogli blokirati puteve i stvoriti pakao u čitavoj zajednici, ali bi to mogao i svaki ludak sa kantom nitroglicerina, a za to mu čak nisu potrebne ni neke posebne tehničke kvalifikacije. Nismo mi jedine žabe u ovoj bari. Naš posao je važan, u to ne sumnjam, ali gde bismo svi mi bili bez zemljoradnika, ili livaca - da ni ne pominjem desetine drugih poziva i zanata?"

Prekide ga neki žučkasti čovečuljak bolesna izgleda, sa izbačenim gornjim zubima. "Samo trenutak, brate predsedavajući, rado bih bratu Harviju postavio neka pitanja." Potom se okrene Harviju, pa mu se obrati podmuklim glasom. "Govoriš li brate u ime svog esnafa, ili samo u svoje? Da ti nisi, slučajno..." On za trenutak zastade, pa pređe pogledom po Harvijevoj vitkoj figuri, "Da nisi slučajno uhoda ili tako nešto?"

Harvi ga pogleda pogledom čoveka koji je našao nešto odvratno u svojoj supi. "Sajkse", odgovori mu on, "da nisi takav kepec, razbio bih ti sve zube. Ja sam jedan od osnivača ovog esnafa. Bio sam u štrajku sedamdeset šeste. A gde si ti bio sedamdeset šeste? Sa cinkarošima?"

Predsedavajući ponovo udari maljem.

"Dosta toga", povika on. "Niko ko iole poznaje istoriju ovog esnafa ne može posumnjati u odanost brata Harvija. Nastavljamo sa redovnim dnevnim redom." On zastade da pročisti grlo. "Obično ne otvaramo svoja vrata strancima i neki od momaka nisu zadovoljni određenim

inženjerima pod kojima radimo, ali postoji i među njima jedan kojeg uvek volimo da saslušamo, kad god uzmogne da se odvoji od svojih brojnih dužnosti. Rekao bih da je to zato što je i njemu, kao i nama, dogorelo do nokata. Ali, evo, da vam ga predstavim. Gospodin Šorti Van Klik..."

Prekide ga povik sa balkona.

"Brat Van Klik!"

"U redu... brat Van Klik. Prvi zamenik glavnog inženjera ovog put-grada."

"Hvala, brate predsedavajući." Novopridošli govornik žustro istupi, široko se osmehnuvši gomili, kao da raste pod njenim odobravajućim pogledima. "Hvala vam, braćo. Rekao bih da je naš predsedavajući u pravu. Uvek se osećam prijatnije ovde u dvorani esnafa sektora Sakramento... U stvari, kad smo već kod toga, u bilo kojoj dvorani esnafa, nego u klubu inženjera. Dovde mi je tih mladih pripravnčkih protuva. Možda je trebalo da i ja prođem neku od tih elitnih tehničkih škola, da steknem pravi način gledanja na stvari, umesto što sam se uspeo 'odande dole'.

A sada o tim vašim zahtevima, koje vam je Komisija za transport prosto bacila pod noge... Mogu li da govorim otvoreno?"

"Naravno da možeš, Šorti!" "Nama možeš da veruješ!"

"Mislim, pametnije bi mi bilo da ćutim, ali naprosto ne mogu da zaboravim kako se osećate. U današnje doba putevi su prava stvar, a vi ste ljudi koji ih pokreću. Po prirodnom poretku stvari, trebalo bi da vi budete ljudi čije se mišljenje sluša i čijim se željama izlazi u susret. Čovek bi pomislio da bi čak i političari trebalo da imaju tri čuke da to uvide. Ponekad, dok noću ležim budan, pitam se zbog čega mi tehničari jednostavno ne preuzmemo stvar u svoje ruke i..."

"Vaša supruga na telefonu, gospodine Gejns."

"Da, dobro." On podiže slušalicu pa se okrenu ekranu.

"Da, draga, znam da sam obećao, ali... Potpuno si u pravu, draga, ali Vašington je izričito zatražio da gospodinu Blekinsopu pokažemo sve što zaželi da pogleda. Nisam znao da dolazi danas... Ne, ne mogu ga prepustiti nekom nižem. Bilo bi to nepristojno. On je australijski ministar transporta... Da, dušo, znam da pristojnost počinje u vlastitoj kući, ali putevi moraju ići. To je moj posao; znala si

to i kada si se udavala za mene. I to je deo mog posla... Takvu te volim. Naravno da ćemo zajedno doručkovati. Znaš šta ćemo? Naruči konje i hladan doručak, pa ćemo otići na piknik. Čekam te u Bejkersfildu... na starom mestu... Do viđenja, dušo. Daj malom poljubac za laku noć i u moje ime."

On spusti slušalicu na sto i lepe, mada ozlovoljene crte njegove žene rasplinuše se na ekranu. U kancelariju uđe neka mlada žena. Dok je otvarala vrata, na trenutak su se na njima mogle videti reči ispisane na spoljnoj strani: PUT-GRAD DIJEGO-RENO, KANCELARIJA GLAVNOG INŽENJERA. On joj uputi izmučen pogled.

"A, vi ste. Nemojte se udavati za inženjera, Dolores; udajte se za umetnika. Oni bar vode, kakav-takav, porodični život."

"Da, gospodine Gejns. Čeka vas Blekinsop."

"Zar već? Nisam ga očekivao ovako brzo. Brod iz Antipoda mora da je poranio."

"Da, gospodine Gejns."

"Dolores, zar vi baš nikad ništa ne osećate?"

"Ne baš, gospodine Gejns."

"Hm, izgleda neverovatno, ali vi kao da nikad ne grešite u zaključivanju. Uvedite Blekinsopa."

"Dobro, gospodine Gejns."

Lari Gejns ustade da pozdravi gosta. Nije baš neki posebno upečatljiv tip, pomisli on dok su se rukovali i razmenjivali uobičajene ljubaznosti. Smotani kišobran i polucilindar bili su skoro previše uverljivi da bi bili autentični. Oksfordski naglasak delom je prikrivao osnovno, iseckano, monotono, nazalno unjkanje rođenog Australijanca.

"Zadovoljstvo mi je što ste ovde, gospodine Blekinsop, i nadamo se da će nam poći za rukom da vam boravak učinimo prijatnim."

Čovečuljak se nasmeši. "Siguran sam da će biti tako. Ovo mi je prva poseta vašoj predivnoj zemlji. Već se osećam kao kod kuće. Ti eukalptusi, znate, i mrka brda..."

"Ali, vaš put je prvenstveno službene naravi?"

"Da, naravno. Moj je prvenstveni cilj proučavanje vaših put-gradova, kako bih svoju vladu mogao izvestiti o opravdanosti pokušaja uvođenja vaših zadivljujućih metoda za rešavanje socijalnih problema najnižih slojeva. Mislio sam da vam je poznat razlog mog

dolaska."

"Razumeo sam, samo malo uopštenije. U stvari, nije mi jasno šta to želite da ustanovite. Pretpostavljam da ste već čuli za naše put-gradove, o tome kako su nastali, kako funkcionišu i tako dalje."

"Istina, dosta sam pročitao, ali ja nisam tehničar, gospodine Gejns, nisam inženjer. Moja područja su sociologija i politika. Hteo bih da vidim kako je ta velika tehnološka promena uticala na ljude. Ispričajte mi sve o tim putevima, i pođite pri tom od pretpostavke da o njima ne znam baš ništa. A onda ću vam ja postavljati pitanja."

"Zvuči praktično. Uzgred, koliko vas je u grupi?"

"Samo ja. Sekretaricu sam poslao u Vašington."

"Shvatam." Gejns pogleda na svoj ručni sat. "Uskoro će večera. Da pođemo do Stoktona, da nešto pojedemo? Postoji tamo jedan dobar kineski restoran, koji posebno volim. Biće nam potrebno, otprilike, jedan sat donde, pa ćete tako, dok se budemo vozili, moći i da vidite kako sve to funkcioniše."

"Odlično."

Gejns pritisnu dugme na stolu i na velikom ekranu postavljenom na zidu oblikova se slika. Bio je to mlad muškarac, snažne koščate građe; sedeo je za polukružnim kontrolnim stolom, iza kog je stajala složena ploča sa instrumentima. Iz ugla ustiju visila mu je cigareta. Mladić naglo podiže pogled, široko se nasmeši i mahnu sa ekrana.

"Pozdrav, šefe. Kako vam mogu pomoći?"

"Zdravo, Dejve. Zapala ti je treća smena, a? Skoknuću do sektora Stokton na večeru. Gde je Van Klik?"

"Otišao je na neki sastanak. Ništa nije rekao."

"Ima li nešto novo?"

"Nema. Putevi idu i svi mali ljudi trupkaju kući na večeru."

"Vrlo dobro. Neka se putevi i dalje kreću."

"I kretaće se, šefe."

Gejns uz škljocaj prekide vezu pa se okrenu Blekinsopu. "Van Klik je moj glavni zamenik. Bilo bi mi drago kada bi malo više vremena posvećivao putevima, a manje politici. Ali, i ovaj Dejvidson ume da sa svime izađe na kraj. Idemo li?"

Sišli su niz električno stepenište i izišli na trotoar koji je označavao ivicu severne trake brzine od osam kilometara na čas. Pošto su zaobišli stub kružnog stepeništa, na kojem je stajalo PRELAZ KA

JUŽNOM PUTU, zastadoše na ivici prve trake. "Jeste li se nekad ranije vozili prenosnom trakom?" upita Gejns. "Vrlo je jednostavno. Samo, vodite računa da se, kada stojete, okrenete licem prema smeru kretanja."

Počeli su se provlačiti kroz gomile ljudi koji su se vraćali kući, prelazeći sa trake na traku. Sredinom trake od trideset pet kilometara na čas protezala se pregrada od vitrita, koja je dosegala skoro do krova što je zakriljavao traku. Poštovani gospodin Blekinsop je pogleda i upitno izvi obrve.

"A, to?" odgovori Gejns na neizgovoreno pitanje, pa otvori klizna vrata na pregradi i provede gosta kroz njih. "To je vetrobran. Kada na neki način ne bismo razdvojili vazdušne struje nad trakama različitih brzina, na traci od sto šezdeset kilometara na sat vetar bi nam strgao odeću."

Dok je to govorio, bio je pognuo glavu prema Blekinsopu kako bi se probio kroz nalet vetra koji je vitlao putem, kroz žamor gomile i prigušeno brujanje pogonskog mehanizma skrivenog ispod pokretnih traka. Silna graja onemogućavala je dalji razgovor, dok su nastavljali da napreduju prema sredini puta. Pošto su prošli kroz još tri vetrobrana smeštena uz trake od šezdeset, devedeset i sto dvadeset kilometara na čas, konačno su stigli i na najbržu traku, onu od sto šezdeset kilometara na sat, koja je vodila od San Dijega do Renoa i natrag, prevaljujući čitav put za dvanaest sati.

Blekinsop se obre na šest metara širokom trotoaru i pred još jednom pregradom. Odmah ispred njega, na jednom osvetljenom izlogu, pisalo je:

DŽEJKOV RESTORAN br. 4
Najbrže jelo na najbržoj traci!
Dok jedete u pokretu,
milje k'o da su u letu!!

"Neverovatno!" primeti Blekinsop. "To bi bilo kao jesti u tramvaju. Je li restoran dobar?"

"Jedan od najboljih. Bez ekstravagancija, ali solidan."

"Ovaj, da li bismo..."

Gejns mu se nasmeši. "Hteli biste da ga isprobate, zar ne?"

"Ne bih želeo da vam remetim planove..."

"Sve je u redu. I ja sam gladan, a do Stoktona ima još poprilično. Uđimo."

Gejns pozdravi konobaricu kao staru prijateljicu. "Dobro veče, gospođo Mek Koj. Kako ide?"

"Ma, je li to šef lično? Dugo nisam imala zadovoljstvo da vam vidim lice". Ona ih odvede do separea odvojenog od mnoštva putnika koji su tu jeli. "Vi i vaš prijatelj biste da nešto prezalogajite?"

"Da, gospođo Mek Koj... Ali, vi naručite za nas... Naravno, u to svakako uključite bar jedan od svojih čuvenih bifteka."

"Tri prsta debeli - i to od junca koji je umro zadovoljan." Žena se udalji, pokrećući svoje gojazno telo sa zadivljujućom ljupkošću.

Sa istančanošću predviđajući potrebe glavnog inženjera, gospođa Mek Koj mu na stolu beše ostavila prenosni telefon. Gejns ga uključi u utičnik na pregradi separea, pa okrene broj. "Halo... Dejvidsone? Šef ovde. Ja sam u Džejkovoju prčvarnici broj četiri. Možeš me dobiti na deset-L-šest-šest."

On spusti slušalicu, a Blekinsop ga uljudno upita: "Je li baš neophodno da se do vas može uvek doći?"

"Ne baš uvek", odgovori Gejns, "ali se osećam sigurnije kada sam u toku. Ili ja ili Van Klik, kad god je dežuran stariji inženjer - u ovoj smeni je to Dejvidson - moramo biti negde gde nas on u treptaj oka može naći. A ako bi došlo do stvarne gužve, razumljivo je da želim da se nađem na licu mesta."

"Šta bi, po vama, bila prava gužva?"

"Dve stvari, uglavnom. Pogonski kvar na rotorima zaustavio bi put i verovatno nasukao milione ljudi stotinu ili više kilometara od njihovih domova. Ako bi se to dogodilo u vreme najveće gužve, morali bismo te milione evakuisati sa puta... što baš ne bi bilo tako jednostavno."

"Rekoste milione... Zar baš toliko?"

"Da, toliko. Dvanaest miliona ljudi koji žive i rade u blizini ovog puta ili do na pet kilometara od njega, zavisi od njega."

Era energije beše se skoro neprimetno stopila sa erom transporta, ali su, ipak, ta dva događaja predstavljala stubove te promene: ovladavanje jeftinom preradom sunčeve energije i postavljanje prvog automatizovanog puta. Izvori energije u obliku nafte i uglja u

Sjedinjenim Državama bili su - uz svega nekoliko iskrica zdravog razuma - utrošeni u doba njihovog razvoja, početkom dvadesetog veka. Za to vreme automobil je, skromno počevši kao astmastični fijaker bez konja, izrastao u čudovište čeličnog tela od preko stotinu konjskih snaga, sposobno da prevaljuje i više od sto šezdeset kilometara na čas. Čitava zemlja vrila je od njih, kao pivo. Godine 1955. bilo je procenjeno da na svaka dva čoveka u Sjedinjenim Državama dolazi po jedno motorno vozilo.

U njima je, međutim, već klijalo seme vlastitog uništenja. Osamdeset miliona čeličnih minotaura, kojima pri velikim brzinama upravljaju nesavršena ljudska bića, bilo je razornije od rata. U godišnjim statistikama, svota isplaćena na ime premija premašivala je svotu isplaćenu za kupovinu automobila. Pokreti za povećavanje bezbednosti vožnje postali su redovna pojava, premda nisu predstavljali ništa drugo nego bedne pokušaje da se isprave krive Drine. U prenatrpanim metropolama jednostavno nije bilo moguće bezbedno se voziti. Pešake su sarkastično delili u dve grupe: na brze i na mrtve.

Međutim, pešak se mogao definisati i kao čovek koji je našao mesto da parkira automobil. Automobil je stvorio ogromne gradove, da bi ih potom zagušio sopstvenim mnoštvom i mrakom. Godine 1900. Herbert Džordž Vels izneo je da je tačku zasićenja u rastu gradova moguće matematički predvideti, polazeći od transportnih sredstava kao promenljivih veličina. Ako se samo brzina automobila uzme u obzir, onda bi granični prečnik grada iznosio, otprilike, tri stotine kilometara; međutim, zagušenost prometa, kao i neizbežna, prirodna opasnost od moćnih vozila kojima upravljaju pojedinci, učinila je takva razmišljanja besmislenim.

Godine 1955. Savezni autoput br. 66, koji je povezivao Los Anđeles sa Čikagom - ta 'glavna ulica Amerike', bio je pretvoren u superautoput za motorna vozila, i na njemu je donje ograničenje brzine iznosilo stotinu kilometara na čas. Superautoput beše zamišljen kao projekat javnih radova, koji bi potpomogao tešku industriju; za posledicu je, međutim, imao i jedan neočekivan usputni proizvod. Veliki gradovi, Čikago i Sent Luis, protegnuli su svoje pseudopipke jedan prema drugom, dok se, konačno, nisu spojili u blizini Blumingtona, u Ilinoiju. Za to vreme je u dva matična grada

došlo čak i do smanjenja populacije.

Iste te godine San Francisco je svoje drevne uspinjače zamenio pokretnim stepenicama, koje su pokretale Daglas-Martinove solarne sabirne ploče. Te godine izdat je najveći broj vozačkih dozvola u istoriji, ali se kraj automobilske ere već nazirao, na šta je već 1957. upozorio Akt o narodnoj odbrani.

Taj akt, jedan od najosporavanijih nakon svog objavljivanja, proglasio je petrolej važnim i ograničenim ratnim materijalom. Oružane snage imale su pravo prvenstva na svu naftu, iznad i ispod zemlje, dok se osamdeset miliona civilnih vozila moralo suočiti sa škrtim i skupim bonovima. 'Privremene' mere uvedene tokom Drugog svetskog rata sada se behu ustalile.

Uzmite superautoputeve toga vremena, urbanizovane čitavom svojom dužinom. Dodajte tome automatizovane ulice brežuljaka San Franciska. Zagrejte sve to do ključanja, očekivanom nestašicom benzina. Začinite to potom jenkijevskim praktičnim duhom. I prvi automatizovani put bio je otvoren 1960, između Sinsinatija i Klivlenda.

Bio je, kako se i moglo očekivati, primitivno urađen, nalik trakama za transport rude, od pre desetak godina. Najbrža traka kretala se brzinom od samo pedeset kilometara na čas i bila je prilično uska, i to zato što nikome ni na pamet ne beše palo da na njih smesti trgovine. Ipak, uprkos svemu, bio je to prototip društvene strukture koja će za manje od dve decenije zavladata američkom scenom - strukture ni seoske ni gradske, već takve koja će ponešto uzeti i od jednog i od drugog - strukture zasnovane na brzom, sigurnom, jeftinom i prikladnom prevozu.

Fabrike - široke, niske građevine čiji su krovovi bili prekriveni istim onim solarnim, energetskim sabirnim pločama koje su pokretale i put - oivičavale su traku sa obeju strana. Iza, kao i između njih, bili su raštrkani hoteli, radnje, bioskopi, stambene zgrade. Iza te dugačke, uske linije nalazili su se seoski predeli, gde je živela većina stanovnika. Njihove kuće opsedale su brda, nadosile se nad obale potoka, gnezdile se između farmi. Ljudi su radili u 'gradu', a živeli 'na selu' - a to dvoje nije delilo ni deset minuta.

Gospođa Mek Koj je glavnog inženjera i njegovog gosta lično

poslužila. Pri pogledu na veličanstvene bifteke, njihov razgovor se naglo prekinu.

Duž čitave hiljadukilometarske deonice, sektorski inženjeri su svakog sata primali izveštaje od svojih podređenih tehničara, zaduženih za manje delove puta. "Podsektor jedan - provera!" "Podsektor dva - provera!" Očitavanja tenziometra, sinhrotahometra; napon, opterećenje, temperatura ležajeva. "Podsektor sedam - provera!" Prekaljeni, vešti ljudi u kombinezonima, koji su veći deo svog života proveli 'tamo dole', u neprigušenoj grmljavini stotinu milja dugačke trake, u prodornom cviljenju pokretačkih rotora i naricanju prenosnih valjaka.

Dejvidson je proučavao model puta koji se nalazio raširen pred njim u kontrolnoj sobi sektora Fresno. Posmatrao je gotovo neprimetno sporo puzanje minijaturne trake od sto šezdeset kilometara na sat, i podsvesno registrovao brojnu oznaku u blizini koje se nalazio Džejkov restoran br. 4. Šef će uskoro stići do Stoktona; nazvaće ga kada bude primio sve satne izveštaje. Sve je bilo mirno; transportna tonaža sasvim normalna za sate najveće gužve; pre kraja smene prispavaće mu se od dosade. On se okrenu prema svom mlađem inženjeru smene. "Barnsa."

"Da, gospodine."

"Mislim da bi nam dobro došlo malo kafe."

"Dobra ideja, gospodine. Naručiću je čim budu prispeli svi satni."

Minutna kazaljka na kontrolnoj tabli hronometra stigla je do dvanaestice. Mlađi inženjer odgurnu sklopku. "Svi sektori - izveštaj!" izgovori on uštogljenim, samosvesnim tonom.

Na ekranu se u magnovenju pojaviše lica dvojice muškaraca. Mlađi mu odgovori sličnim tonom, čoveka koji radi pod prismotrom.

"Dijego, kružna - ide!"

Njih smesta zameniše druga dvojica. "Anđeles sektor - ide!"

Potom: "Bejkersfild sektor - ide!"

Pa: "Fresno sektor - ide!"

Konačno, kada se i Reno javio, mlađi inženjer se okrete Dejvidsonu i izvesti ga: "Idu, gospodine!"

"Vrlo dobro. Samo neka idu!"

Ekran još jednom bljesnu. "Sektor Sacramento, dodatak izveštaju."

"Nastavite."

"Dok je kao mlađi inženjer sektora obavljao vizuelnu inspekciju, mladi Genter beše zatekao mlađeg inženjera Aleka Džinsa, koji se nalazio na dužnosti tehničara podsektora, kako igra karte sa R. Dž. Rosom, tehničarem druge klase, u smeni tehničara na istom podsektoru. Nije bilo moguće tačno odrediti na koliko vremena behu zanemarili svoju dužnost patroliranja navedenim podsektorom."

"Ima li štete?"

"Jedan rotor se pregrejao, ali je i dalje sinhronizovano radio. Skinuli smo ga i zamenili."

"Bravo. Neka blagajnik isplati Rosu ono što je odradio i preda ga civilnim vlastima. Mlađeg inženjera Džinsa uhapsite i naredite mu da mi se javi."

"Razumem, gospodine."

"Samo neka idu!"

Dejvidson se ponovo okrenu komandnoj tabli, pa nazva privremeni broj glavnog inženjera Gejnsa.

"Gospodine Gejns, spomenuli ste da samo dve stvari mogu izazvati veliku nevolju, ali ste pomenuli samo pogonske kvarove na rotorima."

Pre no što odgovori, Gejns ulovi još jedan odbegli list salate.

"Drugi uzrok nevolja u stvari i ne postoji... jer se to ne može dogoditi. Pa ipak, mi ovog časa putujemo brzinom od sto šezdeset kilometara na sat. Možete li zamisliti šta bi se dogodilo kada bi traka pod nama sada pukla?"

Blekinsop se nervozno promeškolji u stolici. "Hmmm... prilično zbunjujuća pomisao, zar ne? Mislim, čovek jedva da je i svestan da putuje tako velikom brzinom, ovde u ovako udobnoj prostoriji. Ali kakve bi bile posledice?"

"Nemojte se time opterećivati: traka se ne može prekinuti. Izgrađena je od preklopljenih delova i to tako da joj je koeficijent sigurnosti iznad dvanaest. Najpre bi se moralo zaustaviti nekoliko kilometara rotora, a i osigurači bi na čitavom ostatku linije morali zakazati: tek bi tada možda došlo do dovoljnog naprezanja da se traka prekine. Ipak, to se jednom dogodilo na putu Filadelfija-Džersi, i ne verujem da ćemo to ikad zaboraviti. To je bio jedan od najstarijih brzih puteva i njime se odvijao strahovit putnički saobraćaj, a bili su prenošeni i

teški tereti, jer je opsluživao gusto industrijalizovano područje. Ta je traka bila jedva nešto jača od rudarske trake i niko nije predvideo koliki će teret morati da nosi. Sve se to, naravno, dogodilo pri maksimalnom opterećenju - kada je taj brzi put bio pretrpan. Deo iza procepa se kilometrima nabrao, smrskavajući putnike o krov pri brzini od sto trideset kilometara na sat. Prednji deo pucnuo je kao bič i rasuo putnike na sporije trake, pobacao ih na gole rotore i valjke, tamo dole, i spljeskao ih o krov.

Preko tri hiljade ljudi je izginulo život u toj jednoj jedinoj nesreći, pa se podigla velika buka, sa zahtevima da se putevi ukinu. Čak su ih i bili zatvorili na nedelju dana, po nalogu samog Predsednika, ali ih je posle morao otvoriti. Jednostavno, nije imao izbora."

"Zaista? Zašto?"

"Zemlja je postala ekonomski zavisna od njih: predstavljali su glavno transportno sredstvo u industrijskim područjima - jedino ekonomski značajno sredstvo. Fabrike su se zatvarale; hrana se nije prebacivala; ljudi su bili izgladneli - i Predsednik je bio prisiljen da ih ponovo otvori. Bilo je to jedino što se moglo učiniti; društvena struktura kristalizovala se u jednom obliku i ništa se nije moglo promeniti preko noći. Velika, industrijalizovana zemlja mora imati i veliko transportno sredstvo, i to ne samo za ljude već i za privredne potrebe."

Blekinsop stade nešto petljati sa salvetom, pa plašljivo primeti: "Gospodine Gejns, ne želim da kritikujem to ingeniozno dostignuće, ali, niste li previše toga stavili na samo jednu kartu, kada ste dopustili da vam čitava privreda postane zavisna od rada samo jednog tipa mašinerije?"

Gejns trezveno razmotri pitanje. "Shvatam na šta ciljate. Odgovor je da... i ne. Svaka civilizacija koja se uzdigla iznad ruralno-poljoprivrednog tipa zavisna je od nekakvog ključnog oblika mašinerije. Stari Jug se zasnivao na češljalici za pamuk. Imperijalnu Englesku stvorila je parna mašina. Velike populacije moraju imati uređaje koji proizvode energiju, uređaje za transport i proizvodnju, kako bi uopšte mogle preživeti. Da nema mašina, nikada ne bi ni nastale velike populacije. To nije nedostatak mašina, to im je vrlina. Međutim, istina je da uvek, nakon razvitka uređaja do nivoa na kojem oni mogu održavati velike populacije na visokom životnom

standardu, postajemo prisiljeni da, ukoliko ne želimo da snosimo posledice, pomno održavamo tu mašineriju... Ipak, prava opasnost leži u tome što mašinama ne upravljaju mašine, već ljudi. Putevi su, posmatrani kao uređaji, sasvim u redu. Čvrsti su i sigurni i obaviće sve za šta su predviđeni. Ne, nije reč o uređajima, reč je o ljudima. Kada stanovništvo postane zavisno, pretvara se u taoce ljudi koji rade na tim mašinama. Ako im je moral visok i osećaj dužnosti jak..." Neko je ispred restorana naglo pojačao zvuk na radio aparatu i tako ispustio zvučni talas koji je prigušio Gejnsove reči. Kada se zvuk stišao do podnošljivog nivoa, Gejns je baš govorio: "Poslušajte. Ovo upravo potvrđuje moje reči."

Blekinsop načulji uši. Bila je to swing-koračnica sa zaraznim ritmom, vrlo modernog aranžmana. Čula se huka mašinerije, jednolično klopavanje mehanizama. Preko Australijančevog lica se preli blaženi smešak prepoznavanja. "To je pesma vaše ravničarske artiljerije. 'Topovi tutnje', zar ne? Ali, ne vidim kakve to ima veze?"

"U pravu ste, to je bila pesma 'Topovi tutnje', ali smo je mi prilagodili svojim potrebama. To je sada 'Pesma transportnih kadeta'. Sačekajte."

Uporni ritam marša nastavljao se i činilo se da se stapa sa vibracijama puta ispod njih u jedan jedini ritam. Muški hor je pevao:

Čujte kako bruje!
Gledajte kako struje!
O, poslu našem nikad kraja!
Jer naši putevi idu, idu!
Dok put nam klizi
Vi na njemu znajte
Sve je to na našoj brizi,
Tako da putevi idu, idu!
O da, hej, hej, hej,
Rotorari smo mi...
Proveri svoj sektor da u redu bude!
Jedan! Dva! Tri!
Jer gde god da kreneš
Jedno moraš znati
Da putevi tvoji još uvek idu!

(Gromoglasno): SAMO NEK' IDU!
Da putevi tvoji još uvek idu!

"Vidite?", upita Gejns sa više živosti u glasu. "Vidite? To je prava svrha Transportne akademije Sjedinjenih Država. To je i razlog što transportni inženjeri spadaju u poluvojne profesije, sa strogom disciplinom. Mi smo grlič, pravi sine qua non čitave industrije i sveg privrednog života. Druge grane mogu stupiti u štrajk, jer time izazivaju samo delimične poremećaje. Žetva može tu i tamo zakazati, i čitava zemlja će pretrpeti udarac. Ali ako putevi stanu, i sve ostalo mora stati: posledice će biti iste kao i u slučaju generalnog štrajka - sa jednom važnom razlikom: da bi došlo do generalnog štrajka potrebna je saglasnost većine stanovništva, potaknutog stvarnom nepravdom. Međutim, ljudi koji upravljaju putevima, bez obzira koliko ih malo bilo, mogu izazvati tu istu potpunu paralizu. Do sada smo imali samo jedan štrajk na putevima, još sedamdeset šeste. Mislim da je bio opravdan i da je doveo do ispravljanja mnogih zloupotreba - ali, do toga više ne sme doći."

"Ali, gospodine Gejns, šta će sprečiti da se to više ne ponovi?"

"Moral, L'Qsprit de corps. Tehničarima koji rade na putevima neprestano se puni glava, u smislu da je njihov posao sveta dužnost. Osim toga, radimo sve što je u našoj moći da bismo im podigli društveni položaj. Pa ipak, od svega je najvažnija Akademija. Pokušavamo da naši diplomirani inženjeri iz nje izlaze zadojeni istom onom lojalnošću i spremnošću da po svaku cenu izvrše svoju dužnost prema zajednici, kojoj tako uspešno svojim pitomcima ulivaju i Vojnopomorska akademija u Anapolisu, Vest Point, i centar Godard."

"Godard... Ah, da, raketodrom. I, šta mislite, jeste li imali uspeha?"

"Ne baš sasvim, ali biće ga. Treba malo vremena da bi se izgradila tradicija. Kad najstariji inženjer postane čovek koji je u Akademiju ušao kao klinac, onda ćemo sebi moći dopustiti da se malo opustimo i počnemo na to gledati kao na rešen problem."

"Pretpostavljam da ste i vi na njoj diplomirali?"

Gejns se široko nasmeši. "Laskate mi. Mora da vam izgledam mlađi. Ne, mene su prebacili iz Armije. Vidite, tokom ona tri meseca, koliko je trajala reorganizacija posle štrajka sedamdeset šeste, putevima je

upravljalo Ministarstvo rata. Ja sam bio u arbitražnoj komisiji koja je odobrila povišice i popravila radne uslove, a potom su me prekomandovali..."

Signalna lampica prenosnog telefona zasvetli crveno. "Izvinite", reče Gejns, pa podiže slušalicu. "Da?"

"Dejvidson ovde, šefe. Putevi idu."

"U redu je. Samo neka idu!"

"Primio sam još jedan izveštaj iz sektora Sakramento."

"Ponovo? Šta je sad bilo?"

Pre nego što je Dejvidson mogao da odgovori, veza se prekide. Dok je Gejns posezao rukom ka telefonu, da ga nazove, šoljica sa kafom, još dopola puna, pade mu u krilo. Blekinsop je bio svestan, već u trenutku kada se zaljuljao prema ivici stola, zloslutne promene u brujanju puta.

"Gospodine Gejns, šta se to dogodilo?"

"Nemam pojma. Alarmno kočenje - Bog bi ga znao zašto." Ljutito je okretao brojeve, pa onda odloži slušalicu na sto, ni ne potrudivši se da je vrati na viljušku. "Veze su se prekinule. Idemo! Ne... ovde ćete biti sigurniji. Pričekajte."

"Moram li?"

"Dobro, pođite za mnom i držite se uz mene." On se okrenu i iz svesti potpuno ukloni australijskog ministra. Traka se usled trenja polako zaustavljala, kao i džinovski rotori i bezbrojni prenosnici koji su služili kao amortizeri, sprečavajući katastrofalno naglo kočenje. Mala grupica prigradskih putnika, ometenih pri večeri, već je pokušavala da se progura kroz vrata restorana.

"Stojte!"

U zapovesti koju izdaje neko naviknut da ga slušaju ima nečega što prisiljava na izvršenje. Možda je u pitanju intonacija, možda kakva ezoterična moć - ona za koju kažu da je imaju ukrotitelji životinja i koju oni primenjuju dok zapovedaju krvoločnim zverima. Bilo kako bilo, ta moć postoji, i može se primeniti da bi na nešto bili naterani čak i ljudi nenaviknuti na poslušnost.

Putnici se istog časa zaustaviše.

"Ostanite u restoranu dok vas ne budemo evakuisali", dodade Gejns.

"Ja sam glavni inženjer. Ovde niste u opasnosti. Vi!" On pokaza prstom na krupnog momka pored vrata. "Ovlašćujem vas. Ne

dozvolite nikome da se udalji bez propisnog odobrenja. Gospođo Mek Koj, nastavite sa posluživanjem večere."

Gejns krupnim koracima izađe kroz vrata, vukući za sobom Blekinsopa. Situacija napolju, međutim, nije dozvoljavala tako jednostavna rešenja. Samo se traka od sto šezdeset kilometara na sat bila zaustavila; međutim, samo metar dalje susedna traka nesmetano je išla brzinom od sto pedeset kilometara na sat. Putnici na njoj proletali su, nestvarni likovi kao od kartona.

Kada je došlo do kvara, šest metara široki trotoar najbrže trake bio je prepun, i sada su mušterije iz radnji, restorana i ostalih lokala, gosti iz salona i TV sala, svi izlazili da vide šta se desilo. Prva se nesreća dogodila skoro istog časa.

Počevši da se tiska, gomila beše odgurnula neku sredovečnu ženu koja je stajala na spoljašnjoj ivici. U pokušaju da povрати ravnotežu, stavila je nogu na ivicu trake od sto pedeset kilometara na sat. Izgleda da je istog časa shvatila svoju strašnu grešku, jer je vrisnula pre no što je dodirnula traku.

Zavrtela se i stropoštala na pokretnu traku, da bi je ova istog časa zakotrljala u pokušaju da njenoj masi samo jednim udarcem da ubrzanje od sto pedeset kilometara na sat - čitava četrdeset dva metra u sekundu. Dok se tako prevrtala, jednostavno je pokosila nekoliko tih kartonskih likova, kao srp kada udari u busen trave. Brzo se izgubila, odnoseći sa sobom svoj identitet, povrede, kao i svoju nepoznatu sudbinu.

To, međutim, nije bila poslednja posledica njene nesreće. Jedan od onih treperavih kartonskih likova bio se od njenog udarca srušio kao keglja i, pavši na traku koja je mirovala, udario u prestravljenju gomilu i odjednom se pretvorio u čoveka - sveg izlomljenog i raskrvavljenog među nesretnim, oborenim žrtvama čija su tela zaustavila njegov neobuzdani let.

Ni tu nije bio kraj. Kataklizma se širila od svog izvorišta, jer je svaki bezoblični ljudski projektil najčešće obarao druge, tako da su neki popadali po pogibeljnoj granici, naizmeničnim sudaranjem uspostavlajući preskupo plaćenu ravnotežu.

Središte pogroma je, u tom trenutku, nestalo iz vidokruga i Blekinsop ga više nije video. Njegov bodri um navikao da se bavi velikim brojem individualnih ljudskih bića, pomnožio je prizor kojem je

prisustvovao sa hiljadu dve stotine milja krcate trake, od čega mu se želudac zgrči.

Na Blekinsopovo iznenađenje, Gejns nije ni pokušao da spasava popadale, niti da smiri uspaničenu rulju, već je bezizražajno lice okrenuo prema restoranu. Videvši da u restoran stvarno i ulazi, Blekinsop ga poteže za rukav.

"Zar nećemo pomoći nesretnicima?"

Hladne crte lica čoveka koji mu je odgovorio nisu ničim podsećale na njegovog srdačnog, skoro dečački vedrog domaćina od pre nekoliko minuta.

"Ne. Njima će pomoći prolaznici. A ja moram misliti na čitav put. Nemojte me ometati."

Povređen, i pomalo ogorčen, političar učini kako mu je rečeno. Shvatao je da je glavni inženjer u pravu (čovek odgovoran za bezbednost miliona ljudi ne može napustiti dužnost da bi ikome pojedinačno pritekao u pomoć) ali mu je svejedno bila odbojna hladna ravnodušnost takvog pogleda na stvari.

Gejns se vrati u restoran. "Gospođo Mek Koj, gde je zadnji izlaz?"

"U ostavi, gospodine."

Gejns požuri onamo, sa Blekinsopom za petama. Sa puta mu se ukloni neki nervozni Filipinac, koji je tamo spremao salatu, kada glavni inženjer nemarno baci na pod salatu pripremljenu na stolu i pope se na njega. Odmah iznad glave nalazio mu se okrugli kapak, koga je držala i pokretala ručka u sredini. Kratke čelične lestvice, šarkama pričvršćene za otvor, bile su sklopljene uz plafon i osigurane kukama.

Blekinsop izgubi šešir, pokušavajući da se brzo uspne za Gejnsom. Kada se promolio kroz krov zgrade, Gejns je već džepnom svetiljkom pretraživao krov puta. Vukao je noge i hodao pogrbljen u onih metar i po prostora između krova pod nogama i tavanice iznad glave.

Petnaestak metara dalje pronašao je što je tražio - još jedan otvor, sličan onome kojim se beše poslužio da se uzvere odozdo. On zavrte ručku, pa se uspravi u tako stvorenom prostoru, da bi zatim položio ruke na ivice otvora i jednim gipkim pokretom se odbacio na vrh puta. Njegov pratilac pođe za njim, ne baš tako spretno.

Stajali su u tami dok im je po licu sipila sitna hladna kiša. Ali ispod

njih, rasprostrti od jednog obzorja do drugog, solarne ploče svetlucale su bledom opalnom svetlošću, dok se onih nekoliko postotaka gubitka pri transformaciji sunčeve svetlosti u korisnu električnu energiju iskazivalo kao blaga fosforescencija. Posledica toga nije bila osvetljenost, već pre nalik snežnoj ravnici obasjanoj svetlošću zvezda.

To svetlucanje označavalo je put kojim moraju ići da bi stigli do kišom skrivenog zida zgrada koji je ovičavao put. Stazu je činila uzana crna traka koja se izvijala u tamu preko niskog zaobljenja krova. Krenuli su njome potrčkajući, krećući se najbrže što su mogli, uz klizavu podlogu i tamu, dok su se Blekinsopove misli i dalje bavile problemom Gejnsove prividno bezdušne ravnodušnosti. Iako je posedovao oštar um, u njegovoj ličnosti preovladavalo je toplo ljudsko razumevanje bez kojeg nijedan političar, bez obzira na svoje druge vrline i mane, ne može dugo biti uspešan.

Zbog te karakterne crte, sa nepoverenjem se odnosio prema svakom umu kojim je upravljala samo logika. Bio je sasvim svestan činjenice da se, sa gledišta stroge logike, ničim razumnim ne bi moglo objasniti dalje postojanje ljudske rase, još manje njeni sistemi vrednosti kojima je služio.

Kada bi uspeo da se probije kroz prezauzetost svog saputnika, to bi ga možda umirilo. Na površini je Gejnsov izuzetno inteligentni um istrajno kuckao lakom ležernošću elektronskog integratora - sređujući raspoložive podatke, donoseći preliminarne odluke, odlažući bez predrasuda donošenje odluka dok se ne dođe do dodatnih podataka, istražujući alternative. Ali, ispod toga, u delu izolovanom strogom samodisciplinom od aktivnog bojišta njegovog uma, njegova osećanja besnela su bolnom burom samooptuživanja. Do srca ga je dirnula patnja koju je video i predobro je znao do koje se mere ona uvećala duž puta. Iako mu nije bila poznata nijedna vlastita greška, ipak je taj kvar - jer vlast ide sa odgovornošću - išao na njegovu dušu.

Predugo je nosio nadljudsko breme kraljevanja - koje niko zdravog razuma ne može lako nositi - pa se u ovom trenutku našao opasno blizu stanju svesti koje kapetane šalje na dno zajedno sa njihovim brodovima. Zadržala ga je jedino svest o potrebi za hitnim, konstruktivnim delovanjem.

Ipak, ništa od tog sukoba nije se ogledalo u crtama njegovog lica. Na zidu zgrada svetlela je zelena crta strelica koje su pokazivale nalevo. Iznad njih, na kraju uske staze, blistao je natpis DOLE. Pošli su za njim, dok je Blekinsop dahtao Gejnsu za petama, sve do vrata u zidu, koja su se otvarala prema uskom stepeništu osvetljenom tek jednom fluorescentnom cevi. Gejns se sjuri dole, i dalje sa pratnjom, pa iskrснуše na pretrpanom, bučnom, nepomičnom trotoaru koji se priključivao severnom putu.

Odmah uz stepenište, desno, stajala je javna govornica. Kroz vitritna vrata mogli su videti kako neki punački, dobro obučeni muškarac razgovara sa svojom ženskom parnjakinjom, koja se videla na ekranu. Pred govornicom je čekalo još troje građana.

Gejns se progura između njih, jednim zamahom otvori vrata, zgrabi zbunjenog i zgranutog čoveka za leđa, izbaci ga napolje i udarcem noge zatvori vrata za sobom. Jednim zamahom ruke počisti ekran pre nego što je žena na njemu mogla protestovati, pa pritisnu dugme uzbuna-prioritet.

On okrenu svoj privatni broj, da bi se trenutak potom zagledao u zabrinuto lice inženjera smene, Dejvidsona.

"Izveštaj!"

"Vi ste, šefe! Hvala Bogu! Gde se nalazite?" Dejvidsonovo olakšanje bilo je zaista dirljivo.

"Izveštaj!"

Predvodnik smene potisnu osećanja i povinova se naredenju, odgovarajući izravnim, odsečnim rečenicama. "U devetnaest nula devet, kumulativni pokazatelj naprezanja, na traci dvadeset u sektoru Sacramento, naglo je porastao. Pre nego što su se mogle preduzeti odgovarajuće mere, naprezanje je prešlo kritični nivo; osigurači su stupili u dejstvo i bio je prekinut dovod energije u tu traku. Uzrok kvara nepoznat. Nije uspelo uspostavljanje direktnog kontakta sa kontrolnim centrom u Sakramentu. Ne javlja se ni preko pomoćnih, a ni preko građanskih linija. I dalje se radi na uspostavljanju veze. Iz stoktonskog podsektora deset poslat je kurir. Nema vesti o žrtvama. Preko javnog razglasa emituje se upozorenje da se ne prilazi traci devetnaest. Otpočeta evakuacija."

"Žrtava ima", prekide ga Gejns. "Započni policijski i medicinski postupak. Kreni!"

"Razumem", odgovori mu Dejvidson odsečno, pa izmahnu palcem preko ramena - ali mlađi inženjer smene već beše skočio da izvrši naređenje. "Da li, šefe, da isključim i ostatak puta?"

"Ne treba. Ne verujem da će, posle prvog meteža, biti još žrtava. Nastavi sa emitovanjem upozorenja. Neka ostale trake idu ili će nastati takav saobraćajni krkljanac da ga ni sam vrag neće razmrsiti." Gejns pri tom nije smetao s uma da se trake pod takvim opterećenjem ne mogu dovesti do pune brzine. Rotori, jednostavno, nisu bili dovoljno snažni za to. Kada bi se čitav put zaustavio, morale bi se evakuisati baš sve trake, popraviti kvar na traci dvadeset, sve trake ubrzati do maksimuma i tek potom na njih prebaciti ljude nakupljene tokom najveće gužve. U međuvremenu, pet miliona putnika stvorilo bi strahovit policijski problem. Bilo je jednostavnije evakuisati putnike trake dvadeset preko krova, pa ih pustiti da se vrate kući preostalim trakama. "Obavesti gradonačelnika i guvernera da sam preuzeo vanredna ovlašćenja. Isto tako i šefa policije i uzmi ga pod svoju komandu. Reci komandantu da naoruža sve raspoložive kadete i da čeka. Kreni!"

"Razumeo. Da li da pozovem slobodne tehničare?"

"Ne. Ovo nije mehanički kvar. Pogledaj merenja: čitav je sektor istovremeno otkazao - neko mora da je te rotore ručno isključio. Proglasi stanje pripravnosti kod slobodnih tehničara, ali ih ne naoružavaj i ne šalji tamo dole. Reci komandantu da hitno pošalje sve raspoložive starije kadete u podsektor Stokton, i da mi se jave. Neka ih opremi palicama, pištoljima i granatama za uspavlivanje."

"Razumem!" Jedan službenik se naže Dejvidsonu preko ramena i nešto mu šapnu u uvo. "Guverner bi želeo da porazgovara sa vama."

"Ne može... a ne možeš ni ti. Ko ti je zamenik? Jesi li poslao po njega?"

"Habard. Upravo je stigao."

"Neka on porazgovara sa guvernerom, gradonačelnikom, medijima, bilo s kim ko se javi, čak i sa Belom kućom. Drži se svog pulta. Sada ću prekinuti. Ponovo ćemo biti u vezi čim ustanovim gde su izviđačka kola." Izišao je iz kabine gotovo i pre no što se ekran očistio.

Blekinsop se nije usuđivao da progovori; samo je pošao za njim

napolje, sve do severne trake od trideset pet kilometara. Tu Gejns zastade pred samim vetrobranom, okrenu se i zadrža pogled na zidu iza nepokretnog trotoara. Tu otkri nekakav znak ili orijentir nevidljiv njegovom pratiocu, pa se malo poigra školice preko traka i to takvom brzinom da je Blekinsopa jedna od njih odnela dobrih trideset metara dalje, skoro ga sprečivši da pođe za Gejnsom kada ovaj nestade kroz vrata i polete niz stepenište.

Izašli su na uski, donji trotoar 'tamo dole'. Huk koji je sve prožimao jednostavno ih zaposede, bubnjajući im ne samo po ušima već i po čitavom telu. Blekinsop se polako počeo snalaziti u mračnoj okolini, dok je s mukom pokušavao da se suoči sa tim zvučnim zidom. Pred njim je, osvetljen žutom monohromatskom svetlošću natrijumskog luka, stajao jedan od rotora koji je pokretao traku od osam kilometara na sat, dok se njegov veliki, cilindrični stator polako okretao oko učvršćenih magnetskih zavojnica osovine. Gornja površina cilindra upirala je o donju stranu pokretnog puta i tako doprinosila njegovom dostojanstvenom napredovanju.

Na levo i na desno, po stotinu metara na obe strane i dalje u sličnim rasponima, dalje no što je pogled dopirao, stajali su drugi rotori. Praznine između rotora premošćavali su vitki valjci sabijeni kao cigare u kutiji, a postavljeni zato da bi traka mogla imati neprekinuti valjkasti oslonac. Valjci su se, opet, oslanjali na čelične lukove rešetkaste konstrukcije, kroz čije su se otvore mogli videti, red za redom, rotori u vrtoglavom nizu, pri čemu su se u svakom narednom redu okretali sve brže.

Odvojen od uskog pločnika nizom potpornih čeličnih stubova i položen uporedo sa njim sa iste strane rotora, išla je plitko ukopana popločana kosina, na tom mestu rampom povezana sa trotoarom. Gejns, vidno ozlojeđen, pogleda niz taj tunel. Blekinsop otvori usta da upita šta ga muči, ali ustanovi da mu buka posve zaglušuje glas. Nije se mogao probiti kroz grmljavinu hiljada rotora i cvilež stotina hiljada valjaka.

Gejns vide kako se njegovom pratiocu miču usne i po tome pogodi pitanje. Savivši dlanove u trubu oko Blekinsopovog desnog uveta, on povika: "Nema kola! Trebalo bi da su ovde!"

U želji da mu nekako pomogne, Australijanac uhvati Gejnisa za mišicu pa mu prstom pokaza prema džungli mašina. Gejns pođe

pogledom za njim i primeti nešto što mu, onako izbezumljenom, u prvi mah beše promaklo. Bilo je to pet-šest ljudi koji su nešto radili oko rotora udaljenog nekoliko traka. Spuštali su rotor sve dok ovaj nije izgubio kontakt sa površinom puta i sad su se spremali da ga čitavog zamene. Rezervni rotor stajao je odmah pored njih na niskom, teškom kamionu.

Glavni inženjer se nasmeši kratkim smeškom priznanja i zahvalnosti, pa usmeri baterijsku lampu prema grupi mehaničara, skupivši prethodno snop u tanku, blještavu iglu svetlosti. Jedan od tehničara podiže pogled, pa Gejns bljesnu nekoliko puta uzastopce, u nepravilnom ritmu. Mehaničar se odvoji od ostalih, pa potrča prema njima.

Bio je to vitak, mlad muškarac, obučen u kombinezon i pokriven valjkastom mornarskom kاپicom sa naušnjacima, sav sjajan od zlatnih gajtana i oznaka čina. On prepozna šefa pa salutira, i lice mu preplavi izraz preozbiljne, dečaćke pažnje.

Gejns gurnu svetiljku u džep i stade da živo gestikulira obema rukama - bili su to čisti, jasni, skladni gestovi puni značenja, kao govor gluvonemih. Blekinsop poseže za svojim diletantskim znanjem antropologije i zaključi da je taj jezik od svih najbliži jeziku znakova američkih Indijanaca, sa primesom nekih pokreta prstiju svojstvenih Polinežanima. Jezik je, međutim, neizbežno, bio vrlo neobičan, budući da je bio prilagođen posebnoj terminologiji.

Kadet mu je odgovarao na isti način, zakoračivši na rub kosine, pa bljesnu baterijskom lampom prema jugu. Razabrala su se kola, još dosta udaljena, koja su se približavala vratolomnom brzinom. Prikočivši, zaustavila su se tik pored njih.

Bila je to sitna stvar jajolikog oblika i oslonjena na dva, jedan iza drugog postavljena točka. Prednja, gornja površina okrenu se na šarkama i otkri vozača, takođe kadeta. Gejns mu se kratko obrati jezikom znakova, pa gurnu Blekinsopa ispred sebe u tesnu putničku kabinu.

Dok se krov vraćao na svoje mesto, zapljusnu ih udar vetra, pa Australijanac podiže pogled taman na vreme da na trenutak ugleda tri mnogo veća vozila koja prohujaše pored njih. Jurili su na sever, brzinom ne manjom od tri stotine kilometara na sat. Blekinsop pomisli da je kroz prozor poslednjeg vozila možda uspeo da

razabere kapice mlađih inženjera, kadeta Transportne akademije, ali nije bio siguran u to.

Nije više imao vremena da o tome razmišlja, tako je žestok bio vozačev polazak. Gejns se nije ni osvrnuo na taj nalet ubrzanja; već je nazivao Dejvidsona preko ugrađenog komunikatora. Kada se krov zatvorio u vozilu je zavladala relativna tišina. Na ekranu se ukaza lice telefonistkinje relejne stanice.

"Dajte mi Dejvidsona... Kancelariju zapovednika smene!"

"Oh! To ste vi, gospodine Gejns! Gradonačelnik bi želeo da porazgovara s vama."

"Obaveštavajte ga... i dajte mi Dejvodsona. Sad!"

"Razumem!"

"I ostavite vezu prikopčanu za Dejvidsonov pult, sve dok vam lično ne kažem da prekinete."

"U redu." Njeno lice zameni lice zapovednika smene.

"Vi ste, šefe? Radimo... Napredujemo dosta dobro. Bez promena."

"Vrlo dobro. Moći ćeš da me dobiješ preko ove linije, ili preko kancelarije podsektora deset. Sad prekidam." Dejvidsonovo lice ponovo je ustupilo mesto telefonistkinji.

"Gospodine Gejns, vaša supruga. Hoćete li preuzeti?"

Gejns promrmlja nešto ne baš pristojno, pa odgovori: "Hoću."

Lik gospođe Gejns bljesnu na ekranu, i, pre no što je dospela i usta da otvori, iz njega provali bujica reči.

"Dušo, sa mnom je sve u redu, ne brini, doći ću kući kad dođem. Sad moram da prekinem." Sve se to zbilo u jednom dahu, a onda on pljesnu po dugmetu koje očisti ekran.

Zakočili su tako naglo da su gotovo ostali bez daha. Nalazili su se pored stepenica koje su vodile u kontrolne prostorije podsektora deset, i iziđoše. Tri velika kamiona bila su izvučena na rampu i tri voda kadeta stajala su uskomešana pored njih.

Jedan kadet dotrča do Gejnsa i salutira. "Lindzi, ser... Mlađi inženjer smene. Glavni inženjer smene traži da smesta dođete u kontrolnu dvoranu."

Kada su ušli, glavni inženjer smene podiže pogled. "Šefe... Traži vas Van Klik."

"Daj mi ga."

Kada se Van Klik pojavi na velikom ekranu, Gejns ga pozdravi: "Hej,

Van! Gde si sada?"

"U upravi Sakramento. Slušaj..."

"Sakramento? Odlično. Izveštaj."

Van Klik je izgledao zlovoljno. "Izveštaj? Pa, evo! Gejnse, ja više nisam tvoj zamenik. A sad..."

"Šta to trabunjaš?"

"Slušaj, i nemoj me prekidati, pa ćeš razumeti. Gotovo je sa tobom, Gejnse, upravo su me izabrali za predsednika kontrolnog komiteta."

"Vane, jesu li ti popustili vijci? Šta ti sad to znači?"

"Videćeš. Ovo je.. funkcionalistička revolucija. Mi smo u igri - ti više nisi. Zaustavili smo traku dvadeset tek toliko da ti pokažemo šta sve možemo."

O funkciji: Rasprava o prirodnom poretku u društvu - Sveto pismo funkcionalističkog društva - prvi put je štampano 1930. godine. Za sebe je ta knjiga tvrdila da sadrži naučno ispravnu teoriju društvenih odnosa. Njen autor, Pol Deker, odbacio je 'istrošene i neupotrebljive' ideje demokratije i jednakosti među ljudima, i zamenio ih sistemom u kojem su ljudska bića vrednovana 'funkcionalno' - to jest prema funkciji koju obavljaju u privrednom sistemu. Osnovna teza bila je da je za čoveka ispravno i opravdano da nad svojim bližnjima primenjuje svu moć svog položaja, i da je svaki drugi oblik organizacije glup, vizionarski i u suprotnosti sa 'prirodnim stanjem'. Kao da mu je potpuno promakla međupovezanost modernog privrednog života.

Njegove ideje bile su zaogrnutе rečitošću mehanističke pseudopsihologije, utemeljenoj na posmatranju poretka dominacije kod živine u dvorištu i na slavnim Pavlovljevим eksperimentima na psima, kojima je bilo otkriveno postojanje uslovnih refleksa. Samo beše zaboravio da spomene da ljudska bića nisu ni psi ni deca. Dr Pavlov nije obraćao pažnju na njega, kao što nije obraćao pažnju ni na mnoge druge koji su slepo i nenaučno dogmatizovali značenje njegovih važnih, ali ipak strogo ograničenih eksperimenata.

Funkcionalizam se nije odmah primio: tridesetih godina skoro je svako - od vozača kamiona do prodavaca šešira - imao neki svoj plan kako da se sredi svet, koji se mogao bez problema naučiti u šest lekcija; zavidlјujuće visok procenat njih je te planove i objavio.

Ipak, funkcionalizam se postupno širio, postavši posebno popularan među malim ljudima ko su umeli da sami sebe uvere da je baš njihov posao onaj bez kojeg se nikako ne može i da bi po 'prirodnom stanju' baš oni morali biti glavne budže. Uz toliki broj različitih, zaista nezamenljivih funkcija, takva samoobmana sjajno je uspevala.

Pre nego što odgovori, Gejns se, za trenutak, zagleda u Van Klika. "Vane", reče on lagano, "ne misliš valjda da se možeš izvući sa tim?" Čovečuljak otpuhnu iz dubine grudi. "Zašto da ne? Već sam se izvukao. Traku dvadeset nećeš moći da pokreneš sve dok ja tako ne odlučim, a bude li potrebno mogu da zaustavim i čitav put."

Gejns je postajao nelagodno svestan da ima posla sa nerazumnom samoobmanom, pa se strpljivo uzdržavao. "Naravno da možeš, Vane... ali, šta ćemo sa ostatkom zemlje? Misliš li da će Armija mirno sedeti i puštati da vladaš Kalifornijom kao svojim privatnim kraljevstvom?"

Van Klik je izgledao podmuklo. "Imam plan i za tu mogućnost. Upravo sam završio emitovanje manifesta svim putnim tehničarima u zemlji, pri čemu sam im ispričao šta smo uradili i pozvao ih da se dignu i zatraže svoja prava. Kad se svi putevi u zemlji zaustave i ljudi počnu gladovati, rekao bih da će Predsednik dvaput promisliti pre nego što pošalje vojsku da se sa nama bakće. Oh, naravno, on može poslati vojnike da me zarobe i ubiju, ja se ne bojim smrti, ali se neće usuditi da pucaju u putne tehničare, zato što ovoj zemlji bez nas nema života; i u skladu s tim moraće se sa nama nekako sporazumeti... pod našim uslovima!"

U tome što je rekao bilo je mnogo gorke istine. Ako taj ustanak putnih tehničara postane sveopšti, guverner će ga moći nasilno rešiti baš kao i što bi mogao izlečiti glavobolju metkom u slepoočnicu. Ali, je li taj ustanak bio sveopšti?

"Zašto misliš da će tehničari iz ostalih krajeva zemlje poći za tobom?"

"A zašto da ne? To je prirodni poredak stvari. Ovo je doba mašina; prava moć svuda leži u rukama tehničara, ali su ih prešli gomilom prastarih fraza i ubedili da se ne posluže svojom snagom. A od svih vrsta tehničara, najvažniji su baš putni tehničari. Od sada pa nadalje, oni sviraju a vi ćete igrati, to je prirodni poredak stvari!" On se na

trenutak okrenu, pročepka po papirima na pisaćem stolu ispred sebe, pa zatim dodade: "To je, Gejnse, za sada sve. Moram nazvati Belu kuću i obavestiti Predsednika kako stoje stvari. Ti samo nastavi i budi dobar, pa ti neće biti ništa."

Pošto se ekran iščisti, i Gejns je još nekoliko trenutaka nepomično sedeo. Dakle, tako je to. Pitao se kakav je utisak, ako ga je uopšte bilo, Van Klikov poziv ostavio na putne tehničare u drugim krajevima. Nikakav, mislio je - ali, opet, nikad nije ni sanjao da bi se tako nešto moglo dogoditi među njegovim ljudima. Možda je pogrešio što nije našao vremena da popriča sa nekim drugim, osim sa putarima. Ne... Da je zastao da porazgovara sa guvernerom ili predsednicima, još i sada bi brbljali... Pa, ipak...

On nazva Dejvidsona...

"Dejv, ima li problema i u nekom drugom sektoru?"

"Nema, šefe."

"Ni na jednom drugom putu?"

"Ništa nije javljeno."

"Jesi li čuo moj razgovor sa Van Klikom?"

"Upao sam... da."

"Bravo. Neka Habard nazove Predsednika i guvernera i neka im poruči da se oštro opirem upotrebi vojne sile dok je god slučaj ograničen samo na ovaj put. Reci im da neću biti odgovoran ako krenu pre no što ih zamolim za pomoć."

Dejvidson kao da se dvoumio. "Šefe, mislite da je to pametno?"

"Da! Ako probamo da isteramo Vana i njegove usijane glave, može nam se dogoditi da dođe do stvarnog ustanka, koji će obuhvatiti čitavu zemlju. A, osim toga, mogli bi tako upropastiti put da ga ni sam Bog ne bi mogao dovesti u red. Kakva je promena tonaže?"

"Pedeset tri posto ispod večernjeg maksimuma."

"Šta je sa trakom dvadeset?"

"Skoro evakuisana."

"Bravo. Očisti put od svakog prometa što brže možeš. Najbolje bi bilo da šef policije postavi stražu na sve prilaze putu, kako bi zaustavio novopridošlice. Van bi mogao svakog trenutka zaustaviti sve trake, a možda ću i ja morati isto to da uradim. Evo mog plana: ja ću se sa naoružanim kadetima spustiti 'tamo dole'. Poći ćemo na sever i savladati svaki otpor na koji naiđemo. Ti sredi da tehničari iz

smene i ekipe za održavanje krenu odmah za nama. Svaki rotor, čim dođu do njega, moraju isključiti i prikopčati na kontrolnu ploču u Stoktonu. To će biti krpjenje, bez sigurnosnih spojeva, pa se, dakle, pobrini da bude dovoljno tehničara da se uhvate ukoštac sa svakom nevoljom pre no što do nje i dođe.

Pođe li nam to za rukom, izvući ćemo Vanu ispod nogu kontrolu nad sektorom Sacramento, pa će moći da sedi u svom kontrolnom centru sve dok ga glad ne urazumi."

On prekide vezu, pa se okrenu glavnom inženjeru smene podsektora. "Edmundse, daj mi kacigu - i pištolj."

"Razmem." On otvori ladicu i predade svom šefu duguljasto oružje ubitačnog izgleda.

Gejns ga opasa, pa prihvati kacigu koju zatim nabije sebi na glavu, ostavivši zadignute naušnike za zaštitu od buke. Blekinsop pročisti grlo.

"Ovaj... mogu li i ja dobiti kacigu?" upita on.

"Šta?" Gejns ga se tek tada seti. "Ne, gospodine Blekinsop, neće vam biti potrebna. Želeo bih da ostanete ovde sve dok vam se ne javim."

"Ali..." Australijski državnik nešto zausti, razmisli, pa učuta.

Stojeći na vratima, mlađi inženjer smene obrati se glavnom inženjeru. "Gospodine Gejns, tu je neki tehničar koji insistira da ga primite... Neki Harvi."

"Ne može."

"Gospodine, on je iz sektora Sacramento."

"Ah! Pošalji ga ovamo!"

Harvi kratko obavesti Gejnasa o tome šta je tog popodneva video i čuo na sastanku esnafa. "Zgadilo mi se, šefe, pa sam otišao dok su još brbljali. Nisam o tome više ni mislio, dok dvadesetica nije stala. Tada sam čuo da problem stvara sektor Sacramento, pa sam odlučio da dođem do vas."

"Koliko se to dugo odvijalo?"

"Poprilično, rekao bih. Znate već kako je: svuda i uvek ima onih kojima stalno nešto smeta, a mnogi od njih su funkcionalisti."

"Harvi, trebalo je da i ranije dođete kod mene." Harvi se namrgodi i Gejns mu osmotri lice. "Ne, ipak ste u pravu. Moj je posao da pazim na vaše drugove, ne vaš. Još nešto?"

"Ovaj... Kad smo već kod toga, pomislih da bih vam možda mogao pomoći da proberete kolovođe."

"Hvala. Ostanite uz mene. Idemo 'tamo dole' da pokušamo da napravimo malo reda."

Vrata kancelarije naglo se otvoriše i na njima se ukazaše jedan tehničar i jedan kadet, vukući između sebe nekakvo breme. Pošto su ga položili na pod, obojica se odmaknuše.

Bio je to neki mladić, očigledno mrtav. Prednja strana gornjeg dela kombinezona bila mu je sasvim natopljena krvlju. Gejns pogleda zapovednika straže. "Ko je on?"

Edmunds prestade da zuri i odgovori: "Kadet Hjugs... kurir koga sam poslao u Sakramento kada su zakazale veze. Budući da se nije javio, poslao sam za njim Marstona i kadeta Dženkinsa."

Gejns promrmlja nešto sebi u bradu, pa se okrenu. "Idemo, Harvi."

Kadetima, koji su čekali dole, bilo se u međuvremenu promenilo raspoloženje. Gejns uoči da je pređašnju dečačku želju za uzbuđenjem zamenilo nešto ružnije. Bilo je mnogo razmena znakova rukama, a nekolicina kao da je proveravala punjenje u pištoljima.

On ih odmeri pogledom, a onda dade znak vođi kadeta. Usledila je kratka razmena znakova. Kadet salutira, okrenu se svojim ljudima, nešto kratko progestikulira, pa žustro spusti ruku. Idući u koloni, popeli su se do čekaonice i Gejns pođe za njima.

Kada su se našli unutra i kada je buka utihnula, Gejns im se obrati. "Videli ste kako su doneli Hjugsu... Ko sve od vas želi da ubije gnjidu koja je to učinila?"

Trojica kadeta odazvaše se gotovo istog trenutka, iskoračivši iz kolone i stupivši napred. Gejns ih hladno pogleda. "Vrlo dobro. Vas trojica predajte oružje i vratite se u kasarnu. I svi ostali, koji misle da je ovde reč o privatnoj osveti ili da smo lovačka družina, mogu im se slobodno pridružiti." On dopusti da tišina malo duže potraje, pre no što je nastavio. "Sektor Sakramento zaposela su neovlašćena lica. Mi idemo da ga povratimo, ako je moguće bez žrtava i, takođe, ako je moguće, bez zaustavljanja saobraćaja. Plan je da 'tamo dole' osvajamo rotor po rotor i povezujemo ga sa Stoktonom. Borbeni zadatak ove jedinice je da ide prema severu i da uoči i savlada svakog ko joj se nađe na putu. Imajte na umu da će većina ljudi koju uhapsite biti verovatno potpuno nedužna. Zbog toga, daćete

prednost bombama za uspavlivanje, a pucanje sa namerom da se ubije biće poslednje sredstvo.

Kapetane kadeta, podelite ljude u grupe po deset. I neka svaka ima vođu. Neka se grupe, jašući na 'bubama', razviju u strelce preko čitavog prostora 'tamo dole', i neka napreduju na sever brzinom od dvadeset pet kilometara na sat. Između pojedinih grupa ostavite stotinu metara razmaka. Kad god nekog opazite, čitav će se red skupiti, uhapsiti ga, predati ga transportnom vozilu i onda zaostati i razviti se kao poslednji red. Naložićete vozačima transportera, koji su vas ovamo doveli, da prime zarobljenike. Recite vozačima da se drže u liniji sa drugim talasom. Odredićete jednu jurišnu grupu da zauzme kontrolne prostorije podsektora, ali one ne smeju biti zauzete pre nego što podsektor povežemo sa Stoktonom. Odredite i sposobne ljude za vezu. Ima li pitanja?" On zaokruži pogledom preko lica mladića. Kako se ni jedan nije odazvao, Gejns se okrenu zapovedniku kadeta. "Vrlo dobro. Izvršite naređenje!"

Do trenutka kada su naređenja bila izdata, beše već stigla i ekipa tehničara koja će ih pratiti, pa Gejns dade instrukcije i njihovom vođi. Kadeti su stajali u vrsti pored svojih podignutih 'buba'. Kapetan kadeta nestrpljivo je gledao u Gejnasa. Ovaj klimnu glavom, kadet žustro spusti ruku i prvi talas uzjaha i udalji se.

I Gejns i Harvi potom uzjahaše 'bube', pa pođoše sa kapetanom kadeta otprilike dvadeset pet metara iza prvog talasa. Bilo je već prošlo dosta vremena otkako je glavni inženjer poslednji put upravljao jednim od tih sitnih vozila šašavog izgleda, pa se osećao pomalo nespretno. 'Buba' ni malo nije doprinosila čovekovom osećanju dostojanstva, jer je i veličinom i oblikom podsećala na kuhinjsku stolicu, žirostabilizovanu na samo jednom točku. Međutim, bila je savršeno prilagođena potrebama patroliranja u lavirintu mašinerije 'tamo dole', budući da je mogla da prođe kroz otvor širok koliko i ramena; njome se lako upravlja i strpljivo je, ukoliko on sjaši, stajala uspravljena, čekajući svog jahača.

Mala izviđačka kola išla su odmah iza Gejnasa, vrludajući između rotora, dok je audio-televizijski komunikator u njima nastavio da služi Gejnsu kao veza sa njegovim drugim mnogobrojnim obavezama.

Prvih dve stotine metara sektora Sakramento prošli su bez

incidenata, kad jedan od strelaca ugleda jednu 'bubu' parkiranu pored jednog rotora. Tehničar koji ju je koristio upravo je pregledao indikatore na temelju rotora i nije ih primetio kako mu prilaze. Bio je nenaoružan i nije se opirao, ali je izgledao iznenađen i ogorčen, kao i vrlo zbunjen.

Malo odeljenje je zaostalo i dopustilo novom prvom talasu da ga pretekne.

Posle tri milje rezultat je bio trideset sedam uhvaćenih i nijedan ubijen. Dva kadeta bila su lakše ranjena, pa im je bilo naređeno da se povuku. Samo četvorica zarobljenika bila su naoružana; jednog od njih je Harvi označio kao kolovođu. Harvi je izrazio želju da pokuša da pregovara sa pobunjenicima, ukoliko bi iskrsla prilika, i Gejns se sa tim unapred složio. Bila mu je poznata Harvijeva duga i časna biografija vođe tehničara, pa je bio spreman da isproba sve što je pružalo bilo kakvu nadu u uspeh sa minimumom nasilja.

Ubrzo potom prvi talas je ulovio još jednog tehničara. Bio je sa druge strane rotora; skoro su ga nagazili pre no što su ga ugledali. Nije ni pokušao da se odupre, iako je bio naoružan, i čitav taj događaj ne bi bio pomena vredan da u tom trenutku nije govorio u telefon prikopčan u utikač u temelju rotora.

Gejns priđe grupi dok je hapšenje još bilo u toku. On zgrabi meku gumenu masku telefona i otrgnu je čoveku sa usta tako žestoko, da je mogao osetiti kako mikrofon za primanje zvuka lomi zub direktno sa vilice. Zarobljenik ispljuni komadić slomljenog zuba i sevnu očima, ali se potpuno ogлуši na sva pitanja koja su mu uputili.

Bez obzira koliko brz Gejns bio, bilo je vrlo verovatno da su izgubili prednost iznenađenja. Moralo se pretpostaviti da je zarobljenik uspeo da izvesti da je ispod puta u toku napad. I odmah, od jednog uveta do drugog, bilo je poslato upozorenje da treba nastaviti sa pojačanom pažnjom.

Ubrzo je Gejnsov pesimizam dobio opravdanje. Pred njima se pojavila grupa ljudi na 'bubama', u tom trenutku udaljena još stotinak metara. Bilo ih je najmanje dvadeset, ali se njihova snaga nije mogla tačno odrediti, jer su, dok su napredovali, koristili rotore kao zaklon. Harvi pogleda Gejnisa, koji klimnu glavom i daje znak zapovedniku kadeta da zaustavi svoje snage.

Harvi krenu napred, nenaoružan, ruku dignutih visoko iznad glave,

upravljajući 'bubom' prebacivanjem težine celog tela. Grupa buntovnika nesigurno smanji brzinu, da bi se na kraju potpuno zaustavila. Harvi im priđe na desetak metara, pa se i on zaustavi. Jedan od njih, očigledno vođa, obrati mu se jezikom znakova, kojim mu ovaj i odgovori.

Bili su isuviše daleko, i žuto svetlo previše čkiljavo da bi se mogla pratiti njihova rasprava. Ona se nastavila nekoliko minuta, da bi potom usledila pauza. Činilo se kao da vođa nije siguran šta bi trebalo uraditi. Jedan iz grupe istupi, uvukavši pištolj u futrolu i nešto popriča sa vođom. Ovaj, međutim, na njegove žestoke pokrete odgovori odmahivanjem glave. Čovek ponovo poče iznositi svoje razloge, ali ga dočeka isti odrečan odgovor. Zatim se manu priče, i, u zaključak, ogorčeno odmahnu rukama, poteže pištolj i opali na Harvija. Harvi se uhvati za trbuh i nagnu napred. Ovaj ponovo opali, i Harvi se trže i pade na zemlju.

Kapetan kadeta nadmaši Gejnisa u brzini povlačenja pištolja. Kada ga je metak pogodio, ubica podiže pogled. Izgledao je kao da ga je zbunio neki neobični događaj, u smrti suviše nov da bi bio toga svestan.

Tada se pucnjavi pridružiše i kadeti. Iako je neprijatelj bio dva puta brojniji od prvog talasa, ovome je znatno pomogla malodušnost protivnika. Šanse su, nakon prvog iskrzanog plotuna, bile gotovo jednake. Manje od trideset sekundi posle prvog izdajničkog pucnja, čitava grupa pobunjenika bila je ili mrtva ili ranjena ili pohapšena. Gejnsovi gubici iznosili su dva poginula (uključujući i ubijenog Harvija) i dva ranjena.

Gejns promeni taktiku, da bi je prilagodio izmenjenim okolnostima. Sada, kada je tajnosti nestalo, brzina i udarna moć postali su najbitniji. On zapovedi drugom talasu da se primakne, praktično, do peta prvom. Treći je doveo na manje od dvadeset pet metara iza drugog. Ta tri talasa nije trebalo da se obaziru na nenaoružane, prepuštajući četvrtom da ih pokupi, ali im je bilo zapovedeno da bez opomene pucaju na svakoga koga zateknu s oružjem.

Gejns ih upozori da pri tom nastoje da rane, ne i da ubiju, mada je i sam bio svestan da se njegovoj molbi teško može udovoljiti. Biće mrtvih. Dobro, on to nije želeo, ali je osećao da nema izbora. Svaki naoružani pobunjenik bio je potencijalni ubica i on nije mogao, ako je

želeo da bude pošten prema vlastitim ljudima, da im nameće previše ograničenja.

Kada je prestrojavanje bilo završeno, on daje znak zapovedniku kadeta da krene napred, pa prvi i drugi talas krenuše zajedno, najvećom brzinom za koju su 'bube' bile sposobne, otprilike dvadeset pet kilometara na sat. I Gejns krenu za njima.

Skrenuo je da bi izbegao Harvijevo telo, ali je i nehotice spustio na njega pogled. Pod natrijumskom lampom, lice je bilo pokriveno ružnom bojom žutice, ali je ona uobličila posmrtnu masku grube lepote, na kojoj su se isticale snažne crte pokojnikove ličnosti. Ugledavši ga, Gejnsu više nije bilo toliko žao što je naredio da se puca, ali mu je zato dubok osećaj gubitka još teže legao na dušu.

U sledećih nekoliko minuta prošli su pored još nekolicine tehničara, ali nisu došli u priliku da pripucaju. Gejns već beše počeo da oseća umerenu nadu da bi pobedu mogao izboriti srazmerno bez krvi, kad odjednom uoči promenu u sveprožimajućem ritmu mašinerije koji je prodirao čak i kroz debelu postavu njegove kacige za zaštitu od buke. On podiže naušnik, taman na vreme da čuje kraj mumlavog diminuenda, kada se rotori i valjci napokon sasvim zaustaviše.

Put beše stao.

"Zaustavi ljude", doviknu on zapovedniku kadeta, i njegove reči prazno odjeknuše u nestvarnoj tišini.

Krov izviđačkih kola podiže se kada on potrča prema njima. "Šefe!" pozva ga kadet u njima. "Zove vas relejna stanica."

Devojka na ekranu ustupi mesto Dejvidsonu, čim je prepoznala Gejnsovo lice. "Šefe", smesta se oglasi Dejvidson, "zove vas Van Klik."

"Ko je zaustavio put?"

"On."

"Ima li nekih većih promena situacije?"

"Nema. Kada ga je zaustavio, put je bio praktično prazan."

"Bravo. Daj mi Van Klika."

Kad je prepoznao Gejnsa, lice glavnog zaverenika poblede od neobuzdanog gneva. Reči mu smesta poleteše.

"Tako, dakle! Mislio si da se zezam, a? Šta sad kažeš, gospodine glavni inženjeru?"

Gejns suzbi želju da mu iskreno kaže šta misli o svemu tome, kao i o njemu samom. Celokupno ponašanje tog čovečuljka prijalo mu je koliko i škripanje stolice.

Ipak, nije smeo sebi dopustiti takav luksuz da glasno izrazi svoje misli. Potrudio se da mu glas dobije onaj pravi ton, kojim će pothraniti sagovornikovu taštinu. "Moram priznati, Vane, da si ovu rundu dobio. Zaustavio si put, ali nemoj misliti da te ne uzimam za ozbiljno. Suviše sam te dugo posmatrao, da bih te potcenjivao. Znam da i misliš to što govoriš."

Van Kliku je prijalo to iskazivanje poštovanja, ali je nastojao da to ne pokaže. "Zašto se onda ne opametiš i predaš?" upita on ratoborno. "Ne možeš pobediti."

"Možda i ne mogu, Vane, ali i sam znaš da moram pokušati. Osim toga", nastavi on. "zašto i ne bih mogao pobediti? Sam si rekao da mogu pozvati čitavu armiju Sjedinjenih Država."

Van Klik se pobedonosno isceri.

"Vidiš li ovo?" On podiže kruškoliki prekidač sa dugačkim kablom. "Ako samo pritisnem ovo, to će jednom jedinom eksplozijom prokopati čitav put - sve do večnih lovišta."

Gejns od srca zažali što ne zna više o psihijatriji. Ali, dobro, jednostavno će se morati pouzdati u volovsku pamet, u nadi da će ga ona odvesti do pravih odgovora. "Vane, sve ovo bilo je prilično naglo, ali još mi nije jasno kako bismo mi to mogli popustiti."

"Nije? Onda bolje razmisli još jednom. Ako me prisiliš da razorim put, šta ćemo sa svim onim ljudima koji će biti razneseni zajedno sa njim?"

Gejnsove misli jurile su mahnitom brzinom. Nije sumnjao da će Van Klik ostvariti svoju pretnju; već i sama njegova frazeologija, ta dečja kenjkavost izraza - 'Ako me prisiliš...' - ukazivala je na opasnu iracionalnost njegovih mentalnih procesa. A takva jedna eksplozija, bilo gde u gusto nabijenom sektoru Sakramento, verovatno bi uništila bar nekoliko stambenih zgrada i sasvim sigurno pobila trgovce i ugostitelje na zahvaćenom delu trake dvadeset, baš kao i slučajne prolaznike. Van je bio potpuno u pravu; Gejns se nije usuđivao da rizikuje živote prolaznika koji nisu bili svesni u čemu je sukob i koji se nikad ne behu saglasili da preuzmu odgovornost. Ne bi se odvažio na to, čak i da se put više nikad ne pokrene.

Što se toga tiče, nije mu prijala ni pomisao da ugrozi i sam put, ali je ipak opasnost po nedužne prolaznike bilo ono što mu je vezivalo ruke.

Kroz glavu mu prođe melodija: Čujte kako bruje! Gledajte kako struje! O, poslu našem nikad kraja... Šta da radi, šta da radi? Dok put nam klizi, vi na njemu znajte... To ga nikuda neće odvesti.

On se vrati se ekranu. "Vidi, Vane, ti ne želiš da razneseš put, ako te na to ne prisilimo, u to sam siguran. Ni meni nije do toga. Recimo da dođem do tebe, da sve to pretresemo. Dva razumna čoveka morala bi naći način da se sporazumeju."

Van Klik je delovao sumnjičavo. "Je li ti ovo nekakav trik?"

"Kakav bi trik to mogao biti? Doći ću sam i nenaoružan, najbrže što me kola mogu dovesti."

"A tvoji ljudi? Šta ćemo sa njima?"

"Plandovaće ovde dok se ne vratim. Možeš ovde postaviti posmatrače, da bi bio siguran."

Van Klik je na trenutak oklevao, uhvaćen između straha od zamke i zadovoljstva da vidi svog nekadašnjeg pretpostavljenog kako dolazi tražeći ustupke. Na kraju se, iako negodujući, saglasi.

Gejns svima dade uputstva i reče Dejvidsonu šta namerava da učini.

"Ako se ne vratim za jedan sat, radi po svom nahođenju."

"Pripazite se, šefe."

"Hoću."

On naloži kadetu vozaču da izađe iz izviđačkih kola, pa se niz rampu spusti na kolovoz, krenu na sever i nagazi na gas. Sada će imati prilike da sabere misli, makar i pri tri stotine kilometara na sat. Recimo da mu uspe njegov mali trik - moraće se izvršiti neke promene u organizaciji. Dve stvari su mu naročito bole oči: kao prvo, trake se moraju povezati bezbednosnim kopčama, tako da se susedne trake uspore ili zaustave ako im brzine postanu u opasnoj meri različite. Da se nikada ne ponovi ono što se dogodilo na dvadesetici! Ali to je ono očigledno, mehanička sitnica. Pravi kvar je bio u ljudima. Dakle, psihološko testiranje se mora usavršiti, tako da postane izvesno da su na putevima zaposleni samo savesni, pouzdani ljudi. Ali, do đavola, to je ono što su, po prirodi stvari, i sadašnji testovi postizali bez i trunke sumnje. Koliko je njemu bilo poznato, usavršen Ham-Vedsvort-Bartonov metod nikada do sada

nije zakazao - nikada, sve do danas u sektoru Sakramento. Kako je Van Klik uspeo da navede na pobunu čitav sektor ljudi proverenog temperamenta?

To, jednostavno, nije imalo smisla.

Osoblje se nikada, bez nekog odgovarajućeg razloga, ne ponaša samovoljno. Jedan čovek može biti nepredvidljiv, ali su ljudi, uzeti u velikom broju, pouzdani kao mašine ili proračuni. Mogu se meriti, ispitivati, klasifikovati. Pred njegovim unutrašnjim okom stvori se slika kadrovskog odeljenja sa redovima kartoteka i službenicima. Imam ga! Imam ga! Van Klik je, kao glavni zamenik, bio zadužen za kadrovsku službu čitavog puta!

Bilo je to jedino objašnjenje koje se uklapalo sa svim činjenicama. Jedino je šef kadrovske službe imao priliku da odabere sve trule jabuke i da ih smesti u isto bure. Gejns je bio ubeđen da je u svemu tome, van svake sumnje, postojala neka nameštaljka, koja je trajala godinama, sa klasifikacijskim testovima ljudi i njihovog temperamenta, i da je Van Klik, pošto je krivotvorio dosijea, svesno prebacio ljude kakvi su mu bili potrebni u jedan sektor.

A to ga je naučilo i drugoj lekciji: potrebni su stroži testovi za rukovodioce, i nijednom se od njih ne sme bez oštrog nadzora i provere poveriti klasifikacija i razmeštanje po dužnostima. Čak bi i njega, Gejnsa, morali u tom smislu nadzirati. Qui custodiet ipsos custodes? Ko će nadzirati nadzornike? Latinski možda beše zastario, ali ti Latini nisu bili glupi.

Sada je bar znao u čemu je pogrešio i to saznanje mu donese melanholično zadovoljstvo. Nadgledanje i nadzor, provera i nadprovera - eto, to je rešenje. Biće to teško i neefikasno, ali izgleda da sve mere bezbednosti idu na uštrb efikasnosti.

Van Kliku nije smeo poveriti tolika ovlašćenja, a da ga prethodno nije bolje upoznao. Ali, o njemu se i sada moglo još ponešto saznati. On pritisnu dugme za kočenje u slučaju opasnosti, i tako naglo zaustavi kola da oseti vrtoglavicu. "Relejna stanica! Možete li me povezati sa mojom kancelarijom?" Sa ekrana ga je gledalo Doloresino lice. "Još ste tu? Bravo", dobaci joj on. "Već sam se bio uplašio da ste otišli kući."

"Vratila sam se, gospodine Gejns."

"Dobro moje devojče. Dajte mi Van Klikov lični dosije. Hteo bih da

vidim njegov klasifikacioni izveštaj."

Vratila se sa sa dosijeom izuzetno brzo, i iz njega pročitala nekakve simbole i postotke. Nekoliko je puta zaredom klimnuo glavom, kada su podaci potvrdili njegove slutnje: prikriveni kompleks introvertne inferiornosti. Slagalo se.

"Mišljenje komisije", pročitava ona. "Uprkos potencijalnoj nestabilnosti na koju ukazuju maksimumi A i D na krivoj sumarnog profila, komisija ipak smatra da je ispitanik prikladan za obavljanje odgovarajuće dužnosti. Njegova biografija je izuzetno dobra, baš kao i njegova sposobnost upravljanja ljudima. Zbog toga se preporučuje njegovo zadržavanje na sadašnjoj, kao i unapređivanje na višu dužnost."

"To je sve, Dolores. Hvala."

"Nema na čemu, gospodine Gejns."

"Odlazim na obračun. Držite mi palčeve."

"Ali, gospodine Gejns..." Daleko negde u Fresnou, Dolores je razrogačenih očiju zurila u prazan ekran.

"Vodi me Van Kliku!"

Čovek kome se obratio uze mu pištolj iza pasa - pomalo se nećkajući, kako se Gejnsu učini - pa pokaza glavnom inženjeru da se popne stepenicama. Gejns se iskobelja iz vozila i poslušava ga.

Van Klik se beše smestio u samu kontrolnu sobu sektora, umesto u kancelariju. Sa njim je bilo pet ili šest ljudi, i svi su bili naoružani.

"Dobro večer, upravnice Van Klik." Čovečuljak se vidljivo odobrovolji kada mu Gejns priznade samovoljno uzetu titulu.

"Ovde baš ne pridajemo mnogo važnosti titulama", odvrati on sa upadljivom ravnodušnošću. "Jednostavno me zovi Van. Izvoli, sedi."

Gejns sede. Morao je nekako da udalji ostale ljude. On ih pogleda sa izrazom dosade, ali kao da ga sve to ipak pomalo zabavlja. "Zar nisi u stanju, Vane, da sam sa mnom iziđeš na kraj? Ili vi funkcionalisti nemate poverenja jedni u druge?"

Van Klikovo lice se ozlovolji, ali Gejnsov smešak ostade nepokolebljiv. Konačno, čovečuljak dohvati pištolj sa pisaćeg stola i pokaza prema vratima. "Momci, izlazite!"

"Ali, Vane..."

"Izlazite, kad kažem!"

Kada su ostali sami, Van Klik podiže električnu sklopku koju je Gejns video na ekranu i uperi pištolj u svog nekadašnjeg šefa. "U redu", zareža on, "samo probaj nešto i sve ide do đavola! Šta predlažeš?"

Gejnsov razdražujući smešak još više se raširi.

Van Klik se namršti. "Šta je tu toliko smešno?"

Gejns ga najzad udostoji odgovora. "Ti si smešan, Vane. Ovo je stvarno carski. Pokrenuo si funkcionalističku revoluciju, a jedino što imaš u planu jeste da razneseš put na kome se zasniva tvoja moć. Reci mi", nastavi on, "čega se toliko bojiš?"

"Ne bojim se ničega!"

"Ne bojiš se? Ti se ne bojiš? Sediš ovde, spreman da počiniš harakiri tom svojom igračicom, a pričaš mi da se ne bojiš. Kad bi tvoji pajtaši znali koliko si blizu da baciš u vodu sve za šta ste se borili, ubili bi te kao zeca. I njih se bojiš, zar ne?"

Van Klik odgurnu sklopku i ustade. "Ne bojim se!" vrisnu on, pa obiđe sto da bi se približio Gejnsu.

I dalje sedeći, Gejns se nasmeja. "Ipak, to je istina! Bojiš se i mene, evo, u ovom trenutku. Bojiš se da ću ti istegnuti uši zbog grešaka u službi. Bojiš se da ti kadeti neće odsalutirati. Bojiš se da ti se smeju iza leđa. Bojiš se da ćeš za večerom jesti pogrešnom viljuškom. Bojiš se kada te ljudi gledaju... i bojiš se da te ne primećuju!"

"Ja se ne bojim!" usprotivi se Van. "Ti... ti prljavi, naduveni snobe! Zato što si prošao neke snobovske škole misliš da si najpametniji na svetu!" On se zagrcnu, a onda mu reči postadoše nerazumljive dok se borio da zadrži suze gneva. "Ti i tvoji odvratni kadetići..."

Gejns ga je pažljivo posmatrao. Sada je slabost njegove ličnosti postala očigledna - pitao se samo kako to nije još ranije primetio. Prisetio se i koliko je Van Klik bio neljubazan, kada mu se jednom ponudio da mu pomogne u nekom zamršenom računanju.

Sada je trebalo zaigrati na tu slabost, držati ga toliko zaokupljenog da se ne seti ubistvene sklopke. Mora ga naterati da sav otrov svojih iskrivljenih shvatanja usmeri na Gejnusa, do te mere da isključi svaku drugu misao.

Ali, ipak ga nije smeo previše bezobzirno podbadati, ili bi metak ispaljen sa druge strane sobe mogao staviti tačku i na Gejnusa i na svaku nadu da bi se mogao izbeći krvavi, besmisleni rat za vlast nad putem.

Gejns se opako zakikota. "Vane", reče on, "ti si patetična životinja. Ovo je već od početka izgubljena trka. Savršeno te razumem: ti si čovek trećeg reda i čitavog si se života bojao da bi te neko mogao prozreti i vratiti na dno društvene piramide. Upravnik... fuj! Ako si ti najbolje što nam funkcionalisti mogu predočiti, onda ih slobodno možemo ignorisati - slomiće ih njihova sopstvena nedelotvornost."

On se zavrti u stolici i namerno okrenu leđa i Van Kliku i njegovom pištolju. Van Klik krenu prema svom mučitelju, zaustavi se na metar od njega i povika: "Ti! Pokazaću ja tebi! Dobićeš metak u glavu!"

Gejns se vrati u stari položaj, pa ustade i čvrstim korakom krenu prema Van Kliku. "Skloni tu igračku pre nego što s njom načiniš neku štetu."

Van Klik uzmaknu jedan korak. "Ne prilazi mi!" vrisnu on. "Da mi nisi prišao... ili ću pucati... videćemo hoću li!"

To je dakle to, pomisli Gejns i baci se.

Pištolj mu opali odmah pored uвета. Ali, nije ga pogodio. Već su bili na podu. Van Kliku nije bilo lako držati, makar i kad se uzme u obzir njegova veličina. Gde je pištolj? Tu. Imam ga. On se odvoji od protivnika.

Van Klik, međutim, ne ustade. Ležao je prostrt na podu, dok su mu ispod sklopljenih kapaka suze tekle poput bujice; cmizdrio je kao ozlovoljeno dete.

Gejns ga pogleda sa nečim nalik na samilost, a onda ga pažljivo udari drškom pištolja po slepoočnici. Potom otide do vrata, na trenutak oslušnu, pa ih oprezno zaključa.

Kabl sklopke vodio je do komandne ploče. On pogleda spoj i oprezno ga razdvoji. Kada je završio sa tim, okrenu se prema televizoru na kontrolnom pultu pa nazva Fresno.

"U redu je, Dejv", reče on, "povedi ih u napad... I, za ime sveta, požuri!" Zatim očisti ekran, ne želeći da ga vođa smene vidi kako se tresu.

Kada se idućeg jutra vratio u Fresno, Gejns se, sa velikim zadovoljstvom, prošeta glavnom kontrolnom sobom. Putevi su išli - još malo pa će ponovo dostići svoju staru brzinu. Bila je to duga noć. Svaki inženjer, svaki raspoloživi kadet bio mu je potreban da bi, kako je zatražio, santimetar po santimetar, pregledali sektor Sakramento.

Morali su unakrsno povezati dve uništene podsektorske kontrolne ploče. Ali, putevi su išli - kroz pod je mogao da oseti njihov ritam.

Gejns se zaustavi pored zapuštenog čoveka obraslog u čekinjavu bradu. "Dejve, zašto ne pođeš kući?" upita on. "Sad bi mogao preuzeti i Mek Ferson."

"A šta je sa vama, šefe? Ne izgledate baš kao mlada."

"Oh, odremaću malo u kancelariji, pošto nešto pregrizem. Nazvao sam ženu i rekao da neću moći da dođem. Zato će ona doći ovamo."

"Da li se ljuti?"

"Ne, baš. Znaš već kakve su žene." On se ponovo okrenu prema ploči sa instrumentima i zagleda u brojčanike koji su, kuckajući, skupljali podatke iz šest sektora. Kružna linija San Dijego, sektor Engls, sektor Bejkersfild, sektor Fresno, sektor Stokton - Stokton? Stokton! O, Bože! - Blekinsop! Ostavio je australijskog ministra da čitave noći hladi dupe u stoktonskoj upravi!

On polete prema vratima, doviknuvši preko ramena: "Dejve, pozovi jedna kola za mene, molim te. I to brza!" Pre nego što je Dejv mogao nešto da kaže, Gejns već beše prešao preko hodnika i gurnuo glavu u svoju kancelariju.

"Dolores!"

"Izvolite, gospodine Gejns."

"Nazovite moju ženu i recite joj da moram u Stokton. Ako je već krenula, recite joj samo da pričeka ovde. I, još nešto, Dolores..."

"Da, gospodine Gejns?"

"Malo je smirite."

Ona se ugrize za usnicu, ali joj na licu nije bilo ni traga nikakvom osećanju. "Da, gospodine Gejns."

"Dobra moja devojka." Već je bio napolju, a onda pođe niz stepenice. Kada je stigao do nivoa trotoara, pogled na put koji se kreće zagreja ga i skoro oraspoloži.

Žustro je krenuo prema vratima označenim sa DOLE, tiho zviždućući sebi u bradu. On otvori vrata i učini mu se da ritmičko mumlanje i grmljavina 'tamo dole' preuzima njegov napev, iako je potpuno zagušilo zviždanje.

O da, hej, hej, hej,
Rotorari smo mi...

Proveri svoj sektor da u redu bude!
Jedan! Dva! Tri!
Jer gde god da kreneš
Jedno moraš znati
Da putevi tvoji još uvek idu!
(Gromoglasno): SAMO NEK' IDU!
Da putevi tvoji još uvek idu!

DO 'PUCANJA' MOŽE DOĆI

"Spusti tu zavrtku!"

Čovek kome to beše upućeno polako se okrenu i pogleda ko to govori. Izraz mu je bio prikriven grotesknom kacigom, delom teškog oklopa od olova i kadmijuma koji mu je prekrivao čitavo telo, ali ton njegovog glasa odavao je nemir i očajanje.

"Šta vam je, doktore?" Nije puštao pomenutu zavrtku.

Stajali su jedan naspram drugog kao dva oklopljena mačevaoca koji traže jedan drugom slabu tačku. Glas prvog dopre iza maske neki stepen višeg i bezuslovnog tona. "Čuo si me, Harperu. Spusti smesta tu zavrtku i udalji se od tog 'okidača'. Eriksone!"

Treća oklopljena figura pojavi se na drugom kraju kontrolne sobe. "Šta treba, doktore?"

"Harper je uklonjen sa dužnosti. Ti preuzimaš dužnost nadležnog inženjera. Nađi pomoćnog inženjera."

"U redu." Glas i ponašanje bili su mu smireni, i situaciju je prihvatao bez pogovora. Atomski inženjer koga upravo beše zamenio pređe pogledom preko njih, a onda pažljivo vrati zavrtku na njeno mesto.

"Kako vi kažete, doktore Silard - ali, bolje da spremite zamenu i za sebe. Zahtevaću hitno saslušanje!" Harper bezvoljno izađe, dok su mu olovom prevučene čizme lupale o pod.

Dr Silard je narednih dvadeset minuta neraspoloženo čekao da njegova sopstvena zamena stigne. Možda je prenaglio. Možda je pogrešio misleći da je Harper popustio pod napetošću što je pretpostavlja održavanje najopasnije mašine na svetu, nuklearnog oplodnog reaktora. Ali, ako je načinio grešku, ona nije prouzrokovala nikakvu štetu - greške se ne smeju dopustiti u ovom poslu; ne kada greška može izazvati eksploziju skoro deset tona uranijuma-238, uranijuma-235 i plutonijuma.

On pokuša da zamisli šta bi to značilo i ne uspe. Rekli su mu da je uranijum potencijalno dvadeset miliona puta eksplozivniji od trinitrotoluola. Brojevi su gubili značenje. Umesto toga, zamislio je gomilu kao sto miliona tona eksploziva ili hiljadu Hirošima. Još uvek nije imalo smisla. Jednom je video eksploziju atomske bombe, kada je služio kao statističar u Vazduhoplovstvu. Nije mogao da sebi

predoči hiljadu takvih bombi; mozak mu je otkazivao poslušnost. Možda su ovi atomski inženjeri to mogli. Možda su, zahvaljujući svojim većim matematičkim sposobnostima i tačnim razumevanjem šta se zaista dešava unutar fisione komore, imali neku predstavu o tom nepojmljivom užasu koji se nalazio zaključan iza zaštitnika. Ako je to bio slučaj, nije čudo da su često imali nervne slomove... On uzdahnu. Erikson podiže pogled sa kontrola linearnog akceleratora rezonanci na kome je vršio neke izmene. "Šta je bilo, doktore?"

"Ništa. Žao mi je što sam morao da uklonim Harpera."

Silard je mogao da oseti sumnjičavi pogled krupnog Skandinavca. "Ne dobijate li valjda i vi bubice, doktore? Ponekad i vi psihijoti puknete..."

"Ja? Mislim da ne. Ipak, plašim se te stvari tamo unutra. Bio bih lud da je se ne plašim."

"Kao i ja", odvrati mu Erikson razložno i vrati se svom poslu. Glavni deo akceleratora ležao je iza još jedne zaštitne pregrade; vrh mu je iščezavao iza poslednjeg štitnika, pre mase atomskog goriva; izbacivao je neprekidni snop veoma ubrzanih subatomske projektila u berilijumsku metu smeštenu u samom gorivu. Tako napadnuti berilijum oslobađao je neutrone koji su kroz masu uranijuma izletali u svim pravcima. Neki od neutrona pogađali su atome uranijuma pravo u jezgro i razbijali ga na dva dela. Delovi su predstavljali nove elemente: barijum, ksenon, rubidijum - zavisno od razmere u koje su se delili. Novi elementi obično su predstavljali nestabilne izotope i radioaktivnim cepanjem, u lančanoj reakciji, razbijali su se u još desetak elemenata.

Ali ove sekundarne transmucije bile su relativno bezopasne; prvo razbijanje jezgra uranijuma, koje je oslobađalo ogromnu energiju što ga je spajala - neverovatnih dvesto miliona elektronvolti - ono je bilo važno - i opasno.

Jer, iako se uranijum koristi da stvori druga goriva bombardujući ga neutronima, samo cepanje daje još neutrona koji mogu udariti o druga uranijumova jezgra i razbiti ih. Ako su uslovi povoljni za ovakvu postepeno rastuću reakciju, ona se može oteti, i u nemišljivoj deliću mikrosekunda izrasti u atomsku eksploziju - eksploziju prema kojoj bi nuklearna bomba delovala kao vodeni

pištolj; eksploziju toliko moćniju od bilo čega što je čovek iskusio da je ne može ni zamisliti, baš kao što ne može zamisliti ni sopstvenu smrt. Možeš je se plašiti, ali ne i razumeti je.

Ali samoobnavljajući nizovi cepanja atoma, za trunku ispod eksplozivnog nivoa, bili su neophodni za rad fabrike. Da bi se rascepilo prvo jezgro uranijuma, pri gađanju berilijumovim neutronima, utroši se više energije nego što je smrt atoma oslobađa. Da bi reaktor nastavio sa radom, bilo je neophodno da svaki atom razbijen neutronom prouzrokuje cepanje drugih.

Isto je toliko bilo važno da lanac reakcija uvek teži gašenju. Nije se smeo uvećavati, inače bi masa uranijuma eksplodirala u vremenskom intervalu prekratkom da se izmeri bilo kakvim sredstvima.

A i ne bi bilo nikoga da je izmeri.

Atomski inženjer koji je bio na dužnosti mogao je kontrolisati ovaj postupak preko 'okidača' - izraza koji inženjeri koriste da obuhvate linearni akcelerator rezonanci, belirijumsku metu, kadmijumske prigušivačke šipke i ostale kontrole, tablu sa instrumentima i izvore napajanja. Drugim rečima, mogao je izmeniti bombardovanje berilijumske mete, da smanji ili poveća nivo rada reaktora; mogao je izmeniti 'efektivnu masu' atomskog goriva sa kadmijumskim prigušivačima, i mogao je sa svojih instrumenata očitati da li je reakcija usporena - ili, preciznije, da je bila usporena u deliću sekunda. Nije bilo načina da se sazna šta se unutar atomskog goriva dešava sada - subatomske brzine prevelike su, a vremenski intervali premali. On je, na neki način, podsećao na pticu koja leti unazad; video je gde je bio, ali ne i kuda ide.

Svejedno, odgovornost je bila njegova i samo njegova, ne samo da održava atomsko gorivo na nivou najveće efikasnosti, već i da pazi da reakcija nikad ne pređe kritičnu tačku i da izraste u ogromnu eksploziju.

Međutim, to je bilo nemoguće. Nije mogao biti siguran; nikad nije mogao biti siguran.

Mogao je uneti u posao svu veštinu i znanje najboljeg tehničkog obrazovanja, i iskoristiti ih da smanji rizik na najmanju matematičku verovatnoću, ali slepi zakoni kocke koji izgleda vladaju u subatomskom svemiru mogu mu pokazati fleš rojal i poraziti njegovu

savršenu igru.

Svaki atomski inženjer je to znao; znao je da se kocka ne samo sa sopstvenim životom, već i sa bezbroj drugih života, možda čak sa životom svakog ljudskog bića na ovoj planeti. Niko nije tačno znao šta bi takva eksplozija izazvala. Oni konzervativni procenjuju da bi, naravno uz potpuno uništenje reaktora i svih zaposlenih, raznela gusto naseljeni i prometni Los Anđeles - Oklahoma put-grad sto milja severno.

Zvanično, optimistično gledište, na osnovu koga je reaktor dobio odobrenje od Komisije za atomsku energiju, bilo je zasnovano na jednačinama koje su predviđale da će tolika masa uranijuma biti poremećena na molarnoj veličini, što će ograničiti oblast eksplozije, pre nego što bi došlo do lančane i ubrzane atomske reakcije koja bi zahvatila celu masu.

Atomski inženjeri, skoro svi, nisu verovali zvaničnoj teoriji. Teorijska matematička predviđanja vrednovali su tačno onoliko koliko to ona i zaslužuju - kao gomilu đubreta, dok ne bi bila eksperimentalno potvrđena.

Ali, čak i sa zvanične tačke gledišta, svaki atomski inženjer, dok je na straži, u svojim rukama drži ne samo svoj život, već i živote mnogih drugih - koliko, tačno, bilo je bolje ni ne razmišljati. Nijedan pilot, nijedan general, nijedan hirurg, nije nikad imao toliku, svakodnevnu, neizbežnu odgovornost za tuđe živote, koliko su ovi ljudi imali dok su išli u smenu, svaki put kada bi dotakli neki prekidač ili očitali brojilo.

Oni nisu bili odabrani samo zahvaljujući svojoj inteligenciji i tehničkoj umešnosti, već isto toliko i zbog svoje ličnosti i osećanja odgovornosti za društvo. Bili su potrebni prijemčivi ljudi - ljudi koji u potpunosti shvataju važnost poverenog im zadatka; samo takvi su dolazili u obzir. Ali teret odgovornosti bio je prevelik da bi ga jedan prijemčiv čovek mogao neograničeno nositi.

To je, neizbežno, u psihološkom smislu predstavljalo nestabilnu situaciju. Ludilo je bila profesionalna bolest.

Doktor Kamings se pojavi, još uvek vezujući poveze oklopa koji je štitio od radijacije. "Šta se desilo?" upita on Hilara.

"Morao sam da udaljim Harpera."

"To sam shvatio. Sreo sam ga pri dolasku. Bio je užasno besan -

samo me je streljao pogledom."

"Znam. Hoće hitno saslušanje. Zato sam poslao po vas."

Kamings nešto promrmlja, pa klimnu glavom inženjeru, neprepoznatljivom u prekrivajućem oklopu. "Kome se obraćam?"

"Erikson."

"Dobro. Psihijoti mogu skrenuti - a, Gase?"

Erikson ga pogleda. "To je vaš problem", odreza on i vrati se na posao. Kamings se okrenu Silardu. "Psihijatri kao da ovde baš nisu popularni", primeti on. "U redu, zameniću vas."

"Dobro."

Silard prođe kroz lavirint spoljnog štita koji je okruživao kontrolnu sobu. Izašavši iz njega, on skinu glomazni oklop, stavi ga u pretinac i požuri prema liftu. Pošto je na podzemnoj stanici izišao iz lifta, on se osvrnu, tražeći slobodnu kapsulu. Našavši jednu, on uđe u nju, hermetički je zatvori i zbog ubrzanja zavalu glavu na naslon.

Pet minuta kasnije, on pokuca na vrata glavnog nadzornika, udaljenu dvadeset milja od reaktora.

Sam reaktor bio je smešten u kotlini pustinjačkih brda Arizone. Sve što nije bilo neophodno za svakodnevni rad - administracija, telefonska centrala i tako dalje - nalazilo se s one strane brda. Ljudi su se nadali da bi osoblje imalo izgleda da preživi otprilike kao i čovek koji se u buretu spušta niz Nijagarine vodopade, u slučaju da Der Tag ikad dođe,.

Silard ponovo pokuca. Otvorio mu je sekretar, Stajнки. Silard se priseti da je pročitao njegov slučaj. Prvobitno jedan od najbriljantnijih mladih inženjera, pretrpeo je gubitak sposobnosti da vrši matematičke operacije. Najobičniji slučaj fuge, ali nije bilo ničega što se može preduzeti - samo je želeo da ostane na poslu. Rehabilitovan je kao kancelarijski činovnik.

Stajнки ga uvede u nadzornikovu kancelariju. Harper je već bio tu i uzvрати mu pozdrav ledenom učtivošću. Upravnik je bio srdačan, ali je izgledao umorno, kao da je dvadeset četvoročasovna napetost nešto isuviše za njega.

"Uđite, doktore, uđite. Izvolite sesti. Sada mi recite šta je bilo. Mislio sam da je Harper jedan od najstabilnijih ljudi."

"Ja ni ne tvrdim suprotno, gospodine."

"Pa?"

"Možda je sa njim sve u savršenom redu, ali vaše naređenje je da se nikakav rizik ne sme dopustiti."

"Tačno." Upravnik zabrinuto pogleda inženjera, tihog i napetog u stolici, a onda vrati pogled na Silarda. "Hajde, ispričajte mi o tome."

Silard duboko udahnu. "Dok sam bio na dužnosti kao psihološki posmatrač u kontrolnoj stanici, primetio sam da inženjer izgleda premoren i manje obazriv nego obično. Tokom mojih posmatranja van radnog vremena, u periodu od nekoliko dana, primetio sam rastući nedostatak pažnje. Na primer, dok rukuje kontaktima, on sada povremeno traži listu zaduženja, što je u suprotnosti sa njegovim ranijim ponašanjem.

Postoje i drugi slični primeri. Da skratim... Danas popodne, u tri i deset, dok mi je trajala smena, video sam Harpera kako, bez nekog posebnog razloga, uzima zavrtku koja se koristi samo za upravljanje cevima vodenog štita i približava se okidaču. Oslobodio sam ga dužnosti i poslao van kontrolne sobe."

"Šefe!" Harper se ipak malo smiri, pa nastavi. "Da ovaj vrač ume da razlikuje francuski ključ od oscilatora, znao bi šta sam radio. Zavrtka je bila na pogrešnoj polici; primetio sam to i uzeo je da je vratim na mesto. Usput sam zastao i proverio cifre!"

Upravnik upitno pogleda Silarda.

"To je možda istina...", odgovori psihijatar tvrdoglavo, "ali, moja dijagnoza i dalje važi. Vaše ponašanje se promenilo; vaše trenutne akcije su nepredvidljive i stoga vas bez kompletnog pregleda ne mogu proglasiti sposobnim za vršenje dužnosti."

Upravnik King zadobova prstima po stolu i uzdahnu, pa se lagano obrati Harperu. "Kale, dobar si ti dečko, i veruj mi, znam kako ti je. Ali, to se ne može izbeći - moraš da odeš na psihometriju i da prihvatiš kakvu god odluku komisija donese o tebi." On zastade, ali Harper nastavi bezizražajno da ćuti. "Da ti kažem nešto, sinak - zašto ne uzmeš nekoliko dana odmora? Onda, kada se vratiš, možeš izići pred komisiju ili se premestiti u neko drugo odeljenje koje nema veze sa bombom - šta ti je milije." On pogleda Silarda, zahtevajući potvrdu, i ovaj klimnu glavom.

Ali, Harper nije bio pokoleban. "Ne, šefe", usprotivi se on. "Ne može. Zar ne vidite šta ne valja? To je taj stalni nadzor. Neko vam stalno gleda iza leđa, očekujući da poludite. Ne možemo se čak ni brijati na

miru. Nervozni smo i zbog najobičnijih stvari, u strahu da će ih neki psihijatar, i sam malo udaren, videti i proglasiti za siguran znak neuravnoteženosti - pa dobro, šta onda očekujete!" Pošto se izduvao, on pređe u lakomisleni cinizam koji se nije baš sasvim uklapao. "U redu - zaboravite na komisiju; otići ću bez buke. Dobar ste čovek, šefe", dodade on, "i drago mi je da sam radio sa vama. Zbogom."

King se trudio da mu se u glasu ne primeti bol koji je krio iza očiju. "Sačekaj malo, Kale - nisi još gotov ovde. Zaboravimo na odmor. Prebacujem te u radijacionu laboratoriju. I onako pripadaš istraživačima; nikad te ne bih stavio na stražarsku dužnost da mi nije ponestalo ljudi za to.

A što se tiče stalnog psihološkog nadzora, mrzim ga isto toliko koliko i ti. Pretpostavljam da ne znaš da mene nadziru dva puta pažljivije nego vas." Na Harperovom licu se primećivalo iznenađenje, ali Silard klimnu glavom da to potvrdi. "Ali, taj nadzor je neophodan... Sećaš li se Maninga? Ne, on je bio ovde pre tebe. Tada nismo imali psihološke nadzornike. Maning je bio sposoban i briljantan. Uz to, stalno je bio raspoložen; izgledalo je kao da mu ništa ne smeta.

Bilo mi je drago što radi za nas, jer je uvek bio spreman i nikad nije izgledao uznemiren što je na ovom poslu - u stvari, bio je sve vedriji i raspoloženiji što je duže vremena provodio pored brojača. Trebalo je da znam da je to vrlo loš znak, ali nisam, i nije bilo nadzornika da mi to kaže.

Njegov tehničar morao je da ga jedne noći onesvesti... Zatekao ga je kako skida zaštitne mehanizme na kadmijumskim prigušivačima. Jadni stari Maning nikad se nije oporavio - od tada je nasilan i lud. Posle Maninga, uveli smo sadašnji sistem od dva kvalifikovana inženjera i jednog nadzornika za svaku smenu. Izgledalo je to kao jedino moguće rešenje."

"Valjda i jeste, šefe", promrmlja Harper, lica ne više mrzovoljnog, ali još uvek nesrećnog. "Ipak je to strašno stanje."

"Blago rečeno." On ustade i ispruži ruku. "Kale, osim ako si se baš namerio da nas napustiš, očekujem te sutra u radijacionoj laboratoriji. I još nešto: ne preporučujem ovo često, ali možda bi ti prijalo da se večeras napiješ."

Pošto mladić ode, King dade znak Silardu da ostane. Kad su se

vrata zatvorila, on se okrene psihijatru. "Evo, ode još jedan - i to jedan od najboljih. Doco, šta da radim?"

Silard se uštinu za obraz. "Ne znam", priznade on. "Što je najgore, Harper je potpuno u pravu. Napetost povećava i to što znaju da su nadzirani... ali, moraju biti nadzirani. Ni psihijatrima nije baš najlakše. Nervozni smo zbog blizine bombi... utoliko više što je ne razumemo. I nama povećava napetost to što nas mrze i preziru. Naučno posmatranje teško je izvodljivo pod tim uslovima; i sam postajem ishitren."

King prestade da korača po sobi i okrenu se doktoru. "Ali, mora biti nekakvog rešenja..." primeti on.

Silard odmahnu glavom. "To prevazilazi moje mogućnosti, glavni nadzorniče. Sa stanovišta psihologije, ne vidim nikakvo rešenje."

"Ne? Hmmm... Doktore, ko je prvi čovek u vašoj struci?"

"Molim?"

"Ko je opštepriznati broj jedan u ovakvim stvarima?"

"Pa, to je teško reći. U principu, ne postoji jedan vodeći psihijatar na svetu - previše se specijalizujemo - ali shvatam šta pitate. Vi ne želite najboljeg industrijskog psihometra karaktera, vi želite najboljeg opšteg stručnjaka za situacione psihoze i psihoze napetosti. To bi bio Lenc."

"Nastavite."

"Pa... On pokriva čitavo područje prilagođavanja okolini. Usavršio je teoriju optimalnog naprezanja, koju je Korzijski prethodno empirički razvio. Kao mlad student radio je pod samim Korzijskim - to je jedina stvar kojom se zaista ponosi."

"Sa njim? Onda mora biti prilično star; Korzijski je umro... Koje godine je umro?"

"Počeo sam da pričam kako morate poznavati njegov rad u simbologiji - teoriji apstrakcije i logičkoj matematici, takve stvari - zbog njihovih primena u matematičkoj fizici."

"Taj Lenc - da, da, naravno. Ali, nikad nisam o njemu razmišljao kao o psihijatru."

"Ne, s obzirom na vašu struku. Svejedno, moramo mu odati priznanje, budući da je mnogo uradio da suzbije pandemične neuroze Ludih godina, više nego ijedan danas živi čovek."

"Gde je on?"

"Pa, pretpostavljam, u Čikagu. Na Institutu."

"Dovedite ga ovamo."

"Molim?"

"Rekoh, dovedite ga ovamo. Sedite za ovaj vizifon i nađite ga. Potom recite Stajnkiju da zove Luku Čikago i naruči da ga čekaju strato-kola. Želim da ga vidim što je pre moguće - pre kraja dana." King se uspravi u stolici, kao čovek koji opet vlada sobom i situacijom. Njegov duh spozna ono toplo osećanje koje dolazi sa donošenjem odluke i izmučenog izraza lica nestade.

Silard je izgledao zbunjeno. "Ali, šefe", reče on, "ne možete zvrnuti doktora Lenca kao da je neki portir. On je - on je Lenc."

"Svakako - zato mi i treba. Ali, ni ja nisam neurotična starica kojoj je potrebno razumevanje. Doći će. Ako treba, podgrejte ga malo iz Vašingtona. Neka ga Bela kuća zove. Ali, dovedite ga ovamo, smesta. Krenite!" King izlete iz kancelarije.

Kada je Erikson završio sa smenom, malo se raspitao i ustanovio da je Harper otišao u grad. U skladu sa tim, završio je sa večerom u bazi, presvukao se u 'pijaće odelo' i podzemnom se prebacio u Raj. Raj, u Arizoni, bio je okoreli gradić, koji je za samo svoje postojanje imao da zahvali fabrici. Bio je isključivo posvećen ozbiljnom zadatku razdvajanja osoblja reaktora od njihovih plata. U ovom vrednom projektu svesrdno im je pomagalo i osoblje reaktora; među njima je svaki čovek primao bar dvaput veću platu nego bilo gde drugde, i niko među njima nije bio siguran da će doživeti penziju. Uz to, kompanija je na Manhatanu imala osiguranje za svoje radnike, pa čemu štedeti?

Pričalo se, donekle opravdano, da se bilo koji oblik zabave ili ekstravagancije, dostupan u Njujorku, može naći i u Raju. Lokalna privredna komora beše prisvojila krilaticu Renoa, u Nevadi: 'Najveći Mali Grad na Svetu'. Zagovornici Renoa svetili su se pričajući kako bi bilo kom gradu smeštenom tako blizu nuklearne centrale, i toliko opsednutom mislima o smrti, više odgovarao naziv 'Vratnice Pakla'. Erikson pođe redom. U šest blokova glavne ulice Raja bilo je dvadeset sedam mesta sa dozvolom da služe piće. Očekivao je da Harpera nađe u nekom od njih, i, poznajući čovekove navike i ukus, očekivao je da ga nađe u prva dva ili tri mesta na kojima je pokušao.

Nije pogrešio. Zatekao je Harpera kako sedi sam za stolom u zadnjem delu Dilensijevog bara 'Sans Souci'. Dilensijev lokal bio im je obojici omiljeno svratište. Staromodna udobnost, koja se ogledala u njegovom hromiranom baru i kožnim crvenim presvlakama, prijala im je više od spektakularne atmosfere najmodernijih barova. Dilensi je bio konzervativan, držao se prigušenog osvetljenja i blage muzike; njegove kelnerice morale su da budu potpuno odevene, čak i tokom noći.

Čaša viskija ispred Harpera bila je dve trećine puna. Erikson gurnu tri prsta Harperu pod nos i reče: "Koja ti je?"

"Treća", odgovori Harper. "Sedi, Gase."

"Dobro", složi se Erikson, smeštajući svoje krupno telo u nisku stolicu. "Dobro si - za sada. Kako je prošlo?"

"Uzmi piće. Ne mislim", nastavi on, "da je ovaj viski dobar. Mislim da je Lens počeo da ga razvodnjava... Predao sam se."

"Lens to ne bi uradio... Nastavi da to tvrdiš i završićeš na ulici. Ali, zašto si kapitulirao? Mislio sam da ćeš im makar pokazati zube."

"I jesam", zavapi Harper, "ali, jebi ga, Gase, šef je u pravu. Ako mozgator kaže da si nervozan, on ga mora podržati i skinuti te sa straže. Ne sme rizikovati."

"Da, šef je u redu, ali ne mogu sebe naterati da zavolim naše drage psihijatre. Da ti kažem nešto... 'Ajde da nađemo jednog i vidimo da li oseća bol. Ja ću ga držati, a ti ga izmlati."

"Ma, zaboravi, Gase. Uzmi piće."

"Fina ideja - ali ne viski. Uzeću martini; trebalo bi da ubrzo nešto pojedemo."

"I ja ću jedan."

"Prijaće ti." Erikson podiže svoju plavu kosu i povika: "Izrafele!"

Krupan crnac se pojavi pored njega. "Gospon' Erikson! Da!"

"Izi, donesi nam dva martinija. Neka moj bude italijanski." On se okrenu Harperu. "Šta ćeš sada, Kale?"

"Radijaciona laboratorija."

"Pa, to uopšte nije loše. I ja bih želeo da se malo pozabavim raketnim gorivom. Imam i nekoliko ideja."

Harper kao da beše pomalo zainteresovan. "Misliš na atomsko gorivo za međuplanetarne letove? Taj problem je prilično izlizan. Ne, sinak, jonosfera je plafon, dok ne budemo smislili nešto bolje od

raketa. Naravno, mogao bi strpati atomsko gorivo u brod i smisliti neki način da pretvoriš energiju u pogonsko sredstvo, ali gde te to dovodi? Još uvek bi, zbog štitnika, imao strašnu masu, a kladim se da ni jedan procenat ne bi mogao pretvoriti u korisnu energiju. Nisam spomenuo da bi malo teže nagovorio kompaniju da ti da atomsko gorivo za bilo šta što ne donosi dividende."

Erikson se, međutim, uzjoguni. "Mislim da nisi razmotrio sve alternative. Šta imamo? Prvi raketaši pokušali su da odmah naprave bolje rakete u uverenju da će, kada budu sagradili rakete koje će moći da idu na Mesec, gorivo već biti usavršeno. I napravili su takve brodove - uzmi bilo koji brod koji pokreće Antipode, i prilagodi ga Mesecu - ukoliko imaš pogodno gorivo. Ali, nemamo ga.

A zašto ga nemamo? Zato što smo ih izneverili, eto, zato. Zato što se još oslanjaju na molekularnu energiju, na hemijske reakcije, sa atomskom energijom ispred naših noseva. Nisu oni krivi - stari D.D. Hariman naterao je Rockets Consolidated da preuzmu celu prvu pošiljku antarktičke rude, i sam pri tom uzevši veliki komad, u nadi da ćemo napraviti nešto korisno - kao, na primer, koncentrisano raketno gorivo. Jesmo li to uradili? Malo sutra! Kompanija je poludela za neposredno isplativim primenama i još nema atomskog goriva."

"Ipak, nisi to pravilno postavio", prigovori Harper. "Postoje samo dva oblika atomske energije koja su nam dostupna - prirodna radioaktivnost, i cepanje atoma. Prvi je prespor; energija je tu, ali ne možemo čekati godinama da se oslobodi - ne u svemirskom brodu. Drugi možemo izvesti samo u velikoj nuklearnoj centrali. I evo nas - blokirani smo."

"Nismo se svojski ni potrudili", odgovori mu Erikson. "Energija je tu; trebalo bi dati im pristojno gorivo."

"Šta nazivaš 'pristojim gorivom'?"

Erikson započe. "Dovoljno malu kritičnu masu, tako da svu, ili skoro svu energiju receptor može da primi kao toplotu - voleo bih kada bi receptor bila obična voda. Štit za to bili bi samo olovni i kadmijumski sloj. I čitavu stvar bilo bi moguće do pune mere kontrolisati."

Harper se nasmeja. "Zatraži anđeoska krila i završi s tim. Ne bi mogao smestiti takvo gorivo u raketu; samo bi se aktiviralo pre dolaska u komoru."

Eriksonova skandinavska upornost usredsređivala se za još jedan

pokušaj, kada je momak došao sa pićima. On ih spusti na sto sa trijumfalnim osmehom. "Izvol'te, gospon'."

"Hoćeš da se kockamo za njih, Izi?" upita Harper.

"Zašto da ne?"

Crnac izvadi kožnu kutijicu za kocke i Harper baci kockice. Pažljivo je birao kocke, i uspeo da u tri bacanja dobije četiri keca i jednog puba. Onda Izrafel uze kutiju i profesionalno, iz zgloba, baci kockice. Njegov rezultat bio je pet kraljeva, i on učtivo primi iznos za šest pića. Harper pređe prstom preko kockica.

"Izi", upita on, "jesu li ovo iste one kocke koje sam ja bacao?"

"Ali, gospon' Harper!" Izraz na crnčevom licu odavao je povređenost.

"Ma zaboravi", zaključa Harper. "Nije ni trebalo da se kockam sa tobom. Nisam dobio već šest nedelja. Šta si hteo da kažeš, Gas?"

"Htedoh reći da mora postojati bolji način da se dobije energija iz..."

Ponovo su imali društvo, ovog puta veoma zavodljivo, u noćnoj haljini koja kao da je bila naslikana na njenom raskošnom telu. Bila je mlada, devetnaest ili dvadeset godina. "Jeste li usamljeni, momci?" upita ona dok je sedala za stolicu.

"Lepo što se interesuješ, ali nismo", odvrati Erikson sa strpljivom učtivošću. On pokaza palcem na usamljenu figuru na drugom kraju sobe. "Popričaj sa Haniganom; on nije zauzet."

Devojka pogleda čoveka sa jedva primetnim gađenjem. "On? Nema vajde od njega. Takav je već tri nedelje - ne priča ni sa kim. Ako mene pitaš, mislim da je skrenuo."

"Tako, znači?" primeti Erikson ravnodušno. "Evo..." On izvadi novčanicu od pet dolara i pruži joj je. "Kupi sebi piće. Možda ćemo te potražiti kasnije."

"Hvala, momci." Novac joj nestade ispod odeće i ona ustade. "Samo tražite Edit."

"Hanigan zaista loše izgleda", razmisli Harper, primećujući odsutni pogled i ravnodušan izgled, "i užasno je osoben u poslednje vreme. Misliš da bi ga trebalo prijaviti?"

"Ne brini", posavetova ga Erikson, "ima već ko će to učiniti. Gledaj." Harper pogleda kuda mu je prijatelj pokazivao i prepozna doktora Mota iz psihološkog odeljenja. Bio je naslonjen na drugi kraj bara, sa uskom čašom u ruci, koja mu je davala neko opravdanje što je tu. Međutim, položaj mu je bio takav da je mogao posmatrati ne samo

Hanigana, već i Eriksona i Harpera.

"Da, posmatra i nas", dodade Harper. "Do đavola, zašto me podilaze žmarci kada samo pogledam nekog od njih?"

Pitanje je bilo retoričko i Erikson pređe preko njega. "Hajdemo odavde", predloži on, "i večerajmo negde drugde."

"U redu."

Dilensi, lično, presrete ih dok su izlazili. "Već odlazite, gospodo?" upita on, glasom koji je govorio da ga njihov odlazak lišava jedinog razloga da ne zatvori restoran. "Divan jastog termidorac, večeras. Ako vam se ne dopadne, ne morate ga platiti." On se vedro nasmeši. "Nećemo morsku hranu, Lense", dobaci mu Harper, "ne večeras. Kaži mi - zašto si još uvek ovde, kada znaš da će te nuklearka ranije ili kasnije srediti? Zar je se ne plašiš?"

Gostioničar izvi obrve. "Da li je se plašim? Pa, ona mi je najbolji prijatelj!"

"Zarađuješ na njoj, a?"

"Ne, nisam na to mislio." On im se poverljivo nasmeši. "Pre pet godina došao sam ovamo da što više zaradim za svoju porodicu, pre nego što me rak stomaka ubije. Na klinici, međutim, sa tim divnim novim radioaktivnim supstancama, koje vi proizvodite uz pomoć velike bombe, izlečili su me - i ja ponovo živim."

"A ako odleti u vazduh?"

"Kada me Gospod bude hteo, uzeće me." On se brzo prekrsti.

Kada su se okrenuli, Erikson tiho primeti: "Eto ti odgovora, Kale... Da svi mi inženjeri imamo njegovu veru, posao nas ne bi ubijao."

Harper još nije bio ubeđen. "Ne znam", reče on. "Mislim da to nije vera; mislim da se radi o nedostatku mašte - i znanja."

Bez obzira na Kingovu ubeđenost, Lenc se nije pojavio do sutrašnjeg dana. Upravnik se podsvesno malo iznenadi pojavi svog posetioca. Zamišljao je najvećeg psihijatra sa dugom talasastom kosom, carskog izgleda i sa prodornim crnim očima. Međutim, ovaj čovek nije bio preterano visok; bio je krupne građe i debeo - skoro odvratno. Mogao je biti i mesar. Sitne, gotovo svinjske, bledoplave oči veselo su gledale ispod čupavih plavih obrva. Nigde na njegovoj ogromnoj lobanji nije bilo ni jedne vlasi, a majmunolika vilica bila mu je glatka i ružičaste boje. Bio je obučen u prljavu pidžamu od

neispranog lana. Dugačka muštikla uporno mu je virila iz jednog ugla širokih usta; kao da behu postala još šira od osmeha, koji kao da je izražavao divljenje prema najgorem što ovaj svet i ljudi u njemu mogu da ponude. Imao je gušta.

King, međutim, ubrzo ustanovi da njegov posetilac predstavlja izuzetno zanimljivog sagovornika.

Na Lencov predlog, glavni nadzornik poče da priča istoriju atomskih centrala - kako je cepanje atoma uranijuma, koju je izveo dr Oto Han decembra 1938, otvorilo put atomskoj energiji. Vrata su, međutim, bila samo otškrinuta; da bi se proces mogao sam ponavljati i da bi bio komercijalno isplativ, bilo je potrebno daleko više znanja od onog kojim je u to vreme raspolagao čitav civilizovani svet.

Količina izdvojenog uranijuma-235 na čitavom svetu 1938. godine nije iznosila ni za glavu čiode. Za plutonijum niko ne beše ni čuo. Atomska energija je bila suvoparna teorija, sa jednim jedinim problematičnim laboratorijskim eksperimentom. Drugi svetski rat, Projekat Manhatan i Hirošima, to su promenili; do kraja 1945. proroci su već počeli da pišu kako će atomska energija - jeftina, skoro besplatna atomska energija - biti za godinu ili dve dana svima dostupna.

Nije baš tako išlo. Projekat Manhatan delovao je s jedinim ciljem da proizvodi oružje; do rada na atomskoj energiji tek je trebalo da dođe. Kako je izgledalo - u dalekoj budućnosti. Uranijumske gorivo, korišćeno za pravljenje atomske bombe, bilo je bukvalno beskorisno za upotrebljivu energiju; bilo je smišljeno tako da energiju odbacuje kao beskorisni nusproizvod, i proces, kada bi se jednom pokrenuo, više se nije mogao izmeniti. Dizajn - na papiru - ekonomičnog, isplativog mehanizma mogao se napraviti, ali je imao dve ozbiljne začkoljice. Prva je bila da bi ta masa atomskog goriva, ukoliko bi se aktiviralo na odgovarajućem nivou, stala da oslobađa energiju munjevitom brzinom, pri čemu nije bilo poznatog načina da se ta energija obuzda i iskoristi.

Ovaj problem bio je prvi rešen. Modifikacijom Daglas-Martinovih solarnih ploča, prvobitno namenjenih da pretvaraju sunčevu energiju (energiju prirodne atomske centrale) neposredno u električnu, ove su iskorišćene da primaju radijacionu silu fisije uranijuma i odvede je dalje kao električnu struju.

Druga začkoljica kao da nije ni bila nikakva začkoljica. 'Obogaćeni' materijal - u kojem je prirodnom uranijumu bio pridodat uranijum-235 ili plutonijum - predstavljao je prilično zadovoljavajući izvor energije. Znali smo kako da dobijemo uranijum-235 i plutonijum; bilo je to glavno dostignuće Projekta Manhatan.

Ipak, jesmo li baš znali? Hanford je proizvodio plutonijum; Ouk Ridž je, da, vadio uranijum-235 - ali Hanford je koristio više uranijuma-235 nego što je proizvodio plutonijuma, dok Ouk Ridž nije proizvodio ništa, već je samo izdvajao sedam desetina jednog procenta uranijuma-235 iz prirodnog uranijuma i "odbacivao" više od devedeset devet postotaka koja je još ležala sputana u odbačenom uranijumu-238. Komercijalno smešno, ekonomski fantastično.

Međutim, postojao je još jedan način da se dobije plutonijum - putem visokoenergetskog, nesputanog, delimično obogaćenog prirodnog uranijuma. Na milion elektronvolti, ili više, u uranijumu-238 doći će do fisije; pri nešto manjim energijama, pretvoriće se u plutonijum. Takva atomska masa sama sebe 'zagreva' i stvara više 'goriva' nego što troši; i mogla bi proizvoditi gorivo za mnoge druge mase srednje veličine.

Međutim, nesputana energetska masa skoro je po definiciji atomska bomba.

Naziv 'hrpa' - koji su joj dali u žargonu - potiče od hrpe grafitnih cigala i uranijumskih loptica iznesenih na teren za skvoš na Univerzitetu u Čikagu, na samom početku Projekta Manhatan. Takvo atomsko gorivo, sputano grafitom ili teškom vodom, ne može eksplodirati.

Nikome nije poznato šta bi nesputano, visokoenergetsko atomsko gorivo moglo uraditi. Proizvelo bi velike količine plutonijuma - ali, da li bi on eksplodirao? Eksplodiralo, mislim, takvom žestinom, da bi prema njemu bomba iz Nagasakija izgledala kao dečji pištolj?

Nikome to nije bilo poznato.

U međuvremenu, energije gladna industrija Sjedinjenih Država postala je još zahtevnija. Daglas-Martinove solarne ploče doživele su iznenadnu krizu kada je nafta postala previše dragocena da bi se trošila kao gorivo, dok je sunčeva svetlost bila ograničena na možda samo jednu konjsku snagu po kvadratnom metru, i to u punoj zavisnosti od vremena.

Atomska energija bila je potrebna - neophodna.

Atomski inženjeri prošli su kroz razdoblje agonije neodlučnosti. Možda bi se sagorevanje atomskog goriva moglo kontrolisati. Ili bi možda, ako se otme kontroli, jednostavno raznelo samo sebe i time ugasilo svoje vatre. Možda bi eksplodiralo kao nekoliko atomskih bombi, ali sa manjim dejstvom. Ali bi i moglo - samo moglo - čitavo eksplodirati i usput zbrisati ljudsku rasu.

Ima jedna stara priča - nije istinita - o naučniku koji je napravio mašinu koja u magnovenju uništava svet, ili je barem tako on verovao, kada se samo pritisne jedno dugme. Hteo je da sazna da li je u pravu. Pritisnuo je dugme i nikad nije saznao.

Atomski inženjeri, međutim, bili su previše uplašeni da pritisnu dugme.

"I na kraju je Destrijeva fizika beskonačnosti pokazala put iz te dileme", nastavi King. "Njegove jednačine predviđale su da bi takva atomska eksplozija, kad jednom počne, tako brzo poremetila molarnu masu koja je okružuje, da bi gubitak neutrona kroz površinu delova spustio eksploziju na nulu pre no što bi se mogla razviti.

Za masu koju koristimo u atomskom gorivu njegove jednačine predviđaju moguću snagu eksplozije od jedne sedamdesetine jednog procenta sveukupne eksplozije. Već i to je, naravno, dosta da raznese ovaj kraj države. Lično, nikad nisam bio siguran da je to sve što bi se desilo."

"Zašto ste onda prihvatili ovaj posao", upita Lenc.

King počne preturati po stvarima na stolu. "Nisam ga mogao odbiti, nisam mogao", odgovori on. "Da sam odbio, našli bi nekog drugog - a ta prilika se fizičaru pruža jednom u životu."

Lenc sa razumevanjem klimnu glavom. "I verovatno bi našli nekog ko nije toliko stručan. Koliko shvatam, doktore King - vas je privukla 'istinoljubivost' naučnika. On mora ići tamo gde ima podataka, čak i ako ga to ubije. Ipak, što se tiče tog tipa Destrija, nikad mi se nisu dopadale njegove jednačine; previše pretpostavki."

King ga pogleda sa iznenađenjem, a onda se seti da je ovo čovek koji je preuredio i podstakao logičku matematiku. "To je samo začkoljica", složi se on. "Njegov rad je briljantan, ali, opet, nikada nisam bio siguran da je vredan papira na kome je bio napisan. Isto

to", dodade on gorko, "izgleda da misle i moji mlađi inženjeri."

On ispriča psihijatru o teškoćama koje je imao sa osobljem i kako i najpažljivije odabrani ljudi, ranije ili kasnije, popuste pod opterećenjem. "Najpre sam pomislio da to može biti neki efekat neutronske radijacije, koja prolazi kroz naše štitove, pa smo pojačali zaštitu i lični oklop. Ali, nije pomoglo. Jedan mladić, koji nam se pridružio pošto smo stavili novu zaštitu, iznenada je, jedne večeri za vreme obroka, postao nasilan, tvrdeći da će njegova prasetina eksplodirati. Ne želim da mislim šta bi se desilo da je otkao na dužnosti."

Uvođenje sistema stalnog psihološkog nadgledanja uveliko je smanjilo verovatnoću da će dežurni na straži poludeti, ali King je morao da prizna da sistem nije bio uspešan; u stvari, od tada je bio zabeležen porast u psihoneurozama.

"I tako stoje stvari, doktore Lenc. I postaje sve gore. Počelo je i mene da hvata. Napetost me ubija; ne mogu da spavam i mislim da mi rasuđivanje nije više kao nekada - nije mi lako da se odlučim ili da nešto smislim. Možete li nam pomoći?"

Međutim, Lenc mu nije mogao odmah pomoći. "Ne tako brzo, glavni nadzorniče", odgovori on. "Dali ste mi priču, ali još nisam prikupio prave podatke. Moram se malo promovati okolo, onjušiti situaciju, popričati sa vašim inženjerima, možda popiti nekoliko pića sa njima, upoznati se. To je dozvoljeno, zar ne? Onda, za nekoliko dana ćemo možda znati gde smo."

King je morao da se složi.

"I, dobro bi bilo da vaši ljudi ne znaju zbog čega sam ovde. Recimo da sam vaš stari prijatelj, fizičar u poseti, a?"

"Pa... u redu, naravno. Pustiću glas o tome. Ali, recite mi..." King se ponovo seti nečega što ga je kopkalo još od kada je Silard prvi put spomenuo Lencovo ime. "Mogu li vam postaviti jedno lično pitanje?" Vesele oči se ne promeniše. "Samo napred."

"Ne mogu a da se ne budem iznenađen što je jedan čovek eminentan u dva tako različita područja, kao što su psihologija i matematika. A sada sam sasvim ubeđen da ćete proći i kao fizičar. Ne shvatam."

Osmeh postade još širi, bez i trunke potcenjivanja ili zlobe. "Isto područje", odgovori on.

"Kako to?"

"Ili, bolje rečeno, i matematička fizika i psihologija obrađuju isto područje - simbologiju. Vi ste specijalist, pa vam je to možda promaklo."

"Još uvek vas ne shvatam."

"Ne? Čovek živi u svetu ideja. Svaki fenomen je previše složen da bi ga on u celosti shvatio. Zato izdvaja određene karakteristike datog fenomena kao ideju, pa tu ideju predstavlja putem simbola - bilo da se radi o reči ili matematičkom znaku. Ljudske reakcije gotovo u celosti čine reakcije na simbole, i samo u zanemarljivoj meri na samu pojavu. U stvari", dodade on, uklanjajući mušticu iz usta i vraćajući je u kutijicu, "moguće je čak i dokazati da ljudski um zapravo i jeste u stanju da misli isključivo u simbolima.

Kada razmišljamo, ono što činimo jeste da puštamo da se simboli oslanjaju na druge, utvrđene simbole, na dati poredak - na logička ili matematička pravila. Ukoliko se simboli apstrahuju, tako da su strukturno slični pojavi koju oličavaju, i ako su simboličke operacije, u strukturi i u poretku, slične ispoljavanjima datih pojava u stvarnom svetu, možemo logički razmišljati. Međutim, ukoliko su nam logika-matematika, ili reči-simboli loše odabrani, u tom slučaju ne razmišljamo ispravno.

U matematičkoj fizici, vaša je briga da vam se simbologija podudara sa fizičkim fenomenima. U psihijatriji, ja radim to isto, samo što mi pažnju više privlači čovek koji razmišlja, nego ono o čemu razmišlja. Ali, u suštini, uvek se radi o istoj stvari."

"Stojimo u mestu, Gase." Harper spusti svoj nonijus i namršti se.

"Izgleda", priznade Erikson mrgodno. "Do đavola, iako... trebalo bi da postoji neki razuman način da rešimo taj problem. Šta nam treba? Neki oblik koncentrovane energije koja se može kontrolisati i koristiti kao gorivo za rakete. A šta mi imamo? Energije fisije u izobilju. Mora postojati neki način da obuzdamo tu snagu, i puštamo je kad nam treba - a odgovor je negde u jednoj od radioaktivnih serija. Siguran sam u to." Praznim pogledom zurio je po laboratoriji, kao da očekuje da nađe odgovor u jednom od olovom optočenih zidova.

"Ne budi tako pesimističan. Ubedio si me da postoji rešenje; pa, hajde da ga nađemo. Pod jedan, tri prirodne radioaktivne serije su

otpale, je l' tako?"

"Da... Bar smo se složili da je to već ispitano."

"U redu... Moramo stoga pretpostaviti da su pređašnji istraživači uradili ono što njihove beleške tvrde - inače, možemo ne verovati i svemu ostalom, i proveravati sve redom, od Arhimeda. Možda uviđaš da ni Metuzalem ne bi bio u stanju da obavi takav zadatak. Dakle, šta nam preostaje?"

"Veštačka radioaktivnost."

"U redu. Hajde da vidimo kakvih ima, i onih koje već postoje i onih koje bi se mogle razviti u budućnosti. Nazovimo ih našom skupinom ili poljem, ako hoćeš da budeš pedantan u definicijama. Postoji ograničeni broj operacija koje se mogu primeniti nad članovima polja, ili kombinacijama članova polja. Postavi ih."

Erikson to i uradi, koristeći čudne škrabotine računava iz zapisa. Harper klimnu glavom. "U redu - proširi ga."

Erikson za trenutak za ćuta, pa upita: "Kale, je l' znaš koliko elemenata obuhvata proširenje?"

"Ne... Stotine, možda hiljade, čini mi se."

"Konzervativan si. Dostiže četvorocifreni broj još pre nego što bismo uključili moguće nove vrste radioaktivnosti. Ne bismo to istraživanje mogli završiti ni za jedan vek." On zatupka olovkom po stolu, odsutnog pogleda.

Kal Harper ga pogleda zainteresovano, ali prijateljski. "Gase", upita on lagano, "nije valjda da je posao već i tebi izišao na glavu, a?"

"Mislim da nije. Zašto?"

"Nikad te nisam video da si toliko voljan da odustaneš od nečega. Naravno da nas dvojica nećemo završiti takav posao, ali, u najgorem, eliminisaćemo gomilu netačnih rešenja za nekog drugog. Pogledaj Edisona - šezdeset godina eksperimentisanja, dvadeset sati dnevno, i nikad nije otkrio ono što ga je najviše zanimalo. Pa, ako je on mogao to da izdrži, moći ćemo i mi."

Erikson se donekle izvuče iz svoje depresije. "Valjda", složi se on. "U svakom slučaju, možda možemo usavršiti neku tehniku, pomoću koje bismo izvodili više eksperimenata istovremeno."

Harper ga udari po leđima. "Takvog te volim. Pored toga - možda nećemo morati da završimo istraživanje, ni blizu, da bismo našli zadovoljavajuće gorivo. Da ti kažem kako ja to vidim: verovatno ima

na desetine, možda i stotinu pravih rešenja. Svakog dana možemo nabasati na neko od njih. U svakom slučaju, pošto si spreman da mi, kada si van dužnosti, u tome pomogneš, nameravam da se zezam s tim sve dok se sam pakao ne zamrzne."

Lenc se motao elektranom i administrativnim centrom nekoliko dana, dok nije postao poznat svima. Učinio je da se svima dopadne, i samo je postavljao pitanja. Uskoro su ga počeli smatrati bezopasnim dosadnjakovićem, koga, međutim, ipak treba tolerisati, jer je šefov prijatelj. Čak je zavirio i u energetske deo reaktora, gde su mu detaljno objasnili postupak pretvaranja snage zračenja u električnu energiju. Već to bi bilo dovoljno da ukloni svaku sumnju da je psihijatar, budući da psihijatri uopšte nisu obraćali pažnju naiskusne tehničare koji su radili na pretvaranju energije. Nije bilo ni potrebe; njihova mentalna nestabilnost ne bi ni mogla ugroziti atomsko gorivo, niti su oni bili predmet ubistvenog opterećenja društvene odgovornosti. Njihov posao bio je opasan samo za njih, a takvu napetost čvrsti ljudi podnosili su još od dana čovekovog življenja u džungli.

Tako je napokon stigao i do radijacione laboratorije, koja je bila dodeljena Kalvinu Harperu, te pozvoni i sačeka. Harper se pojavi na vratima, sa antiradijacionom kacigom zabačenom unazad, nalik na neki groteskni šešir za sunce. "Šta je bilo?" upita on. "Oh... to ste vi, doktore Lenc. Da li sam vam potreban zbog nečega?"

"Pa, i da i ne", odgovori stariji čovek. "Samo sam razgledao eksperimentalnu stanicu i pitao se šta ovde radite. Da li smetam?"

"Ni najmanje. Uđite. Gase!"

Erikson ustade, prekinuvši zavarivanje kablova za kontrolnu tablu - reklo bi se, pre, modifikovani betatron nego vibracioni akcelerator. "Dobar dan."

"Gase, ovo je doktor Lenc - Gas Erikson."

"Upoznali smo se", reče Erikson, skidajući rukavicu da bi se rukovao. U gradu već beše popio nekoliko pića sa Lencom, i držao ga je za 'simpatičnog matorog'. "Upali ste baš između dva eksperimenta, ali, sačekajte malo pa ćemo ponovo početi - mada baš i nema mnogo toga da se vidi."

Kad je Erikson nastavio sa postavljanjem, Harper provede Lenca

kroz laboratoriju, objašnjavajući kakvo istraživanje sprovode, srećan kao otac koji pokazuje svoje blizance. Psihijatar je slušao jednim uvetom, ubacujući prigodne komentare dok je proučavao mladog naučnika, tražeći znakove nestabilnosti koji kod njega behu uočeni.

"Vidite", objašnjavao je Harper, ne primećujući da gosta više interesuje on, "ispitujemo radioaktivne materijale da vidimo možemo li izazvati raspadanje do kakvog dolazi i u atomskom gorivu, ali sa malom, skoro mikroskopskom masom. Ukoliko uspemo, mogli bismo glavnu masu koristiti za pravljenje bezbednog, pogodnog atomskog goriva za rakete - ili za bilo šta drugo." On nastavi da objašnjava redosled eksperimenata.

"Shvatam", reče Lenc ljubazno. "Koji element sad ispituju?"

Harper mu kaza. "Međutim, ne ispituju samo jedan element - završili smo sam izotopom-2, sa negativnim rezultatima. Naš plan predviđa da to isto uradimo i sa izotopom-5. Ovako." On izvuče olovnu kapsulu i pokaza Lencu oznaku, a potom pohita do štitnika koji je zakrivao metu betatrona, kojeg Erikson beše ostavio otvorenim. Lenc vide kako Harper otvara kapsulu i ležerno izvodi neku operaciju na njoj, koristeći dugačka klješta i prethodno navukavši kacigu na glavu. Potom, najzad, zatvori i obezbedi štitnik.

"Sve u redu, Gas?" povika on. "Spreman?"

"Čini mi se da jeste", dobaci mu Erikson, dolazeći sa druge strane glomaznog aparata da im se pridruži. Potom se stisnuše iza debelih štitnika od metala i betona, koji su im skrivali neposredni pogled na mašineriju.

"Da li treba da obučem oklop?" upita Lenc.

"Ne", odgovori mu Erikson, "mi ga nosimo jer smo po čitav dan uz ove stvari. Samo ostanite iza štitnika i sve će biti u redu."

Erikson pogleda Harpera, koji mu klimnu glavom, a onda prikova oči na tablu sa instrumentima smeštenu iza štitnika. Lenc vide Eriksona kako pritiska dugme na vrhu table, i onda začu niz kliktaja na drugoj strani štitnika. Usledi kratka tišina.

Pod ga udari po tabanima. Udar koji mu je odzvanjao u ušima bio je toliko jak da je paralizovao slušni živac pre no što ga je ovaj mogao registrovati kao zvuk. Vazdušni udar mu protrese svaki milimetar tela probadajućom, sveobuhvatnom eksplozijom. Dok je pokušavao da ustane, on ustanovi da neobuzdano drhti i, po prvi put, shvati da

stari.

Harper je sedeo na podu dok je krv počinjala da mu curi iz nosa. Erikson ustade, rasečena obraza, pa stavi ruku na ranu; i samo je stajao tako, posmatrajući zbunjeno krv na svojim prstima.

"Jeste li povređeni?" upita Lenc odmah. "Šta se desilo?"

Harper ga prekide. "Gase, uspeli smo! Uspeli smo! Izotop-5 je obavio posao!"

Erikson ga je zbunjeno posmatrao. "Pet?" upita on blentavo. "Ali, to nije bila petica, bio je to izotop-2. Sam sam ga stavio."

"Ti? Ja sam ga stavio! Bila je to petica, kad ti kažem!"

Stajali su zureći jedan u drugog, još uvek zbunjeni eksplozijom, obojica pomalo iznervirani tvrdoglavošću onog drugog pred očiglednim činjenicama. Lenc se učtivo umeša.

"Sačekajte malo, momci", predloži on, "možda postoji objašnjenje... Gase, ti si stavio određenu količinu drugog izotopa u mašinu?"

"Da, svakako. Nisam bio zadovoljan prošlim eksperimentom, pa sam hteo da ga ponovim."

Lenc klimnu glavom. "Moja krivica, gospodo", priznade on pokunjeno. "Došao sam ovamo, poremetio vam rutinu, pa ste obojica napunili mašinu. Znam da je Harper isto to uradio, video sam ga... sa izotopom-5. Žao mi je."

Razumevanje obasja Harperovo lice, i on pljesnu starijeg čoveka po ramenu. "Nemojte žaliti", nasmeja se on. "Možete doći kod nas u laboratoriju i smetati nam kad god poželite... Zar ne, Gase? Ovo je rešenje, doktore Lenc, to je to!"

"Ali", reče psihijatar, "nije vam poznato koji je izotop eksplodirao."

"Baš me briga", odvrati Harper. "Možda su oba. Ali, saznaćemo - posao je provaljen, uskoro ćemo ga završiti." I on srećnim pogledom pređe preko krša.

I pored Kingove nervoze, Lenc je odbio da daje preuranjene procene situacije. Shodno tome, kada se pojavio u Kingovoj kancelariji i rekao da je spreman da da svoje mišljenje, King je bio prijatno iznenađen. "Pa, oduševljen sam", reče on. "Sedite, doktore, sedite. Uzmite cigaru. Šta imamo?"

Međutim, Lenc se držao svojih poslovičnih cigareta, i odbi da požuri. "Moram najpre da zatražim još neka obaveštenja... Koliko je, na primer", upita on, "značajna energija iz vaše elektrane?"

King smesta shvati kuda to vodi. "Ako mislite o zatvaranju elektrane za duže od strogo ograničenog perioda, to ne dolazi u obzir."

"Zašto da ne? Ako su podaci koje sam dobio tačni, vaša energija predstavlja manje od trinaest odsto energije koja se koristi u ovoj zemlji."

"Da, to je tačno, ali takođe obezbeđujemo još trinaest procenata preko plutonijuma koji ovde proizvodimo - i niste proanalizirali šta čini tu statistiku koju ste imali u ruci. Veliki njen deo čini kućna energija, koja se dobija iz solarnih ploča postavljenih posvuda po krovovima. Drugi veliki deo je energija za pokretne puteve - to je, takođe, solarna energija. Energija koju ovde proizvodimo glavni je izvor pogonske snage za najveći deo teške industrije - čelik, plastiku, legure litijuma - sve vrste proizvodnih delatnosti. Mogli biste isto tako čoveku izvaditi srce..."

"Ipak, industrija hrane ne zavisi direktno od vas", bio je uporan Lenc. "Ne... Hrana nije u osnovi energetska industrija - iako mi obezbeđujemo određeni procenat energije koja se koristi u njoj. Vidim kuda ciljate, i da sada nameravate da mi pokažete kako bi i transport, to jest, raspodela hrane, mogla ići bez nas. Ali, za ime Boga, doktore, ne možete ukinuti atomsku energiju a da ne napravite najveći haos koji je ova zemlja ikad videla. To je temelj čitavog našeg industrijskog sistema."

"Zemlja je prolazila kroz haose i ranije, pa smo i nestašicu nafte preživeli bez problema."

"Da, zato što su odmah, da zamene naftu, došle solarna i nuklearna energija. Ne shvatate, doktore, šta bi to značilo. To bi bilo gore od rata; u sistemu kao što je naš, sve stvari su uzajamno zavisne. Ako odjednom odsečete tešku industriju, i sve ostalo će se zaustaviti."

"Svejedno, bolje bi vam bilo da odbacite atomsko gorivo." Uranijumska masa bila je otopljena, sa temperaturom iznad 2400 stepeni. Masa bi se mogla razbiti u nekoliko malih kontejnera, za slučaj zatvaranja reaktora. Masa u bilo kom kontejneru bila bi premala da održi progresivno atomsko raspadanje.

King nevoljno pogleda staklom zaštićenu tablu kojom bi on, kao i dežurni inženjer, ako zatreba, mogli da isključe masu. "Ali, ne bih to mogao uraditi... to jest, ako bih to uradio, elektrana se ne bi zatvorila. Upravni odbor bi me jednostavno zamenio nekim ko bi pristao da

radi."

"U pravu ste, naravno." Lenc ćutke razmotri situaciju, pa onda upita: "Možete li pozvati kola da me vrate u Čikago?"

"Idete, doktore?"

"Da." On izvadi muštiklu iz usta, i odjednom onaj njegov osmeh sasma nestade. Ponašanje mu je bilo trezveno, čak tragično. "Izuzev zatvaranja elektrane, nema rešenja vašoj mucu - ama baš nikakvog! Dugujem vam potpuno objašnjenje", nastavi on odmah. "Ovde ste suočeni sa uzastopnim slučajevima situacione psihoneuroze. Grubo rečeno, simptomi se manifestuju kao neuroze ili nekakvi oblici histerije. Dobar primer ovog drugog je parcijalna amnezija vašeg sekretara, Stajnkija. On bi se mogao izlečiti šok terapijom, ali to ne bi bilo baš dobro, jer, stigao je do stabilnog stanja koje ga stavlja van domena stresa koji nije izdržao.

Onaj drugi mladić, Harper, čija je 'potonuće' bilo neposredni razlog mog dolaska, predstavlja slučaj anksioznosti. Međutim, kada je uzrok koji je izazvao njegovu anksioznost bio uklonjen, njegovo se stanje odmah u celosti stabilizovalo. Ali, bilo bi dobro da pripazite na njegovog prijatelja, Eriksona...

Međutim, ovde nas više interesuju uzroci, i prevencija, situacione psihoneuroze, nego njene manifestacije. Jednostavnim rečima rečeno, situaciona psihoneuroza je opšte poznata: ukoliko čoveka uvedete u situaciju koja ga brine više nego što on to može podneti, 'pući' će, ranije ili kasnije.

A to je upravo ono što ovde imamo. Uzimate normalne, inteligentne mladiće, impresionirate ih činjenicom da jedna njihova pogreška, ili čak neka nesrećna okolnost van njihove kontrole, može prouzrokovati smrt sam Bog zna koliko drugih ljudi, i onda očekujete da će ostati normalni. To je smešno - nemoguće!"

"Ali, Boga mu, doktore! Mora postojati neko rešenje... Mora!" King ustade i počeo da šeta po sobi. Lenc sa žaljenjem primeti da je King na samoj granici stanja o kome su upravo raspravljali.

"Ne", reče Lenc lagano. "Ne... Dopustite mi da objasnim. Ne usuđujete se da poverite kontrolu ljudima koji su neosetljivi, društveno manje svesnim ljudima. Isto tako biste mogli poveriti kontrolu bezumnom idiotu. Za situacionu psihoneurozu postoje dva leka. Prvi pomaže kada psihoza potiče od pogrešne procene

situacije. Taj prvi lek podrazumeva semantičko prilagođavanje, i pacijentu se pomaže da ispravno sagleda svoje okruženje. Opterećenje nestaje, jer nikad nije ni bilo pravog razloga za njega u samoj situaciji, već samo u pogrešnom značenju koje joj je pacijentov um pripisivao.

Drugi slučaj je kada je pacijent tačno procenio situaciju, i ustanovio da postoji opravdan razlog za zabrinutost. Njegova zabrinutost je savršeno normalna i ispravna, ali je ne može neodređeno dugo podnositi - izluđuje ga. Jedino moguće rešenje jeste da se promeni sama situacija. Dosta sam već dugo ovde, da bih se uverio da se radi upravo o takvoj situaciji. Vi, inženjeri, pravilno ste prosudili koliko je čitava stvar opasna, i to će vas, bez sumnje, sve izludeti!

Prema tome, jedino moguće rešenje jeste da se otarasite te svoje 'hrpe'. I to za stalno."

King nastavi da nervozno korača po sobi, kao da sami njeni zidovi predstavljaju kavez njegovog problema. U jednom trenutku on zastade i ponovo se obrati psihijatru. "Zar baš ništa ne postoji što bih mogao uraditi?"

"Ništa da biste to izlečili. Ublažili... pa, možda."

"Kako?"

"Situaciona psihoza potiče od viška adrenalina. Kada je čovek pod nervnom napetošću, njegove žlezde povećavaju lučenje adrenalina, kako bi mu pomogle da se suoči sa napetošću. Ukoliko je napetost prevelika i traje predugo, adrenalin nije primeren zadatku i čovek 'puca'. Upravo to vam se ovde dešava. Adrenalinska terapija mogla bi odložiti nervni slom, ali bi svakako ubrzala fizički slom. Ali, i to je bezbednije - sa stanovišta opšteg dobra - iako podrazumeva da morate imati gomilu fizioterapeuta!

Još jedna stvar mi je pala na pamet: ukoliko biste birali inženjere iz redova crkava koje praktikuju ispovedanje i pričest - to bi im produžilo vreme do nervnog sloma."

King je očito bio iznenađen. "Ne razumem vas."

"Pacijent prebacuje veći deo svojih briga na onoga kome se ispoveda; ali ih ovaj, budući da nije lično, neposredno, suočen sa datom situacijom, može lako podneti. Ipak, i to je samo ublaživač. Uveren sam da je u ovoj situaciji izvesna vrsta ludila neizbežna... Da, ima mnogo smisla u ispovedanju", nastavi on. "Ono ispunjava

osnovnu ljudsku potrebu. Mislim da su baš zato rani psihoanalitičari bili tako iznenađujuće uspešni, uprkos svom ograničenom znanju." On za kratko učuta, pa dodade: "Ako biste bili ljubazni da mi pozovete kola..."

"Nemate ništa više da predložite?"

"Nemam. Bolje ispričajte sve ovo svojim psiholozima; sve su to sposobni ljudi."

King pritisnu dugme i nešto reče Stajnkiju, a onda se ponovo okrenu Lencu. "Sačekaćete ovde dok vam kola ne budu spremna?"

Lenc pravilno oceni da King to želi i pristade.

U tom trenutku cev za poštu na Kingovom stolu oglasi se sa 'ping!' King uze mali beli komad plastike, vizit-kartu. Pročitavši je s iznenađenjem, on je pruži svom gostu. "Ne mogu ni da zamislim zbog čega bi me on pozivao", primeti on, i dodade: "Da li biste želeli da ga upoznate?"

Lenc pročitava:

TOMAS P. HARINGTON

Kapetan (matematičar)

Mornarica Sjedinjenih Država

Upravnik

Mornaričke opservatorije SAD

"Da, već ga znam", reče on. "Biće mi vrlo drago da se ponovo sretnemo."

Harington je, očito, bio čovek sa nečim na umu. Izgledao je kao da je odahnuo kada ga je Stajinki predstavio i vratio se u svoju kancelariju. Harington smesta poče da govori, okrenuvši se Lencu, koji mu je bio bliži od Kinga. "Vi ste King? Ali, doktore Lenc! Šta radite ovde?"

"U poseti sam", odgovori Lenc, tačno ali nepotpuno, dok su se rukovali. "Ovo je glavni nadzornik King. King - kapetan Harington."

"Kako ste, kapetane - drago mi je što ste došli."

"Čast mi je što sam ovde."

"Hoćete da sednete?"

"Hvala." On prihvati stolicu i položi torbu na ugao Kingovog stola.

"Dugujem vam objašnjenje zbog čega sam vam ovako upao..."

"Lepo od vas što ste tu." U stvari, izrazi rutinske, učtive ljubaznosti delovale su pogubno na Kingove istanjene živce.

"To je vrlo ljubazno od vas, ali... Onaj sekretar, onaj koji me je uveo, da li bi bilo previše da vas zamolim da zaboravi moje ime? Znam da zvuči čudno, ali..."

"U redu." King je bio začuđen, ali spreman da iziđe u susret razumnoj želji uglednog kolege naučnika. On pozva Stajnkija preko međukancelarijskog vizifona i izdade mu odgovarajući nalog.

Lenc ustade i dade znak da namerava da pođe, pa kosimice pogleda Haringtona. "Mislim da biste želeli da se ispričate nasamo, zar ne, kapetane?"

King skrenu pogled sa Haringtona na Lenca, pa ponovo na Haringtona. Astronom pokaza trenutnu neodlučnost, a onda se usprotivi. "Ja nemam ništa protiv da ostanete; o tome dr King treba da odluči. U stvari", dodade on, "moglo bi biti veoma korisno da i vi sve čujete."

"Ne znam šta je u pitanju, kapetane", reče King, "ali, dr Lenc je ionako ovde u poverljivoj ulozi."

"Dobro! Onda je to sređeno... Pa, da pređemo na posao. Doktore King, upoznati ste sa Destrijevom matematikom beskonačnosti?"

"Svakako." Lenc izvi obrve, ali se King načini kao da to nije primetio.

"Da, naravno. Sećate li se teoreme šest, i međusobne transformacije jednačina trinaest i četrnaest?"

"Mislim da se sećam, ali, ipak, da ih još jednom pogledam." King ustade i krenu ka polici sa knjigama, ali ga Harington zaustavi pokretom ruke.

"Nemojte se mučiti. Ovde su mi." On izvadi ključ, otključa torbu i izvadi veliku, iskupusanu svesku. "Evo. Pogledajte i vi, dr Lenc. Jeste li upoznati sa ovim razvojem?"

Lenc potvrdno klimnu glavom. "Imao sam prilike da ga pogledam."

"Dobro... Mislim da je jasno da je veza između trinaestice i četrnaestice ključ čitave stvari. Pa, ta promena izgleda savršeno ispravna - i jeste, u nekim delovima. Ali, pretpostavite da je proširimo, tako da prikazuje svako moguće stanje materije, svaki mogući tok događaja."

On okrenu stranu i pokaza im iste te dve jednačine, razbijene u devet povezanih jednačina. Pri tom pokaza prstom na jednu skupinu

matematičkih simbola. "Vidite li ovo? Shvatate li šta to znači" On im se uzbuđeno zagleda u lica.

King ih stade proučavati, dok su mu se usne pokretale. "Da... mislim da shvatam. Čudno... nikad ih nisam ovako posmatrao - a izučavao sam ove jednačine sve dok nisam počeo da ih sanjam." On se okrenu Lencu. "Slažete li se, doktore?"

Lenc lagano klimnu glavom. "Da... Da, moglo bi se reći."

Harington je trebalo da bude zadovoljan; ipak, nije bio. "Nadao sam se da ćete mi reći da sam pogrešio", reče on skoro tužno, "ali, plašim se da tu više nema mesta sumnji. Dr Destri je iskoristio pretpostavku koja važi u molarnoj fizici, ali koja nema nikakvog značenja u atomskoj fizici. Pretpostavljam da shvatate šta to znači, dr King?"

Kingov glas pređe u suvi šapat. "Da", reče on, "da... To znači da, ukoliko Bomba eksplodira, moramo pretpostaviti da će sve odjednom eksplodirati, a ne kao što je Destri predvideo... I neka je Bog na pomoći ljudskoj rasi!"

U tišini koja je usledila, kapetan Harington pročisti grlo. "Glavni nadzorniče", nastavi on, "ne bih ni došao ovamo da je u pitanju samo neslaganje u tumačenju jednog teorijskog problema..."

"Imate još nešto?"

"I da i ne. Vi verovatno smatrate da je Mornarička opservatorija isključivo zauzeta efemeridama i merenjima plime i oseke. Na neki način, to bi bilo ispravno - ali, ipak, nalazimo vremena da se posvetimo i istraživanjima. Predmet mog posebnog zanimanja oduvek je bila lunarna teorija.

Ne mislim na lunarnu balistiku", nastavi on. "Mislim na mnogo interesantniji problem njenog nastanka i istorije, problem sa kojim se nosio i Darwin u mlađim godinama, kao i moj poznati prethodnik, kapetan T. Dž. Dž. Si. Mislim da je očigledno da svaka teorija o nastanku i istoriji Meseca mora uzeti u obzir i njegove spoljašnje karakteristike - pogotovo planine i kratere koji mu daju onaj njegov poseban izgled."

On zastade za trenutak, i King se ubaci. "Samo nešto, kapetane... Možda sam glup, ili sam nešto propustio, ali... Ima li lunarna teorija veze sa onim o čemu smo maločas raspravljali?"

"Sačekajte samo malo, dr King", izvini se Harington. "Ima veze... U stvari, plašim se da ima veze... ali, prethodno bih vam sve izložio, pre donošenja zaključaka." Za trenutak zavlada tišina, a onda on nastavi. "Iako imamo običaj da govorimo o Mesečevim 'kraterima', poznato nam je da to nisu vulkanski krateri. I, na prvi pogled, oni ne slede pravila zemaljskih vulkana, ni u izgledu ni u rasporedu; i tek je 1952. Ruter, svojom studijom o dinamici vulkanologije, dokazao da krateri na Mesecu nisu mogli nastati vulkanskim eksplozijama.

Tako je teorija bombardovanja ostala kao najjednostavnija hipoteza. Na prvi pogled izgleda smisljeno; samo nekoliko minuta provedenih u bacanju oblutaka u blato svakoga će uveriti da su mesečevi krateri mogli nastati od meteorskih udara.

Ipak, ima teškoća. Ako je Mesec bio stalno tako bombardovan, zbog čega i sa Zemljom nije isti slučaj? Ne znam da li uopšte treba pominjati da Zemljina atmosfera ni u kom slučaju n bi zaustavila meteore mase poput onih koji su uobličili kratere kao što su Endimion ili Platon. A ako su padali kada je Mesec već bio mrtav svet, a Zemlja još dovoljno mlada da izmeni svoje lice i ukloni znakove bombardovanja, zbog čega su meteori gotovo u potpunosti izbegavali velike suve basene koje nazivamo morima?

Da skratim: podatke i matematičke proračune naći ćete izvedene iz podataka u mojim beleškama. Postoji još jedna ozbiljna smetnja u vezi sa teorijom meteora: velike rasekline koje se iz Tihoa protežu preko skoro čitave površine Meseca. Zbog njih Mesec podseća na kristalnu loptu po kojem kao da je neko udario čekićem, te se udar spolja čini očiglednim; pa ipak, ima problema. Masa koja je udarila Mesec - naš hipotetički meteor - morala bi biti manja od sadašnjeg kratera Tiho, ali sa dovoljnom masom i brzinom da čitava planeta 'napukne'.

Proverite i sami - ili je to bio komadić jezgra neke patuljaste zvezde ili brzina kakva nikad nije bila uočena u našem sistemu. To jeste zamislivo, premda pomalo nepouzđano objašnjenje."

On se okrenu Kingu. "Doktore, da li vam pada na pamet bilo šta što bi moglo objasniti pojave kao što je Tiho?"

Upravnik steže naslon svoje stolice, pa pogleda u svoje dlanove. Potom izvuče maramicu i obrisa ih. "Samo nastavite", reče on, skoro nečujnim glasom.

"U redu, onda..." Harington izvadi iz torbe veliku fotografiju Meseca - predivan portret punog Meseca načinjen kod Lika. "Želim da zamislite Mesec kakav je bio u prošlosti. Mračna područja koje nazivamo 'morima' u stvari su okeani: poseduju atmosferu, možda gas teži od kiseonika i azota, ali, ipak, aktivan gas, sposoban da održava neki oblik života.

Jer ovo je nastanjena planeta, nastanjena inteligentnim bićima - bićima sposobnim da otkriju atomsku energiju i da je koriste!"

On pokaza na fotografiji, blizu južnog kraja, krečnobeli krug Tihoa, sa njegovim blistavim, neverovatnim, hiljadu milja dugim raseklinama koje su se rasprostirale, gotovo izletale iz njega. "Evo ovde... ovde u Tihou bio je smešten njihov glavni nuklearni reaktor." On pomeri prst bliže ekvatoru, i malo istočno od meridijana - do tačke gde su se spajale tri velika mračna područja - Mare Nubium, Mare Imbrium, Oceanus Procellarum - i odabra dve najsvetlije mrlje, takođe okružene zrakastim raseklinama, ali kraćim, manje razaznatljivim i talasastim. "A ovde na Koperniku i Kepleru, na ostrvima, nalazile su se sekundarne elektrane."

On za trenutak zastade, pa trezveno nastavi. "Možda su znali kolika je opasnost, ali su toliko očajnički želeli energiju da su bili spremni da stave na kocku i samo postojanje svoje rase. Možda su prenebregli zastrašujuće mogućnosti svojih malih mašina, ili su ih možda matematičari uveravali da se ništa neće desiti.

Međutim, nikada nećemo saznati... niko neće saznati. Jer, sve je eksplodiralo i uništilo ih - kao i njihovu planetu.

Otišli su u oblaku gasa, koji je zatim nestao u svemiru. Možda je on uzrokovao lančanu reakciju u atmosferi. Otkinuli su se i veliki delovi planetne kore. Možda su i neki od njih nestali u svemiru; ali, svi koji nisu dostigli potrebnu brzinu ubrzo su ponovo pali na površinu i uobličili velike prstenaste kratere u tlu.

Okeani su ublažili udarce, i samo su najveći komadi krhotina uspeli da, probijajući se kroz vodu, obrazuju kratere. Možda je neki oblik života uspeo da se održai u morskim dubinama. Ipak, ako se to i desilo, bio je osuđen na smrt - jer voda, nezaštićena atmosferskim pritiskom, nije mogla ostati u tečnom stanju i vremenom je isparila u svemir. Tako lišena krvi, planeta je umrla - a razlog je bilo samoubistvo!"

On pogleda ozbiljne oči svojih utihnutih slušalaca, gotovo ih preklinjući. "Gospodo, ovo je, i sam shvatam, samo pretpostavka... Samo teorija, san, košmar... Ali, držalo me je budnim toliko noći, da sam morao doći da vam sve ispričam i proverim da li čitavu stvar posmatrate na isti način kao i ja. Što se tiče fizičkog dela, sve je u beleškama. Proverite ih... a ja ću se za to vreme moliti da nađete neku grešku! Ali, to je jedina lunarna teorija koju sam ispitivao i jedina koja uključuje sve poznate podatke i sve ih objašnjava."

Izgledalo je kao da je završio; a onda se Lenc oglasi. "Pretpostavite, kapetane, pretpostavite da proverimo vaše beleške i da ne nađemo grešku... Šta onda?"

Harington raširi ruke. "Došao sam ovamo da upravo to ustanovim!"

Iako Lenc beše postavio pitanje, Harington je odgovor uputio Kingu. Upravnik podiže pogled. Pogled mu su sreće sa astronomovim, i on zadrhta i ponovo ga spusti. "Ništa se ne može učiniti", reče on bezbojnim glasom, "baš ništa."

Harington ga zapanjeno pogleda. "Ali, za ime Boga, čoveče!" eksploDIRA on. "Zar ne uviđate? To atomsko gorivo mora se ukloniti... odmah!"

"Smirite se, kapetane." Lencov miran glas je delovao kao hladan tuš. "I ne budite tako grubi sa jadnim Kingom - njega to zabrinjava čak i više nego vas. Ono što je hteo da kaže jeste sledeće: mi nismo suočeni sa fizičkim problemom, već sa političkom i ekonomskom situacijom. Postavimo to ovako: King ne može zatvoriti reaktor, kao što ni seljak sa vinogradom na padinama Vezuva ne može napustiti svoje imanje, i upropastiti svoju porodicu samo zato što će tu jednog dana doći do erupcije.

King nije vlasnik ovog reaktora; on je samo upravnik. Ako ga zatvori protivno željama zakonskih vlasnika, oni će ga jednostavno otpustiti i naći nekig prilagodljivijeg. Ne, moramo ubediti vlasnike."

"Predsednik bi to mogao", predloži Harington. "Mogao bih otići Predsedniku..."

"Bez sumnje biste mogli, preko svog ministarstva. I mogli biste ga ubediti. Ali, šta on tu može?"

"Kako da ne može. On je Predsednik!"

"Samo trenutak. Vi ste šef Mornaričke opservatorije... Recimo da uzmete čekić i pokušate da razbijete teleskop - koliko biste daleko

stigli?"

"Ne baš daleko", složi se Hariman. "Čuvamo ga prilično pomno."

"Ni Predsednik ne može da presuđuje." Lenc nije odustajao. "On nije suvereni monarh. Ako, bez odgovarajućeg zakonskog postupka, zatvori ovu elektranu, federalni sud će ga srediti. Priznajem da Kongres nije bespomoćan, pošto Komisija za atomsku energiju prima naređenja od njega; ali... ali, da li biste makar i pokušali da kongresnom komitetu održite predavanje o mehanizmu beskonačnosti?"

Harington ovo spremno dočeka. "Ipak, postoji i drugi način", reče on. "Kongres je podložan javnom mnenju. Ono što treba uraditi jeste ubediti javnost da reaktor predstavlja opasnost za sve. To bi se moglo postići i bez zadiranja u višu matematiku."

"Svakako da bi moglo", složi se Lenc. "Mogli biste to objaviti u medijima i sve ih na smrt preplašiti. Mogli biste stvoriti najveću paniku koju je ova otkačena zemlja ikad doživela. Ne, hvala. Ja bih, prvi, radije rizikovao da svi budemo tiho pobijeni, nego da stvorim masovnu psihozu koja bi uništila kulturu koju gradimo. Mislim da su jedne Lude godine bile dovoljne."

"Pa onda, šta predlažete?"

"Sve što vidim je tračak nade", odgovori Lenc, kratko razmislivši. "Moramo uticati na vlasnike i pokušati da im nešto utuvimo u te njihove glave."

King, koji je uprkos svojoj iscrpljenosti pažljivo pratio razgovor, prekide ih jednom primedbom. "A kako biste to izveli?"

"Ne znam", priznade Lenc. "Moraću da razmislim. Ipak, to mi se čini najrealnijim. Ukoliko zakažemo, uvek se možemo vratiti na Haringtonovu zamisao da sve obnarodujemo - ne insistiram da svet počini samoubistvo da bi zadovoljio moje procene."

Harington pogleda na svoj glomazni sat - i zviznu. "Bože", uzviknu on, "zadržao sam se previše! Trebalo bi da zvanično budem u opservatoriji u Flagstafu."

King gotovo automatski pogleda vreme na kapetanovom satu. "Ali, nemoguće je da je tako kasno", usprotivi se on. Harington je na trenutak izgledao zbunjeno, a onda se nasmeja.

"I nije - još dva sata. Mi smo u zoni +7, a ovaj sat pokazuje zonu +5 - usklađen je radio-vezom sa glavnim časovnikom u Vašingtonu."

"Rekli ste... usklađen radio-vezom?"

"Da. Pametno, zar ne?" On im pokaza svoj sat. "Zovem ga telehronometar; jedini je svoje vrste. Moj nećak mi ga je načinio. Bistar momak. Daleko će dogurati. To jest" - lice mu se smrknu, kao da je već i samo, maleno skretanje sa teme poslužilo da naglasi tragediju koja je visila u vazduhu - "ukoliko bilo ko od nas poživi toliko!"

Signalna lampica na Kingovom stolu se upali, i Stajnkijevo lice se pojavi na ekranu komunikatora. King mu nešto odgovori, pa reče: "Kola su vam spremna, doktore Lenc."

"Neka ih uzme kapetan Harington."

"Znači, ne vraćate se u Čikago?"

"Ne. Situacija se promenila. Ako sam vam potreban, muvaću se unaokolo."

Sledećeg petka Stajнки uvede Lenca u Kingovu kancelariju. King je izgledao skoro srećno dok su se rukovali. "Kada ste stigli, doktore? Očekivao sam vas tek kroz jedan sat."

"Ovog časa. Uzeo sam taksu, umesto da čekam šatl."

"Jeste li uspešni?" upita King.

"Nisam. Odgovor je isti, koji su i vama dali... 'Kompaniju su mnogi nezavisni stručnjaci uverili da su Destrijevi proračuni tačni i ona ne vidi razloga da stvara histeriju među svojim službenicima'."

King zadobova prstima po stolu, odsutna pogleda, pa se ponovo zagleda u Lenca. "Smatrate li da su u pravu?"

"Kako to mislite?"

"Da li je moguće da smo sva trojica, vi, Harington i ja, pomalo skrenuli... mislim, mentalno?"

"Ne, ne mislim."

"Jeste li sigurni?"

"Da. I sam sam potražio nekoliko odvojenih naučnika, koji ne rade za Kompaniju, i dao im da provere Haringtonov rad. U redu je." Lenc, međutim, nije spomenuo da je to uradio delom zato što nije bio siguran u Kingovu trenutnu mentalnu stabilnost.

King sede, izvi se i pritisnu dugme. "Pokušaću još jednom", objasni on, "da vidim da li mogu uplašiti Diksona. Stajнки", reče on u komunikator, "daj mi gospodina Diksona na ekran."

"Da, gospodine."

Za otprilike dva minuta ekran vizifona ožive i otkri crte predsednika Kompanije, Diksona. Nije se nalazio u svojoj kancelariji, već u prostoriji za sastanke u Džersi Sitiju. "Da?" upita on. "Šta je bilo, glavni nadzorniče?" Ponašanje mu je bilo istovremeno i razdražljivo i ljubazno.

"Gospodine Dikson", poče King, "zvao sam vas da bi vam predstavio ozbiljnost postupaka Kompanije. Garantujem vam svojom naučničkom reputacijom da je Harington u potpunosti dokazao da..."

"Ah, to? Gospodine King, mislio sam da ste shvatili da je to završena stvar."

"Ali, gospodine Dikson..."

"Nadzorniče, molim vas! Da ima nekog opravdanog razloga za strah - mislite li da bih oklevao? I ja, znate, imam decu i unučiće."

"Upravo zato..."

"Mi pokušavamo da mudro vodimo poslove Kompanije... u korist javnosti. Ali, imamo i drugih odgovornosti. Postoje stotine hiljada malih deoničara koji očekuju da opravdamo njihovo ulaganje. Ne možete očekivati od nas da zatvorimo milijardersku korporaciju samo zato što ste vi uzeli da se bavite astrologijom. Lunarna teorija!" On šmrknu.

"U redu, gospodine predsedniče." Kingov ton je bio krut.

"Nemojte to primati k srcu, gospodine King. Drago mi je što ste zvali... Uprava je sazvala poseban sastanak. Odlučili su da prihvate vašu mirovinu - sa punom platom, naravno."

"Nisam tražio mirovinu!"

"Znam, gospodine King, ali Uprava smatra da..."

"Razumem. Zbogom!"

"Gospodine King..."

"Zbogom!" On isključi vizifon i okrenu se Lencu. "'Sa punom platom'", ponovi on, "kojom se mogu služiti kako hoću do kraja života - srećan kao čovek u mrtvačnici!"

"Baš tako", složi se Lenc. "Pa, pokušali smo na naš način. Pretpostavljam da bi sada trebalo da nazovemo Haringtona, pa neka on pokuša sa političkim i javnim sredstvima."

"Pretpostavljam", odvrati King odsutno. "Hoćete li se sada vratiti u Čikago?"

"Neću..." odgovori Lenc. "Neću... Mislim da ću sačekati šatl za Los Anđeles i uzeti večernji let za Antipode."

King je izgledao iznenađen, ali ništa ne reče. Lenc, međutim, odgovori na nepostavljeno pitanje. "Možda će neki od nas na drugoj strani planete preživeti. Uradio sam ovde sve što sam mogao. Radije bih bio živ ovčar u Australiji nego mrtav psihijatar u Čikagu."

King klimnu glavom. "To je zdravorazumski stav. Za dva centa, otarasio bi se tog goriva i otišao sa vama."

"Ne radi se, prijatelju, o zdravom razumu; konj bi otrčao nazad u zapaljenu štalu, što je tačno suprotno onome što ja nameravam da učinim. Ali, zaista, zašto vi to stvarno ne biste učinili i pošli sa mnom? Ako to uradite, pomoći ćete Haringtonu da ih na smrt preplaši."

"Mislim da ću to stvarno i učiniti!"

Stajnkijevo lice se ponovo pojavi na ekranu. "Šefe, Harper i Erikson su ovde."

"Zauzet sam."

"Kažu da je izuzetno hitno."

"Oh, u redu", složi se King umornim glasom, " uvedi ih. Nije važno."

Oni uleteše, Harper prvi, i odmah poče da govori, nesvestan raspoloženja glavnog nadzornika. "Imamo ga, šefe, imamo ga! I sve se slaže - do n-te decimale!"

"Šta imate? Govorite normalno."

Harper se nasmeši. Uživao je u svom trenutku trijumfa, produžavajući ga koliko je mogao. "Šefe, sećate li se kada sam vas pre nekoliko nedelja zamolio za dodatno finansiranje - a nisam vam rekao kako nameravam da potrošim novac?"

"Da. Hajde... pređite na stvar."

"Najpre ste se bunili, ali ste konačno prihvatili. Sećate se? Pa, imamo nešto da vam pokažemo, spakovano sve sa mašnicom. To je najveći napredak u domenu radioaktivnosti, još otkako je Han razbio jezgro. Atomske gorivo, šefe, atomske gorivo, bezbedno, koncentrovano i moguće ga je kontrolisati. Pogodno za rakete, elektrane, za bilo šta za šta ga želite upotrebiti."

King po prvi put pokaza zainteresovanost. "Mislite na izvor energije koji ne zahteva 'hrpu'?"

"Ne, nisam to rekao. Koristite 'hrpu' da biste napravili gorivo, ali onda

koristite gorivo bilo gde i bilo kako, sa oko devedeset dva procenta povraćaja energije. Ali, ako želite, možete i preskočiti delove postupka."

Kingova prva, očajnička nada da je našao rešenje svog problema izblede i on se namršti. "Nastavite. Recite mi sve o tome."

"Pa... stvar je u veštačkim radioaktivnim supstancama. Malo pre nego što sam zatražio ono specijalno finansiranje, Erikson i ja - dr Lenc je tu takođe imao udela", napomenu on, klimnuvši glavom psihijatru, "Erikson i ja našli smo dva izotopa koji su izgledali uzajamno antagoni. To jest, kada smo ih doveli u blizinu, oni su odjednom oslobodili latentnu energiju - sve je otišlo dođavola. Ono što je bitno jeste da smo koristili samo trunku od svakog - reakcija nije zahtevala veliku masu da bi se održala."

"Ne shvatam", reče King, "kako to..."

"Ni mi, baš sasvim - ali, radi. Držali smo to u tajnosti dok nismo bili sigurni. Proverili smo sve ponovo i našli još desetak drugih goriva. Verovatno ćemo moći da prekrojimo goriva za sve moguće svrhe. Pa, evo ga." Harper predade Kingu ukoričenu gomilu prekucanih beležaka koje je nosio pod miškom. "To je vaš primerak. Pregledajte ga."

King poče da pregleda beleške. Lenc mu se pridruži, posle kratkog pogleda koji je značio tihi zahtev za dopuštenje i na koji je Erikson glasno odgovorio: "Naravno, doktore."

Dok je King čitao, opterećeni upravnik u njemu ga napusti. Njegova dominantna ličnost - naučnik - preuze vodeću ulogu. Uživao je u obuzdanoj, cerebralnoj ekstazi bezličnog tragača za apsolutnom istinom. Osećanja koja su se taložila, uobličavala su zadovoljstvo zahvaljujući samo hladnom plamenu pojačane moždane aktivnosti. Neko vreme, pri tom, bio je sasvim pribran - pribraniji nego što to većina ljudi uspeva da bude.

Neko vreme samo bi se začulo povremeno gundanje, zvuk okretanja stranice, odobravanje.

"Funkcioniše", reče on najzad. "Uspeli ste, momci. Sjajno je: ponosim se vama."

Erikson pocrvene i proguta knedlu. Harperova sitna, napeta figura se naježi, kao terijer koji je primio pohvalu. "Hvala vam, šefe. To nam znači više nego Nobelova nagrada."

"Mislim da ćete je verovatno dobiti. Ali..." Ponos mu odjednom izblede iz očiju. "Ali, neću povodom ovoga ništa preduzeti."

"Zašto ne, šefe?" Harperov glas odavao je zbunjenost.

"Povlačim se. Moj naslednik će preuzeti sve ovo u bliskoj budućnosti; ovo je prevelika stvar, da bi se počinjala pred smenu u administraciji."

"Povlačite se! Zašto?"

"Iz istog razloga zbog koga sam tebe skinuo sa straže - bar, vlasnici tako misle."

"Ali, to je besmislica! Bili ste u pravu što ste to uradili; počinjao sam da se gubim. Ali, vi ste nešto drugo - svi zavisimo od vas."

"Hvala vam, Kale - ali, stvari tako stoje... Ništa se ne može uraditi."

On se okrenu Lencu. "Mislim da je ovo poslednja ironija - ono što je bilo potrebno da se sve pretvori u farsu", dodade on gorko. "Ovo je nešto zaista veliko, veće nego što u ovom trenutku možemo i pretpostaviti - i ja to moram propustiti."

"Pa", reče Harper, "možda možemo nešto uraditi po tom pitanju!" On priđe Kingovom stolu i zgrabi rukopis. "Ili vi upravljate korišćenjem ovoga, ili Kompanija može nastaviti i bez našeg otkrića!" zaključí Erikson ratoborno.

"Samo trenutak", umeša se Lenc. "Dr Harper... Jeste li već dobili upotrebljivo raketno gorivo?"

"Upravo to sam i rekao. Imamo ga u rukama."

"Gorivo dovoljno za bekstvo?" Razumeli su njegov žargon - gorivo koje će osloboditi raketu gravitacionog privlačenja.

"Svakako. Možete uzeti bilo koju klipet raketu, malo je preurediti i doručkovati na Mesecu."

"Sjajno. Sada me pratite..." On uze list papira od Kinga i poče da piše. Gledali su ga sa začuđenim nestrpljenjem. Žustro je nastavio još nekoliko minuta, zastajući samo za poneki trenutak. Najzad dovrši i predađ papir Kingu. "Rešite!" reče on.

King prouči papir. Lenc beše pridodao simbole velikom broju faktora, od kojih su neki bili socijalni, neki psihološki, neki fizički, a neki ekonomski. Sve ih je međusobno povezao, koristeći simbole logičke matematike. King je bio upućen u paramatematičke operacije izražene simbolima, ali nije bio navikao na njih kao na simbole i operacije matematičke fizike. Preturao je po jednačinama, nesvesno

pomerajući usne u tihom mrmoru.

Prihvatio je olovku od Lenca, i završio rešenje. Zahtevalo je još nekoliko redova i još nekoliko jednačina pre nego što su se skratile, ili uprostile u konačan odgovor.

Zurio je u ovaj odgovor dok mu se zbunjenost pretvarala u shvatanje i oduševljenje.

On podiže glavu. "Eriksone! Harpere!" uzviknu on. "Uzećemo vaše novo gorivo, izmeniti jednu veliku raketu, staviti 'hrpu' u nju i izbaciti je u orbitu oko Zemlje, u svemir. Tamo ćemo je koristiti da pravimo još goriva, bezbednog goriva, za upotrebu na Zemlji, sa opasnošću od Bombe samo za inženjere u smeni!"

Nije bilo aplauza. To nije bila takva vrsta ideje: umovi su im se nosili sa složenim posledicama svega toga.

"Ali, šefe", progovori konačno Harper, "šta je sa vašom mirovinom? Još uvek ne pristajemo na to."

"Ne brinite", ohrabri ga King. "Sve je ovde, u ovim jednačinama, vas dvojica, Lenc, ja, Uprava - i sve što treba uraditi da postignemo naše ciljeve."

"Sve, izuzev vremena", upozori ga Lenc.

"Ha?"

"Primetićete da se vreme u jednačini izražava kao neodređena promenljiva."

"Da... da, naravno. To je rizik koji moramo preuzeti. Hajdemo na posao!"

Predsednik Dikson umiri Upravu. "Budući da je ovo specijalan sastanak, nećemo se gnjaviti sa izveštajima", objavi on. "Kao što je naznačeno u pozivu, dogovorili smo se da glavnom nadzorniku koji se povlači damo dva sata našeg vremena."

"Gospodine predsedniče..."

"Da, Strong?"

"Mislio sam da smo s tim završili."

"I jesmo, Strong, ali u znak poštovanja prema Kingovoj dugoj i uspešnoj karijeri, ako traži sastanak, ne smemo mu ga odbiti. Imate reč, dr King."

King ustade i kratko saopšti: "Dr Lenc će govoriti u moje ime." Potom

sede.

Lenc bi primoran da sačeka da prođu sva kašljanja, pročišćavanja grla i pomeranja stolica. Bilo je očigledno da se Upravi ne dopada stranac.

Lenc brzo pređe preko glavnih argumenata u prilog stavu da Bomba predstavlja opasnost bilo gde na licu Zemlje. Odmah zatim, usredsredio se na alternativni predlog - da bi Bombu trebalo smestiti u raketu, veštački satelit koji bi leteo u orbiti oko planete na pogodnoj udaljenosti - recimo dvadeset pet hiljada kilometara - dok bi sekundarne elektrane na Zemlji koristile bezbedno gorivo koje bi Bomba proizvodila.

Obelodanio je Harper-Eriksonovo otkriće i predočio Upravi njegov komercijalni značaj. Svaki argument predstavio je što je mogao ubedljivije, svom snagom svoje ubedljive ličnosti. Onda je stao, čekajući njihovu reakciju.

Ona ubrzo usledi. 'Vizionarski', 'Nedokazano', 'Nikakva bitna promena'. Sve se svodilo na sledeće: bili su presrećni zbog novog goriva, ali ne baš impresionirani njime. Možda za dvadesetak godina, pošto bude pažljivo isprobano i pošto se pokaže isplativim - možda će razmotriti mogućnost da jednu 'hrpu' smeste van atmosfere. U međuvremenu, nije bilo mesta žurbi. Samo je jedan član podržao ideju, ali je on, očigledno, bio prilično nepopularan.

Lenc se strpljivo i ljubazno nosio sa njihovim primedbama. Istakao je nagli porast slučajeva neuroze među inženjerima i ozbiljne opasnosti za svakog ko se nalazi u blizini Bombe, čak i po ortodoksnoj teoriji. Podsetio ih je na njihova osiguranja i 'darove' koje su platili lokalnim političarima.

Potom je, međutim, promenio ton i sve im sasuo u lice, direktno i brutalno. "Gospodo", reče on, "verujemo da se borimo za svoje živote... naše živote, naših porodica, i svaki život na kugli zemaljskoj. Ako odbijete ovaj kompromis, borićemo se surovo i bez fer-pleja, kao životinja saterana u ćošak." Time je učinio prvi potez u napadu.

Bilo je krajnje jednostavno. Ponudio im je da pogledaju tok propagandne kampanje na državnom nivou, koju bi svaka veća firma rutinski mogla izvesti. Bio je urađen do najsitnijih detalja - televizijske emisije, spotovi, novine, naslovne stranice magazina sa sočnim uvodnicima, kontrolisana 'građanska' društva i, najvažnije,

govorkanja i tračevi, sa pismima Kongresu. Svakom poslovnom čoveku iz iskustva je bilo poznato kako to funkcioniše.

Cilj svega toga bio je da se izazove strah od 'hrpe' u Arizoni i da se taj strah usmeri - ne u paniku, već u bes prema samoj Upravi, i u zahtev da Komisija za atomsku energiju preduzme korake da se Bomba pošalje u svemir.

"Ovo je ucena! Zaustavićemo vas!"

"Mislim da nećete", odgovori Lenc blago. "Možete nas udaljiti od nekih novina, ali ne od svih. Ne možete nas čak ni skinuti sa televizije - pitajte Federalnu komisiju za komunikacije." To je bila istina. Harington se beše postarao za politički deo i svoj deo posla obavio je prvoklasno; Predsednik je bio ubeđen.

Varnice su svuda letele i Dikson je morao da zalupa čekićem. "Dr Lenc", reče on, strogo kontrolišući svoj bes, "nameravate li to da svakog od nas predstavite kao poslednje đubre, kojem je na umu samo zgrtanje novca? Znate i sami da to nije istina; ovo je samo razlika u mišljenjima u pogledu toga šta je tačno."

"Nisam rekao da je to istina," odvrati Lenc umilno, "ali priznaćete da mogu da ubedim javnost da ste zlikovci. A što se tiče razlike u mišljenjima... niko od vas nije nuklearni fizičar; naprosto, niste stručni da imate mišljenje u ovoj stvari.

Zapravo", nastavi on nemilosrdno, "jedino što se pitam jeste da li će razjareni narod uništiti vašu dragocenu elektranu pre nego što Kongres stigne da vam je oduzme!"

I pre nego što su mogli da smisle protivne argumente i načine kako da ga sruše, pre nego što se njihova ogorčenost smirila i pretvorila u tvrdoglavo odbijanje, on krenu u svoj gambit - predloži im jedan sasvim drugačiji nacrt propagandne kampanje.

Ovog puta, Upravu je trebalo uzvisiti, a ne uniziti. Sve iste tehnike se koriste; članci o tome šta-se-dešava-iza-zavesa, sa dosta ljudskosti u sebi, prikazivaće rad Kompanije, predstaviti je kao veliko javno preduzeće, kojim upravljaju patriotski, nesebični državnici poslovnog sveta. U određenom trenutku, obelodanilo bi se Harper-Eriksonovo gorivo, ne kao poluslučajno otkriće dvojice naučnika, već kao dugoočekivani krajnji rezultat godina sistematskog istraživanja sprovedenog pod stalnim nadzorom Uprave, nadzorom koji je prirodno usledio iz njihove ljudske želje da zauvek uklone opasnost

eksplozije čak i iz retko naseljene pustinje Arizone.

Neće se pominjati opasnost od potpune, planetne katastrofe.

Lenc razmotri sve to. Naglasio je poštovanje koje će im ukazivati zahvalni svet. Pozvao ih je da načine plemenitu žrtvu, i, suptilnim skretanjem sa puta, prikazao ih kao heroje. Namerno je igrao na kartu najdubljih poriva, želje za poštovanjem od strane okoline, bilo ono opravdano ili ne.

Tokom svega toga nastojao je da dobije u vremenu, prenoseći pažnju sa jednog pojedinca na drugog, s jednog na drugi uzjogunjeni um. Smirivao ih je i podjarivao, dok je udarao na lične živote. Za dobro mirnih, porodičnih ljudi, ponovo je dočarao slike patnji, smrti i uništenja koje može prouzrokovati njihovo, možda i dobronamerno, oslanjanje na nedokazana i veoma nepouzdana predviđanja Destrijeve matematike. Potom je, opet, do poslednjeg sjajnog detalja, opisao svet oslobođen briga, ali sa skoro neograničenom energijom, bezbednom energijom koja potiče od izuma koji može biti njihov za samo jedan mali ustupak.

Uspelo je. Nisu se svi odjednom preobratali, ali, ustanovljen je komitet da ispita mogućnosti za svemirsku elektranu. Lenc odmah predloži i imena za komitet i Dikson potvrdi imenovanja, ne zato što je to izrazito želeo, već stoga što beše uhvaćen na prepad i nije mogao da ih odbije a da se ne sukobi sa tim kolegama. Lenc je samo pazio da se i njegov jedini saveznik nađe na listi.

Kingovu mirovinu niko više nije pominjao. U sebi, Lenc je bio čvrsto ubeđen da se više nikad neće ni spomenuti.

Uspelo je, ali bilo je još mnogo toga da se uradi. Prvih nekoliko dana, posle pobede u Upravi, King je bio uzbuđen zbog nade da se njegova opsesivna briga može tako brzo okončati. Bio je zatrpan prijatnim zahtevima mnogobrojnih administrativnih dužnosti. Harper i Erikson behu otišli u Godardovu laboratoriju, da sarađuju sa raketnim inženjerima u pravljenju komora, vrha rakete, skladišnog prostora za gorivo, merača goriva i sličnog. Morao se uraditi raspored sa Upravom, da bi što je moguće više 'hrpa' pravilo atomsko gorivo, i morala je biti izgrađena jedna džinovska komora za sagorevanje atomskog goriva, kako bi zamenila samu 'hrpu' tokom prelaza, između trenutka kada se isključi na Zemlji i kada

bude bilo dovoljno lokalnih, manjih elektrana da preuzmu teret. Bio je zaista do grla u poslu.

Kada je prvo uzbuđenje splasnulo i kada se već behu privikli na novu rutinu - nadgledanje zatvaranja elektrane i njeno prebacivanje u svemir - King je doživeo emocionalnu reakciju. U tom trenutku, nije mogao više ništa da učiniti nego da čeka i održava 'hrpu', dok je ekipa u Godardu sređivala stvari i pravila svemirsku raketu.

Na Godardu behu naišli na teškoće, prevazišli ih, i naišli na još teškoća. Nikad nisu koristili takva ubrzanja; bilo je potrebno mnogo pokušaja da se nađe oblik 'nosa' rakete koji će biti dovoljno delatan. Kada je i to rešeno, i uspeh već bio na vidiku, motori su prilikom poslednjeg testa pregoreli. To ih je zadržalo nedeljama.

Bio je još jedan problem, sasvim odvojen od raketnog: šta da se radi sa energijom koju 'hrpa' stvara u raketi? To je drastično razrešeno smeštanjem 'hrpe' van satelita - ostavili su je nezaštićenu i pustili je da zrači svoju radijacionu energiju. Predstavljajući, na taj način, situ, veštačku zvezdu, koja blista u svemirskoj praznini. U međuvremenu, nastaviće se istraživanja da se energija vrati na Zemlju.

U samoj elektrani, glavni nadzornik King nije imao ništa da radi, sem da gricka nokte i čeka. Nije čak mogao ni da odjuri do Godarda da vidi kako napreduje istraživanje, jer, ma koliko on to želeo, obuzdavao ga je nezadrživ poriv da pazi na 'hrpu', u slučaju da - nekom glupom ironijom - eksplodira u poslednjem trenutku.

Bio se navikao da visi u kontrolnoj sobi. Ipak, morao je da prekine s tim: njegov nemir prenosio se na inženjere smene; dvojica su otkočila istog dana - jedan od njih na dužnosti.

Morao se suočiti sa činjenicama - psihoneuroze su postale mnogo češće među njegovim inženjerima od kako se čekanje okončalo. Prvo su pokušali da zadrže najvažnije tačke plana u tajnosti, ali je sve procurilo, možda preko nekog člana komiteta. Priznao je sebi da je bila greška držati to u tajnosti - Lenc ga je savetovao da to ne čini, a i inženjeri umešani u sve to znali su da se nešto dešava.

Na kraju se poverio svim inženjerima, pod zakletvom ćutanja. To je pomoglo jedva nedelju dana - nedelju dana tokom kojih su svi bili dobro raspoloženi, kao što je i on bio. Onda je i to prestalo, reakcija se smirila, i psihološki nadzornici počeli su skidati ljude sa dužnosti gotovo svakodnevno. Sve češće su i jedan drugog proglašavali

nestabilnim; i ukoliko se to nastavi, mislio je u sebi, gorko se osmehujući, suočće se sa manjkom psihijatara. Njegovi inženjeri već su stajali na straži četiri sata na svakih šesnaest. Ako još neko otpadne, sam će sebe staviti na stražu. Ipak, priznade on samom sebi, to bi bilo pravo olakšanje.

Nekako su i neki civili nešto proključili i netehničko osoblje je polako kapiralo. To se nije smelo nastaviti - ako nastavi da se širi, može doći do panike. Ali, kako je može zaustaviti? Nikako.

On se okrenu u krevetu, namesti jastuk i pokuša opet da zaspi. Bezuspešno. Glava ga je bolela, oči su mu predstavljale lopte bola, dok mu je mozak bio neprekidan centar beskorisne, ponavljajuće radnje, kao ploča sa ogrebotinom.

Bože! Ovo je bilo nepodnošljivo! Pitao se da li 'puca' - da li je već 'pukao'. Ovo je bilo gore, mnogo gore, nego stara rutina, kada je jednostavno prihvatao opasnost i pokušavao da je što više smetne sa uma. Nije se 'hrpa' promenila - već ovo pet-minuta-do-dvanaest osećanje, ovo čekanje da se zavesa podigne, ova trka sa vremenom u kojoj ne može ništa pripomoći.

On se uspravi u sedeći položaj, uključi noćnu lampu i pogleda na sat. Pola četiri. Ne valja. King ustade, ode u kupatilo i rastvori prašak za spavanje u čaši viskija i vode, pola-pola. Iskapio ju je i otišao nazad u krevet. Zaspao je istog trenutka.

Trčao je, jureći dugačkim hodnikom. Na njegovom kraju nalazila se bezbednost - znao je to, ali bio je tako iscrpljen da se pitao da li će uspeti da završi trku. Stvar koja ga je gonila polako ga je sustizala; i on nagna svoje olovne, bolne noge da brže rade. Stvar iza njega ubrza korak, i dodirnu ga. Srce mu se zaustavi i onda ponovo poče sa radom. Primetio je da vrišti, da urla u samrtnom strahu.

Ali, morao je da dođe do kraja hodnika, nije samo on zavisio od toga. Morao je. Morao je... Morao je!

Onda nešto bljesnu i on shvati da je izgubio, shvati to sa užasnim očajem i užasnim, gorkim porazom. Omanuo je, 'hrpa' je eksplodirala.

Bljesak je bila njegova noćna lampa koja se automatski uljučila; bilo je sedam sati. Pidžama mu je bila mokra, sa nje se cedio znoj, srce mu je još lupalo. Svaki izgrickani živac u njegovom telu vrištao je za

oslobođenjem. Biće potrebno više od hladnog tuša da se izleči ova drhtavica.

On dođe do kancelarije pre no što je čistač izašao. Sedeo je, ne radeći ništa, dok Lenc nije došao, dva sata kasnije. Psihijatar je ušao baš u trenutku dok je King iz kutijice uzimao dve male tablete.

"Hej... lakše malo, stari moj", reče Lenc laganim glasom. "Šta ti je to?" On obiđe sto i polako uze kutijicu.

"Samo sedativ."

Lenc pročita natpis na kutiji. "Koliko si ih uzeo danas?"

"Samo dve."

"Nisu ti potrebni barbiturati; treba ti jedna šetnja po svežem vazduhu. Dođi sa mnom."

"Baš si mi dobar sagovornik - pušiš neupaljenu cigaretu!"

"Ja? Gle, stvarno! Obojici nam treba ta šetnja. Hajde."

Harper je stigao jedva desetak minuta pošto su napustili kancelariju. Stajnkija nije bilo u njegovoj kancelariji. On prođe kroz nju i zakuca na vrata Kingove privatne odaje, i onda sačeka čoveka koji mu se pridruži - tvrdi mladi momak samouverenog držanja. Stajнки ih pusti unutra.

Harper prođe pored njega, kratko ga pozdravivši, a onda zastade, videvši da unutra nema nikog.

"Gde je šef?" upita on.

"Izišao je. Brzo će se vratiti."

"Sačekaću. Oh... Stajнки, ovo je Grin. Grin - Stajнки."

Dva čoveka se rukovaše. "Šta te dovodi nazad, Kale", upita Stajнки, okrenuvši se Harperu.

"Pa... valjda mogu da ti kažem..."

Ekran komunikatora iznenada bljesnu i prekide ga. Lice beše ispunilo skoro ceo ekran. Bilo je preblizu kameri i van fokusa.

"Nadzorniče!" povika čovek uspaničenim glasom. "'Hrpa'..."

Senka prelete preko ekrana, začu se 'pljas!' i lice nestade sa ekrana. Dok je čovek padao, iza njega se ukaza kontrolna soba. Neko je ležao na podnim oblogama, bezimena gomila. Neka druga prilika protrča kroz vidno polje kamere i nestade.

Harper se prvi snađe. "To je bio Silard!" povika on. "U kontrolnoj sobi! Požuri, Stajнки!" Trenutak potom, već je bio u pokretu.

Stajniki poblede kao mrtvac, ali je oklevao samo jedan nemerljivo mali trenutak i potrča za Harperom. Grin pođe za njima i bez poziva, prateći ih ravnomernim trkom.

Morali su da sačekaju da se kapsula na stanici isprazni, a onda sva trojica pokušaše da se smeste u kapsulu predviđenu za dva putnika. Ona, međutim, odbi da krene i sekundi prodoše pre no što je Grin izašao da nađe drugo vozilo.

Četvorominutno putovanje pri ogromnom ubrzanju činilo se kao beskonačno puzanje. Harper je bio siguran da se mašina pokvarila, kada poznati kliktaj i stenjanje označiše da su stigli do stanice ispod elektrane. Zaglavili su se pokušavajući obojica da izađu u isto vreme.

Lift je bio gore; nisu ga sačekali. Bilo je to glupo, nisu time dobili na vremenu, i do kontrolne sobe stigli su bez daha. I pored toga, ubrzaše kada su došli na sprat, panično projuriše kroz lavirint spoljašnjeg štita i upadoše u kontrolnu sobu.

Telo je još bilo na podu, a drugo, isto nepokretno, pored njega.

Treći čovek beše se nadvio nad prekidačem. On podiže pogled kada su oni ušli i pojuri ka njima. Obojica poleteše na njega i sva trojica se srušiše. Bilo je dvojica na jednog, ali su smetali jedan drugom. Njegov teško oklop štitio ga je od njihovih udaraca i borio se bezumno, divlje.

Harper oseti snažan, oštar bol; desna ruka mu utrnu i postade beskorisna. Oklopljena figura ih se otrese. Neko iza njih povika: "Ne mičite se!"

Krajičkom oka Harper ugleda bljesak; zaglušujuća eksplozija usledi i stade bolno odjekivati u maloj prostoriji.

Oklopljena figura pade na kolena, pokuša da održi ravnotežu i pade na lice. Grin je stajao na ulazu, sa službenim pištoljem u ruci.

Harper ustade i dođe do prekidača, pokuša da smanji nivo potrošnje energije, ali desna ruka ga nije slušala, dok mu je leva bila nespretna. "Stajniki", pozva on, "dođi ovamo! Preuzmi."

Stajniki brzo priđe, klimnu glavom dok je gledao kontrole i poče sa radom.

Tako ih je King zatekao kada je uleteo nekoliko minuta kasnije.

"Harpere!" povika on, dok je brzim pogledom ocenjivao situaciju.

"Šta se dogodilo?"

Harper mu ukratko ispriča i King klimnu glavom. "Video sam deo tuče iz svoje kancelarije... Stajunki!" Kao da tek tada beše shvatio ko je za komandama. "On ne može da upravlja kontrolama..." King požuri ka svom sekretaru.

Stajunki podiže pogled kada mu se ovaj približi. "Šefe!" povika on, "šefe, ponovo mogu da računam!"

King je izgledao izbezumljeno, ali ipak samo klimnu glavom i ostavi Stajnkija na miru. Potom se okrenu nazad, Harperu. "Otkud ti ovde?"

"Ja? Ovde sam da podnesem izveštaj - završili smo, šefe!"

"Molim?"

"Završili smo; sve je gotovo. Erikson je ostao da dovrši utovar opreme na brod. Došao sam ovamo brodom koji ćemo koristiti kao šatl između Zemlje i velikog broda, elektrane. Četiri minuta od Godarda dovede. On je pilot." On pokaza na vrata, gde je Grin delom zaklanjao Lenca.

"Polako... Kažeš da je sve spremno da se 'hrpa' prebaci u brod? Jesi li siguran?"

"Sasvim. Veliki brod je već leteo sa našim gorivom - duže i brže nego što će biti potrebno da bi stigao do stanice u orbiti. Bio sam u njoj - u svemiru, šefe! Spremni smo."

King je posmatrao prekidač za isključenje, smešten iza staklenog štitnika na vrhu kontrolne table. "Ima dovoljno goriva", reče on lagano, kao da je sam i govori sam sa sobom, "i dostajće za više nedelja."

On brzo priđe prekidaču, razbi staklo i pritisnu ga.

Soba zadrhti i zagrmi dok su tone otopljenog, masivnog metala, težeg od zlata, tekle niz kanale, udarale u skretnice, delile se u desetine desetina manjih tokova i ulazile da se odmore u olovnim kontejnerima - da se odmore, bezbedne i bezopasne, sve dok ne budu morale da se ponovo aktiviraju daleko u svemiru.

ČOVEK KOJI JE PRODAO MESEC

1.

"Moraš mi verovati, Džordže!"

Na ovu izjavu svog partnera, Džordž Strong uzdahnu. "Delose, zašto ne odustaneš? Tu pesmu pevaš već godinama. Ljudi će jednog dana možda stići na Mesec, mada ja u to sumnjam. U svakom slučaju, ti i ja to nećemo doživeti. Gubitak energetskog satelita definitivno je zbrisao tu mogućnost za našu generaciju."

Di Di Hariman stade brundati. "Naravno da nećemo doživeti, ukoliko budemo samo sedeli na svojim debelim zadnjicama i ne budemo činili ništa da se to i ostvari... Ali, mi ipak možemo učiniti da do toga dođe!"

"Pitanje broj jedan: 'Kako'? I pitanje broj dva: 'Zbog čega'?"

"Zbog čega? Čuj, ovaj čovek pita 'zbog čega'? Džordže, ima li ičeg drugog u toj tvojoj duši, osim računica i dividendi? Da li si ikad seo s nekom devojkom, u blagoj letnjoj noći, i zagledao se u Mesec i upitao se čega li tamo ima?"

"Jesam... jednom. I prehladio se."

Hariman sa uzdahom upita Svevišnjeg zbog čega ga je predao u ruke Filistincima, pa se ponovo obrati svom partneru. "Mogao bih ti odgovoriti zbog čega - zbog čega, zaista - ali ti to ne bi razumeo. Želeo bi da znaš zbog čega, u smislu nečeg zvečećeg, je li tako? Želeo bi, je li tako, da čuješ kakvu bi zaradu na tome mogli ostvariti Hariman & Strong, i Harriman Enterprises?"

"Baš tako", priznade Strong, "i nemoj mi turati pod nos nikakve priče o turizmu i basnoslovnim mesečevim draguljima. Toga mi je već preko glave."

"Tražiš od mene da te zaspem ciframa o jednoj sasvim novoj vrsti poduhvata, i sam znajući da to nisam u stanju. Bilo bi to kao da tražiš od braće Rajt, iz Kiti Hoka, da ti saopšte koliko će, proizvođači avione, jednog dana Kertis-Rajt korporacija namlatiti para. Objasniću ti to na drugi način. Nisi želeo da uđemo u onaj posao sa plastičnim kućama, je li tako? Da je bilo po tvome, i dan-danji bismo bili u Kansas Sitiju, parcelišući pašnjake i dajući ih u zakup."

Strong sleže ramenima.

"A koliko je firma New World Homes do danas zaradila?"

Strong je delovao odsutno, dok je primenjivao talenat koji beše uneo u to partnerstvo. "Ovaj... 172,946.004 dolara i šezdeset dva centa - po odbitku poreza, na kraju prve fiskalne godine. Približna procena, ukupno do danas..."

"Nije važno! Koliki je naš udeo u svemu tome?"

"Pa, ovaj, zajedničko preduzeće, izuzimajući deo koji si ti lično preuzeo i kasnije ga meni prodao, u istom tom razdoblju profitiralo je od New World Homesa 13,010.437 dolara i dvadeset centi, bez ličnih poreza. Delose, ta dvostruka oporezivanja moraju prestati. Oporezivanje štediša najsigurniji je put da ova zemlja ode pravo u..."

"Ostavi to sada! A koliko su nam doneli Skyblast Freight i Antipodes Transways?"

Strong na brzinu sračuna.

"A koliko mi je samo muke trebalo da te nagovorim da odvojiš neku paru za kupovinu kontrole nad patentom za gorivo! Govorio si da su rakete prolazna moda!"

"Imali smo sreće", usprotivi se Strong. "Niko nije mogao predvideti da će u Australiji doći do tog velikog uranijumskog buma. Bez toga, posao sa vazдушnim transportom odveo bi nas u čist gubitak. Kad smo već kod toga, isto bi se dogodilo i sa New World Homesom, da nisu procvetali ti novi gradovi i obezbedili nam tržište van postojećih standarda gradnje."

"Gluposti! Brzi prevoz bi se isplatio; uvek je tako bilo. A što se New World Homesa tiče, i tu je sve jasno: ako deset miliona porodica ima potrebu za novim kućama, a mi ih im nudimo jeftino, onda će ih oni i kupiti; neće dozvoliti da ih neki standardi gradnje u tome spreče, ne bar za stalno. Igrali smo na sigurno. Razmisli, Džordže: na kojim smo poslovima zaradili, a na kojima izgubili novac? Sve moje uvrnute ideje donele su nam pare, je li tako? A gubili smo na sigurnim, tobože pouzdanim investicijama."

"I na takvim poslovima zaradili smo dosta para", usprotivi se Strong.

"Ali, ne i dovoljno da bismo, recimo, isplatili tvoju jahtu. Budi pošten, Džordže! Andes Development Company, patent integracionog pantografa, sve te moje šašave zamisli u koje jedva da sam uspeo da te uvučem - na kraju su se ipak isplatile."

"Samo ja znam koliko sam krvi propljuvao dok se nisu isplatile",

progundā Strong.

"Zato i jesmo partneri... Moje je da zverku uhvatim za rep, a tvoje da je ukrotiš i nateráš da radi za nas. A sada, krećemo na Mesec, i ti treba da se postaraš da se i to isplati."

"Govori samo u svoje ime. Ja ne idem na Mesec."

"A ja idem!"

"Hmmm... Delose, čak i ako se složimo da se smo obogatili oslanjajući se na tvoju intuiciju, jasno je kao dan da ćeš, nastaviš li da se kockaš, izgubiti sve, do poslednje košulje. Postoji jedna stara poslovice o krčagu koji je, jedan put previše, pošao na vrelo."

"Do đavola, Džordže... Idem na Mesec! Ukoliko ne želiš da me podržiš, razdvojmo se i ja ću sam ući u posao."

Strong zadobova prstima po stolu. "Pa, Delose, nije bilo ni pomena o tome da te neću podržati."

"Baci udicu, ili diži ruke od pecanja. Sada je prilika, i ja sam već doneo odluku. Biću prvi čovek na Mesecu."

"Dobro... A sada, da krenemo. Zakasnićemo na sastanak."

Dok su izlazili iz zajedničke kancelarije, uviđavni Strong, vodeći računa o svakoj pari, ne propusti da pogasi svetla. Hariman ga beše hiljadama puta gledao kako to čini; ali, sada je prvi put to i zapazio.

"Džordže, šta misliš o automatu koji gasi svetlo čim se prostorija napusti?"

"Hmmm... A šta ako neko iziđe, a neko ostane u prostoriji?"

"Pa... moglo bi se podesiti da se ne gasi ukoliko neko ostane u prostoriji. Na primer, prekidač osetljiv na toplotu ljudskog tela."

"Previše skupo i previše komplikovano."

"Ne mora da bude. Spomenući ideju Fergasonovoj, pa neka se ona njome pozabavi. Prekidač ne sme biti veći od sadašnjeg, i mora biti dovoljno jeftin da ga pokrije godišnja ušteda u električnoj energiji."

"A kako bi funkcionisao?"

"Otkud ja znam? Nisam inženjer. To je pitanje za Fergasonovu i ostale učene gospe."

Strong se i dalje protivio. "Neće proći. Gašenje svetla pri izlasku iz prostorije stvar je navike. Ja je imam, ti je nemaš. Ako čovek nema takvu naviku, ne možeš ga zainteresovati za takav prekidač."

"Zainteresovaće se, ako i dalje bude ograničenja u potrošnji

električne energije. Znaš da već sada vlada nestašica, a biće i gore."

"To je samo privremeno. Već na ovom sastanku to će se razrešiti."

"Džordže, ništa na ovom svetu nije toliko stalno kao privremenost. Prekidač će se sigurno isplatiti."

Strong uze beležnicu i pisaljku. "Porazgovaraću sutra o tome sa Fergasonovom."

Već sledećeg trenutka Hariman zaboravi na čitavu stvar, da je se više nikad ne seti. Pošto su stigli na krov, on rukom pozva taksi i okrenu se prema Strongu. "Koliko bismo mogli skupiti, ukoliko prodamo naše akcije Roadwaysa, Belt Transport Corporationa... pa čak i, da, New World Homesa?"

"A? Jesi li načisto pošlašavio?"

"Možda. Ali, biće mi potreban sav novac koji možeš iscediti. Od Roadwaysa i Belt Transporta ionako više nemamo naročite vajde. Trebalo je da ih se i ranije otarasimo."

"Zaista si pošlašavio! Pa, to su bili jedini istinski pouzdani poslovi u koje si se sam upustio."

"Ipak, nisu bili tako pouzdani kada sam u njih kretao. Veruj mi, Džordže, gradovi iznikli pokraj puteva nalaze se na izdisaju, baš kao i nekad železnica. Kroz stotinu godina, na čitavom ovom kontinentu neće više biti ni jednog jedinog. Džordže, koja je osnovna formula za pravljenje para?"

"Kupi jeftino, prodaj skupo."

"To je tek polovina...tvoja polovina. Mi moramo da naslutimo kojim će se smerom stvari uputiti, malo ih pogurati, i sve vreme ostati čvrsto na tlu. Likvidiraj sve to, Džordže; biće mi potreban novac za dalje operacije." Taksi stiže, i oni se ukrcaše i poleteše.

Taksi ih spusti na krov Hemisphere Power Buildinga, i oni se uputiše u prostorije energetske korporacije - onoliko duboko pod zemljom kolika je bila i visina čitavog zdanja; još i u to doba, uprkos godinama mira, veliki magnati voleli su da borave na mestima srazmerno bezbednim od atomskih bombi. Prostorije, naravno, nisu nalikovale atomskom skloništu; više su delovale kao luksuzni apartman na vrhu krova, sa 'vidikovcem' iza sedišta predsedavajućeg, koji je krajnje uverljivo, u stereo-tehnici, prenosio pogled sa vrha zdanja.

Ostali direktori već su bili na okupu. Dikson im klimnu glavom kada su ušli, pa baci kratak pogled na sat na svom prstu. "Pa, gospodo,

naš nestašni dečak je stigao, te možemo da počnemo." On sede na mesto predsedavajućeg i zamoli za tišinu.

"Kao i obično, zapisnik sa prošlog sastanka je pred vama. Dajte znak, kada budete spremni." Hariman baci brz pogled na zabeleške pred sobom i gotovo istog časa pritisnu dugme na stolu; na njegovom mestu odmah bljesnu zelena sijaličica. Velika većina direktora učini isto.

"Ko još okleva?" upita Hariman i pogleda unaokolo. "Ah, ti, Džordže. hajde, mrdni malo."

"Želeo bih samo da proverim brojke", odvrati njegov partner mrzovoljno, pa i on pritisnu dugme. Jedna nešto veća sijaličica bljesnu kraj predsednika Diksona, koji potom pritisnu dugme; na prozirnoj tablici ispred njega ukaza se oznaka SNIMA SE.

"Izveštaj o radu", reče Dikson i pritisnu drugo dugme. Začu se ženski glas, koji kao da je dolazio niotkuda. Hariman je pratio izveštaj, čitajući sa sledećeg lista papira što su stajali pred njim. U pogonu je trenutno bilo trinaest energetske centrala tipa Kiri, pet više nego prilikom poslednjeg sastanka. Saskehana i Čarlston behu nadoknadile energiju prethodno pozajmljenu od Atlantic Roadcotyja, i transportne trake u tom gradu kretale su se sada normalnom brzinom. Moglo se očekivati da će traka Čikago-Anđeles tokom sledeće dve nedelje takođe postići punu brzinu. Energija će i dalje biti pod ograničenjem, ali kriza beše minula.

Sve je to bilo vrlo zanimljivo, ali van neposrednog Harimanovog interesovanja. Energetska kriza, izazvana eksplozijom energetskog satelita, bila je zadovoljavajuće razrešena - što je, svakako, bilo dobro, ali je Harimanu jedino važna bila činjenica da je zamisao o interplanetarnom putovanju time zadobila udarac od kojeg teško da će se oporaviti.

Kada je, tri godine pre toga, bilo otkriveno Harper-Eriksonovo veštačko izotopsko gorivo, činilo se da je, pored rešavanja dileme o korišćenju krajnje opasnog energetskog izvora - od koga je bez ostatka zavisio ekonomski opstanak čitavog kontinenta - bilo pronađeno i jedinstveno sredstvo koje će omogućiti i interplanetarne letove.

'Hrpa' iz reaktora u Arizoni bila je smeštena u jednu od najvećih raketa Antipoda, pri čemu je kao pogonsko gorivo služilo izotopsko

gorivo što ga je proizvodila sama 'hrpa', te je sve to potom bilo smešteno u orbitu oko Zemlje. Jedna znatno manja raketa saobraćala je između satelita i Zemlje, snabdevajući posadu satelita svim potrepštinama i prenoseći natrag sintetičko radijaciono gorivo za uvek energije gladnu zemaljsku tehnologiju.

Kao jedan od direktora energetske korporacije, Hariman beše podržao izgradnju energetskog satelita - iako iz sasvim ličnih, sebičnih razloga: nadao se, naime, da će svoj brod za Mesec moći da opskrbi gorivom proizvedenim na satelitu i da tako, gotovo trenutno, ostvari put na Mesec. Nije čak ni pokušao da Ministarstvo odbrane trgne iz njegove učmalosti, nije želeo nikakvu pomoć vlade - posao je bio sigran, svako se mogao u njega upustiti - i Hariman je to i nameravao da učini. Brod je već imao, a uskoro će imati i gorivo. Brod je bio transporter sa njegove vlastite linije za Antipode; njegovi motori sa hemijskim gorivom bili su zamenjeni, a krila uklonjena. Čekao je, spreman da primi gorivo; nekadašji Brizbejn bio je prekršten u Santa Mariju.

Međutim, gorivo je sporo pritalo. Najpre ga je bilo potrebno obezbediti u dovoljnoj količini za samu raketu; potom su na redu bile potrebe za racionisanu potrošnju na Zemlji - a te su potrebe za energijom rasle znatno brže no što ju je reaktor na satelitu mogao proizvoditi. Korporacija je bila daleko i od same pomisli da ga snabde gorivom za 'beskorisni' put na Mesec; bila se, zapravo, usredsredila na manje delatne, niskotoplotne uranijumove soli i tešku vodu, i na energetske 'hrpe' tipa Kiri kao i neposrednog korišćenja uranijuma zarad rastućih potreba za energijom na Zemlji, umesto da izgradi i pošalje u orbitu još satelita.

Na žalost, 'hrpe' tipa Kiri nisu bile u mogućnosti da stvore burne reakcije nalik onima u unutrašnjosti zvezda, neophodne za stvaranje goriva za brodove na atomski pogon. Hariman se stoga teška srca pomirio sa saznanjem da će morati da pribegne političkom pritisku, kako bi iznudio prioritet u dobijanju goriva za Santa Mariju.

A onda je energetski satelit eksplodirao.

Iz takvih razmišljanja trgao ga je Diksonov glas. "Izveštaj o radu, gospodo, čini se zadovoljavajućim. Ukoliko nema primedbi, smatraće se usvojenim i biće arhiviran. Sigurno ste zapazili da ćemo u

narednih devedeset dana postići energetska nivo koji smo imali pre no što smo bili prinuđeni da zatvorimo reaktor u Arizoni."

"Ali smo i bez zalih za buduće potrebe", oglasi se Hariman. "Dok smo mi ovde samo sedeli, još se mnogo novih beba rodilo."

"Je li to primedba na izveštaj, Di Di?"

"Nije."

"U redu. A sada izveštaj o promocijama i propagandi... Dozvolite mi, gospodo, da vam skrenem pažnju na njegovu prvu tačku. Potpredsednik za to zadužen nudi plan renti, beneficija, stipendija i tako dalje, za porodice osoblja na energetskom satelitu, kao i pilota Harona; pogledajte dodatak C."

Jedan od direktora, koji je sedeo preko puta Harimana - Fineas Morgan, predsednik kompanije preradu hrane, Cuisine, Incorporated - odmah se usprotivi. "Šta to treba da znači, Ede? Za žaljenje je, naravno, što su ti ljudi postradali, ali, davali smo im izuzetno visoke plate i obezbedili im maksimalno osiguranje. Čemu još i ovo milosrđe?"

"Neka bude", promrmlja Hariman. "To su sitnice. 'Ne kolji koku koja nosi jaja.'"

"Ja baš ne bih 'sitnicom' nazivao devet stotina hiljadarki", bunio se Morgan i dalje.

"Trenutak, gospodo..." Bio je to potpredsednik zadužen za promocije i publicitet, i sam jedan od direktora. "Ukoliko pažljivije pogledate, gospodine Morgan, videćete da se osamdeset pet odsto naznačene sume daje kao poklon - sa odgovarajućim publicitetom."

Morgan se zagleda u brojke. "Oh... Zašto to niste odmah rekli? Pa, mislim da se ti pokloni mogu smatrati neizbežnim troškovima poslovanja... Ali, svejedno, ipak je to loš presedan."

"Bez toga, nemamo ničeg sa čim bismo mogli izići pred javost."

"Da, ali..."

Dikson lukavo kucnu pisaljkom. "Gospodin Hariman se saglašava... Molim da se i ostali izjasne." Zelene sijaličice ponovo zasvetlučaše; čak i Morgan, posle kraćeg oklevanja, dade svoj pristanak. "I sledeća tačka ima veze sa prethodnom", nastavi Dikson. "Izvesna gospođa... ovaj, Garfield, optužila nas je preko svog advokata da smo odgovorni za urođenu obogaljenost njenog četvrtog deteta. Prema njenim navodima, njeno četvrto dete rođeno je u trenutku eksplozije

satelita, i ona sama nalazila se na uporedniku tačno ispod satelita. Gospođa Garfield obratila se sudu, tražeći odštetu od pola miliona."

Morgan pogleda Harimana. "Delose, pretpostavljam da ćeš reći da se o ovome nagodimo izvan suda."

"Ne budi lud. Borićemo se."

Dikson iznenađeno pogleda unaokolo. "Zbog čega, Di Di? Po meni, mogli bismo to srediti sa deset do petnaest hiljada, i to sam bio spreman i da preporučim. Pomalo smo iznenađen što je pravno odeljenje to uopšte prosledilo odeljenju za propagandu."

"Sasvim je jasno zbog čega; stvar je nabijena eksplozivom. Ipak, moramo se boriti, bez obzira na loš publicitet. Ovo nema sličnosti sa poslednjim slučajem; gospođa Garfield i njeno derišće nisu naši ljudi. I najveće budale znaju da, pri rođenju, radioaktivno zračenje ne može uticati na bebe; u najmanju ruku, neophodno je da klica bude zasejana u prethodnoj generaciji. Kao treće, ako sada popustimo, u buduće će nas terati na sud za svako izleženo dvožumancno jaje. Ovo zahteva najenergičniju odbranu, i ni jedan jedini cent ne smemo dati da bismo se nagodili."

"To bi nas moglo skupo stajati", primeti Dikson.

"Biće još skuplje ukoliko se ne budemo borili. Ukoliko budemo morali, potkupićemo i sudiju."

Šef publiciteta nešto došapnu Diksonu, a onda se glasno izjasni. "Ja podržavam stav g. Harimana. To je i preporuka mog odeljenja."

Predlog je bio usvojen. "Sledeća tačka", nastavi Dikson, "predstavlja čitav niz sličnih zahteva, prouzrokovanih usporavanjem putnih traka kako bi se preraspodelila energija za vreme krize. Navode se poslovni gubici, traćenje vremena, štete ove ili one vrste, ali, u suštini, svi se oni svode na isto. Najosetljivija je, kako se čini, tužba jednog deoničara koji tvrdi da su Roadways i ova kompanija do te mere međupovezani, da odluka o preraspodeli energije nije bila u interesu deoničara Roadwaysa. Delose, to je tvoje područje; želiš li reč?"

"Odbaci sve zahteve."

"Zbog čega?"

"U pitanju su ćorci. Ova korporacija nije za to odgovorna; ja sam se postarao da Roadways od svoje volje prodaje energiju, jer sam sve ovo predvideo. Pored toga, ni rukovodstva nisu međusobno

povezana; ne, bar, na papiru. Odatle i ti ćorci. Odbaci ih sve - jer, na svaku tužbu ovde, Roadways ih ima desetak. Potući ćemo ih."

"Šta te čini tako sigurnim?"

"Pa..." Hariman se zavalio unazad i prebaci nogu preko doručja svoje naslonjače. "Pre mnogo godina bio sam potrčko u Western Unionu. Dok sam čekao po kancelarijama, čitao sam sve što bi mi dopalo ruku, uključujući i ugovore na poledini obrazaca za telegrame. Sećate ih se? Obično bi ti obrasci stizali u obliku velikih blokova od žute hartije, i ispisujući poruku na prednjoj strani obrasca, istovremeno ste prihvatili i pravila odštampana sitnim slovima na poledini - samo što većina ljudi toga nije bila svesna. Zna li na šta su ta pravila-ugovori obavezivali kompaniju?"

"Pa, pretpostavljam da isporuči telegram."

"Baš ništa! Kompanija je obećavala da će pokušati da dostavi telegram, kamiljim karavanom ili na leđima puža, ili na bilo koji sličan aerodinamičan način ako je to moguće, ali, u slučaju neuspeha, odricala se vlastite odgovornosti. Čitao sam to toliko puta, dok tekst nisam naučio napamet. Bilo je to najslabije parčence proze na koje ikad bejah nabasao. Od tada, sve svoje ugovore zasnivam na istom načelu. Ko god podigne tužbu protiv Roadwaysa, veoma će se brzo osvedočiti da to ne može učiniti na temelju pozivanja na izgubljeno vreme - jer, naprosto, vreme ne predstavlja faktor od ikakvog značaja. U slučaju potpunog neispunjenja preuzetih obaveza - što se do sada još nije dogodilo - Roadways je finansijski odgovoran samo za vrednost tereta ili cenu prevozne karte. Kažem vam, odbacite te zahteve."

Morgan ustade. "Di Di, pretpostavimo da noćas krenem pokretnom putnom trakom do moje vikendice, i da usled bilo kakvog kvara ne stignem tamo do sutra izjutra. Hoćeš li da kažeš da Roadways za to uopšte nije odgovoran?"

Hariman se iskezi. "Roadways neće biti odgovoran čak i ako ti se put toliko oduži da te snađe smrt od gladi. Stoga, bolje se posluži svojim helikopterom." On se okrenu prema Diksonu. "Predlažem da odbijemo sve tužbe i pustimo da Roadways vadi kestenje iz vatre za nas."

"Pošto je utvrđeni dnevni red iscrpljen", saopšti Dikson malo kasnije,

"predviđeno je malo vremena i za našeg kolegu, g. Harimana, koji će nam govoriti o temi po svom izboru. Samu temu nam nije najavio, ali ga možemo saslušati - osim ukoliko niste raspoloženi da sednicu odmah okončamo."

Morgan mrgodno pogleda Harimana. "Ja sam za to da sednicu odmah završimo."

Hariman mu se nasmeši. "I ja sam za to, ali samo zato da vas ostavim da crkavate od radoznalosti." Ostali se, međutim, složiše da se Harimanu ipak omogući da govori, i ovaj ustade.

"Gospodine predsedniče, prijatelji..." Pogled mu zape za Morgana. "... i saradnici. Kao što vam je već poznato, zainteresovan sam za svemirske letove."

Dikson ga oštro pogleda. "Delose, nemoj opet počinjati s tim! Da nisam predsedavajući, ja bih sad tražio da zaključimo sednicu."

"Da, opet o tome", primeti Hariman. "Još ovog puta, i više o tome neću ni reč prozboriti. Dakle, saslušajte me. Pre tri godine, kada smo se sakupili radi prebacivanja reaktora iz Arizone u svemir, činilo se da smo na domak rešenja za svemirske letove. Neki od vas priključili su mi se u osnovanju Spaceways Incorporated, u cilju eksperimentisanja, istraživanja - i eksploatacije.

Činilo se da će i svemir biti osvojen: rakete koje bi mogle dopreti u Zemljinu orbitu mogle bi, isto tako, uz mala prilagođavanja, stići i do Meseca - a odatle i do bilo koje druge tačke! Radilo se samo o tome da li to zaista i hoćemo. Preostali problemi bili su finansijske - i političke naravi.

U stvari, suštinski tehnološki problemi svemirskih letova bili su rešeni u godinama neposredno posle Drugog svetskog rata. I, od tada, osvajanje svemira dugo je vremena bilo pitanje novca i politike. Činilo se, odista, da ga je Harper-Eriksonov proces, koji se odigrava u raketi što kruži oko Zemlje i proizvodi ekonomski isplativo gorivo, učinio toliko bliskim, da se nisam usprotivio kada su prve količine goriva iz svemira bile korišćene isključivo za energetska postrojenja ovde dole na Zemlji."

On pogleda unaokolo. "Ipak, nije trebalo da se držim po strani. Trebalo je da se oglasim i izvršim pritisak, i da vam svima idem na živce do te mere da se složite da mi date gorivo, samo da biste me se otresli. Kako danas stvari stoje, čini mi se da smo propustili

najbolju priliku. Satelita više nema; izvora energije više nema. Nema čak ni raketnog transportera. Tamo smo gde smo se nalazili otprilike 1950. godine. Prema tome..."

On ponovo zastade. "Prema tome, predlažem da izgradimo svemirski brod i pošaljemo ga na Mesec!"

Dikson prvi prekide tišinu. "Delose, jesi li sasvim otkaćio? Pa, upravo si rekao da to više nije moguće... A sada, opet, predlažš da izgradimo taj brod."

"Nisam rekao da je nemoguće; samo sam rekao da smo propustili najbolju priliku. Međutim, sada se nalazimo pred imperativom svemirskih letova. Zemlja je iz dana u dan sve naseljenija. Uprkos svem tehnološkom napretku, dnevna proizvodnja hrane na ovoj planeti danas je za trideset procenata manja nego što je bila pre trideset godina. Svakog minuta dobijamo četrdeset šest novorođenčadi - šezdeset pet hiljada dnevno, i dvadeset pet miliona godišnje. Naša rasa nalazi se pred pokretom na druge planete, i ako je to ono što nam je Bog odredio, trebalo bi da se i sami oko toga malo potrudimo!

Tako je, propustili smo najbolju priliku - ali, tehnološke pojedinosti daju se srediti. Pravo pitanje zapravo glasi: ko će platiti račune? Upravo je to razlog, gospodo, što se vama obraćam: jer, upravo u ovoj prostoriji nalazi se finansijski kapital ove planete,."

Morgan ustade. "Gospodine predsedniče, ukoliko je razgovor o korporacijskim pitanjima završen, molio bih vas da me izvinite."

Dikson klimnu glavom. "Doviđenja, Finease", dobaci mu Hariman. "Ne dozvoli da te ja ovde zadržavam. Pa, kao što rekoh, problem je u novcu, a novac je ovde. Predlažem da finansiramo put na Mesec."

Predlog ne izazva neko naročito uzbuđenje; ti ljudi poznavali su Harimana. Najzad se oglasi Dikson. "Da li iko podržava Di Dijev predlog?"

"Samo trenutak, g. predsedniče..." Bio je to Džek Entenza, predsednik firme Two-Continents Amusement Corporation. "Želeo bih da Delu postavim neka pitanja." On se okrenu prema Harimanu. "Di Di, poznato ti je da sam ti se priključio kada si osnivao Spaceways. Tada se to činilo jeftinim poduhvatom i sasvim izglednim sa stanovišta obrazovnih i naučnih vrednosti - ali, nikada nisam

padao na zamisao o svemirskim brodovima što saobraćaju između planeta; to je previše fantastično! Nemam ništa protiv da do izvesne mere delim tvoje snove, ali kako misliš da dospeš do Meseca? Kao što si i sam rekao, nemaš ni trunčice goriva."

Hariman se i dalje smeškao. "Ne zezaj me, Džek, znam ja dobro zbog čega si mi se priključio. Nisi ti bio zainteresovan za nauku; nikad za nju nisi davao ni prebijene pare. Očekivao si da dobiješ monopol za svoju radio i televizijsku mrežu. Pa, dobićeš ga, ukoliko se budeš i dalje mene držao; u suprotnom, potpisaću sa Recreation Unlimited, i oni će platiti svaku cenu samo da bi ti zaboli trn u živo meso."

Estenza ga sumnjičavo pogleda. "A koliko će me to koštati?"

"Moraćeš da se lišiš i poslednje košulje; da povadiš kutnjake i, čak, da prodaš veridbeni prsten svoje žene - ukoliko Recreations odluči da plati više."

"Proklet da si, Delose, pokvareniji si i od pokvarenog sira!"

"Ako ti to kažeš, Džek, shvatam to kao kompliment. Sklopićemo mi posao, ne brini. A sada, što se tiče pitanja kako stići do Meseca, moram reći da je ono besmisleno. U ovoj prostoriji nema čoveka koji je u stanju da se ponese sa nekim mehanizmom iole složenijim od noža i viljuške. Ne umete da razlikujete levorukog iščašenog majmuna od pogonskog mehanizma, a tražite od mene nacrt svemirskog broda.

Pa ipak, reći ću vam kako ću stići do Meseca. Zaposliću pametne momke sa odgovarajućim vijugama, dati im sve što im treba, postarati se da im pribavim sav potreban novac, slatkorečivo s njima razgovarati časovima - a onda se povući i posmatrati ih kako delaju. Vodiću to kao Projekat Manhatan - većina među vama seća se kako je stvarana atomska bomba; fuj, neki se od vas sećaju i misisipijskog Mehura. Momak koji je stajao na čelu Projekta Manhatan nije umeo da razlikuje neutron od ujka Džordža - ali, uspeo je. Problem su rešili čak na četiri načina. Zbog toga ne brinem o gorivu; dobićemo ga. Čak i više vrsta goriva."

"Pretpostavimo da sve bude tako", primeti Dikson. "Meni se čini da od nas tražiš da korporaciju dovedemo do bankrota, i to samo zarad jednog pothvata bez stvarne vrednosti - osim naučne, i jednokratnog korišćenja u reklamne svrhe. Nisam protiv tebe - ne bi mi smetalo da

izdvojim deset ili petnaest hiljada da podržim neki vredan posao - ali to o čemu govoriš ne mogu da sagledam kao poslovni poduhvat."

Hariman se nasloni na vrhove svojih prstiju i pogled mu pređe duž stola. "Deset ili petnaest hiljada, koješta! Dene, nameravam da od tebe izvučem bar nekoliko miliončića - i pre no što se sve okonča cvilićeš da uložiš i više. Ovo je najveći poslovni poduhvat još otkako je papa isparcelisao Novi svet. Nemojte me pitati kako ćemo na tome zaraditi; ne mogu vam to još detaljno navesti, ali vam mogu predočiti u načelu. Dobitak je jedna planeta - čitava jedna planeta, Dene, koju još niko nije ni takao. A i druge planete, iza nje. Ukoliko nismo u stanju da smislimo način da zaradimo nešto love na jednoj ovakvoj poslastici, u tom slučaju najbolje bi bilo da se i vi i ja povučemo. Ovo vam je kao da kupujete ostrvo Manhattan za samo dvadeset dolara i sanduk viskija."

Dikson zabruna. "Predstavljáš čitavu stvar kao da se radi o životnoj prilici."

"Životna prilika, gluposti! Ovo je najveća prilika u čitavoj istoriji. Lova sipa kao iz kabla; treba samo podmetnuti kofu."

Pored Estenze sedeo je Gaston P. Džons, direktor Trans-Americae i još nekoliko drugih banaka, jedan od najbogatijih prisutnih ljudi.

"Gospodine Hariman, spreman sam da vam prodam sav svoj interes vezan za Mesec, sadašnji i budući, za samo pedeset centi", reč on suvo, pažljivo otresajući tri santimetra pepela sa svoje debele cigare. Hariman ga veselo pogleda. "Kupljeno!"

Estenza, koji se dotle, odsutnog pogleda, povlačio za donju usnu, sada se i sam oglasi. "Trenutak, g. Džons... Ja ću vam dati čitav dolar."

"Dolar i po", dobaci Hariman.

"Dva dolara", nastavi Estenza mirno.

"Pet!"

Nastavili su da se nadmeću. Kod deset dolara Estenza odustade i sede, i dalje zamišljena pogleda. Hariman zadovoljno pogleda oko sebe. "Koji je od vas lopova i pravnik?" upita on. Pitanje je bilo čisto retoričko; od sedamnaest direktora odgovarajući procenat - jedanaest, da budemo tačni - bili su pravnici. "Hej, Toni", nastavi on, "načini mi ovog časa ugovor koji će u takav čvor vezati čitavu ovu transakciju, da ga ne bi bilo moguće raspetljati ni pred samim božjim

prestolom. I unesi i sve interese g. Džonsa - prava, tapije, vlasništva koja drži neposredno ili kao nosilac akcija, i sadašnja i buduća, i tako dalje, i tako dalje. Ubaci i dosta latinštine. Čitava zamisao neka bude da svi interesi koje g. Džon sada ima, ili koja će steći u vezi sa Mesecom, od ovog časa pripadaju meni - za deset dolara, isplaćenih u gotovini." Hariman položi novčanicu na sto. "U redu, g. Džons?" Džons se kratko nasmeja. "U redu je, momče." On stavi novčanicu u džep. "Uramiću to za svoje unuke - da im pokažem kako se lako stiče novac." Estenzine oči streljale su čas Džonsa, čas Harimana. "Odlično!" složi se Hariman. "Prijatelji, g. Džons upravo je postavio tržišnu cenu za interes svakog ljudskog stvora na našem prirodnom satelitu. Imajući u vidu da na Zemlji živi oko tri milijarde ljudi, to znači da vrednost Meseca iznosi trideset milijardi dolara." On iz džepa izvuče hrpu novčanica. "Ima li još naivčina? Kupujem sve što se ponudi, za deset dolara po komadu."

"Plaćam dvadeset!" uzviknu Entenza.

Hariman ga sažaljivo pogleda. "Džek, ne čini to! Nas dvojica smo na istoj strani. Podelimo sve, po deset dolara po komadu."

Dikson zatraži mir. "Gospodo, molim vas obavljate te poslove po završenom sastanku. Da li neko podržava predlog g. Harimana?"

Gaston Džons se javi. "Dužan sam da podržim predlog g. Harimana, bez ikakvih predrasuda. Za to sam da glasamo."

Nije bilo prigovora i glasanje bi obavljeno, sa jedanaest glasova protiv i tri za; Hariman. Strong i Entenza bili su za, ostali protiv. Hariman skoči pre no što je iko dospeo da zatraži da se sednica okonča. "Očekivao sam ovakav ishod", reče on. "Moj pravi cilj je sledeći: budući da Korporacija nije zainteresovana za svemirske letove, nadam se da ćete mi izići u susret i prodati mi sve što bi mi moglo biti potrebno: patente, procese, opremu i tako dalje, vezane za svemirska putovanja - osim, razume se, onoga što se odnosi na proizvodnju energije ovde na Zemlji... Naš kratki medeni mesec sa veštačkim satelitom ostavio nam je dosta toga, i želeo bih da to iskoristim. Ništa formalno - samo da izglasate da je politika Korporacije da mi pruži pomoć u svemu što se ne sukobljava sa njenim suštinskim interesima. Šta mislite o tome, gospodo? Na taj način ćete me skinuti s vrata."

Džons se ponovo zagleda u svoju cigaru. "Ne vidim nikakvog

razloga, gospodo, da ne iziđemo u susret g. Harimanu... Kažem to kao potpuno nezainteresovana strana."

"Slažem se s tim, Delose", oglasi se i Dikson, "samo što ti to nećemo prodati, već iznajmiti. Na taj način, ukoliko se zaista ispostavi da si nabasao na zlatnu žicu, Korporacija će i dalje biti zastupljena sa svojim interesom. Je li neko protiv?" obrati se on svima u prostoriji.

Niko se ne usprotivi. Čitava stvar bila je arhivirana kao dokument o politici Korporacije i sastanak je bio završen. Hariman zastade da tiho popriča sa Entenzom, i, konačno, ugovori sa njim sastanak. Gaston Džons stajao je kraj vrata, zaokupljen privatnim razgovorom sa predsednikom Diksonom, a onda se iznenada obrati Strongu, Harimanovom partneru. "Džordže, mogu li da ti uputim jedno privatno pitanje?"

"Da, ali nisam siguran da ću moći da ti odgovorim. Izvoli."

"Uvek sam te smatrao razboritim i odmerenim čovekom. Reci mi... zbog čega si se toliko prilepio uz Harimana? Pa, taj čovek je načisto lud!"

Strong ga tupo pogleda. "Morao bih da se tome suprotstavim, jer mi je prijatelj... ali, ipak, neću. Do đavola s tim! Kada se god Delos navrže na nešto naizgled sumanuto, na kraju se ispostavi da je bio u pravu. Ni sam ne volim što sam u istoj vreći s njim - to me čini živčanim - ali, naučio sam da imam više poverenja u njegova predosećanja nego u zvanične finansijske izveštaje drugih ljudi."

Džon izvi obrve. "Kao kralj Mida, a? Sve što dotakne pretvara se u zlato?"

"Pa, moglo bi se i tako reći."

"Da, ali ne zaboravi šta se dogodilo Midi... na kraju. Zbogom, gospodo."

Entenza beše ostavio Harimana, i Strong se pridruži svom prijatelju. Dikson je i dalje stajao, upiljivši se u njih, zamišljena pogleda.

2.

Harimanova kuća bila je izgrađena u vreme kada je svako, ko je mogao, napuštao grad i sklanjao se pod zemlju. Na površini su se nalazili savršena mala brvnara, kakve su bile uobičajene na Kejp Kodu - čija je drvena građa skrivala ploče od armiranog betona - i predivna, prelepo uređena neposredna okolina; ali ispod tla nalazile

su se četiri ili pet puta veće prostorije, bezbedne od svega osim od direktnog pogotka, sa vlastitim rezervama vazduha u trajanju od hiljadu časova. Tokom Ludih godina stari zid koji je okruživao čitavo imanje bio je zamenjen zidom koji je bio u dlaku isti kao i prethodni, ali koji je jedino tenk u naletu mogao probiti i na kome čak ni kapija nije predstavljala slabu tačku; mehanizmi na njoj bili su mu 'lično odani' koliko i najverniji pas-čuvar.

Uprkos izgledu koji je podsećao na tvrđavu, kuća je bila veoma udobna - a i održavanje joj je bilo veoma skupo.

Hariman, naravno, nije mario za troškove; Šarlota je volela kuću i svesrdno se o njoj starala. Kada su se venčali, bez imalo gundanja prihvatila je da žive u iznajmljenom stanu iznad jedne bakalnice; i ako je Šarlota sada želela da živi u kući nalik na zamak, Hariman nije imao ništa protiv.

Međutim, on se sada upuštao u jedan nov, rizičan posao, i nekoliko hiljada mesečno, što ih je odnosilo održavanje kuće, u nekom je trenutku moglo značiti tananu graničnu liniju između uspeha i pojave sudskog izvršitelja. I te večeri, posle obeda, pošto im posluga beše donela kafu i porto, on pređe na stvar.

"Draga, razmišljao sam o tome da li bi ti prijalo da nekoliko meseci provedeš na Floridi..."

Njegova supruga začuđeno se zagleda u njega. "Na Floridi? Delose, jesi li pri sebi? Pa, Florida je u ovo doba godine naprosto nepodnošljiva!"

"Pa, onda u Švajcarskoj. Sama odaberi mesto. Pođi na jedan pravi odmor, i ostani koliko god dugo želiš."

"Delose, šta to zapravo smeráš?"

Hariman uzdahnu. Nešto 'smerati' predstavljalo je neimenovan i neoprostiv zločin, za koji je svaki američki suprug mogao biti optužen, suđen, osuđen i kažnjem - sve u jednom dahu. On se stade pitati kako su se, uopšte, stvari složile tako da muška polovina ljudske rase bude prinuđena da se ponaša tako da u svakoj prilici sledi ženska pravila i žensku logiku, kao pokunjeni dečaćić pred strogim učiteljem.

"Da, na neki način. Oboje se slažemo da je ova kuća pomalo nalik na belog slona. Razmišljao sam o tome da je zatvorimo, možda i da prodamo čitavo ovo imanje - zemlja je sada mnogo skuplja nego

kada smo je kupili. Potom, ako se na to odlučimo, možemo sagraditi nešto modernije i manje nalik na sklonište od bombardovanja."

Gđu Hariman kao da je takva zamisao zabavljala. "Pa, Delose, već sam pomišljala da bi bilo zgodno sagraditi novu kućicu - recimo neku kolibicu smeštenu u brdima, ništa razmetljivo, sa samo dvoje ili troje služinčadi. Ali, ne bismo mogli zatvoriti ovu kući, Delose, pre nego što sagradimo novu... Najzad, čovek mora negde da živi, zar ne?"

"Nisam ni mislio da odmah sagradimo novu", odvrati on oprezno.

"A što da ne? Ne podmlađujemo se, Delose; i ukoliko želimo da uživamo u lepim stvarima u životu, najbolje bi bilo da ništa ne odlažemo. Ti ne treba ni o čemu da brineš; ja ću se za sve postarati."

Hariman na čas u mislima razmotri mogućnost da je pusti da gradi, kako bi nečim bila zaposlena. Ukoliko bi joj obezbedio novac za tu 'kolibicu', bila bi spremna da stanuje u nekom hotelu - gde god to bilo - u blizini gradilišta, a on bi mogao da proda ovog monstruma u kojem su sada živeli. Budući da se najbliži put-grad nalazio udaljen samo desetak milja, prodajom ovog zemljišta dobio bi znatno više nego što bi Šarloti bilo potrebno za novu kuću, a i stalni mesečni pritisak na njegov džep osetno bi popustio.

"Možda si u pravu", složi se on. "Ipak, pretpostavimo da odmah započneš sa gradnjom... Ne bi mogla ostati da ovde živiš; morala bi biti tamo, da nadgledaš svaku pojedinost tokom gradnje. Kažem ti, treba se što pre otarasiti ovog imanja; samo sebe jede kroz poreze, održavanje i tekuće troškove."

Ona, međutim, zavrte glavom. "Ne dolazi u obzir, Delose. Ovo je moj dom."

On ugasi tek upaljenu cigaru. "Žao mi je, Šarlota, ali ne možeš imati i jedno i drugo. Ukoliko počneš sa gradnjom, ne možeš ostati ovde. Opet, ukoliko rešiš da ostanemo ovde, zatvorićemo ove podzemne katakombe, otpustiti desetak parazita koji mi se muvaju po kući, i živeti u brvnari na površini. Moram smanjiti troškove."

"Otpustiti poslugu? Delose, ako misliš da nameravam da ti održavam dom bez odgovarajućeg osoblja, možeš odmah..."

"Stani!" On ustade i odbaci salvetu. "Dom ne čini čitava četa služinčadi. Kada smo se uzeli, nisi uopšte imala poslugu: sama si mi prala i peglala košulje kupljene na rasprodajama. Ali, tada smo imali

dom, dok je vlasnik ove kuće ovde upravo posluga o kojoj govoriš. Pa, otpustićemo ih sve, osim kuvarice i jednog slugu."

Ali ona kao da ga nije slušala. "Delose! Sedi i ponašaj se pristojno. Šta treba da znače te reči o kresanju troškova? Jesi li u nekoj nevolji? Jesi li? Odgovori mi!"

On umorno ponovo sede. "Mora li čovek biti u nevolji, da bi skresao nepotrebne troškove?" upita on.

"U tvom slučaju, da. A sada, u čemu je stvar? I ne pokušavaj da vrdaš."

"Čuj, Šarlota, odavno smo se dogovoriti da ću se poslovima baviti samo u svojoj kancelariji. Što se kuće tiče, naprosto nam nije potrebna ovako velika kuća. Nije isto, kao kad bismo imali gomilu dečurlije koja bi se ovuda motala..."

"Oh! Opet mene za to optužuješ!"

"Čuj, Šarlota", nastavi on umornim glasom, "nikada te za to nisam optuživao, pa to ne činim ni sada. Sve što sam ikad tražio bilo je da oboje odemo do lekara i ustanovimo u čemu je stvar i zbog čega nemamo dece. A ti me već dvadeset godina teraš da plaćam za taj sasvim razuman predlog. Ali, s tim smo već odavno završili; naprosto, ono što imam na umu jeste da je dvadeset dve sobe premnogo za samo dve osobe. Ukoliko to želiš, spreman sam da izdvojim razumnu sumu za novu kuću, kao i jedan veći iznos za njeno održavanje." On zausti da kaže i koliko, ali se brzo predomisli. "Ili, možeš zatvoriti ove prostorije ispod zemlje i živeti u kućici iznad. Moramo prekinuti sa razbacivanjem novca - bar za neko vreme."

Ona se smesta uhvati za njegove poslednje reči. "'Za neko vreme?' Delose, šta se to događa? Na šta ti to nameravaš da bacaš novac?" Pošto on ništa ne odgovori, ona nastavi. "Dobro, ako ti ne želiš da mi kažeš, pozvaću Džordža. On će mi reći."

"Ne čini to, Šarlota. Upozoravam te. Ja ću..."

"Šta ćeš?" Pažljivo mu je posmatrala lice. "Ni ne moram da pitam Džordža: vidim ti na licu. Imaš isti onaj izraz kao kad si onda došao kući i saopštio mi da si sav naš novac straćio na one šašave rakete."

"Šarlota, to nije pošteno od tebe. Skyways se isplatio. Doneo nam je gomilu novaca."

"Uopšte se ne radi o tome. Znam zbog čega se tako ponašaš: ponovo te je spopalo ono staro ludilo o letu na Mesec. Pa, neću te u

tome podržati, čuješ li? Zaustaviću te; ne moram da učestvujem u tome. Nameravam da odmah ujutro potražim g. Kaminsa i ustanovim šta valja učiniti da bih te privela razumu." Dok je govorila, žile na vratu behu joj nabrekle kao konopci.

On je ćutao, nastojeći da se stiša pre nego što nastavi. "Šarlota, nemaš nikakvog stvarnog razloga da se žališ. Bez obzira šta se sa mnom dogodi, tvoja budućnost je obezbeđena."

"Misliš li da želim da budem udovica?"

On je zamišljeno pogleda. "Pitam se."

"Zašto... Zašto, ti bezdušna životinjo!" Ona ustade. "Nećemo više ni reč o tome progovoriti; slažeš li se?" I ona iziđe iz sobe, ni ne sačekavši odgovor.

'Njegov' sluga čekao ga je kad uđe u svoju sobu. Dženkins žurno ustade i poče da mu priprema kupatilo. "Ostavi to", progundā Hariman. "Mogu i sam da se svučem."

"Da li vam još nešto treba, gospodine?"

"Ne treba mi. Ali, nemoj otići, osim ako to ne želiš. Sedi i naspi sebi jedno piće. Ede, koliko dugo si u braku?"

"Ne žurim nigde." Sluga se posluži. "U maju, gospodine, biće dvadeset tri godine."

"I, kako je bilo, ako smem da pitam?"

"Ne tako loše. Naravno, povremeno je dolazilo..."

"Znam na šta misliš... Ede, da ne radiš kod mene, čime bi se bavio?"

"Pa, žena i ja već smo više puta razgovarali o tome da otvorimo jedan restorančić - nimalo nametljiv, ali dobar. Mesto gde gospoda mogu na miru da pojedu dobar obrok."

"Isključivo za muške, a?"

"Ne baš, gospodine - ali, postojala bi i jedna odaja samo za gospodu. Bez kelnerica; ja bih lično posluživao."

"Možeš početi da tražiš pogodno mesto, Ede. Smatraj da si već u poslu."

3.

Sledećeg jutra Strong uđe u njihovu zajedničku kancelariju, kao i obično, tačno u devet časova, i veoma se iznenadi kada u njoj zateče Harimana. Da se Hariman uopšte ne pojavi, ne bi bilo nikakvo čudo; ali da se pojavi pre službenika, moralo je značiti nešto

ozbiljno.

Bio je zanet proučavanjem Zemljinog globusa i jedne knjige - Nautičkog almanaha, kako Strong odmah uoči. Hariman jedva i da podiže pogled. "Broj'tro, Džordže. Reci, kome smo poverili liniju za Brazil?"

"Zbog čega pitaš?"

"Potrebno mi je nekoliko obučениh ljudi koji govore portugalski, eto zbog čega. A i nekoliko koji govore španski. Da i ne pominjem još nekoliko desetina stručnih ljudi razasutih po ovoj zemlji. Nabasao sam na nešto veoma, veoma zanimljivo. Pogledaj... Prema ovim tablicama, Mesec kruži oko nas samo do dvadeset osmog, odnosno, skoro do dvadeset devetog podnevka severno i nešto malčice južno od polutara." Držao je olovku na globusu i okretao ga. "Evo, ovako. Da li ti to išta kaže?"

"Ne... Osim da šaraš tom olovkom po globusu vrednom šezdeset dolara."

"I ti još nazivaš sebe zemljišnim preduzimačem! Šta čovek dobija kada kupi komad zemljišta?"

"Zависи od ugovora. Obično prava na minerale i ostalo ispod površine zemljišta, i..."

"Nije to sad važno. Pretpostavimo da je kupio sva prava na korišćenje; koliko njegova prava sežu u dubinu? I koliko u visinu?"

"Pa, mislim da poseduje komad zemljišta sve do središta Zemlje. To je regulisano u okviru prava vezanog za naftne bušotine. Teorijski, prava se protežu i na prostor iznad zemljišta, do u beskraj; međutim, i to je kasnije bilo regulisano, pojavom komercijalnih vazduhoplovnih linija - što je za nas prava sreća, jer bismo inače morali da plaćamo takse svaki put kada neka od naših raketa krene put Australije."

"Ne, ne i ne, Džordže! Nisi dobro proučio to pitanje prava! Pravo preletanja jedna je stvar - ali vlasništvo nad prostorom iznad sasvim druga. Pa, čak ni pravo preletanja nije apsolutno. Možeš da sagradiš oblakoder od više stotina metara na svom imanju, na mestu gde su avioni, ili rakete, ili bilo šta slično imali običaj da preleću, i letelice će nakon toga morati da to čine na još većoj visini, i neće ti ništa moći. Sećaš li se kako smo morali da iznajmimo vazdušni prostor iznad Hjušovog polja, kako bismo se obezbedili da na našem prilaznom koridoru ništa ne bude sagrađeno?"

Strong ga je zamišljeno posmatrao. "Da. Shvatam na šta ciljaš. Drevno načelo o pravu vlasništva nad zemljištem ostalo je netaknuto - u dubinu, proteže se sve do središta Zemlje, a u visinu do u beskraj. Ali, šta s tim? Čitava stvar čisto je akademske naravi. Ne nameravaš, valjda, da plaćaš taksu za letove svemirskih brodova, o kojima stalno pričaš?" On istisnu iz sebe maleni osmeh, kao da se divi vlastitoj doskočici.

"Ne na taj tvoj šaljivi način. Radi se o posve drugoj stvari. Džordže... Ko je vlasnik Meseca?"

Strong doslovno opusti usta. "Delose, zavatlavaš se."

"Ni najmanje. Ponovo te pitam: ukoliko zakon kaže da čovek u svom vlasništvu, do u beskraj, ima i prostor iznad svoje farme, ko, onda, poseduje Mesec? Baci pogled na ovaj globus i odgovori mi."

Strong pogleda. "Ali, Delose, to ništa ne znači. Zemaljski zakoni ne važe za Mesec."

"Ali, važe ovde, i to je ono što me zanima. Mesec sve vreme kruži oko jednog pojasa koji se proteže do dvadeset devetog podnevka na sever, i tek malčice južno od polutara; i ukoliko bi neko imao u svom posedu sav taj pojas - radi se, manje ili više, o tropskoj zoni - onda bi, zar ne, i Mesec bio u njegovom vlasništvu? I to po svim teorijama o vlasništvu nad zemljištem, kojih se drže naši sudovi. Neposredno iz toga proizilazi, po logici koja je pravnicima tako draga, da su različiti vlasnici tog pojasa istovremeno i nosioci - sa pravom prodaje - kolektivnog prava na Mesec. Činjenica da je 'tapija' na Mesec, raspodeljena na mnoštvo lica, pomalo maglovita, dobrom pravniku neće ni malo smetati; oni se baš i bogate na raspodeli prava svaki put kada se izvršava neka oporuka."

"Fantastično!"

"Džordže, kada ćeš shvatiti da je pojam 'fantastično' nešto što nimalo ne brine nekog pravnika?"

"Nije, valjda, da si naumio da kupiš čitavu tropsku zonu - a to bi, u tom slučaju, morao da učiniš?"

"Ne..." odgovori polako Hariman, "Ali možda ne bi bila loša zamisao otkupiti prava, tapije i interese na Mesecu od, po svemu sudeći, svake pojedinačne suverene države u tom pojasu. Da mislim da bih to mogao izvesti u tišini, bez uzbune na tržištu, možda bih i pokušao. Stvari možeš kupiti po bagatelnoj ceni od čoveka koji smatra da je

ono što ima na prodaju bezvredno; čak će i požuriti da to učini, pre nego što se kupac ne opameti.

Ali, nije mi to u planu", nastavi on. "Džordže, ono što želim jesu korporacije - lokalne korporacije - u svakoj od tih zemalja. Želim da zakonodavci svake od tih zemalja daju licencu svojoj lokalnoj korporaciji za istraživanje, eksploataciju i tako dalje, kao i pravo da na tom delu Meseca zastupa interese svoje vlade - uz nadoknadu koja će, jednostavno i prirodno, biti na srebrnom tanjiru predana patriotski nastrojenoj korporaciji koja je, uostalom, i prva došla na tu zamisao. I želeo bih da se sve to izvede daleko od očiju javnosti, kako ni neophodan mito ne bi bio previsok. A korporacije će, naravno, biti u našem vlasništvu, i to je razlog što mi je potrebno čitavo krdo obučениh ljudi. Jednog od ovih dana trebalo bi da dođe do žestoke bitke oko toga u čijem je Mesec vlasništvu; i ja želim da sve bude pripremljeno tako da mi dobijemo partiju, bez obzira kako karte bile podeljene."

"Ali, Delose, biće to užasno skupo! Pored toga, ne znam ni da li ćeš ikada stići do Meseca, da i ne govorimo o tome da li će pothvat uopšte biti vredan napora."

"Stići ćemo, ne brini! I biće znatno skuplje ukoliko se na ovaj način ne obezbedimo. Povrh svega, ne bi trebalo da baš bude preskupo; prikladno korišćenje mita nalik je homeopatskoj veštini - upotrebljavaš ga kao katalizator. Sredinom prošlog veka, četiri čoveka otputovala su iz Kalifornije u Vašington sa samo četrdeset hiljada dolara; bilo je to sve što su imali. Nekoliko nedelja kasnije ostali su bez prebijene pare - Kongres im beše dodelio isključiva prava za izgradnju železnice - u vrednosti od milijardu dolara. Čitav vic je u tome da se tržište ne uzbuni."

Strong zavrte glavom. "Te tvoje tapije ionako neće vredeti. Mesec ne stoji na jednom mestu; on, naravno, preleće preko zemlje koju neko poseduje - ali, to čine i ptice selice."

"I niko nema tapiju nad njima. Shvatam šta hoćeš da kažeš - ali, Mesec uvek ostaje nad rečenim pojasom. Ukoliko ukloniš kamen-međaš iz svog vrta, znači li to da gubiš pravo na zemlju? Nije li to i dalje tvoje imanje? Da li i dalje važe zakoni o vlasništvu? Džordže, ovo ti je kao onaj niz pokretnih ostrvaca na Misisipiju - ostrvca se pomeraju, kako reka iznalazi nove puteve, ali, neko je uvek njihov

vlasnik. U našem slučaju, nameravam da mi budemo taj 'neko'."

Strong izvi obrve. "Koliko se sećam, presude u vezi sa tim ostrvima bile su različite, od slučaja do slučaja."

"Postaraćemo se da dođemo do odluke koja nama odgovara. To i jeste razlog što žene advokata nose najskupocenija krzna. Hajde, Džordže, krenimo na posao!"

"Kakav posao?"

"Prikupljanja novca."

"Oh." Strong kao da odahnu. "Već sam pomislio da si naumio da koristiš naš novac."

"I jesam. Ali, to ni izdaleka ne bi bilo dovoljno. Naš novac upotrebićemo za početno finansiranje, da se stvari pokrenu; u međuvremenu, moramo se postarati da pronađemo način da nam pare stalno pristižu." On pritisnu jedno dugme na svom stolu, i lice Sola Kaminsa, šefa njihove pravne službe, pojavi se pred njim. "Hej, Sole, možeš li se dokotrljati ovamo na malo ćaskanja?"

"Šta god da je u pitanju, slobodno im reci 'Ne'", odgovori advokat.

"Ja ću posle sve srediti."

"Odlično. A sada, dođi ovamo - čitav pakao se pokrenuo i ja želim prava na prvih deset isporuka."

Nedugo potom, Kamins se pojavi i nekoliko minuta potom Hariman mu je objašnjavao zamisao o tapiji na Mesec, pre no što je iko i kročio na njega. "Pored tih šašavih korporacija", nastavi on, "bila bi nam potrebna i jedna agencija koja bi mogla da prima priloge, bez obaveze da obelodanjuje bilo kakav finansijski interes darodavca - kao što je, na primer, National Geographic Society."

Kamins zavrte glavom. "Ne možeš da kupiš National Geographic Society."

"Do đavola, ko je uopšte pomenuo da nam je to namera? Osnovaćemo vlastitu agenciju."

"Upravo sam zaustio da kažem da bi to trebalo učiniti."

"Vrlo dobro. Kako ja vidim čitavu stvar, potrebna nam je jedna neprofitna korporacija oslobođena poreza, koju će voditi pravi ljudi - dok bismo mi, naravno, imali većinu glasova. Biće nam, verovatno, potrebno više takvih agencija; ali, osnivaćemo ih postepeno, jednu po jednu, u skladu sa okolnostima. I, biće potrebno da imamo bar jednu običnu korporaciju, neoslobođenu poreza - ali ni ona, dok ne

budemo spremni, neće donositi profit. Zamisao je da se omogući neprofitnim korporacijama da za sebe vežu sav publicitet i sav ugled - dok bi ona druga uzimala sav profit, kada ga i ako ga bude bilo. Razložit ćemo potraživanja između korporacija, uvek iz neoborivih razloga, tako da neprofitne organizacije, dok budemo razvijali čitavu stvar, snose troškove. Razmisli, možda bi još bolje bilo da imamo dve obične korporacije, tako da jednu od njih, ukoliko procenimo da treba ustalapati vodu, možemo pustiti da bankrotira. Ovo ti je opšta zamisao. Hajde, sada, molim te, postaraj se da sve bude sređeno na zakonit način."

"Znaš, Delose", odvrati Kamins, "bilo bi znatno poštenije ukoliko bi to izveo s uperenim revolverom."

"Jedan pravnik govori mi o poštenju! Nije važno, Sole; nemam nameru ovog puta da ikog prevarim..."

"Hm!"

"... i samo želim da ostvarim put na Mesec. A za to će svi biti namerni da plate, i to je ono što će i dobiti. A sada, momče dragi, sredi sve to da puca od zakonitosti."

"Setio sam se nečega što je pod sličnim okolnostima Vanderbiltoveg advokat rekao matorom: 'Baš je lepo ovako kako jeste; čemu sve kvariti čineći to i zakonitim?' U redu, burazeru, postaviću ta tvoja kljusa. Još nešto?"

"Naravno. Zadubi se u to, možda će ti nešto zgodno pasti na pamet... Džordže, molim te, hoćeš li da pozoveš Montgomerija?" Montgomeri, Harimanov šef propagande, imao je u očima svog poslodavca dve vrline: kao prvo, bio je odan lično Harimanu, i, kao drugo, imao je toliko klikera za propagandne kampanje da je bio u stanju da javnost ubedi da je leđi Godiva prilikom svog čuvenog jahanja nosila steznicu marke Caresse... ili da je Herkul svoju snagu stekao gutajući za doručak kukuruzne ljuspice u mleku.

Montgomeri stiže, noseći veliku fasciklu ispod miške. "Milo mi je što ste me pozvali, šefe. Ovoga se već nakupilo..." On stavi fasciklu na Harimanov sto i otvori je i počne mu pokazivati skice i nacрте.

"Kinskijevo delo - ala je taj dečko mahnit!"

Hariman zatvori fasciklu. "Za šta je ovo?"

"A? Za New World Homes."

"Ne želim to ni da vidim; sa New World Homesom je svršeno. Čekaj

malo - nemoj odmah drečati. Neka momci i dalje rade na tome; želim da cene rastu, dok sve ne rasprodamo. Međutim, pročačkaj uši za nešto novo." I on ga na brzinu uputi u novi poduhvat.

Za sve to vreme Montgomeri je samo ćutke klimao glavom. "Kada počinjemo i koliko para imamo na raspolaganju?"

"Ovog časa, i potroši koliko god bude potrebno. Ne zaziri od troškova; ovo ti je najveća stvar u koju smo se ikad upustili." Strong frknu, ali se Hariman ne obazre na njega. "Probdi noć nad tim i pokaži mi sutra šta si uradio; potom ćemo krenuti."

"Samo trenutak, šefe. Kako mislite da skupite sve te tapije od... ovaj, mesečevih država - mislim, država preko kojih Mesec preleće - kada ubrzo treba da krene velika reklamna kampanja o letu na Mesec i o tome kako je to, za sve, najveće moguća stvar? Nećete li saplesti samog sebe?"

"Zar ti izgledam toliko glup? Tapije ćemo dobiti pre no što potrošiš i paru - vas dvojica ćete ih pribaviti, ti i Kamins. To vam je prvi zadatak."

"Hmmm..." Montgomeri stade grickati nokte. "Pa, dobro... čini mi se da vidim neke mogućnosti. Koliko vremena imamo na raspolaganju?"

"Dajem vam šest nedelja. U suprotnom, naprosto mi pošaljite svoje ostavke, ispisane na vlastitim zadnjicama."

"Napisaću je ovog trena, ukoliko mi budete pridržavali ogledalo."

"Do đavola, Monti, znam da to ne možeš izvesti za šest nedelja; ali, postaraj se da to bude što pre. Ne možemo sakupiti ni tri centa dok ne dobijemo te tapije. Ukoliko budete petljali, svi ćemo pocrkati od gladi - a nema ništa ni od leta na Mesec."

"Di Di", umeša se Strong, "čemu uopšte to petljanje sa tim moljičavim tropskim zemljama? Ukoliko si već smrtno ozbiljno odlučio da kročiš na Mesec, što naprosto ne pozovemo Fergasona i pustimo da on obavi čitavu stvar?"

"Dopada mi se tvoj neposredan pristup, Džordže", odvrati Hariman namrštivši se. "Mmmm... Otprilike 1845. ili 1846, jedan preduzimljivi američki oficir dočepao se Kalifornije. I znaš li šta mu je Stejt dipartment na to rekao?"

"Ne."

"Naterali su ga da je vrati. Čini se da je napravio grešku u koracima,

ili nešto slično. I tako su bili prinuđeni da je, posle samo nekoliko meseci, ponovo zauzimaju. Eto, ne želim da se to dogodi i nama. Nije dovoljno samo kročiti na Mesec i tvrditi da je naš; tu tvrdnju moramo osnažiti i pred zemaljskim sudovima - inače ćemo biti do guše u nevolji. Je li tako, Sole?"

Kamins potvrdno klimnu glasom. "Ne smetni s uma ni šta se dogodilo Kolumbu."

"Baš tako. Nećemo dozvoliti da se nasučemo, kao što se njemu dogodilo."

Montgomeri ispljucnu parčence nokta. "Ali, šefe... Znate i sami da, čak i ako ih preuzmem, tapije tih banana-republika neće vredeti ni pišljiva boba. Zbog čega se odmah ne obratimo Ujedinjenim nacijama i obavimo stvar? Jednostavnije je skinuti s drveta jedan list, nego otresti čitavo drvo. Imam već i ideju - radili bismo preko Saveta bezbednosti, i..."

"Nastavi da radiš na njoj; iskoristićemo je kasnije. Čini mi se, Monti, da nisi do kraja procenio sav mehanizam plana. Razume se da te tapije ne vrede ni pišljiva boba - samo su smetnja. Ali, čak i takve su od ključne važnosti. Slušajte... Na Mesecu smo, ili tek što nismo. Svaka od rečenih zemalja nadaće dreku, tvrdeći da smo ih u sve to uvukli preko onih šašavih korporacija na koje su prenele sva prava. I, kome da se obrate? Naravno, Ujedinjenim nacijama. S druge strane, sve velike zemlje, one bogate i važne, nalaze se u umerenom pojasu na severnoj polulopti. Pošto ustanove na čemu su tapije zasnovane, hitro bace pogled na globus: međutim, van svake sumnje, Mesec ne prelazi ni preko jedne od njih. Najveća među njima, Rusija, ne poseduje ni trunčicu zemljišta ispod dvadeset devetog severnog uporednika. I tako odbijaju da priznaju tapije.

Ipak, da li?" nastavi Hariman. "Sjedinjene Države počinju da kevcu. Mesec prelazi preko Floride i južnog dela Teksasa. Vašington je u nedoumici. Treba li da podrži tropske zemlje i stane iza tradicionalne teorije o zemljišnom pravu i iznad i ispod date teritorije, ili bi trebalo da se svom snagom založe za stav da Mesec pripada svima? Ili bi, čak, trebalo da za sebe traže čitav Mesec, budući da će do njega prve dospeti?"

U tom trenutku mi stupamo na scenu. Pokazuje se da je brod koji je dospeo na Mesec vlasništvo, i da je sve troškove podnela jedna

neprofitna organizacija pod okriljem Ujedinjenih nacija..."

"Čekaj", prekide ga Strong. "Nisam znao da i Ujedinjene nacije mogu da osnivaju korporacije."

"Već ćeš se u to uveriti", odgovori mu njegov partner. "Kaminse, šta ti o tome imaš da kažeš?" Kamins potvrdno klimnu glavom. "U svakom slučaju", nastavi Hariman, "već imam takvu korporaciju. Osnovao sam je još pre nekoliko godina. Može da se bavi uglavnom naučnim i edukativnim stvarima, ali, oh, bratac, to je i te kako široko polje! Ali, da se vratimo na stvar... Dakle, ta korporacija, to čedo Ujedinjenih nacija, obraća se svom roditelju i traži da lunarnu koloniju proglasi autonomnom teritorijom, pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. U početku, nećemo zatražiti puno članstvo jer želimo da kolonija ostane obična..."

"On je naziva običnom!" primeti Montgomeri.

"Tako je. Ta nova kolonija biće de facto suverena država, nosilac prava na čitav Mesec, i - slušajte sad pažljivo! - sa ovlašćenjima da kupuje, prodaje, donosi zakone, izdaje tapije na zemljište, da zasniva monopole, prikuplja poreze, i tako dalje, i tako dalje. I ona je u našem vlasništvu!

Razlog tome je što najveće zemlje u Ujedinjenim nacijama naprosto ne mogu da smisle zahtev koji bi pravno bio utemeljen bar koliko i zahtev tropskih država, što ne mogu da se dogovore kako da podele plen u slučaju da odluče da primene golu silu, i što druge velike države ne bi želele da dožive da Sjedinjene Države pokupe kajmak. Shodno tome, najjednostavnije rešenje njihove dileme biće da sva prava ostanu u rukama Ujedinjenih nacija. Međutim, stvarni vlasnici, oni pod čijom će kontrolom biti sva ekonomska i pravna pitanja, bićemo zapravo mi. Pa, Monti, shvataš li sada o čemu govorim?"

Montgomeri se iskezi. "Proklet bio, šefe, ako mi je jasno da li je sve to baš neophodno, ali, dopada mi se. Predivno, zaista."

"E pa, ja baš ne mislim tako", progundā Strong. "Delose, već sam imao prilike da te vidim kako ulećeš u neke komplikovane poslove - neki od njih bili su toliko mutni da se čak i meni stomak prevrtao - ali ovaj je gori od svih prethodnih. Mislim da te naprosto opčinjava zadovoljstvo što zakuvavaš stvari u kojima neko, na kraju, mora biti pređen."

Pre nego što odgovori, Hariman snažno povuče dim iz svoje cigare.

"Ne dajem na to ni prebijenu paru, Džordže. Nazovi to prevarom, ili kako god želiš, ali ja idem na Mesec! Ukoliko zarad toga budem morao da obmanem milion ljudi, neću se ustručavati da to i učinim!"

"Ipak, nije neophodno učiniti to na taj način."

"Je li? A kako bi ti to izveo?"

"Ja? Pa, osnovao bih pravu, na zakonima utemeljenu korporaciju. Potrudio bih se da Kongres donese rezoluciju kojom se moja korporacija proglašava instrumentom Sjedinjenih Država..."

"Mito, znači?"

"Ne baš. Uticaj i pritisak mogli bi biti dovoljni. Potom bih pristupio prikupljanju novca i, konačno, izveo taj let."

"I Sjedinjene Države bile bi tada vlasnik Meseca?"

"Razume se", odgovori Strong pomalo kruto.

Hariman ustade i poče šetkati po prostoriji. "Ne shvataš, Džordže, naprosto ne shvataš. Mesec ne treba da pripadne ni jednoj pojedinačnoj zemlji, makar u pitanju bile i Sjedinjene Države."

"Ali bi, pretpostavljam, trebalo da pripadne tebi."

"Pa, ukoliko bude u mom posedu - makar samo na kratko - neću ga zloupotrebiti, a postaraću se da to ni drugi ne učine. Do đavola, nacionalna osećanja treba da se zaustave u stratosferi. Zar ne uviđaš šta bi se dogodilo ukoliko bi Sjedinjene Države postavile pravo na Mesec? Druge zemlje to, naprosto, ne bi prihvatile. Čitav slučaj postao bi predmet stalnog razdora u Savetu bezbednosti - i to baš u trenutku kada smo skoro došli do toga da poslovni čovek može mirno kovati planove, ne zazirući od novog rata svakih nekoliko godina. Druge zemlje - i to s punim pravom - na smrt će se plašiti Sjedinjenih Država. Dizaće svake noći pogled put neba, i sve što će videti jeste kako im atomske bombe iz mesečeve baze Sjedinjenih Država vise za vratom. I, hoće li biti voljne da ostanu mirne? Neće, gospodo... Nastojaće da se po svaku cenu dokopaju parčeta Meseca, zarad vlastitog nacionalnog interesa. Mesec je odveć velik da bi ga neko, pojedinačno, čitavog držao. I drugi će na njemu uspostaviti svoje baze, i moguće je da dođe do najgoreg rata kojeg je ova planeta dosad doživela - i mi ćemo za to biti krivi.

Ne, mora to biti sređeno tako da se svi pridržavaju dogovora - i zato moramo da dobro da razradimo plan, da sve sagledamo iz svih uglova, i da delujemo okolišno sve dok ne budemo sigurni da će

stvar uspeti.

U svakom slučaju, Džordže, ukoliko sve budemo radili za račun Sjedinjenih Država, znaš li gde ćemo se, kao poslovni ljudi, na kraju naći?"

"Za upravljačem", odgovori Strong.

"Drž' da ne bude tako! Bili bismo izbačeni iz igre! Ministarstvo odbrane će nam reći: 'Hvala vam, gospodine Hariman. Hvala va, gospodine Strong. Preuzimamo čitavu stvar u interesu nacionalne bezbednosti; možete mirno poći kući'. I to i jeste jedino što ćemo moći da uradimo - da odemo kući i čekamo da izbije sledeći atomski rat.

Ne, Džordže, ne nameravam da to učinim. Ne nameravam da tim vojničinama prepustim čitavu stvar. Ne nameravam da uspostavim lunarnu koloniju i hranim je sve dotle dok ne bude u stanju da stane na sopstvene noge. Kažem vam - svima vama! - ovo je najveća stvar u istoriji čovečanstva od pronalaska vatre. Ukoliko se čitava stvar bude pametno vodila, to može značiti novi i lepši svet. Ukoliko se bude vodila pogrešno, predstavljaće jednosmernu kartu za Armagedon. Stvar je već tu, odmah iza vrata, želeli mi to ili ne. Međutim, ja imam nameru da budem prvi čovek na Mesecu - i da se lično postaram da se sve obavi kako valja."

On zastade. "Delose, jesi li završio sa svojom litanijom?" upita Strong.

"Ne nisam", odgovori Hariman izazovno. "Čitavu stvar ne sagledavaš kako treba. Da li shvataš šta nas čeka tamo gore?" On rukom načini luk prema tavanici. "Ljudi!"

"Na Mesecu?" upita Kamins.

"A što da ne na Mesecu?" prošapta Montgomeri Strongu.

"Ne, ne na Mesecu - i sam bih se veoma iznenadio ukoliko bismo pročeprkali i bilo koga našli ispod tog bezvazdušnog oklopa. Mesec je odsvirao svoje. Mislio sam na druge planete - Mars i Veneru, i Jupiterove satelite. A i na same zvezde. Pretpostavimo da tamo naiđemo na nekoga? Shvatate li šta bi to za nas značilo? Bili smo sami, posve sami, jedina rasa sa razumom na jedinom svetu za koji znamo. Nismo bili sposobni da vodimo razgovor čak ni sa psima, ili majmunima. Do svakog odgovora koji smo tražili morali smo doći sami, poput napuštene siročadi. Ali, pretpostavimo da naiđemo na

druga stvorenja, stvorenja sa razumom, koja su i sama, na svoj način, puno razmišljala... Više ne bismo bili sami! Mogli bismo podići pogled put zvezda, posvema lišeni svakog straha."

Završio je, delujući pomalo umorno i kao da se i sam malčice srami tog svog izliva, poput čoveka zatečenog u nekom trenutku potpune intime. Stajao je i posmatrao ih, proučavajući im lica.

"Prava čarolija, šefe", uskliknu Montgomeri. "Mislim da bih nešto od toga mogao iskoristiti. Šta vi mislite?"

"Misliš da si sve popamtio?"

"Nije ni bilo potrebe... uključio sam vaš 'tihi steno'."

"Đavo da te nosi!"

"Prenećemo to i na video - kao monolog iz neke predstave."

Hariman se gotovo dečaćki nasmeši. "Nikada se nisam bavio glumom, ali ako ti misliš da može poslužiti, slažem se."

"Ma ne, ne vi, šefe", odvrati Montgomeri gotovo užasnuto. "Niste vi tip za to. Uzeću, po svoj prilici, Bejzila Vilksa-Buta. Sa svojim glasom poput orgulja i svojim lepim anđeoskim licem, on će ih stvarno sve popaliti."

Hariman pogleda nadole, na svoj stomaćić, i reče pomalo osorno: "U redu - na posao. A sada, što se novca tiče... Pre svega, možemo se dati u poteru za onom vrstom priloga kakvi se daju neprofitnim korporacijama, nešto slično doprinosima za univerzitet. Usredsredite se na one velike, kojima odbici od poreza nešto zaista znače. Koliko mislite da bismo mogli sakupiti na taj način?"

"Veoma malo", odgovori Strong. "Te krave već su pomužene."

"Ali, ne i do kraja. Davaće one mleko dokle god bude bilo ljudi spremnih da radije daju priloge nego da plaćaju porez. Koliko bi, na primer, neko pristao da plati da se jedan krater na Mesecu nazove njegovim imenom?"

"Mislio sam da već svi imaju imena?" primeti pravnik.

"Mnogi ih nemaju - a tu je i ona tamna strana, koja još nije ni taknuta. Nećemo danas utvrđivati cenu; samo ćemo sve pribeležiti. Monti, želim propagandni program koji će i od đaka iscediti poneku paru. Četrdeset miliona đaka i neka svaki od njih da po deset centi - to je četiri miliona dolara. Te pare i te kako možemo iskoristiti."

"A što da zastanemo na samo deset centi?" upita Montgomri.

"Ukoliko stvarno zainteresujemo te klince, moguće je da će

iščepkati i čitav dolar."

"Da, ali šta ćemo im za uzvrat ponuditi? Osim časti što uzimaju učešće u jednom uzvišenom pothvatu, i tako dalje?"

"Mmmm..." Montgomeri ponovo zagriže nokte. "Zamislimo da iskoristimo obe mogućnosti... Za priloženih deset centi dobili bi karticu koja bi potvrđivala da je član Kluba mesečevih pčelica..."

"Ne, već Mladih kosmonauta."

"U redu, neka pčelice budu devojčice... Ali, ne treba zaboraviti da se u to uvuku i skauti i skautkinje. Svakom detetu dali bismo karticu, s tim što bismo je potvrdili kada priloži i drugih deset centi. Kada, tako, dogura do jednog dolara, izdaćemo mu sertifikat, pogodan za uramljivanje, sa ugraviranim njegovim imenom i još ponečem, dok bi na poleđini bila slika Meseca."

"Ne na poleđini, već na prednjoj strani", ubaci Hariman. "Koristite samo jednostranu štampu: jeftinije je, a i izgleda upečatljivije. Daćemo mu i još nešto: pečatom potvrđenu garanciju da će mu se ime naći na ploči Mladih pionira Meseca, kao i unutar spomenika koji će biti podignut na Mesecu, na mestu gde se bude spustio prvi mesečev brod - na mikrofilmu, naravno; moramo voditi računa o težini tereta."

"Odlično!" složi se Montgomeri. "Šefe, a da još više proširimo posao? Kada dogura do deset dolara, dobija pravu, pozlaćenu značku zvezde-padalice i postaje Stariji pionir, sa pravom da glasa ili nečim sličnim. I ime mu se, mikrougravirano na platinskoj traci, stavlja na spoljnu stranu spomenika."

Strong je izgledao kao da beše zagrizao limun. "A šta se događa kada dogura do sto dolara?" upita on.

"Pa, u tom ćemo mu slučaju izdati novu karticu, pa može da počne iznova", veselo odgovori Montgomeri. "Ne brinite o tome, gospodine Strong - ukoliko se ijedno dete vine toliko visoko, već će biti nagrađeno. Možemo, na primer, da ga povedemo na inspekcioni obilazak broda pre nego što ovaj uzleti i da mu podarimo sliku kako stoji ispred ulaza u brod, sa pilotovim potpisom pri dnu - koji bi, naravno, stavila neka službenica."

"Povlačiti decu za nos... Fuj!"

"Ni govora", užurbano odvrati Montgomeri. "Neopipljive stvari su najčasnija roba koju neko može prodati... Uvek vrede onoliko koliko

je neko spreman da za njih plati, i nikad ne gube na vrednosti. Možete ih i u grob poneti, nepomućenog sjaja."

"HmMMM!"

Hariman je sve to slušao bez reči, zadovoljno se smeškajući. Kamins pročisti grlo. "Ukoliko ste vas dvojica završili sa tim proždiranjem mladih ove zemlje, izneo bih vam jednu svoju zamisao."

"Samo napred."

"Džordže, koliko mi je poznato, ti skupljaš marke, je li tako?"

"Tako je."

"Koliko bi vredeo koverat sa markama poništenim pečatom na samom Mesecu?"

"A? Ali, znaš i sam da je to nemoguće!"

"Mislim da bismo se, bez većih poteškoća, mogli izboriti da se naš brod za Mesec proglasi zvaničnom poštanskom podstanicom... Koliko bi u tom slučaju marke vredele?"

"Uh, to zavisi od toga koliko bi ih bilo."

"Morao bi postojati neki optimalni broj, koji bi doneo maksimalnu sumu. Možeš li da nam daš procenu?"

Strong dobi odsutan izgled, a onda dohvati jednu starovremensku olovku i počne da računa. Hariman u međuvremenu nastavi: "Sole, onaj moj mali uspeh u kupovini mesečevih deonica od Džonsa udario mi je u glavu. Kako bi bilo da počnemo da prodajemo i zemljište za gradnju na Mesecu?"

"Budimo ozbiljni, Delose. Ne možeš to učiniti sve dok ne sletiš tamo."

"I jesam ozbiljan. Znam da imaš u vidu presude iz četrdesetih godina, po kojima takvo zemljište mora najpre biti isparcelisano i precizno opisano. Ja, međutim, želim da prodajem zemljište na Mesecu, a ti se postaraj da to smestiš u okvire zakona. Prodaću, ukoliko uzmognem, čitav Mesec - površinska prava, prava na minerale, sve redom."

"A šta ako kupci nagrnu?"

"Odlično. Što ih bude više, to bolje. Međutim, želim da naglasim da treba da zadržimo pravo da prikupljamo porez na ono što smo prodali. Ukoliko ne budu koristili zemljište, i ne žele da plaćaju porez, sve se ponovo vraća nama. Ti se samo pobrini da se to zakonski izvede, kako ne bismo zaglavili u zatvor. Moguće je da ćeš morati da

počneš sa oglašavanjem u inostranstvu, i da tek potom to umuvaš u ovu zemlju. Kao, sećaš se, što je bio slučaj sa onim švedskim kartama za konjske trke."

Kamins je delovao zamišljeno. "Možemo se uključiti u zemljišnu kompaniju u Panami, a onda se preko radija i televizije oglašavati iz Meksika. Ali, da li stvarno misliš da bi se to prodavalo?"

"Sve se može prodati, čak i snežne grudve na Grenlandu", umeša se Montgomeri. "Sve zavisi od reklame."

"Sole, da li si ikada čitao o zemljišnom bumu na Floridi?" nastavi Hariman. "Ljudi su kupovali zemlju na neviđeno, a potom je prodavali po trostrukoj ceni, a da nikad nisu ni kročili na nju. Ponekad je neka parcela prošla i kroz desetak ruku, dok najzad neko nije ustanovio da se, recimo, nalazi tri metra pod vodom. Mi, međutim, možemo da ponudimo nešto mnogo povoljnije: jedno jutro garantovano suvog zemljišta sa puno sunca za, recimo, deset dolara - ili hiljadu jutara po dolar po jednom jutru. Ko bi bio u stanju da odoli takvoj ponudi? Naročito ako se prošire glasine da ima osnova za verovanje da je Mesec krcat uranijumom?"

"Je li, stvarno?"

"Odakle ja to da znam? Kada se pomama malo stiša, objavićemo da je odabrano mesto gde će biti izgrađen Luna Siti, i, kao slučajno, ispostaviće se da još ima slobodnih parcela u njegovoj blizini. Ne brini, Sole, ako je zemljište u pitanju, Džordž i ja to ćemo lako prodati. Eto, svojevremeno u Ozarku, gde jedva da je još bilo nekog parčeta zemljišta na prodaju, umeli smo da utrapimo dve strane istog jutra." Hariman kao da se zamisli. "Ipak, mislim da bi valjalo da zadržimo mineralna prava... Možda, na kraju krajeva, tamo i ima uranijuma!"

Kamins mljacnu jezikom. "Delose, u duši si pravo dete. Veliki, preterano izrasli, simpatičan... maloletni prestupnik."

Strong se iznenada oglasi. "Pola miliona!" uzviknu on.

"Pola miliona... na ime čega?"

"Pa, naravno, koverata sa poništenim markama! O tome smo pričali... Po mojoj proceni, pet hiljada komada moglo bi se plasirati kod ozbiljnih sakupljača i preprodavaca. Ali, čak i u tom slučaju morali bismo da damo popust nekoj agenciji i da se držimo postrani sve dok brod ne bude izgrađen - dok čitava stvar ne počne delovati

kao ostvarljiva."

"U redu", složi se Hariman. "Ti se pobrini za to. Ja ću pribeležiti da pri kraju možemo računati i na tih tvojih pola miliona."

"A da li ću ja dobiti proviziju?" upita Kamins. "Na kraju krajeva, ideja je moja."

"Dobićeš brdo zahvalnica - i deset jutara na Mesecu. Pa, možemo li još negde ispumpati lov?"

"Planiraš li da prodaješ deonice?"

"Upravo stižem do toga. Razume se - ali ne povlašćene deonice. Ne bih želeo da nas primoraju na reorganizaciju... Zajedničko učešće, da, ali bez prava glasa..."

"Meni to zvuči kao još jedna od korporacija iz onih banana-republika."

"Naravno... Ali, želim da se nešto od toga pojavi i na njujorškoj berzi, i ti ćeš to morati da nekako središ sa Berzanskom komisijom za bezbednost. Ne mnogo, tek koliko za izlog: ali, moraćemo da ih držimo aktivnim i da im obezbedimo stalni porast vrednosti."

"Možda bi radije želeo da preplivam Helespont?"

"Ne budi takav, Sole. Samo, ovo treba da bude i brzinu ambulantskih kola, a?"

"Ovaj, nisam baš siguran."

"Pa, to je ono što želim od tebe... hop!" Ekran na Harimanovom stolu iznenada se osvetli i jedna devojka mu se obrati. "Gospodine Hariman, gospodin Dikson je ovde. Nema zakazan sastanak, ali tvrdi da ćete biti spremni da se sa njim vidite."

"Mislio sam da je ova sprava isključena", promrmlja Hariman. "U redu, uvedite ga."

"Razumem, gospodine... Oh, gospodine, ovog časa stigao je i gospodin Entenza."

"Neka obojica uđu." Hariman isključi aparat i okrenu se prema svojim saradnicima. "Jezik za zube, bratijo, i pripazite na svoje buđelare."

"Gle, ko nam to kaže!"

Dikson uđe, a za njim i Entenza. On sede, obazre se oko sebe, zausti da nešto kaže, ali se predomisli. Potom ponovo pogleda unaokolo, posebno se zadržavši na Entenzi.

"Napred, Dene", stade ga hrabriti Hariman. "Ovde nema nikog, osim nas domaćih."

Dikson se najzad odluči. "Di Di, rešio sam da ti se priključim", saopšti mu on. "Kao znak poverenja, evo, s teškom mukom sam ovo obezbedio." On izvuče iz džepa nešto nalik na zvanični ugovor i razvi ga. Bio je to ugovor o prodaji mesečevih prava, kojim Fineas Morgan svoje učešće predaje Diksonu, sačinjen na posve isti način kao i ugovor kojim je Džons svoja prava prodao Harimanu.

Entenza ga iznenađeno pogleda, a onda se i sam maši za džep i izvuče tri ugovora - svaki sa direktorom neke energetske firme.

Hariman iskrivi lice. "Dene, Džek podiže ulog na tri... Jesi li spreman da ga pratiš?"

Dikson se trpeljivo nasmeši. "Da, pratim ga", odgovori on i izvuče još tri ugovora, pa se iskezi i pruži ruku Entenzi.

"Znači, nerešeno." Hariman na brzinu odluči da još ništa ne kaže o sedam ugovora, prispelih televezama, koji su stajali zaključani u njegovom stolu - posle odlaska u postelju prethodne noći, bio je prezauzet telefoniranjem sve do ponoći. "Džek, koliko si ih platio?"

"Stendiš je tražio hiljadarku; ostali su bili znatno jeftiniji."

"Do đavola, rekao sam vam da ne dižete cenu! Stendiš će sada početi da pričao unaokolo. A ti, Dene?"

"Dobio sam ih po prihvatljivoj ceni."

"Znači, ne priča ti se, a? Nije važno... Pa, gospodo, da vidimo koliko ozbiljno mislite. Koliko ste novaca doneli sa sobom?"

Entenza pogleda Diksona, i ovaj odgovori: "Koliko je potrebno?"

"Koliko možete da prikupite?" upita Hariman.

Dikson sleže ramenima. "Ovo nas nikuda ne vodi. Razgovarajmo u ciframa. Sto hiljada."

Hariman prezrivo šmrknu. "Imam utisak da zapravo želite da rezervišete mesto pri prvom letu na Mesec. Pa, prodaću vam ga po toj ceni."

"Prekinimo s tim, Delose. Koliko?"

Harimanovo lice ostade bezizražajno, ali mu je mozak mahnito radio. Bio je uhvaćen na krivoj nozi, bez dovoljno informacija - o ciframa nije još razgovarao ni sa svojim glavnim inženjerom. Baš je bio šašav! Zbog čega nije isključio vizifon? "Dene, kao što sam ti već rekao, koštaće te najmanje milion samo da se uključiš u ovu igru."

"Tako sam i mislio. A koliko će koštati da i ostanem u igri?"

"Sve što imaš."

"Ne budali, Delose. Imam više nego ti."

Hariman upali cigaru; bio je to jedini znak njegove uzbuđenosti. "Pa, recimo da staviš dolar na svaki naš dolar."

"Da li tada dobijam i po dve deonice?"

"U redu, u redu, gurnućeš ruku u buđelar kada god to neko od nas učini... Dobijaš i deonicu na svaku našu deonicu. Ali, ja vodim igru."

"U redu, ti rukovodiš operacijom", složi se Dikson. "Ulažem milion sada, i sledim vas koliko god bude potrebno. Nemaš, siguran sam da nemaš nikakvu primedbu da u pothvatu imam i svog posebnog finansijskog stručnjaka?"

"Da li sam te, Dene, ikada prevario?"

"Nisi, i nema potrebe da to sada učiniš."

"Neka bude po tvome... Ali, postaraj se da pošalješ čoveka koji ume da drži jezik za zubima."

"Ne brini, ćutaće. Držaću ga u procepu."

Hariman se stade pitati koliko je Dikson zapravo težak. "Dene, možda ćemo ti kasnije pružiti priliku da kupiš još deonica. Ova će operacija biti prilično skupa."

Dikson pažljivo sklopi prste. "Pozabavićemo se time kada za to dođe vreme. Ne može se dopustiti da jedno preduzeće propadne zbog nedostatka kapitala."

"Vrlo dobro." Hariman se okrenu prema Entenzi. "Džek, čuo si šta je Den imao da kaže. Da li ti uslovi odgovaraju?"

Entenzino čelo beše se orosilo znojem. "Ne mogu da tako brzo sakupim milion."

"Nema veze, Džek. Novac nam nije potreban ovog časa. Tvoj potpis biće dovoljan. Imaćeš nešto vremena da središ stvari."

"Ali, rekao si milion samo za početak. Ne mogu da vas pratim neograničeno; moraš negde postaviti granicu. Moram voditi računa o svojoj porodici."

"Nemaš nikakve anuitete, Džek? Ili pare upumpane u neki trust?"

"Ne radi se tome... Radi se o tome da ćete biti u mogućnosti da me pritisnete... da me izgurate."

Hariman sačeka da Dikson nešto kaže, i ovaj se najzad oglasi.

"Džek, nećemo te izgurati... sve dok budeš mogao da dokažeš da su uložio i poslednju paru. A možemo ti omogućiti i otplatu na rate."

Hariman se saglasi klimanjem glave. "Slažem se, Džek." Na brzinu,

razmišljao je o tome da bi svako smanjenje Entenzinih deonica njemu i Strongu dalo premoć pri glasanju.

Po svoj prilici je i Strong razmišljao o nečem sličnom, jer se i on iznenada oglasi. "Ne dopada mi se to... Četiri ravnopravna partnera - previše lako bismo mogli zapasti u ćorsokak."

Dikson sleže ramenima. "Ne nameravam da i o tome brinem. Ušao sam u sve ovo jer verujem da Delos čitavu stvar može učiniti profitabilnom."

"Dene, stići ćemo na Mesec!"

"Ne radi se o tome. Smeo bih da se kladim da će biti profita, stigli na Mesec ili ne stigli. Sinoćnje večer proveo sam proučavajući obelodanjene izveštaje o poslovanju više tvojih kompanija; vrlo su zanimljivi. Predlažem da svako moguće zapadanje u ćorsokak razrešimo tako što ćemo direktoru - to jest tebi, Delose - dati ovlašćenje da presudi u svakom sporu. Zadovoljan, Entenza?"

"Oh, naravno!"

Hariman je bio zabrinut, ali se potrudi da to ne pokaže. Nije verovao Diksonu, čak ni kada darove nosi. On naglo ustade. "U žurbi sam, gospodo. Prepuštam vas g. Strongu i g. Kaminsu. Dođi, Monti." Bio je siguran da se Kamins neće prerano izbrbljati, čak i kada su zvanični partneri bili u pitanju. Što se Stronga tiče - pa, Džordž ni svojoj levoj ruci ne bi dozvolio da prebroji koliko prstiju ima na desnoj ruci.

Ispred vrata privatne kancelarije dvojice partnera Hariman ostavi Montgomerija i uputi se hodnikom. Endru Fergason, glavni inženjer Harriman Enterprisesa, podiže pogled kada Hariman uđe. "Zdravo, gazda! Čujte, g. Strong mi je jutros predočio jednu vrlo zanimljivu zamisao o prekidačima za svetlo. U početku mi se nije učinila praktičnom, ali..."

"Zaboravi na to. Neka se neki od momaka time pozabavi. Znaš na čemu sada radimo?"

"Da, čuo sam neke glasine", odgovori Fergason oprezno.

"Spali tog tipa koji pronosi glasine unaokolo. Ili, još bolje - pošalji ga po nekom specijalnom zadatku u Tibet i drži ga tamo dok s ovim ne završimo. Pa, da počnemo... Želim da, što je brže moguće, izgradim brod za let na Mesec."

Fergason prebaci jednu nogu preko naslona svoje naslonjače, uze nož za sečenje hartije i stade da čisti nokte. "Kažete to kao da mi izdajete nalog da sagradim neku šupu."

"Što da ne? Teoretski, još od 1949. postoji odgovarajuće gorivo. Ti samo prikupi momke da izrade nacрте, a potom i ekipu koja će sagraditi brod... Ti gradiš - ja plaćam račune. Šta može biti jednostavnije od toga?"

Fergason se zagleda u tavanicu. "Odgovarajuće gorivo..." ponovi od sneno.

"Baš tako sam rekao. Brojke pokazuju da su vodonik i kiseonik sasvim dovoljni da se stepenasta raketa odbaci do Meseca i vrati... Sve je u odgovarajućoj konstrukciji."

"U odgovarajućoj konstrukciji", nastavi Fergason istim blagim glasom, a onda se odjednom okrenu, zabi nož u površinu stola i zacvile. "Šta vi zapravo znate o odgovarajućoj konstrukciji? Odakle da uzmem čelik? Šta da upotrebim za poslednji stepen rakete? Koliko, do đavola, da u sekundu utrošim te vaše šašave smeše, a da mi istovremeno ostane dovoljno za kočenje? Kako da za višestepenu raketu obezbedim odgovarajući odnos masa? Zbog čega mi, do vraga, niste dozvolili da sagradim odgovarajući brod dok smo još raspolagali gorivom?"

Hariman sačeka nekoliko trenutaka da se glavni inženjer smiri. "Pa, Endi, šta nam onda valja raditi?" upita on.

"Hm... Razmišljao sam o tome prošle noći u postelji - i moja stara ljuta je zbog toga na vas kao sam đavo... Noć sam na kraju morao da završim na kauču. Pre svega, g. Hariman, da bi se čovek toga uopšte poduhvatio neophodno je dobiti dozvolu za istraživanja od Ministarstva odbrane. Potom vi..."

"Do đavola, Endi, drži se ti samo svoje struke, a meni prepusti sve političke i finansijske zavrzlake. Nije mi potreban tvoj savet u vezi s tim."

"Do đavola, Delose, ne ustobočujte se odmah. Ja i govorim o struci. Ministarstvo u svom posedu ima čitavu gomilu papira o ranijim raketnim istraživanjima - i sve se to smatra poverljivim. Bez vladine privole, u to se ne može ni priviriti."

"Ne verujem da tamo ima mnogo toga. Šta bi to neka vladina raketa mogla postići, što Skywaysova ne bi bila u stanju? I sam si mi već

rekao da federalna istraživanja nisu dovela ni do čega osobitog." Ferguson kao da poprimi nadmen izgled. "Bojim se da vam to ne mogu objasniti laičkim rečnikom. Moraćete da uzmete zdravo za gotovo da su nam ta vladina istraživanja neophodna. Nema nikakvog smisla traćiti hiljade dolara na nešto što je već obavljeno."

"Pa, potroši te hiljade."

"Možda će biti potrebni i milioni."

"Pa, potroši onda milione! Ne zaziri od troškova. Endi, ne želim da se u ovo upetljava i vojska." Za trenutak pomisli da inženjeru objasni šta sve stoji iza njegove odluke, ali odmah odustade. "Koliko su ti zaista neophodni ti vladini izveštaji? Možeš li isto postići iznajmljivanjem inženjenja koji su radili za vladu? Ili da ih, ukoliko još rade za nju, naprosto preotmeš?"

Ferguson napući usne. "Ako budete stalno pokušavali da me ometate, kako mislite da dođem do bilo kakvih rezultata?"

"Ne ometam te. Kažem ti samo da se ovde ne radi o vladinom projektu. Ukoliko nisi spreman da se sa tim poneseš pod datim uslovima, reci mi to odmah, da potražim nekog ko će hteti."

Ferguson se počeo poigravati sa nožem sa sečenje hartije na svom pisaćem stolu, a onda tiho odgovori: "Imam u vidu jednog momka koji je nekad, u Vajt Sendsu, radio za vladu. Bio je veoma bistar dečko - vodeći konstruktor u odeljenju."

"Misliš li da bi mogao predvoditi našu grupu?"

"Upravo sam to imao na umu."

"Kako se zove? Gde je sada? Za koga radi?"

"Pa, kao što se često događa, kada je vlada zaključila svoj projekat u Vajt Sendsu, smatrao sam da je sramotno da takav momak ostane bez posla, pa sam ga doveo u Skyways. Sada je glavni inženjer za održavanje naših postrojenja na Obali."

"Za održavanje postrojenja? Kakav odvratn posao za nekog kreativnog momka! Ali, to znači da sada radi za nas? Daj ga odmah na ekran. Ne... pozovi one na Obali i reci im da ga odmah pošalju ovamo specijalnom raketom; svi zajedno otići ćemo na ručak."

"Kao što se često događa", nastavi Ferguson mirno, "digao sam se prošle noći iz postelje i pozvao ga - to je ono što je zasmetalo mojoj staroj. Eno ga tamo napolju, čeka. Koster... Bob Koster."

Lagani osmeh razli se čitavim Harimanovim licem. "Endi! Matora

bitango, zbog čega si se sve vreme pretvarao da režiš?"

"Nisam se pretvarao. Meni se ovde dopada, gospodine Hariman. Sve dok mi se ne petljate u moj posao, radiću ga po svom najboljem znanju i umenju. Pa, evo šta sam smislio: naimenovaćemo Kostera za glavnog inženjera projekta i pustićemo ga da radi po svojoj glavi. Neću ga povlačiti za rukave; samo ću čitati izveštaje. Ali, da ga i vi ostavite na miru, razumete li? Ništa više nekom sposobnom tehničaru ne ide toliko na živce, koliko neki nekompetentni badža sa čekovnom knjižicom koji mu sve vreme govori kako da radi."

"Slažem se. Ali i ja, takođe, ne želim da se neka štedljiva matora budala petlja i usporava ga u radu. Vodi računa da ga ne ometaš, ili ću ti izvući ćilim ispod nogu. Jesmo li se razumeli?"

"Mislim da jesmo."

"Onda ga uvedi."

Po svemu sudeći, Fergasonovo shvatanje dečka odnosilo se na osobe od oko trideset pet godina; po Harimanovoj proceni, Koster je upravo toliko mogao imati. Bio je visok, mršav i napet na neki tih način. Hariman ga odmah spopade, čim su se rukovali. "Bobe, da li bi mogao da sagradiš raketu koja bi nas odvela na Mesec?"

Koster to dočeka ni ne trepnuvši. "Imate li kakav izvor iks-goriva?" odgovori on protivpitanjem, koristeći uobičajenu skraćenicu među stručnjacima za izotopsko gorivo koje se ranije dobijalo na energetskom satelitu.

"Nemam."

Koster tokom nekoliko sekundi ostade savršeno miran, a onda odgovori: "U tom slučaju, mogu da na Mesec spustim raketu bez ljudske posade."

"Nije dovoljno. Želim da odemo tamo, da se spustimo, i da se vratimo. Da li ćemo se ponovo ovde spustiti uz pomoć goriva, ili kočenjem kroz atmosferu, nije od osobite važnosti."

Činilo se da Koster nikada ne hita s odgovorom, i Hariman je imao neobičan osećaj da čuje kako se u mladićevoj glavi vrte točkići. "Bilo bi to veoma skupo."

"Zar te je neko pitao koliko će koštati? Možeš li to da izvedeš?"

"Mogao bih da pokušam."

"Da pokušaš, đavola! Misliš li da to možeš izvesti? Da li bi se u to kladio u sve što imaš? Da li bi bio spreman da staviš na kocku i

vlastiti život? Ukoliko ne veruješ u sebe, čoveče, uvek si gubitnik."

"A koliko biste, gospodine, vi rizikovali? Već sam vam rekao da bi bilo skupo, ali se bojim da nemate pojma koliko skupo."

"A ja sam ti rekao da ne brineš o novcu. Potroši koliko god bude neophodno; moj će posao biti da plaćam račune. Dakle, možeš li to izvesti?"

"Da, mogu. Kasnije ću vam reći koliko će koštati, i koliko će mi vremena biti potrebno."

"Vrlo dobro. Počni odmah da sakupljaš svoj tim. Endi", upita on okrećući se Fergusonu, "gde ćemo to izvesti? U Australiji?"

"Ne." Koster je bio taj koji je odgovorio. "Australija ne odgovara. Želim jednu planinu kao katapult. To će nam prištedeti jedan stepen rakete."

"Koliko veliku planinu?" upita Hariman. "Da li će Vrh Pajks biti dovoljan?"

"Moraju to biti Andi", primeti Ferguson. "Planine su tamo više i bliže ekvatoru. Na kraju krajeva, imamo i postrojenja tamo - ili ih, bar, Andes Development Company ima."

"Sam odluči, Bobe", dobaci Hariman Kosteru. "Lično, više bih voleo Vrh Pajks, ali na tebi je da odabereš." Razmišljao je o tome kako bi bilo od izvanredne poslovne prednosti ukoliko bi Svemirska luka br. 1 bila smeštena unutar Sjedinjenih Država - sasvim je jasno mogao sebi da predoči reklamne prednosti prizora otiskivanja mesečevih brodova sa Vrh Pajksa, pred punim pogledom bezbroja ljudi na stotine milja prema Istoku.

"Obavestiću vas."

"A sada, o tvojoj plati. Zaboravi koliko si do sada primao; koliko tražiš?"

Koster odmahnu rukom, kao da ne želi da se u to upušta. "Radiću za kafu i poneki kolačić."

"Ne budi lud."

"Dozvolite mi da završim... Za kafu, kolačiće i još nešto: i ja idem na taj put."

Hariman zatrepta. "Pa, to mogu da razumem", odgovori on lagano.

"U međuvremenu, ipak ću te staviti na platni spisak. Ali, računaj sa tri osobe, osim ukoliko sam nisi i pilot."

"Nisam."

"Onda, za trojicu. Jer, idem i ja."

4.

"Baš dobro, Dene, što si odlučio da svratiš", dočeka ga Hariman, "ili bi se našao izvan posla. Nameravam, pre nego što završim s ovim, da krenem u najveće moguće vrbovanje ljudi iz energetske kompanije."

Dikson premaza puterom svoju zemičku. "Stvarno? A kako?"

"Na drugoj strani Meseca postavićemo elektrane visokog zračenja, kao što je bila ona u Arizoni - ona koja je eksplodirala. Upravljaćemo njima iz daljine; ukoliko neka i eksplodira, nije važno. Na taj način dobiću više iks-goriva za nedelju dana, nego što ga Kompanija daje za tri meseca. Nema ničeg ličnog u svemu tome: naprosto, potreban mi je izvor goriva za interplanetarne brodove. Ukoliko ne možemo da dobro gorivo dobijemo ovde, moraćemo da ga sami pravimo na Mesecu."

"Zanimljivo. Ali, gde predlažeš da uzmemo uranijum za tih šest 'hrpa'? Koliko sam obavešten, Komisija za atomsku energiju već je rasporedila količine koje će se dobiti za dvadeset godina unapred."

"Uranijuma? Ne budali, Dene; dobićemo ga na Mesecu."

"Na Mesecu? Zar tamo ima uranijuma?"

"Zar nisi znao? Mislio sam da je to bio razlog što si odlučio da mi se priključiš."

"Ne, nisam znao", priznade Dikson otvoreno. "A kakve dokaze za to imaš?"

"Ja? Pa, ja ti nisam naučnik, ali se čini da je stvar dosta jasna. Spektroskopija, ili tako nešto. Raspitaj se kod nekog od onih profesora. Ali, ne pokazuj preveliko zanimanje; još nismo spremni da stupimo na scenu." Hariman ustade. "Moram da krenem, ili ću propustiti šatl za Rotterdam. Hvala ti na ručku." I on zgrabi svoj šešir i odjuri.

Hariman ustade. "Kako god vam je volja, gospodine Minher fan der Felde. Pružam priliku i vama i vašim kolegama da se obezbedite... Svi vaši geolozi slažu se u tome da dijamanti ishode iz vulkanskih aktivnosti. Šta mislite, šta ćemo tamo zateći?" I on spusti veliku fotografiju Meseca na Holanđaninov sto.

Trgovac dijamentima bezizražajno se zagleda u sliku Zemljinog pratioča, izbrazdanog hiljadama kratera. "Ukoliko, gospodine Hariman, uspete do stignete tamo."

Hariman uvi fotografiju u svitak. "Ne brinite, uspećemo. I naći ćemo dijamente - premda sam prvi koji će se složiti da će proteći dvadeset, a možda i četrdeset godina pre no što dođe do velike uzbune. Došao sam ovamo k vama samo stoga što sam ubeđen da je pravi zločinac onaj ko u život uvodi neki novi, krupni ekonomski faktor, a da tu svoju novinu nije isplanirao tako da bude moguće mirno prilagođavanje. Ne trpim panike. Ipak, sve što mogu da učinim jeste da vas upozorim. Do viđenja."

"Sedite, gospodine Hariman. Uvek me pomalo zbunjuje kada neko pokušava da me ubedi da meni sprema neko dobro. Ali, recimo da mi kažete kakvo će to dobro doneti vama? Nakon toga možemo porazgovarati i o tome kako da zaštitimo svetsko tržište od iznenadnog dotoka dijamanata sa Meseca."

Hariman ponovo sede.

Harimanu se Holandija istinski dopadala. Bio je naprosto oduševljen kada je ugledao kolica sa psećom zapregom kojom se prenosilo mleko, i čiji je mlađani vlasnik nosio prave drvene klompe; sav uzavreo načinio je nekoliko snimaka i dao dečaku bogatu napojnicu, nesvestan da sve to beše namešteno zbog turista. Posetio je i nekoliko drugih trgovaca dijamentima, ali im Mesec nije pominjao. Kupujući poklone, uzeo je i jedan lep broš za Šarlotu - u znak izmirenja.

Potom je taksijem odleteo u London, gde je čitavu stvar razmotrio sa predstavnicima tamošnje agencije koja se bavila dijamentima, gde se preko svojih pravnih savetnika obezbedio kod Lojda za slučaj uspešnog leta na Meseca, i na kraju pozvao svoju kancelariju. Saslušao je brojne izveštaje, posebno pažljivo one Montgomerijeve, i saznao da se ovaj trenutno nalazi u Nju Delhiju. Pozvao ga je tamo, nadugačko i naširoko s njim popričao, a onda pohitao u luku, taman na vreme da uhvati letelicu. Sledećeg jutra, već je bio u Koloradu.

Na Pitersonovom polju, istočno od Kolorado Springsa, imao je problema da prođe kroz kapiju, premda se radilo o njegovom kompleksu koji beše uzeo u zakup. Razume se, mogao je pozvati

Kostera i ući bez poteškoća; međutim, pre nego što se sretne s njim želeo je da procunja unaokolo. Na svu sreću, nadzornik straže znao ga je iz viđenja; i tako je ušao i lutao unaokolo čitav sat, sa trobojnom značkom na reveru koja mu je omogućavala slobodno kretanje.

Mašinski pogon bio je umereno uposlen, kao i livnica... ali svi ostali pogoni bili su skoro pusti. Hariman napusti pogone i uputi se u glavnu inženjersku zgradu. U projektnom birou i na galeriji bilo je prilično živo, kao i u računarskom odeljenju. Međutim, bilo je i praznih stolova u grupi za gradnju, dok je u metalskoj grupi i pridruženoj joj metalurškoj laboratoriji vladala prava crkvena tišina. Taman se spremao da pređe u hemijsku i laboratoriju sa materijalima, kada se iznenada pojavi Koster.

"Gospodine Hariman! Upravo sam saznao da ste ovde."

"Špijunirao sam unaokolo", dobaci mu Hariman. "Nisam želeo da te uznemiravam."

"Taman posla! Hajdemo u moju kancelariju."

Pošto su se nekoliko trenutaka kasnije tamo smestili, Hariman upita:

"Pa... kako ide?"

Koster se namršti. "Dobro... rekao bih."

Harimanu ne promače da je korpica za odlaganje dokumenata na inženjerovom stolu prepuna hartije. Međutim, pre nego što je Hariman mogao bilo šta da kaže, vizifon na inženjerovom stolu zazvoni i jedan ženski glas umilno se oglasi: "Gospodine Koster, javlja se gospodin Morgenstern."

"Recite mu da sam zauzet."

Posle kraće pauze, devojka se ponovo javi, pomalo uznemirenim glasom. "Kaže da mora da razgovara s vama, gospodine."

Koster je delovao ljutito. "Izvinite za trenutak, gospodine Hariman... U redu, dajte mi ga."

Devojičino lice zameni lice jednog muškarca, koji se odmah oglasi: "A, tu ste šefe... šta vas je zadržalo? Čujte, šefe, u gužvi smo oko onih kamiona. Svima koje smo zakupili potrebna je po neka opravka, ali se sada ispostavlja da kompanija White Fleet neće da preduzme ništa u vezi s tim - drže se slova ugovora. Pa eto, kako se meni čini, najbolje bi bilo da otkazemo taj ugovor i da zaključimo posao sa Peak City Transportom. Imaju šemu koja mi se čini dosta zgodnom."

Oni..."

"Pobrini se sam za to", brecnu se Koster. "Sam si napravio taj ugovor, i imaš sva ovlašćenja i da ga otkažeš. Znaš to i sam."

"Znam, šefe, ali sam pomislio da biste to možda želeli da lično sredite. U pitanju je politika firme, i..."

"Sam se za to pobrini! Uopšte me ne zanima šta radiš, pod uslovom da imam kamione spremne kada mi budu zatrebali." I on prekinu vezu.

"Ko je taj čovek?" upita Hariman.

"Ko? Oh, Morgenstern, Klod Morgenstern."

"Ne zanima me ime... Šta on radi?"

"On je jedan od mojih asistenata... zemljište, gradnja, transport."

"Otpusti ga!"

Koster kao da se spremao da se uzjoguni. Međutim, pre no što je dospeo da odgovori, uđe sekretarica i stade pokraj njega sa hrpom papira. Koster se namršti, potpisa papire i posla je napolje.

"Ovaj, nisam mislio da izdajem naređenja", dodade Hariman, "imao sam to samo u vidu kao ozbiljan savet. Ne nameravam da u tvojoj kući izdajem naređenja... ali, valjda bi bio spreman da saslušas nekoliko saveta?"

"Naravno", odgovori Koster kruto.

"Mmmm... Je li ti ovo prvi posao kao glavnog šefa?"

Koster je nekoliko trenutaka oklevao, a onda potvrdi da jeste.

"Unajmio sam te na osnovu Fergasonovog uverenja da si inženjer koji je, najverovatnije, u stanju da izgradi brod za Mesec. Do sada nisam imao nikakvog razloga da promenim svoje mišljenje. Međutim, vrhunski administrativni poslovi nisu isto što i poslovi inženjera, i možda te u tom smislu mogu poučiti nečim korisnom... naravno, ukoliko mi dopustiš." On za časak zastade. "Ne misli da želim da kritikujem", nastavi on. "Međutim, šefovanje ti je isto kao i seks; dok ga nisi oprobao, ne znaš ništa o njemu." Hariman je u mislima ipak prebirao: ukoliko momak ne želi da prihvata savete, leteće s posla dopadalo se to Fergasonu ili ne dopadalo.

Koster je dobio po svom stolu. "Ne shvatam šta nije u redu, i to je činjenica. Imam utisak da nisam u stanju da nekom nešto naložim, i da to potom bude valjano urađeno. Čini mi se kao da gacam po živom blatu."

"Jesi li se u poslednje vreme dovoljno bavio svojim poslom?"

"Pokušavao sam." Koster mahnu rukom prema drugom stolu.

"Radim tamo, kasno noću."

"To ne valja. Uzeo sam te kao inženjera. Bobe, vidim da čitava ova postavka ne valja. Čitavo ovo mesto treba da huči od posla, a to nije slučaj. U tvojoj kancelariji, opet, treba da je tiho kao u grobu. Umesto toga, tvoja kancelarija sva buči, dok je u radionicama kao na groblju."

Koster zari lice u šake, a onda podiže pogled. "Znam. Znam šta treba da se uradi, ali svaki put kada treba da rešim neki tehnički problem javi se neka prokleta budala koja od mene očekuje da rešim problem kamiona... ili telefona... ili nečeg sličnog. Žao mi je, g. Hariman. Mislio sam da ću moći to da izvedem."

"Bobe, ne dozvoli da te to izbaci iz sedla", odvrati Hariman blago.

"Pretpostavljam da u poslednje vreme nisi baš mnogo spavao, je li tako? Reći ću ti šta ćemo... Prebacićemo hitne stvari na Fergasona. Ja ću preuzeti taj tvoj sto na nekoliko dana, i sve srediti tako da budeš maksimalno zaštićen od takvih stvari. Želim da se taj tvoj mozak bavi razmišljanjem o reakcionim vektorima, delotvornosti goriva i tehničkim rešenjima, a ne o ugovorima za kamione." Hariman kroči do vrata, prelete pogledom po susednoj kancelariji i ugleda nekog čoveka koji je mogao biti - mada, možda, i nije - rukovodeći činovnik. "Hej, vi! Dođite ovamo!"

Čovek se iznenađeno obazre, ustade, pa priđe vratima i upita: "Da?"

"Želim da se ovaj sto ovde, sa svim što je na njemu, premesti u neku praznu kancelariju na ovom spratu... I to odmah!"

Činovnik izvi obrve. "A ko ste vi, ako smem da pitam?"

"Do đavola..."

"Učini kako ti kaže, Veberu", dobaci mu Koster.

"Želim da se to obavi za dvadeset minuta", dodade Hariman.

"Mrdni!"

Potom se vrati do Kosterovog drugog stola, ščepa vizifon i trenutak potom već je razgovarao sa glavnim sedištem Skywaysa. "Džime, da li je onaj tvoj momak, Džok Berkli, tu negde? Daj mu odsustvo i smesta ga specijalnom letelicom pošalji ovamo kod mene, u Pitersonovo polje. Želim da krene deset minuta pošto prekinem vezu. Njegove stvari pošalji kasnije za njim." Hariman je nekoliko

trenutaka slušao, a onda odgovori: "Ne, organizacija ti se neće raspasti ukoliko izgubiš Džoka... odnosno, ukoliko do toga dođe, to može značiti i da imamo pogrešnog čoveka na najvišem mestu... U redu, u redu, ovlašćujem te da mi sledeći put, kada me u nečem uhvatiš, staneš na rep, ali, odmah mi pošalji Džoka. Hajde, zdravo."

Lično je nadgledao dok su se Koster i njegov sto premeštali u drugu kancelariju, pobrinuvši se da vizifon tamo bude isključen, a onda, malo razmislivši, naloži da se u sobu unose i jedan ležaj. "Postavićemo kasnije večeras i jedan projektor, kopirku, policu sa knjigama i slične stvari", dobaci on Kosteru. "Samo ti napravi spisak svega što ti je potrebno... da se baviš svojim poslom. I pozovi me, ukoliko ti bilo šta zatreba." Potom se vrati u zvaničnu prostoriju glavnog inženjera i radosno se lati posla, nastojeći da dokona gde u organizaciji beše zapelo i šta sa njom nije bilo u redu.

Posle otprilike četiri sata, on povede Berklija da ga upozna sa Kosterom. Glavni inženjer, međutim, beše zaspao za svojim stolom, glave spuštene na doručje. Hariman htjede da se povuče, ali se Koster trže. "Oh, izvinite", reče on, "mora da sam malo zadremao."

"Zato sam ti i uneo ležaj ovamo", primeti Hariman. "Tako je udobnije. Bobe, upoznaj se sa Džokom Berklijem: on je tvoj novi saradnik. Ti ostaješ glavni inženjer i, bespogovorno, vrhovni gazda, dok je Džok glavni izvršitelj za sve i svašta. Od ovog trenutka ne treba baš ni o čemu brineš... osim jedne stvarčice: da izgradiš brod za Mesec."

Dva čoveka se rukovaše. "Samo jednu stvar da vas pitam, gospodine Koster", reče Berkli ozbiljno, "zaobiđite me u svemu što želite - vi, uostalom, vodite čitavu predstavu - ali, za ime boga, sve snimajte, tako da budem u toku sa svim što se zbiva. Postavićemo na vaš sto jedan prekidač, koji će biti direktno povezan sa spravom za snimanje na mom stolu..."

"Odlično!" Koster kao da se, pomisli Hariman, već bio osetno podmladio.

"I, ukoliko vam ustreba nešto što nije tehničke prirode, ne bavite se time. Samo okrenite prekidač i zviznite; biće učinjeno!" Berkli baci brz pogled na Harimana. "Gazda sigurno želi da s vama porazgovara o ozbiljnim poslovima. Ostaviću vas, i pileći ću na posao." Potom iziđe iz sobe.

Hariman sede, i Koster, prateći ga pogledom, duboko odahnu. "Auh!"

"Osećaš li se bolje?"

"Dopada mi se ovaj Berkli."

"Vrlo dobro: od ovog časa ste braća blizanci. I, prestani da brineš; radio sam s njim i ranije. Imaćeš utisak kao da se nalaziš u dobro uhodanoj bolnici. Ali, usput, gde živiš?"

"U jednom pansionu u Springsu."

"Koješta! I nemaš nigde ovde mesta gde bi prespavao?" Hariman pritisnu jedno dugme na Kosterovom stolu i uspostavi vezu sa Berklijem. "Džok... Sredi za apartman kod Brotmura za gospodina Kostera. Pod lažnim imenom."

"Razumem."

"I prebaci njegove stvari u jednu sobu pokraj njegove kancelarije... I neka bude nameštena kao mali apartman."

"Razumem. Još večeras."

"A sada, Bobe, da popričamo o brodu. Gde smo stali?"

Sledeća dva sata proveli su zadovoljno razmatrajući pojedinosti problema, kako ih Koster beše izložio. Istini za volju, veoma malo posla beše obavljeno otkako je Pitersonovo polje bilo zakupljeno, ali je za uzvrat Koster već bio završio podosta teorijskog rada i proračuna pre no što se zaglibio u administrativne pojedinosti. Iako nije bio inženjer, i sigurno ne vrstan matematičar - ne računajući primitivnu aritmetiku vezanu za novac - Hariman u međuvremenu beše progutao sve do čega je o svemirskim letovima mogao doći, tako da je bio u stanju da prati većinu onoga o čemu mu je Koster govorio.

"Ne vidim ovde ništa nalik na onaj tvoj planinski katapult", primeti on konačno.

Koster ga zlovoljno pogleda. "Ah, to! Gospodine Hariman, bio sam onda pomalo prebrz."

"A? Kako to misliš? Već sam naložio Montgomerijevim momcima da načine predivne slike, kako će sve izgledati kada uspostavimo redovne linije. Nameravam da od Kolorado Springsa načinim glavnu svemirsku luku sveta. Već imamo u svom posedu stare, nazubljene železničke tračnice za uspon... Pa, o čemu se radi?"

"Znate... Radi se i o vremenu i o novcu."

"Zaboravi na novac. On je moja briga."

"Onda, vreme. I dalje smatram da bi električni top dao najbolje

početno ubrzanje za brod sa pogonom na hemijsko gorivo. Na primer, ovako..." On stade da brzo crta. "To omogućava izostavljanje prvog stepena rakete, koji ne samo što je veći nego svi ostali zajedno već i užasno neefikasan, baš zbog te svoje mase. Ali, šta učiniti da ga se otarasimo? Ne možete sagraditi toranj, ne toranj visok nekoliko milja, dovoljno snažan da podnese potisak... U svakom slučaju, ne ove godine. Stoga je potrebno okoristiti se nekom planinom. Vrh Pajks odgovara u tom smislu kao i bilo šta drugo; u najmanju ruku, dostupan je.

Ali, šta treba učiniti da biste ga iskoristili? Probiti tunel postrance, od Manitua do skoro samog vrha, i dovoljno velik da primi natovareni brod..."

"Zbog čega brod ne bi postavio u tunel sa vrha?" pripomenu Hariman.

"I na to sam mislio", odgovori Koster. "Dizači visoki dve milje za natovarene svemirske brodove ne prave se od užadi; u stvari, nije ih moguće načiniti ni od jednog danas raspoloživog materijala. Moguće je izvesti neki štos sa katapultom, tako da se vibracione opruge mogu obrnuti i vremenski tako podeseti da same obave čitav posao... Ali, verujte mi, gospodine Hariman, to bi nas suočilo sa drugim velikim inženjerskim problemima... kao kad bismo gradili džinovske železničke tračnice do samog vrha brda. Pri svemu tome, i dalje ostaje problem ukopavanja samog katapulta. On ne može biti iste veličine kao sam brod, ne kao ležaj za metak kod pištolja. Mora biti osetno veći; ne možete bez posledica izvršiti kompresiju vazdušnog stuba dugačkog dve milje. Da, naravno, planinski katapult bilo bi moguće izgraditi, ali bi za to možda bilo potrebno desetak godina... a možda i više."

"U tom slučaju, zaboravi na čitavu stvar. Izgradićemo ga nekom drugom prilikom, ali ne za ovaj let. Ne, čekaj... A kako stoji stvar sa površinskim katapultom? Zaravnimo obod planine, a onda je pri vrhu zakrivimo?"

"Iskreno da vam kažem, mislim da ćemo se na kraju i okoristiti nekim sličnim postupkom. Međutim, kako stvari danas stoje, to nas suočava sa nekim novim problemima. Čak i ukoliko izradimo električni top u koji biste mogli smestiti to poslednje zakrivljenje - ovog časa, to još nismo u stanju - brod bi se morao tako konstruisati

da podnese silne potrese, i sva njegova dodatna težina bila bi parazitska - imajući u vidu našu glavnu svrhu, izgradnju raketnog broda."

"Pa, Bobe, kakvo je onda tvoje rešenje?"

Koster se namršti. "Da se vratimo na ono što znamo kako da učinimo... Na izgradnju stepenaste rakete."

5.

"Monti..."

"Da, šefe?"

"Da li si ikad čuo ovu pesmu?" zabruna Hariman. "Mesec pripada svima... Najlepše stvari na svetu besplatne su", stade on pevušiti, loše i distonirano.

"Ne, čini mi se da nisam."

"Da, nastala je pre nego što si se ti rodio. Želim da je oživimo, i da je puštamo sve dok samom paklu ne dosadi i dok se ne nađe na svačijim usnama."

"U redu." Montgomeri dohvati svoju beležnicu i zapisa. "Kada želite da se nađe vrhu popularnosti?"

Hariman se zamisli. "Kroz, recimo, tri meseca. Želim da tada uzmemo njen prvi stih i koristimo ga kao reklamnu krilaticu."

"Obavljeno!"

"Monti, kako stoje stvari na Floridi?"

"Pre no što smo proširili glasine da je Los Anđeles zaključio ugovor da se na Mesecu postavi njegova oglasna tabla, mislio sam da ćemo morati da potkupimo čitavu tamošnju upravu. Međutim, posle toga sami su se javili."

"Odlično." Hariman se ponovo zamisli. "Znaš, nije to nimalo loša zamisao. Šta misliš, koliko bi Trgovinska komora Los Anđelesa platila za tako nešto?"

Montgomeri sačini još jednu belešku. "Pozabaviću se time."

"Pretpostavljam da si već spreman da nagaziš na Teksas, budući da je Florida već obrađena?"

"U svako doba. Samo, moraćemo da prethodno pustimo nekoliko glasina."

Naslov iz 'Banner', vodećeg lista iz Dalasa i Fort Vorta:

MESEC PRIPADA TEKSASU!!!

...i ovo je sve za večeras, deco. Ne zaboravite da nam pošaljete svoje prijave na odgovarajućim formularima, odnosno odgovarajuće kopije. Imajte na umu... Prva nagrada je ranč od hiljadu jutara na samom Mesecu, bez ikakvih poreza i taksi. Druga nagrada je metar i po dugačak model prvog broda za Mesec, dok treću čini pedeset - da, niste pogrešno čuli - pedeset osedlanih i obučenih šetlandskih ponija. Vaš sastav od stotinu reči na temu 'Zbog čega bih želeo da pođem na Mesec' poseban žiri ocenjivaće ne sa stanovišta književne vrednosti, već sa stanovišta iskrenosti i originalnosti. Prijave slati Ujka Tafiju, pošt. fah 214, u Huarezu u Starom Meksiku.

Hariman bi uveden u kancelariju predsednika Moka-Coka Company ('Tek je Moka prava koka'... 'Pijte piće kola bez obola'), gde zastade na vratima nekoliko metara ispred predsednikovog stola i hitro na svoj rever prikači upadljivu značku.

Paterson Grigs podiže pogled. "Pa, ovo je prava čast, Di Di. Dođi i..."Vrhovni gazda osvežavajućih pića odjednom zastade, i izraz lica mu se izmeni. "Šta ti bi da to staviš na rever?" prasnu on. "Pokušavaš da me iznerviraš?"

'To' je predstavljalo značku široku pet santimetara; Hariman je skide i stavi u džep. Bila je to reklamna značka, svetložute boje, na kojoj je velikim crnim slovima, gotovo je svu prekrivajući, bilo ispisano jednostavno 6+ - naziv jedinog ozbiljnog rivala Moka-Koke.

"Taman posla", odgovori Hariman, "mada te ne mogu kriviti što si se ljutnuo. Palo mi je u oči da polovina derana po školama u ovoj zemlji nosi te blesave značke. Međutim, došao sam da ti dam jedan prijateljski savet, a ne da te dražim."

"Šta time hoćeš da kažeš?"

"Kada sam zastao na tvojim vratima, ta značka na mom reveru delovala ti je, dok sediš tu za svojim stolom, isto onoliko velika koliko i pun Mesec dok ga posmatraš iz svoje bašte... Nije ti bilo ni najmanje teško da pročitaš šta stoji ispisano na znački, je li tako? Znam da si to odmah pročitao; dreknuo si na mene pre no što se ijedan od nas i mrdnuo."

"Pa šta s tim?"

"Kako bi se osećao - i kako bi se to odrazilo na tvoju prodaju - kada bi, umesto samo na majicama dece po školama, to 'šest-plus' stajalo ispisano preko čitavog Mesečevog lica?"

Grigs se za trenutak zamisli. "Di Di, nemoj praviti glupe šale", reče on najzad. "Danas mi baš nije najbolji dan."

"Ne šalim se. Možda si već čuo govorkanja da se ja nalazim iza ovog poduhvata sa Mesecom. Među nama rečeno, Pate, radi se o prilično skupom poduhvatu, čak i za mene. I, pre nekoliko dana došao mi je jedan čovek... neće ti smetati ako ne budem pominjao imena? I sam umeš da zaključuješ. Bilo kako bilo, taj čovek zastupao je nekog svog klijenta koji je želeo da kupi reklamna prava za Mesec. Bilo mu je jasno da ni sami nismo sigurni u uspeh; međutim, napomenuo je da je njegov klijent spreman da preuzme rizik.

U početku nisam mogao da razaberem na šta cilja; bio me je zatekao nesprenog. Potom sam pomislio da se izmotava. A onda me je spopao šok. Pogledaj samo ovo..." Hariman izvuče jedan poveći list papira i rasprostire ga po Grigsovom stolu. "Kao što se može videti, sva oprema smeštena je posvuda u blizini središta Meseca... Osamnaest pirotehničkih raketa ispaljeno u osamnaest različitih pravaca, nalik na paoke na kakvom točku, ali na pomno proračunate udaljenosti. One padaju na određene i bombe koje nose eksplodiraju, razvejavajući tanano samleveni ugljeni prah na proračunate udaljenosti. Na Mesecu, Pate, kao što ti je poznato, nema vazduha - i sitan prah pašće na određena mesta baš kao da je u pitanju neko koplje. I, evo šta je konačan ishod." On okrenu list. Na drugoj strani takođe je stajala slika Meseca, jarko obasjanog. Preko njegove površine, upadljivim crnilom, stajalo je ispisano: 6+

"Znači to je ono što pripremaju - ti trovači!"

"Ne, ne, nisam to rekao! Ali, prikaz ilustruje čitavu poentu: šestica i plus samo su dva znaka, ali ona se mogu razvejati na dovoljno velikom prostoru tako da se mogu, odavde, pročitati čak i na samom Mesecu."

Grigs je zurio u zastrašujuću reklamu. "Ne verujem da će im to uspeti!"

"Jedna pouzdana pirotehnička firma već je garantovala da hoće - pod uslovom da uzmognem da im prebacim opremu na to mesto. Na

kraju krajeva, Pat, nema većih teškoća da pirotehničke rakete prevale tolike razdaljine na Mesecu. Znaš, i sam bi mogao da bejzbol lopticu hitneš i na nekoliko milja daleko - niska gravitacija, sećaš se?"

"Ljudi to neće nikad prihvatiti... To je svetogrđe?"

Harimanovo lice poprimi rastužen izgled. "Voleo bih da si u pravu. "Ali, prihvatili su reklame koje se ispisuju u vazduhu - kao i video-reklame."

Grigs se ugrize za usnu. "Pa, ne vidim što si sa tim došao kod mene", prasnu on najzad. "Dobro ti je poznato da naziv mog proizvoda ne bi mogao da stane na Mesečevu površinu. Slova bi bila suviše mala da bi se mogla čitati."

Hariman potvrdno klimnu glavom. "Upravo sam zbog toga i došao kod tebe. Pate, što se mene tiče, ovo nije samo posao; u tome sam i srcem i dušom. Prosto se razbolim na samu pomisao da neko želi da površinu Meseca iskoristi za reklamiranje. Kao što si i sam rekao, to je svetogrđe. Međutim, ti šakali nekako su uspeali da saznaju da mi je nužan gotovo novac. I tako, došli su k meni, znajući da ću morati da ih saslušam.

Odbio sam ih. U stvari, obećao sam im da ću im odgovoriti do četvrtka. Potom sam otišao kući, i čitavu noć probdeo razmišljajući o tome. I, posle nekog vremena, ti si mi pao na pamet."

"Ja?"

"Da, ti. Ti i tvoja kompanija. Na kraju krajeva, imaš dobar proizvod, i sve što ti je potrebno jeste pravo da ga reklamiraš. Potom sam pomislio da postoje i drugi načini da se Mesec iskoristi za reklamiranje, bez da se na njegovu površinu stavljaju kojekakve oznake. Evo, pretpostavimo da tvoja kompanija kupi pravo na reklamiranje, ali uz javno obećanje da ga nikada neće koristiti. I potom upravo tu činjenicu istakneš u svojim oglasima? Na primer, počneš da objavljuješ slike dečaka i devojčice, kako sede obasjani mesečinom, i zajedno ispijaju bocu moke? Pretpostavimo, takođe, da moka bude jedino osvežavajuće piće koje će biti poneseno na prvom letu na Mesec? Ali, ne treba ja da ti govorim šta bi se sve moglo učiniti." Hariman baci brz pogled na svoj sat. "Moram da bežim, a ne bih hteo ni da te požurujem. Dakle, ukoliko si zainteresovan za posao, samo mi ostavi poruku sutra do podneva u

mojoj kancelariji, i ja ću svog čoveka, Montgomerija, dovesti u vezu sa tvojim šefom reklamne službe."

Vlasnik velikog novinskog lanca ostavi ga da čeka minimum vremena dozvoljivog za velike magnate i članove vlade. I ovog puta Hariman stupi preko praga velike kancelarija, prikačivši značku za svoj rever.

"Zdravo, Delose", obrati mu se izdavač. "Kakav je saobraćaj danas?" A onda mu pogled zape za značku na Harimanovom reveru, i on se namršti. "Ukoliko ti je to neka šala, nije baš najuspelija."

Hariman stavi značku u džep; međutim, na njoj nije stajalo 6+, već srp i čekić.

"Ne", odgovori on, "nije to šala, već košmar. Pukovniče, vi i ja spadamo među one retke ljude u ovoj zemlji koji i dalje smatraju da komunizam predstavlja opasnost."

Nešto kasnije, razgovarali su do te mere drugarski kao da pukovnikov novinski lanac nije od same njegove objave odbacivao pothvat vezan za Mesec. Izdavač posegnu za cigarom na svom pisaćem stolu. "Kako si došao do tih planova? Ukrao si ih?"

"Kopirao sam ih", odgovori Hariman, dajući napola istinit odgovor. "Međutim, ti planovi uopšte nisu važni. Najvažnije je da stignemo tamo prvi; ne možemo dozvoliti da neprijatelj stvori raketnu bazu na Mesecu. Već godinama mi se kao noćna mora javlja pomisao da ću se jednog dana probuditi i u novinama ugledati vest da su se Rusi spustili na Mesec i proglasili Mesečevu Sovjetsku Republiku - recimo, petnaestoro naučnika, muškaraca i žena - i da je ova zatražila da pristupi Sovjetskom Savezu; i da je, razumljivo, na taj zahtev Vrhovni sovjet dao svoj blagonakloni pristanak. Umeo sam da se probudim, sav uzdrhtao. Ne znam da li bi se zaista potrudili da na mesečevoj površini nacrtaju srp i čekić, ali to ne bi bilo u neskladu sa njihovom psihologijom. Pogledaj samo one velike slike koje kod njih vise na svim mestima."

Izdavač duboko povuče dim iz svoje cigare. "Videćemo šta se može učini. Postoji li ikakva mogućnost da ubrzaš trenutak poletanja?"

6.

"Gospodine Hariman?"

"Da?"

"Onaj gospodin Lekroa ponovo je na vezi."

"Recite mu da ne mogu da razgovaram s njim."

"Da gospodine... Uf. nije to pomenuo prošlog puta, ali kaže da je raketni pilot."

"Do đavola, uputite ga na Skyways. Ja ne iznajmljujem pilote."

Lice nekog muškarca pojavi se na ekranu, uklonivši Harimanovu sekretaricu. "Gospodine Hariman, ja sam Lesli Lekroa, pomoćni pilot Harona."

"Briga me i da ste anđeo Gav... Rekoste li Harona?"

"Da, tako je, Harona. Moram da porazgovaram sa vama."

"Uđite."

Hariman pozdravi svog posetioca, ponudi ga duvanom, a onda se sa zanimanjem zagleda u njega. Haron, raketni šatl za izgubljeni energetska satelit, bio je nešto najbliže svemirskom brodu što svet do tada beše video. Njegov pilot, koji beše nastradao u istoj eksploziji koja je uništila i satelit i Harona, bio je, na izvestan način, prvi od novog soja budućih kosmonauta.

Hariman se u čudu stade pitati kako je njegovoj pažnji izmakla činjenica da je Haron imao i alternativnog pilota. Razume se, bilo mu je to poznato - ali nekako beše zaboravio da tu činjenicu uzme u obzir. Naprosto, bio je otpisao energetska satelit, njegov raketni šatl i sve u vezi s njim, i prestao da razmišlja o njima. I sada je sa zanimanjem posmatrao Leslija Lekroa.

Pred njim se nalazio onizak, uredan čovek sa mršavim, inteligentnim licem, i snažnim, vešt看im rukama džokeja. Lekroa mu na njegovo ispitivanje odvrati bez ikakve nelagodnosti. Delovao je smireno i pun samopouzdanja.

"Pa, kapetane Lekroa?"

"Čuo sam da gradite brod za Mesec."

"Ko to kaže?"

"Gradi se brod za Mesec. Momci pričaju da vi stojite iza toga."

"Da?"

"Želim da njime upravljam."

"Zbog čega?"

"Zato što sam najbolji čovek za to."

Hariman zastade, očekujući da se razide pramen dima od cigare.

"Ukoliko ste u stanju da to dokažete, posao je vaš."

"Dogovoreno." Lekroa ustade. "Ostaviću vam ime i adresu kod vaše sekretarice."

"Samo trenutak... Rekao sam 'ukoliko'. Pa, da porazgovaramo. I ja sam idem na taj put, pa bih želeo da doznam nešto više o onome u čiju torbu treba da stavim svoju glavu."

Upustili su se potom u razgovor o letu na Mesec, interplanetarnim putovanjima, i o tome šta bi mogli naći na Mesecu. Hariman se sve više zagrevao, budući da beše naišao na um sličan svom, isto toliko opsednut Divnim snom. Podvesno, već beše prihvatio Lekroaa, i razgovor je sve većma poprimao vid razgovora dvojice ljudi koji se upuštaju u zajednički poduhvat.

"Sve je to veoma zgodno, Lese", primeti Hariman posle dužeg vremena, "ali još danas moram obaviti neke poslove, inače ni ti ni ja nećemo stići na Mesec. Poći ćeš na Pitersonovo polje i naći se sa Kosterom - ja ću mu u međuvremenu najaviti tvoj dolazak. Ukoliko se vas dvojica složite, spremiću ti ugovor." On nešto pribeleži na jednu cedulju i pruži je pilotu. "Predaj ovo po izlasku odavde gospođici Perkins i ona će te staviti na platni spisak."

"To može i da sačeka."

"Čovek mora da jede."

Lekroa se složila, ali nije kretao. "Postoji i jedna stvar koju ne shvatam, gospodine Hariman."

"Da?"

"Zbog čega ste se odlučili za brod sa hemijskim gorivom? Ne znači to da vam prigovaram; spreman sam i na to. Ali, zbog čega to činiti na teži način? Poznato mi je da da ste Brizbejn preuredili za iks-gorivo..."

Hariman se zagleda u njega. "Lese, jesi li pošasavio? Pitaš me kako to da prasad nemaju krila... Nema raspoloživog iks-goriva, i neće ga ni biti sve dok ga sami ne proizvedemo - na Mesecu."

"Ko vam je to rekao?"

"Šta ti misliš?"

"Pa, koliko sam ja čuo, Komisija za atomsku energiju ugovorno je dodelila iks-gorivo drugim zemljama - mada one nisu spremne da ga koriste. Uprkos tome, dobile su ga. Šta se sa njim potom dogodilo?"

"Ah, to! Nekoliko manjih država iz Srednje i Južne Amerike dobilo je

parče kolača iz političkih razloga, premda nije bilo ni govora o tome da bi ga mogle pojesti. Srećna je okolnost što smo ga mogli otkupiti, i iskoristiti da pokrijemo trenutni energetska manjak kod nas." Hariman se namršti. "Ipak, u pravu si. Trebalo je da tada i sam zgrabim jedno parče."

"Sigurni ste da je sve otišlo?"

"Pa, naravno da jesam... Ne, nisam. Proveriću to. Do viđenja, Lese."

Njegove veze omogućile su mu da u najkraćem roku pribavi obaveštenja o svakom gramu iks-goriva - osim onom iz Kostarike. Ta zemlja beše odbila da proda svoje zalihe zbog toga što je njena energetska centrala, na iks-gorivo, u trenutku katastrofe već bila skoro završena. Dalje ispitivanje, međutim, potvrdilo je da je, nakon toga, centrala ostala nedovršena.

Montgomeri se tada beše zatekao u Managvi; u Nikaragvi je upravo dolazilo do smene vlade, i on se starao da posebni interesi lokalne Mesečeve korporacije budu zaštićeni. Hariman mu je uputio šifrovanu poruku da ode u San Hoze, da pronade iks-gorivo, otkupi ga i pošalje u Sjedinjene Države - po bilo koju cenu. Potom je zatražio sastanak sa predsednikom Komisije za atomsku energiju.

Činilo se da je ovom zvaničniku milo što ga vidi, i vidno se trudio da bude ljubazan. Hariman mu bez okolišanja objasni da želi da dobije saglasnost da obavlja eksperimente sa izotopima - to jest, preciznije rečeno, sa iks-gorivom.

"Moraćemo to, gospodine Hariman, da rešimo uobičajenim kanalima."

"Razume se. Radi se samo o preliminarnom istraživanju. Želeo sam da čujem šta vi o tome mislite."

"Poznato vam da ja nisam jedini koji o tome odlučuje... i da gotovo bez izuzetka postupamo prema preporukama naših tehničkih stručnjaka."

"Nemojte me zamajavati, Karle. Znate i sami da ste vi taj čiji glas ima najveću težinu. Među nama rečeno, šta vi o svemu mislite?"

"Pa, Di Di - samo među nama - šta će vam saglasnost kad ionako ne možete dobiti iks-gorivo?"

"Pustite mene da se za to pobrinem."

"Mmmmm... Budući da se ne radi o nečem potencijalno pogodnom

za masovno oružje, zakon nam ne nalaže da vodimo brigu o svakom gramu iks-goriva. Uprkos tome, poznato nam je šta se dešava s njim. Nema ga ni trunčice na raspolaganju."

Hariman ostade miran.

"S druge strane, ukoliko želite, možete dobiti saglasnost za iks-gorivo - i koristiti ga za bilo šta, osim za raketno gorivo."

"Zbog čega to ograničenje?"

"Vi gradite brod za Mesec, je li tako?"

"Ja?"

"Nemojte, Di Di, vi mene zamajavati. Moj posao jeste da u to budem upućen. Ne možete da koristite iks-gorivo za rakete, čak i ukoliko ga pribavite - u šta veoma sumnjam." Predsednik ustade i otide do sefa iza svog stola, i vrati se odatle sa jednom fasciklom i stavi je pred Harimana. Na fascikli je stajalo: Teorijska istraživanja stabilnosti različitih radioizotopskih goriva - sa osvrtom na katastrofu energetskog satelita Haron. Na koricama su stajali i serijski broj i oznaka POVERLJIVO.

Hariman odgurnu fasciklu. "Nema nikakvog razloga da to gledam - ionako ne bih ništa razumeo."

Predsednik se iskezi. "Vrlo dobro, ja ću vam reći šta je tu unutra. Namerno vam vezujem ruke, Di Di, time što vam poveravam tajnu vezanu za odbranu."

"Rekoh vam, ne želim da znam!"

"Di Di, ne pokušavajte da koristite iks-gorivo kao pogon za raketu. To jeste predivno gorivo... ali, može kao prskalica eksplodirati bilo gde u svemiru. Ovaj izveštaj iznosi i razloge zbog čega bi se to moglo desiti."

Koješta! Pa, Haron je funkcionisao skoro tri godine."

"Imali ste sreće. Radi se o zvaničnom - krajnje poverljivom - mišljenju vlade da je Haron bio taj koji je izazvao katastrofu energetskog satelita, a ne obratno - da je Haron nastradao pri eksploziji satelita. U početku smo i sami mislili da je satelit kriv za katastrofu; naravno, i to je mogao biti slučaj, ali radari su zabeležili neke uznemirujuće pojave. Na primer, da se brod raspao za delić sekunda pre nego sam satelit. Stoga smo preduzeli dubinska teorijska istraživanja. Iks-gorivo previše je opasno za rakete."

"Pa, to je smešno! Na svaku funtu goriva koje je sagorelo na Haronu

dolazi najmanje stotinu funti koje se iskoristilo na samom satelitu. Kako to da ono nije eksplodiralo?"

"U pitanju je zaštita. Raketa po pravilu koristi slabije štitnike nego energetska centrala, ali ono što je najgore jeste da se ova prva kreće svemirom. Pretpostavlja se da je katastrofu izazvalo primarno kosmičko zračenje. Ukoliko želite, pozvaću nekog od fiziko-matematičara da vam to podrobnije razjasni."

Hariman odmahnu glavom. "Znate i sami da ne govorim taj jezik." Zatim se za trenutak razmisli. "Pretpostavljam da je to sve?"

"Bojim se da jeste. Zaista mi je žao." Hariman ustade da krene. "Ovaj, još nešto, Di Di... Nadam se, zar ne, da ne nameravate da se obratite za pomoć nekom od mojih potčinjenih?"

"Naravno da ne. Zbog čega bih to učinio?"

"Milo mi je što to čujem. Znate, gospodine Hariman, neki od mojih ljudi možda baš nisu najsajjniji naučnici na svetu - veoma je teško, pod postojećim okolnostima, učiniti srećnim ljude u vladinoj službi. Ipak, u nešto sam sasama siguran: svi su oni apsolutno nepotkupljivi. Imajući to u vidu, shvatio bih kao ličnu uvredu ukoliko bi neko pokušao da utiče na nekog od mojih ljudi... Da, krajnje ličnom uvredom."

"Pa?"

"Eto, tako. Usput da vam kažem, u koledžu sam boksovao u poluteškoj kategoriji. Još uvek sam u formi."

"Hm... Pa, ja nikad nisam išao u koledž. Ali, znate, prilično dobro igram poker." Hariman se odjednom iskezi. "Karle, nemam ni najmanju nameru da petljam sa vašim momcima. Suviše bi mi to ličilo nuditi mito čoveku koji crkava od gladi. Pa, do viđenja."

Vrativši se u svoju kancelariju, Hariman pozva jednog od svojih poverljivih službenika. "Pošalji još jednu šifrovanu poruku Montgomeriju. Reci mu da, umesto u Sjedinjene Države, materijal isporuči u Panama Siti." Zatim poče da diktira poruku Kosteru, nameravajući da mu naloži da obustavi rad na Pioniru, i da se prebaci na Santa Mariju - raniji Brizbejn.

Međutim, odluči da ponovo razmisli. Poletanje će se morati obaviti izvan Sjedinjenih Država; sa onako krutim stavom Komisije za atomsku energiju, ne bi imalo nikakvog smisla pokretati Santa

Mariju: odmah bi se to otkrilo.

Ne bi je, s druge strane, bilo moguće pokrenuti bez prilagođavanja hemijskom gorivu. Ne, moraće da uzme neki drugi brod iz klase Brizbejna, da ga povuče iz službe i uputi u Panamu, pri čemu bi i energetski pogon Santa Marije mogao biti rasklopljen i takođe, u delovima, tamo poslat. Koster bi na taj način dobio novi brod, spreman za šest nedelja, a možda i ranije... I on, Koster i Lekroa krenuli bi na Mesec!

Do đavola i brige oko kosmičkog zračenja! Haron je, zar ne, funkcionisao tri godine? Obaviće to putovanje, dokazaće da je to moguće učiniti, a onda, ukoliko bude potrebno bezbednije gorivo, imaće dovoljno podsticaja da ga nekako i iskopaju. Najvažnije je bilo obaviti let. Da je Kolumbo čekao na odgovarajući brod, i dan danji bismo bili u Evropi. Čovek, naprosto, treba da rizikuje, inače nikuda neće stići.

I on se zadovoljno baci na izradu novog plana, kako bi čitavu stvar preveo na novi kolosek.

Prekinula ga je sekretarica. "Gospodine Hariman, gospodin Montgomeri želi da razgovara sa vama."

"A? Zar je već dobio moju poruku?"

"Ne znam, gospodine."

"Dobro, dajte mi vezu."

Montgomeri ne beše dobio drugu poruku. Ali, imao je novosti za Harimana: neposredno posle katastrofe, Kostarika beše sve svoje iks-gorivo prodala engleskom ministarstvu za energetiku. Nije joj preostao ni gram, ni u samoj Kostariki, ni u Engleskoj.

Pošto je Montgomeri nestao s ekrana, Hariman je još nekoliko minuta snuždeno sedeo. Potom pozva Kostera. "Je li tu Lekroa?"

"Da, ovde je, pokraj mene. Upravo smo se spremali da zajedno krenemo na večeru. Evo ga."

"Zdravo, Les. Lese, vijuge su ti dobro radile, ali, nije uspelo. Neko je ukrao bebicu."

"A? Oh, razumem. Žao mi je."

"Nikad ne traći vreme na žaljenje. Nastavićemo kao što smo prvobitno planirali. I stići ćemo tamo!"

"Razume se da hoćemo."

7.

Iz junskog broja magazina 'Popular Technics': ISTRAŽIVANJE URANIJUMA NA MESECU. Članak o budućoj velikoj industriji.

Iz magazina 'Holiday': MEDENI MESEC NA MESECU. Razgovor o čudesnom letovalištu u kojem će, kako je rečeno našem uredniku, vaša deca uživati.

Iz 'American Sunday Magazina': DIJAMANTI NA MESECU? Jedan čuveni naučnik objašnjava zbog čega u mesečevim kraterima dijamanta mora biti kao šljunka.

"Naravno, Kleme, da nemam pojma o elektronici, ali evo kako su mi to objasnili. Moguće je, je li tako, tih dana držati televizijski signal spušten za stepen ili dva niže?"

"Moguće je... ukoliko imaš dovoljno velik odraživač."

"Pa, imaćeš dovoljno prostora za kretanje... Gledano sa Meseca, Zemlja pokriva dva stepena ukupnog prostora. Razume se, radi se o priličnoj razdaljini, ali nećeš imati nikakav gubitak energije, i, istovremeno, imaćeš savršene i postojeće uslove za emitovanje. Kada jednom postaviš svoje instrumente, neće biti ništa skuplje nego emitovanje s neke ovdašnje planine, a sigurno je da će biti đavolski jeftinije nego držati helikoptere u vazduhu od jedne obale do druge, kao što si sada prinuđen da činiš."

"Zaista fantastična zamisao, Delose."

"Nema tu ničeg fantastičnog! Moja je briga da stignemo na Mesec, ne tvoja. A kada jednom tamo stignemo, biće i televizijskog prenosa za Zemlju - u to se možeš kladiti u poslednju paru. Mesec ti je bogomdano mesto za neposredno emitovanje. Ukoliko nisi zainteresovan, pronaći ću nekog drugog ko jeste."

"Nisam rekao da nisam zainteresovan."

"Pa, onda, odluči se. Ima još nešto, Kleme... Ne nameravam da guram svoj nos u tvoje poslove, ali, zar se nisi našao u poteškoćama posle gubitka energetskog satelita kao relejne stanice?"

"I sam znaš odgovor, pa me nemoj bockati. Troškovi su narasli do u beskraj, a prihodi su ostali isti."

"Nisam baš to mislio... Kako stoje stvari sa cenzurom?"

Televizijski šef bespomoćno raširi ruke. "Bolje mi to ni ne pominji! Kako da čovek vodi ovaj posao kad svaki zadrži puritanac u ovoj zemlji može da zahteva da nešto ne kažemo ili ne prikažemo. Prosto da povraćaš! Sam princip je rđav: bilo bi to kao od odraslih osoba tražiti da se hrane isključivo mlekom, samo zato što odojčad nije u stanju da jede bifteke. Kad bih samo mogao da ščepam te proklete pohotljive, muljave..."

"Polako! Polako!" prekide ga Hariman. "Da li ti je ikad palo na pamet da ne postoji ni najmanja mogućnost uplitanja u televizijsko emitovanje sa Meseca? Da, u svakom slučaju, cenzorski odbor na Zemlji za to nije nadležan?"

"Šta? Reci to još jednom."

'LIFE' PUTUJE NA MESEC. Sa neskrivenim ponosom LIFE-TIME Inc. obaveštava javnost da je postignut dogovor da čitaoci ove kompanije budu iz prve ruke informisani sa prvog putovanja na naš satelit. Odmah posle uspešnog povratka sa prvog leta na Mesec, 'Life' će umesto uobičajenog nedeljnog priloga "'Life' na sastanku sa..."

OSIGURANJE ZA NOVO DOBA

(Izvod iz oglasa North Atlantic Mutual Insurance i Liability Company)
... sa istom onom zagledanošću u budućnost sa kojom smo vlasnike naših polisa štitili posle velikih požara u Čikagu i San Francisku, kao i posle svake katastrofe još od rata 1812, odlučili smo da vas obezbedimo od svakog mogućeg gubitka čak i na Mesecu...

NEOMEĐENE GRANICE TEHNOLOGIJE.

Kada mesečev brod Pionir bude počeo da se uspinje svojim ognjenim lestvicama, dvadeset sedam njegovih ključnih mehanizama funkcionisaće na osnovu specijalno urađenih DELTA baterija...

"Gospodine Hariman, možete li doći ovamo?"

"O čemu se radi, Bobe?"

"Nevolje", kratko odgovori Koster.

"Kakva vrsta nevolja?"

Koster je oklevao. "Radije ne bih o tome preko vizifona. Ukoliko vi ne možete ovamo, možda bi bilo dobro da Les i ja dođemo tamo."

"Stižem večeras."

Kada je Hariman stigao, odmah je uočio da inače neodgonetljivo lice Lekroaa jedva prikriva gorčinu, dok je Koster delovao odbrambeno, ali i odlučno. Pre nego što je progovorio, čekao je da sva trojica stignu u Kosterov atelje. "Pa, momci, da čujemo?"

Lekroa pogleda Kostera, i ovaj se ugrize za usnu i odgovori: "Gospodine Hariman, vama su poznate sve faze kroz koje je prolazio nacrt za brod."

"Manje ili više."

"Morali smo da odustanemo od zamisli sa katapultom. Potom smo se usmerili na ovo..." Koster pročepka po svom stolu, pa izvuče projektnu skicu četvorostepene rakete, prilično velike, ali ipak elegantne. "Teorijski, predstavljala je izglednu mogućnost, i u praksi sve je izvanredno dovodila na svoje mesto. Međutim, pošto je prošla kroz ruke grupa za vibracije, za provodnike i za kontrolu, i pošto su joj svi dodali ponešto što smo smatrali neophodnim, stigli smo do ovoga..." On izvuče još jednu skicu: raketa je suštinski bila ista kao i prethodna, samo četvrtastija i gotovo nalik na piramidu. "Dodali smo i peti stepen, kao neku vrstu prstena oko četvrtog. Čak smo uspeali i da uštedimo nešto na težini, koristeći najveći deo kontrolne i pomoćne opreme iz četvrtog stepena i za peti. Premda deluje dosta nezgrapno, brod je, pri tom, ostao i dalje dovoljno čvrst da bi se bez velikog trenja probijao kroz atmosferu."

Hariman klimnu glavom. "Znaš, Bobe, moraćemo da odustanemo od zamisli o stepenastoj raketi, pre no što konačno odredimo rok za poletanje na Mesec."

"Ne vidim kako bismo to mogli izbeći sa hemijskim gorivom."

"Kada bi raspolagao odgovarajućim katapultom, mogao bi, je li tako, da jednostepenu raketu sa hemijskim gorivom postaviš na orbitu iznad Zemlje?"

"Naravno."

"To ćemo i učiniti. Potom ćemo je, na orbiti, ponovo napuniti gorivom."

"Stara ideja sa orbitalnom stanicom. Pa, rekao bih da to ima smisla... u stvari, znam da ima smisla. Samo što se brod ne bi snabdeo

gorivom i potom nastavio prema Mesecu. Ekonomski razlozi govore u prilog tome da specijalni brodovi, koji se nigde ne bi spuštali, načine odande skok do Meseca, do još jedne orbitalne stanice oko njega. A onda..."

Posve neočekivano, Lekroa ispolji nestrpljenje. "Sve to sada nema nikakve veze. Bobe, pređi na stvar."

"Slažem se", dobaci Hariman.

"Pa, eto, onaj model mogao je to da učini. I, neka sam proklet, još uvek to može."

Hariman je delovao zbunjeno. "Ali, Bobe, složili smo se oko ovog nacrt, je li tako? Već ga imaš dve trećine izgrađenog na ovom istom polju."

"Tako je." Koster je delovao utučeno. "Ali, ne vredi. Neće uspeti."

"Zbog čega?"

"Zbog toga što sam morao da dodam previše nekorisnog tereta, eto zbog čega. Gospodine Hariman, vi niste inženjer i nemate pojma kojom brzinom opada učinak kada na brod natrpate bilo šta osim goriva i motora. Uzmite, na primer, samo potrebe za prizemljenje petog stepena rakete, onog prstena. Taj stepen koristite samo minut i po, a onda ga odbacuje te; ali, pri tom, ne smete rizikovati da nekim slučajem ne padne na Vičitu ili Kanzas Siti. Moramo, dakle, imati u vidu i padobranski dodatak. Međutim, čak i u tom slučaju moramo ga sve vreme pratiti radarom, i radio-kontrolom preseći čeličnu užad kada se bude našao nad nekim nenaseljenim zemljištem i kada ne bude odveć visoko. To znači dodatno opterećenje, ne računajući padobran. I, na kraju, kada se sve sabere, od te faze ne dobijamo više od jednog čistog sekunda ubrzanja na milju. A to nije dovoljno."

Hariman dublje uroni u svoju naslonjaču. "Po svemu sudeći, čini se da smo pogrešili donoseći odluku da raketu lansiramo iz Sjedinjenih Država. Pretpostavimo da kao mesto uzletanja uzmemo neki nenastanjen kraj, recimo neki deo brazilske obale, i da pustimo da pogonski stepen padne u Atlantik. Koliko bi time dobio?"

Koster se zagleda negde u daljinu, a onda se maši svog logaritmara.

"Moglo bi uspeti."

"U ovom trenutku, koliki bi posao predstavljalo prebacivanje broda tamo?"

"Pa... Morali bismo ga čitavog rasklopiti; ništa manje od toga. Ne

mogu da vam ovog časa dam cifre, ali, bilo bi prilično skupo."

"Koliko vremena bi bilo potrebno?"

"Hm... fuj, gospodine Hariman. Ne mogu vam tek tako odgovoriti. Dve godine... osamnaest meseci, uz malo sreće. Moramo prethodno da uredimo to mesto... da izgradimo pogone."

Hariman razmisli o svemu tome, premda je u dubini duše već znao odgovor. Sredstva kojima je raspolagao, ma koliko velika bila, bližila su se kritičnoj tački. Na temelju same vere, ne bi bio u stanju da napetost pothvata drži na potrebnom nivou još dve godine: morao je da ostvari uspešan let, i to brzo - ili će se čitava pomno građena konstrukcija raspasti. "Nije dobro, Bobe."

"Bojao sam se da je tako. Pa, eto, pokušao sam da dodam i šesti stepen." On izvuče još jedan nacrt. "Vidite li ovog monstruma? Stigao sam do tačke na kojoj se sve pretvara u svoju suprotnosti. Konačni, stvarni efekat ubrzanja manji je kod ovog mrtvorodenčeta nego kod petostepene rakete."

"Da li to, Bobe, znači da dižeš ruke? Da nisi u stanju da načiniš brod za Mesec?"

"Ne, nisam to rekao. Ja..."

Lekroa se iznenada oglasi. "Očistite Kansas."

"A?" upita Hariman.

"Uklonite sve stanovništvo iz Kanzasa i istočnog Kolorada. Neka peti i četvrti stepen rakete padnu bilo gde na tom području. Treći stepen pašće u Atlantik; drugi ulazi u stalnu orbitu - dok sam brod odlazi na Mesec. To se može izvesti ukoliko čitav pothvat ne opterećujemo spuštanjem petog i četvrtog stepena pomoću padobrana. Neka vam Bob kaže."

"Tako, znači? Pa, šta ti kažeš, Bobe?"

"Isto ono što i maločas. To parazitsko opterećenje je ono što nas sputava. Osnovni nacrt je sasvim u redu."

"Hm... Neka mi neko doda atlas." Hariman se zagleda u Kansas i Kolorado, i u glavi obavi nekoliko proračuna. Potom se zagleda u prazninu, izgledajući za trenutak čudno sličan maločasnjem Kosteru, dok je mladi inženjer razmišljao o svom poslu.

"Neće uspeti", zaključio on na kraju.

"Zbog čega?"

"Zbog novca. Rekao sam vam da ne brinete o parama - za brod."

Međutim, koštalo bi između šest i sedam miliona dolara da se stanovništvo iz tih oblasti ukloni za makar samo jedan dan. Trenutno bismo morali da rešimo svaku moguću žalbu zbog uznemiravanja; nemamo vremena za čekanje. A uvek bi se našli i neki tvrdoglavci koje baš nikako ne bismo mogli da pomerimo."

"Pa, ako te budale ne budu htele da se mrdnu, neka dobiju ono što zaslužuju!" gotovo dreknu Lekroa.

"Jasno mi je, Lese, kako se osećaš. Ipak, ovaj je pothvat suviše veliki da bismo ga mogli prikriti, ili da bismo ga mogli preseliti. Ukoliko ne budemo mogli da te ljude do kraja obezbedimo, sud će nam zatvoriti radnju, i to prinudno. Ne mogu da potkupim baš sve sudije u tim dvema državama. Neki od njih, naprosto, nisu na prodaju."

"Bar si pokušao, Lese", utešiteljski primeti Koster.

"Mislio sam da bi to moglo predstavljati odgovor za sve nas", odvrati pilot.

"Bobe, čini mi se da si hteo da pomeneš i neko drugo rešenje?"

Koster je delovao zbunjeno. "Poznati su vam planovi za sam brod " poslovi, prostor i zalihe za tri osobe."

"Da... Na šta ciljaš?"

"Ne moraju baš biti tri osobe. Prvi stepen treba prepoloviti, svesti brod na minimum za samo jednu osobu i odbaciti ostatak. To je jedini način koji vidim na koji bi ovaj osnovni projekt mogao biti delatan." On izvuče još jednu skicu. "Vidite? Jedan čovek, i zalihe za manje od nedelju dana. Nikakve dodatne vazdušne komore - pilot sve vreme ostaje u svom skafandru. Nikakve kuhinjice. Nikakve spavaonice. Najneophodniji minimum da se jedna osoba održi u životu tokom najviše dve stotine časova. I, uspeće."

"Da, uspeće", ponovi Lekroa, gledajući Kostera.

Hariman je razgledao nacrt sa neobičnim, mučnim osećanjem u stomaku. Da, nema nikakve sumnje da će uspeti... I, što se tiče čitavog pothvata, sasvim je svejedno da li će tri čoveka, ili samo jedan, otići na Mesec i vratiti se. Dovoljno je već to učiniti; bio je smrtno siguran da će već jedan uspešan let učiniti da novac počne da pritiče, tako da će biti dovoljno sredstava da se čitava stvar razvije do većih, putničkih brodova.

Braća Rajt imali su još manje kada su počeli.

"Ukoliko je to ono sa čime treba da se saglasim, pa, pretpostavljam da ću morati", reče on lagano.

Koster je delovao rasterećeno. "Odlično! Ipak, postoji još jedna začkoljica. Sećate se uslova pod kojim sam prihvatio ovaj posao - da i ja pođem na taj put. Sada mi, međutim, Les stavlja ugovor pod nos i kaže da on treba da bude pilot."

"Nije baš tako", primeti Lekroa. "Ti, Bobe, nisi pilot. Zaglavićeš, i upropastiti čitavu stvar samo zbog svoje magareće tvrdoglavosti."

"Naučiću da upravljam brodom. Na kraju krajeva, ja sam ga konstruisao. Čujte, gospodine Hariman, mrzim samu pomisao da vas zbog ovoga uvlačim u spor - Les, čak, tvrdi da će pokrenuti tužbu - ali moj ugovor prethodi njegovom. I nameravam da idem do kraja."

"Ne slušajte ga, gospodine Hariman. Neka ide na sud. Ja ću upravljati tim brodom, i vratiću ga na Zemlju. On će ga slupati."

"Ili ja idem, ili od broda nema ništa", odreza Koster.

Hariman obojici dade rukom znak da učute. "Smirite se, obojica. Možete me, ukoliko vam to pričinjava zadovoljstvo, obojica tužiti. Bobe, ne tručaj gluposti; u ovom trenutku, mogu unajmiti i druge inženjere da brod privedu kraju. Sam si mi rekao da može da krene samo jedan čovek."

"Tako je."

"Pa, upravo gledate u njega."

Obojica stadoše zuriti u njega.

"Što se čudite?" prasnu Hariman. "Obojica ste znali da i ja želim da pođem. Zar stvarno mislite da prolazim kroz sve ovo kroz šta prolazim samo zato da bih vama dvojici omogućio da putujete na Mesec? Dobrog sam zdravlja, vid mi je odličan, i još uvek imam dovoljno mozga da naučim sve što valja naučiti. Ukoliko budem morao da lično vozim svoju bebicu, to ću i učiniti. Neću ustupiti mesto nikome, baš nikome, jeste li razumeli?"

Koster se prvi pribra. "Gazda, vi ni ne znate o čemu govorite."

Dva sata kasnije, i dalje su se prepirali. Najveći deo vremena Hariman je ćutke sedeo, odbijajući da odgovara na njihove prigovore. Napokon, pod uobičajenim izgovorom, on ustade i iziđe iz prostorije. Pošto se vratio, on upita: "Bobe, koliko imaš kilograma?"

"Ja? Malo preko devedeset."

"Rekao bih, ipak, blizu stotinu. Lese, koliko si ti težak?"

"Pedeset sedam kilograma."

"Bobe, izgradi brod koji će poneti neto težinu od pedeset sedam kilograma."

"A? Čekajte, trenutak, gospodine Hariman..."

"Začepi? Ukoliko ja nisam u stanju da se za šest nedelja obučim za pilota, nisi to ni ti!"

"Ali, moje znanje matematike i suštinsko poznavanje..."

"Rekao sam da ućutiš! Les je isto toliko vremena proveo izučavajući svoj zanat koliko i ti svoj. Da li on može da se obuči za inženjera za samo šest nedelja? Prema tome, šta te je navelo da pomisliš da bi ti za toliko vremena mogao da savladaš njegov posao? Neću ti dozvoliti da mi slupaš brod, samo da bi zadovoljio svoj naduveni ego. Uostalom, ključ za to sam si dao kada si izlagao svoj projekat. Pravi limitirajući faktor predstavlja težina putnika, ili putnika, je li tako? Sve... baš sve deluje u skladu sa svojom masom. Jesam li u pravu?"

"Jeste, ali..."

"Jesam li u pravu ili nisam?"

"Pa... jeste, u pravu ste. Samo sam želeo..."

"Manji čovek može da živi na manje vode, potrebno mu je manje vazduha i manje prostora. Les će poći." Hariman pristupi Kosteru i stavi mu ruku na rame. "Ne uzimaj to, sinko, previše k srcu. Nije tebi ništa teže nego meni samom. Ovaj put na Mesec mora uspeti - što znači da i ti i ja moramo odustati od časti da budemo prvi ljudi na Mesecu. Ali, obećavam ti sledeće: nas dvojica poći ćemo na drugo putovanje, sa Lesom kao našim ličnim šoferom. Biće to prvi od mnoštva letova sa putnicima. Čuj, Bobe... Možeš biti veliki čovek u ovom pothvatu, ukoliko nastaviš s nama. Kako bi ti se dopalo da budeš glavni inženjer prve lunarne kolonije?"

Koster nekako uspe da se nasmeši. "Ne zvuči mi loše."

"Sigurno će ti se dopasti. Život na Mesecu predstavljaće i inženjerski problem; nas dvojica već smo razgovarali o tome. Da li bi voleo da svoje zamisli sprovedeš u život? Da podigneš prvi grad na Mesecu? Da postaviš na noge prvu opservatoriju koju ćemo tamo podići? I da se potom obazreš oko sebe, sa saznanjem da si ti čovek koji je sve to uradio?"

Koster se beše sasma uživio u tu ulogu. "Zaista zvuči lepo. Ali,

recite, šta ćete vi raditi?"

"Ja? Pa, možda ću biti prvi gradonačelnik lunarnog grada." Prvi put mu to beše palo na pamet, i on stade razvijati svoju zamisao.

"Velepoštovani Delos Dejvid Hariman, gradonačelnik Luna Sitija... Čujte, baš mi se dopada! Znete, nikada nisam obavljao neku javnu funkciju; samo sam posedovao stvari." On ih obojicu pogleda. "Znači, dogovorili smo se?"

"Mislim da jesmo", odgovori lagano Koster. On hitro pruži ruku Lekroau. "Ti ćeš njime upravljati, Lese; ja ću ga sagraditi."

Lekroa prihvati ispruženu ruku. "Dogovoreno. Ti i gazda prilegnite na posao i spremite planove za novi poduhvat... dovoljno velik za sve nas."

"Dogovoreno!"

Hariman položi svoju ruku na njihove. "To je ono što želim da čujem! Ostaćemo zajedno, i zajedno ćemo izgraditi Luna Siti!"

"Mislim da bi trebalo da ga nazovemo Hariman Siti", primeti Lekroa ozbiljno.

"Ne... Mislim o njemu kao o Luna Sitiju još od detinjstva. Neka ostane Luna Siti. Možda bismo, eventualno, jedan trg u njemu mogli nazvati Harimanov trg."

"Uneću to u plan", prihvati Koster.

Hariman ih odmah potom napusti. Uprkos razrešenju, bio je užasno potišten i nije želeo da ga njih dvojica vide u takvom stanju. Bila je to Pirova pobeda; jeste spasao poduhvat, ali se pri tom osećao kao životinja koja je, da bi se oslobodila kljusa, morala da sama sebi odgrize šapu.

8.

Strong se nalazio sam u zajedničkoj kancelariji, kada se javi Dikson. "Džordže, tražim Di Dija. Da li je tu?"

"Nije... Vratio se u Vašington - nešto u vezi sa nekim čišćenjem. Očekujem da se uskoro pojavi."

"Hmmm... Entenza i ja želimo da ga vidimo. Doći ćemo do vas."

Malo potom, stigli su. Entenza očigledno beše na nečemu prekomerno radio, dok je Dikson, kao i uvek, izgledao uglađeno nezainteresovan. Pošto su se pozdravili, Dikson sačeka nekoliko trenutaka, a onda primeti: "Džek, koliko mi je poznato, treba da

obaviš neki posao?"

Entenza se promeškolji, a onda izvuče neki papir iz svog džepa. "Da, naravno! Džordže, odlučio sam, na kraju, da ne učestvujem po sistemu otplate. Evo moje menice: ona pokriva sve moje obaveze koje su do danas dospele."

Strong prihvati menicu. "Znam da će to obradovati Delosa." On potom odloži menicu u ladicu.

"Pa", pomalo naglo upita Dikson, "zar nećeš izdati nikakvu priznanicu da si primio menicu?"

"Ukoliko to Džek želi. Menica s odloženim plaćanjem sasvim odgovara." Ipak, Strong ispisa potvrdu bez daljih reči, i Entenza je uze.

Nekoliko trenutaka prođe u tišini, a onda se Dikson ponovo oglasi: "Džordže, čini mi se da si i ti prilično zagrizao, zar ne?" upita on.

"Po svemu sudeći."

"Želiš li da se obezbediš?"

"Kako to misliš?"

"Pa, iskreno da ti kažem, i sam želim da se zaštitim... Da li bi prodao polovinu od jednog postotka svojih deonica?"

Strong na brzinu razmisli. Uistinu, bio je zabrinut... gotovo bolestan od brige. Prisustvo Diksonovog finansijskog stručnjaka beše ih nagnalo da sva plaćanja obavljaju u gotovom - i samo je Strong znao koliko se behu nategli. "Zbog čega su ti potrebne?"

"Oh, nemam nameru da ih upotrebim da bih se mešao u Delosove poslove. On je naš čovek, i svi ga mi podržavamo. Ipak, osećao bih se znatno sigurnije ukoliko bih imao pravo da ga zaustavim, u slučaju da pokuša da nas obaveže na nešto što ne možemo platiti. I sam znaš Delosa: nepopravljivi je optimista. Trebalo bi da imamo mogućnost da ga, ukoliko ustreba, malo prikočimo."

Strong i o tome razmisli. Nevolja je bila u tome što se potpuno slagao s onim što Dikson upravo beše rekao; samo je stajao po strani i posmatrao, dok je Delos rasturao zdanje koje su obojica, s mukom, godinama izgrađivali. Činilo se da Di Di za to više ni ne mari. Eto, i jutros... odbio je čak i da pogleda izveštaj o H&S automatskim prekidačima za domaćinstva - pošto mu ih prethodno beše utrapio.

Dikson se naže prema njemu. "Džordže, samo reci cenu. Neću

cicijašiti."

Strong malo uvuče ramena. "Prodaću deonice..."

"Odlično!"

"... samo ukoliko se Delos saglasi. Inače, neću."

Dikson nešto progundā; Entenza šmrknu. Razgovor bi se možda nastavio u istom tonu, da se na vratima ne pojavi Hariman.

Niko ni ne pomenu predlog maločas učinjen Strongu. Strong se stade raspitivati o putu, i Hariman sklopi palčeve i kažiprste. "Sve je u najboljem redu! Međutim, svakim danom postaje sve skuplje voditi poslove u Vašingtonu." On se okrenu prema ostalima. "U čemu je štos? Neki poseban razlog za ovaj skup? Da li to odbor zaseda?"

Dikson se okrenu prema Entenzi. "Reci mu, Džek."

Entenza pogleda Harimana. "Šta misliš o prodaji televizijskih prava?"

Hariman nabra obrve. "Što da ne?"

"Pitam te, jer si obećao da ćeš ih meni ustupiti. Radi se o našem početnom dogovoru; imam ga i napismeno."

"Ne bi bilo loše, Džek, da ga još jednom pogledaš, i to pažljivo. Tu stoji da imaš pravo na korišćenje radio i televizijskih programa, kao i drugih zabavnih i specijalnih programa vezanih za prvo putovanje na Mesec. U tom pogledu, ništa se nije promenilo. Uključujući, čak, i emisije sa samog broda, ukoliko nam pođe za rukom da ih obezbedimo." Istog časa, on proceni da nije pogodan trenutak da im saopšti da su problemi dodatnog opterećenja ovo poslednje praktično učinili nemogućim; na Pioniru, mimo astronavigacionih potreba, neće biti nikakve elektronske opreme. "Ono što sam prodao jeste pravo na izgradnju televizijske stanice na Mesecu, i to kasnije. Usput rečeno, ne radi se ni o isključivom pravu, premda Klem Hagerti misli da je baš to u pitanju. Pa, ukoliko želiš da ih i sam kupiš, možemo ti to priuštiti."

"Da ih kupim! Ti, ti..."

"Polako! Možeš ih dobiti i besplatno, ukoliko ubediš Diksona i Džordža da se saglase da ti pripadaju. Ja neću zatezati... Još nešto?"

Dikson se umeša. "Delose, kako stojimo u ovom trenutku?"

"Gospodo, možete računati kao sasvim sigurno da će Pionir uzleteti baš kao što je i predviđeno - iduće srede. A sada, ne zamerite mi, moram odmah da krenem na Pitersonovo polje."

Pošto ih je Hariman napustio, trojica partnera ostadoše nekoliko trenutaka sedeći u tišini. Entenza je nešto mrmljao sebi u bradu, Dikson je naizgled o nečemu razmišljao, dok je Strong naprosto čekao. Najzad se Dikson oglasi. "Džordže, šta ćemo s onim deonicama?"

"Čini se da nisi smatrao uputnim da to pomeneš Delosu."

"Shvatam." Dikson pažljivo otrese pepeo u pepeljaru. "Neobičan čovek, zar ne?"

Strong se saglasi. "Jeste."

"Koliko dugo ga već poznaješ?"

"Čekaj da se setim... Radio je za mene..."

"On je radio za tebe?"

"Da, nekoliko meseci. Potom smo osnovali prvu zajedničku kompaniju." Strong se ponovo zamisli. "Čini mi se da je, čak i tada, imao kompleks više vrednosti."

"Neće biti", primeti Dikson lagano. "Nije u pitanju kompleks više vrednosti. Radi se o mesijanskom kompleksu."

Entenza podiže pogled. "On je do srži pokvaren kučkin sin, eto šta je on!"

Strong ga mirno pogleda. "Voleo bih da ne govoriš o njemu na takav način. Zaista bih to voleo."

"Prekini s tim, Džek", naredi Dikson. "Mogao bi još naterani Džordža da te udari. Jedna od neobičnih stvari u vezi sa njim", nastavi Dikson, "jeste da je u stanju da pobudi gotovo feudalnu odanost. Eto, uzmi sebe za primer. Znam, Džordže, da si već na ivici, pa ipak odbijaš da ti pritekнем u pomoć. Stvar je van svake pameti; ali, ipak, radi se o nečem krajnje ličnom."

Strong potvrdno klimnu glavom. "Zaista je neobičan čovek. Ponekad pomislim da je on poslednji veliki finansijski magnat."

Dikson odmahnu glavom. "Ne, nije poslednji. Poslednji od njih bili su oni koji su osvajali američki Zapad. On je prvi od novog soja velikih finansijskih magnata - a ti i ja nećemo doživeti da vidimo kraj tome. Da li si ikada čitao Karlajla?"

Strong ponovo potvrdno klimnu glavom. "Shvatam na šta ciljaš - na 'teoriju o herojima' - ali nisam baš siguran da se slažem s tobom."

"Ipak, ima tu nečega od toga", odvrati Dikson. "Istini za volju, ne mislim da i sam Delos zna šta radi. Ono što on zapravo radi, jeste

postavljanje temelja novom imperijalizmu. Biće još i te kako potrebno plaćati pre nego što se sve raščisti." On ustade. "Možda je trebalo da sačekamo. Možda je trebalo i da ga sprečimo - da smo bili u stanju. Pa, šta je tu je. Popeli smo se na vrtešku i sad ne možemo da siđemo. Nadam se, jedino, da ćemo uživati u vožnji. Hajdemo, Džek."

9.

Preriju u Koloradu sve većma je zahvatao sumrak. Sunce već beše zašlo za vrhove planina i široko i bledo mesečevo lice, puno i okruglo, uzdizalo se na istoku. Na sred Pitersonovog polja, silueta Pionira stajala je stremeći put neba. Ograda od bodljikave žice, na hiljadu metara od podnožja rakete, okruživala ju je u svim pravcima, sprečavajući radoznanu gomilu da se približi. Unutar ograde, stražari su neumorno patrolirali, dok je još veći broj stražara bio izmešan sa gomilom. Unutar ograde, u njenoj neposrednoj blizini, stajali su parkirani kamioni i radio i televizijska reportažna kola, dok su na drugoj strani kablova mikrofoni sa daljinskim upravljanjem bili postavljeni u svim pravcima, i daleko i na domak samog broda. Još mnogo drugih različitih vozila bilo je oko broda, i svuda se moglo uočiti živo komešanje izazvano planskim delovanjem.

Hariman je čekao u Kosterovoj kancelariji; sam Koster bio je negde napolju, dok su se Dikson i Estenza nalazili u vlastitoj prostoriji. I dalje pod dejstvom pilula za spavanje, Lekroa je ležao u spavaćoj sobi u Kosterovim privatnim odajama.

Ispred vrata se začu neko komešanje i gušanje, i on ih blago odškrinu. "Ukoliko se radi o još nekom reporteru, recite mu 'Ne'. Pošaljite ga Montgomeriju, tamo preko puta. Kapetan Lekroa neće davati neautorizovane izjave."

"Delose! Pusti me unutra."

"Oh, ti si, Džordže! Uđi. Jure nas na sve strane."

Strong uđe i predade Harimanu jednu poveću i tešku ručnu torbu.

"Evo, tu je."

"Šta je to?"

"Koverti za filatelističku agenciju. Zaboravio si na njih. Radi se, Delose, o pola miliona dolara", zacvile on. "Da ih nisam primetio u tvojoj svlačionici, baš bismo se našli u sosu."

Hariman se zadovoljno iskezi. "Džordže, zaista si sjajan momak, eto šta si ti."

"Da ih ja stavim u brod?" upita Strong zabrinuto.

"A? Ne, nemoj. Les će se za to pobrinuti." On pogleda na svoj sat. "Trebalo bi već da ga probudimo. Ja ću se postarati za koverte." Pošto je uzeo torbu, on dodade: "Ti ostani tu. Imaćeš priliku da se s njim oprostiš tamo napolju."

Hariman uđe na susedna vrata i čvrsto ih zatvori za sobom, sačekavši da medicinska sestra da usnulom pilotu injekciju za buđenje, a onda je posla napolje. Potom se okrenu prema pilotu, koji je sedeo i trljao oči. "Lese, kako se osećaš?"

"Odlično. Znači, vreme je."

"Aha. Svi smo uz tebe, momak. Čuj, treba sada da iziđeš i suočiš se s njima na nekoliko trenutaka. Sve je spremno... ali ima još nekoliko stvari koje moram da ti kažem."

"Da?"

"Vidiš ovu torbu?" Hariman mu na brzinu objasni o čemu se radi i šta torba znači.

Lekroa je delovao pometeno. "Ali, Delose, ne mogu da je ponesem. Sve je proračunato, do poslednjeg grama."

"A ko ti kaže da treba da je ponesesh? Naravno da ne možeš; mora da je teška preko trideset kilograma. Naprosto sam zaboravio na nju. I, evo šta ćemo sada uraditi: ostavićemo je privremeno ovde..." Hariman gurnu torbu pozadi u plakar. "Kada se po povratku spustiš, naći ću se odmah kraj tebe. Izvešćemo mali hokus-pokus na licu mesta, i ti ćeš je izneti iz broda."

Lekroa žalostivo zavrte glavom. "Delose, predajem se. Nisam nimalo raspoložen da se raspravljam."

"Milo mi je što nisi; u suprotnom, zaglavio bih u zatvor zbog tričavih pola miliona dolara, koje smo odavno potrošili. Bilo kako bilo, nije važno", nastavi on. "Niko osim nas dvojice neće za to znati - a i sakupljači maraka dobiće ono što su platili." On pogleda mlađeg čoveka kao da jedva očekuje njegov pristanak.

"U redu, u redu", odvrati Lekroa. "Što bih u ovom času brinuo o sakupljačima maraka? Da krenemo!"

"Još nešto", reče Hariman i izvuče jednu platnenu torbicu. "Ovo ćeš poneti sa sobom - ne brini, njena težina je uračunata. Lično sam se

za to pobrinuo. A sada, evo šta ćeš s njom učiniti." I on pilotu daje detaljna i krajnje ozbiljna uputstva.

Lekroa je delovao zbunjeno. "Da li sam vas dobro razumeo? Pustiću da je nađu, a onda ću reći punu istinu o tome šta se dogodilo?"

"Tako je."

"U redu." Lekroa stavi torbicu u jedan od džepova svog letačkog kombinezona. "Izađimo, sada. Preostalo nam je još tačno trideset devet minuta do poletanja."

Pošto je Lekroa ušao u brod, Strong se pridruži Harimanu u kontrolnom tornju. "Jesu li koverti uneseni?" upita on zabrinuto. "Nisam video da je Lekroa išta nosio."

"Ma, razume se", odgovori Hariman. "Poslao sam ih unapred. Bolje zauzmi svoje mesto. Prva signalna raketa već je ispaljena."

Dikson, Estenza, guverner Kolorada, potpredsednik Sjedinjenih Država i još desetak uglednih ličnosti već su sedeli za periskopima, postavljenim u proreze na terasi iznad kontrolnog tornja. Strong i Hariman uspeše se uz lestvice i zauzeše preostala dva prazna mesta.

Hariman počeo da se znoji, a onda shvati da podrhtava. Kroz periskop ispred sebe mogao je da vidi brod; odozdo, ispod njega, dopirao je Kostеров glas, kako nervozno proverava izveštaje sa kontrolnih mesta. Kroz prigušeni pojačivač pokraj sebe mogao je da čuje komentar jednog od reportera koji je izveštavao o onome što se zbiva. Sam Hariman bio je... pa, recimo, admiral čitave te operacije... ali više nije bilo ničega što bi mogao da uradi - osim da čeka i čeka, i da se moli i moli.

I druga signalna raketa vinu se put neba, pa se rasprsnu u crveno i zeleno. Još pet minuta.

Sekundi su se otezali u nedogled. Pri preostala dva minuta, Hariman odjednom shvati da nije u stanju da podnese da čitav prizor posmatra kroz samo jedan uzan prorez; morao je da se i sam nađe tamo napolju, da i sam u svemu učestvuje - naprosto, osećao je da mora. On se sjuri dole, hitajući prema izlazu iz kontrolnog tornja. Koster ga na brzinu, zapanjeno osmotri, ali ni ne pokuša da ga zaustavi; Koster nije smeo da napusti svoje mesto, bez obzira na bilo šta što se događa. Hariman odgurnu stražare u stranu i iziđe

napolje.

Prema istoku, brod je stajao uspravan poput neke kule, i njegova tankovijasta silueta crnila se napram punog Meseca. Stao je i počeo da čeka.

I čeka.

Šta nije bilo u redu? Behu preostala još samo dva minuta kada je izjurio napolje, bio je siguran u to; pa ipak, brod je još stajao tamo, ćutljiv, mračan i nepokretan. Nije se čuo nikakav zvuk, osim udaljene jeke sirena koje su upozoravale radoznalce tamo iza ograde. Hariman je gotovo mogao osetiti kako mu srce zastaje, i kako mu se dah suši već u samom grlu. Nešto nije bilo u redu. Bio je to krah.

A onda, jedna signalna raketa rasprsnu se sa vrha kontrolnog tornja, i plameni jezici liznuše u podnožju broda.

Plamen se proširi, i čitavo podnožje osu se belim ognjem. Lagano, gotovo posrćući, Pionir se stade uzdizati; činilo se, za trenutak, kao da održava ravnotežu na ognjenom stubu - a onda sunu prema nebu sa takvom silinom da je izgledalo da im se u trenu našao iznad glava i stigao u zenit, nalik na plameni krug. Tako se brzo brod beše vinuo, ne udaljujući se postrance, da se činilo da bi, da je samo načinio polukrug, pao ravno njemu na glavu. Nagonski i posve beskorisno, on stavi ruku ispred očiju.

A onda do njega dopre zvuk.

Nije to baš bio zvuk - pre koloplet zvukova, grmljavina na području svih frekvencija - zvučnih, podzvučnih i nadzvučnih - do te mere i neverovatno ispunjen energijom da ga pogodi po sred grudni. Čuo ih je svojim zubima i svojim kostima, isto toliko koliko i ušima. On savi kolena i pognu se unapred.

Gotovo puževskim korakom, posle zvuka stiže prava pomama talasnog udara, cepajući mu odeću i čineći da mu dah zamre na usnama. On se, spotičući se i gotovo obnevideo, stade povlačiti, pokušavajući da se domogne zakloništa betonskog zdanja, a onda bi oboren.

Hariman se podiže, gušeći se u kašlju, ali ipak ne zaboravi da pogleda uvis. Tačno iznad sebe, ugleda jednu treperavu zvezdu. Trenutak potom, nestade je.

On uđe u kontrolni toranj.

Prostorija je bila ispunjena visokonapetim žamorom i nekom vrstom

smislene zbrke. Harimanove uši, i dalje odzvanjajući, uhvatiše nečiji glas: "Osmatračnica broj jedan ovde! Osmatračnica broj jedan Kontrolnom tornju! Peti stepen otpao prema programu... Brod i peti stepen lete sada odvojeno..." Potom začu i Kosterov glas, piskav i ljutit, kako dobacuje: "Dajte Nadzorni punkt broj jedan... Da li su već uočili peti stepen? Da li ga prate?"

U pozadini, čuo se glas novinskog izveštača; bio je na vrhuncu. "Ovo je veliki dan, ljudi, veliki dan! Veliki Pionir uspinje se kao sam anđeo Gospodnji, sa ognjenim mačem u ruci, na svom putu ka sestrinskoj planeti. Mnogi među vama videli su ga na svojim ekranima kako kreće; voleo bih da ste ga mogli videti kao i ja, kako jezdi večernjim nebom, noseći svoj dragoceni teret..."

"Isključite tu prokletu stvar!" zagrme Koster, a onda se obrati posmatračima na gornjoj terasi: "Smirite se, vi tamo gore! Tišina!"

Potpredsednik Sjedinjenih Država zatrese glavom prema ostalima, pa zatvori usta, ne zaboravivši, međutim, da se nasmeši. I druge visoke zvanice začutaše, da bi se odmah potom ponovo oglasile šapatom. Neki ženski glas probi tišinu: "Nadzorni punkt broj jedan kontrolnom tornju... Pratimo peti stepen: putanja visoka, plus dva." U uglu nastade neko komešanje. Tamo je jedan veliki platneni zastor štitio tešku ploču od pleksiglasa od neposrednog osvetljenja. Ploča je bila okomito postavljena i osvetljena postrance, i na njoj je tananim beličastim linijama bila iscrtana koordinatna mapa Kanzasa i Kolorada; gradovi i naselja bili su obeleženi svetlucavim crvenim tačkicama, dok su neiseljene farme bile označene upozoravajućom crvenom bojom.

Čovek koji je stajao iza providne mape dotače nauljanom pisaljkom jedno mesto i ono odmah zasvetle; bilo je to mesto gde je trebalo da padne peti stepen rakete. Ispred mape, u svojoj naslonjači mirno je sedeo jedan mlađi čovek, sa kruškolikom spravicom u ruci, dok mu je prst, gotovo ga ne dotičući, počivao na prekidaču. Bio je to stručnjak za navođenje, koga behu pozajmili od vazduhoplovnih snaga; kada on pritisne prekidač, radio putem kontrolisani mehanizam u petom stepenu rakete trebalo je da ga oslobodi padobrana i omogući mu da se zarije u zemlju. Momak je dejstvovao isključivo na osnovu radarskih izveštaja, bez ikakvih modernih, kompjuterizovanih aparata koji bi mislili umesto njega. Radio je

gotovo po instinktu - odnosno, tačnije rečeno, na osnovu sakupljenog podvesnog znanja o svojoj struci; povezivao je u svom umu mršave podatke koje je dobijao na ekranu ispred sebe, i na njemu je bilo da odluči gde će peti stepen rakete pasti ukoliko on u nekom trenutku odluči da pritisne prekidač. Činilo se, međutim, da ga to uopšte ne uzbuđuje.

"Osmatračnica broj jedan Kontrolnom tornju", začu se ponovo muški glas. "Četvrti stepen otpao po programu." Gotovo istog tog trenutka, jedan muški glas javi se kao eho: "Nadzorni punkt broj dva ovde... Pratimo četvrti stepen... Trenutna visina devet-pet-jedna milja, pretpostavljeni vektor."

Niko ne obrati ni najmanju pažnju na Harimana.

Iza zastora, osmatrana putanja petog stepena lagano se popunjavala nauljanim, blistavim tačkama - u neposrednoj blizini, ali se ne poklapajući sasvim sa njom, sa tačkasto iscrtanom predviđenom putanjom. Pod pravim uglom iz svake od tačaka jedne i druge krivulje bile su povučene linije, označavajući visinu za svaki položaj.

Tihi čovek koji je posmatrao ploču naglo pritisnu prekidač. Potom ustade, protegnu se i obrati prisutnima: "Ima li neko cigaretu?"

"Ovde nadzorni punkt dva!" stiže mu u odgovor. "Četvrti stepen - prvo pretpostavljeno mesto pada - četrdeset milja zapadno od Čarlstona, u Južnoj Karolini."

"Ponovi!" dreknu Koster.

Govornik se gotovo istog časa ponovo oglasi. "Ispravka, ispravka... Četrdeset milja, ali istočno; ponavljam: istočno."

Koster odahnu. Gotovo istog časa, međutim, stiže novi izveštaj. "Osmatračnica broj jedan Kontrolnom tornju... Otpao i treći stepen, minus pet sekundi..." Neko pored Kosterove table obrati mu se skoro u istom dahu. "Gospodine Koster, gospodine Koster... Palomarska opservatorija želi da se čuje s vama."

"Reci im neka idu... Ne, reci im da sačekaju." Gotovo istog časa začu se još jedan glas: "Nadzorni punkt jedan, podstanica Foks: "Peti stepen uskoro će pasti kod Dodž Sitija, u Kansasu."

"Koliko blizu?"

Nije bilo odgovora. Najzad se glas sa Nadzornog punkta jedan ponovo oglasi: "Izveštava se o padu na oko petnaest milja

jugoistočno od Dodž Sitija."

"Ima li žrtava?"

Osmatračnica broj jedan oglasi se pre no što je Nadzorni punkt jedan stigao da odgovori. "Drugi stepen otpao, drugi stepen otpao... Brod nastavlja sam."

"Gospodine Koster... molim vas... Gospodine Koster..."

Ponovo, jedan posve novi glas: "Osmatračnica broj dva... Pratimo brod. Ostanite na vezi radi izveštaja o udaljenosti i kretanju. Ostanite..."

"Nadzorni punkt dva kontrolnom tornju... Više nema nikakve sumnje da će četvrti stepen pasti u Atlantik... Pretpostavljeno mesto udara oko pedeset sedam milja istočno od Čarlstona, položaj oko devedeset tri. Ponavljam..."

"Gospodine Koster, molim vas... Palomar kaže da mora da se čuje s vama..."

Koster se razdraženo osvrnu oko sebe. "Ima li vode za piće u ovoj rupi?"

Hariman kliznu prema vratima i iziđe napolje. Odjednom se beše osetio smrvljenim, krajnje umornim i potištenim.

Bez broda, polje je delovalo posve neobično. Gledao ga je sve vreme kako izrasta, a sada ga više nije bilo. I dalje se uspinjući, Mesec je delovao kao da ga se sve to uopšte ne tiče. Svemirski letovi činili su se Harimanu isto toliko dalekim kao i kada je bio dečak.

Nekoliko sićušnih prilika motalo se oko poluosvetljene platforme gde je do maločas stajao brod. Lovci na suvenire, pomisli Hariman s negodovanjem. U polumraku, jedan čovek mu pristupi.

"Gospodin Hariman?"

"A?"

"Hopkins... iz Asošijeted presa. Šta kažete na jednu malu izjavu?"

"A? Ne, nemam ništa da kažem. Preumoran sam."

"Ma, haj'te. Samo reč ili dve. Kako se oseća čovek koji stoji iza prvog uspešnog leta na Mesec... ukoliko bude uspešan?"

"Biće uspešan!" Hariman se za trenutak zamisli, pa isprsi ramena i dodade: "Saopštite svima da je ovo početak najvećeg doba u istoriji čovečanstva. Recite im da će svi imati priliku da krenu stopama kapetana Lekroa, da se upute ka novim planetama, i da zasnuju sebi

dom na novim mestima. Napomenite im da su nove granice otvorene, da je označen put novog blagostanja. A to znači..." On spusti glas. "Ovo je sve za večeras. Iznuren sam, sinak. Ostavite me, molim vas."

U tom času pojavi se i Koster, okružen uglednicima. Hariman mu pristupi. "Je li sve u redu?"

"Naravno. A što ne bi bilo? Nadzorna stanica tri pratila ga je do krajnjeg dometa... sve je u redu." Koster za časak zastade. "Peti stepen je pri padu usmrtio jednu kravu."

"Zaboravi... Bar ćemo imati šniclu za doručak." Hariman je potom morao da porazgovara sa guvernerom i Potpredsednikom, i da ih otprati do njihovog broda. Dikson i Entenza otišli su zajedno, na manje formalan način; i najzad Hariman i Koster ostadoše sami, ukoliko se ne računaju službenici, suviše sitni da bi im dosađivali, i stražari koji su ih štitili od nametljivaca. "Kuda ćeš sada, Bobe?"

"Idem u Brodmor, na jednonedeljno spavanje. A vi?"

"Ukoliko ti ne smeta, odremao bih malo u tvom apartmanu."

"Razume se. Pilule za spavanje su u kupatilu."

"Neće mi biti potrebne." Popili su zatim po piće u Kosterovim odajama, još malo porazgovarali, pa potom Koster pozva taksihelikopter i ode u hotel. Hariman se smesti u krevet, ali odmah ustade i uze poslednji broj 'Denver Posta' sa slikama Pionira. Najzad odloži novine i uze dve Kosterove pilule za spavanje.

10.

Neko ga je snažno drmusao. "Gospodine Hariman! Probudite se... Gospodin Koster vas traži."

"A? Šta? Oh, dobro." On ustade i odgeguca do vizifona. Koster je bio sav razbarušen i uzbuđen. "Hej, gazda... Uspeo je!"

"A? Šta to govoriš?"

"Upravo me je nazvao Palomar. Osmotрили su mesto spuštanja, a sada vide i brod. On..."

"Trenutak, Bobe. Uspori. Nemoguće je da je već stigao. Pa, odleteo je tek prošle noći."

Koster je delovao zbunjeno. "Šta to pričate, gospodine Hariman? Da li vam nije dobro? Odleteo je u sredu."

Sasvim lagano, Hariman poče da se pribira. Ne, uzletanje nije

obavljeno prošle noći... Kao u izmaglici prisetio se uspinjanja uz planinu, dana koji je proveo dremajući na suncu, neke vrste zabave na kojoj je previše popio. Koji je dan danas? Nije znao. Ali, ako se Les spustio na Mesec... pa, nije ni bilo važno.

"Sve je u redu, Bobe... još sam pospan. Čini mi se da sam nekoliko puta sanjao poletanje. A sada, saopšti mi novosti, ali polako."

Koster krenu ispočetka. "Lekroa se spustio, neposredno pokraj Arhimedovog kratera, sa zapadne strane. Sa Palomara mogu da sasvim jasno vide brod. Kažu da vam je bila odlična ideja da to mesto obeležite crnim ugljenim prahom. Les mora da ga je sasuo na dva jutra unaokolo. Kažu da kroz to njihovo Veliko oko blista kao svetleća reklama."

"Možda bi trebalo da odjurimo tamo i sami pogledamo. Ne..." dodade on. "Imamo druga posla."

"Ne vidim šta bih još mogao da učinim, gospodine Hariman. Već sada dvanaest najboljih balističkih kompjutera sračunavaju za vas moguće putanje."

Hariman zaustavi da čoveku dobaci da upregne još dvanaest kompjutera, ali se predomisli i isključi ekran. Još se nalazio na Pitersonovom polju, dok ga je napolju čekao jedan od najboljih stratobrodova Skywaysa - da ga odbaci na bilo koje mesto na globusu gde bi se Lekroa mogao prizemljiti. Lekroa se nalazio u gornjem sloju atmosfere; boravio je tamo već dvadeset četiri sata. Pilot se lagano, pomno približavao svojoj konačnoj brzini, nemilice trošeći jedva zamislivu kinetičku energiju u vidu udarnog talasa i blještave vreline.

Pratili su ga na radarima dok je stalno iznova obigravao oko zemljine kugle... Pa ipak, nije bilo načina da ustanove gde će se pilot i na kakvu vrstu prizemljenja odlučiti. Hariman je slušao neprekidne radarske izveštaje i u sebi prokle čas kada su odlučili da uštede na težini radio-opreme.

Tačkice na radaru počеше se sve većma približavati i jedan glas probi tišinu. "Krenuo je silaznom putanjom!"

"Recite onima tamo napolju da budu spremni!" uzviknu Hariman, a onda zadrža dah i stade čekati. Posle nekoliko beskonačnih sekundi, ponovo se začu glas: "Mesečev brod se spušta... Treba da se

prizemlji negde zapadno od Čiuauae, u Starom Meksiku."

Hariman istog časa potrča ka vratima.

Navođen pri letu putem radio-veze, Harimanov pilot najzad uoči Pionira kao neverovatno malenu česticu na pustinjskom pesku. Pilot vešto spusti svoj brod u njegovoj neposrednoj blizini, i Hariman stade poskakivati na vratima pre no što se brod i zaustavio.

Lekroa je sedeo na tlu, oslonivši se leđima o brod i uživajući u senci njegovih zdepastih trouglastih krila. Nedaleko od njega stajao je neki čobanin, opuštenih usta. Dok se Hariman još ispetljavao i hitao ka njemu, Lekroa ustade i odbaci pikavac. "Zdravo, gazda!"

"Lese!" Stariji čovek ščepa mlađeg u naručje. "Divno je ponovo te videti, momče!"

"Divno je videti vas. Onaj Pedro tamo ne razume naš jezik." Lekroa se obazre oko sebe, ali u blizini, osim pilota Harimanovog broda, nije bilo nikog. "Gde su ostali? Gde je Bob?"

"Nisam mogao da ih čekam. Sigurno će biti ovde za nekoliko minuta... hej, evo ih, stižu!" Još jedan stratobrod upravo se spremao da sleti. Hariman se okrenu prema svom pilotu. "Bile... Idi do njih i sačekaj ih."

"A? Oh, doći će oni već ovamo, ne brinite."

"Učini kako ti kažem."

"Vi ste gazda." Pilot stade trupkati preko peska, ali mu se po leđima moglo prepoznati nezadovoljstvo. Lekroa u čuđenju izvi obrve. "Brzo, Lese... pomози mi oko onoga."

'Ono' je bilo pet hiljada koverata, koje su, navodno, takođe putovale na Mesec. Izvukoše ih iz stratobroda i prebaciše u Pionir, smestivši ih u ispražnjen odeljak za hranu - sve vreme zaklonjeni od pogleda drugog stratobroda. "Uh!" odahnu Hariman. "Bilo je to za dlaku! Znaš Lese, pola miliona dolara. Koristiće nam."

"Razume se, gospodine Hariman, ali, čujte..."

"Psst! Evo ih, dolaze. Jesi li spreman za ostalo... Mislim, za svoju predstavu?"

"Jesam. Ali, pokušavam da vam kažem..."

"Tišina!"

Nisu to bili njihovi prijatelji; bio se spustio brod krcat reporterima, snimateljima, komentatorima, tehničarima. Prosto su se rojili oko njih.

Hariman im veselo mahnu rukom. "Krenite, momci. Slikajte do mile volje. Popnite se i u brod. Budite kao kod svoje kuće. Pogledajte sve što želite. Ali, ne pritiskajte odviše kapetana Lekroaa... Premoren je." Još jedan brod se spusti, ovog puta sa Kosterom, Diksonom i Strongom. Estenza stiže svojim iznajmljenim brodom i odmah preuze ulogu vrhovnog gazde radio i televizijskih reportera, umalo se pri tom ne pobivši sa jednom neovlašćenom snimateljskom ekipom. Jedan veliki transportni helikopter takođe se spusti, izbljuvavši gotovo čitav vod meksičkih vojnika u kaki uniformama. Odnekud - kao da su niknuli iz samog peska - tu se obrete i nekoliko desetina meksikanskih seljaka. Hariman se odvoji od reportera i obavi kratak i skup razgovor sa vođom meksičkog vojnog odreda, nakon čega red kako tako bi uspostavljen - u pravom trenutku da Pionir ne bude rasturen u komadiće.

"Ostavite to gde ste našli!" Bio je Lekroaov glas, i dopirao je iz Pionira. Hariman zastade i oslušnu. "Ne tiče vas se šta je unutra", ponovo se začu, ovog puta povišen Lesov glas. "Vratite to na mesto!"

Hariman se probi do ulaza u brod. "Lese, u čemu je stvar?"

U pretrpanoj kabini, jedva dovoljnoj da se smeste televizijske kamere, nalazila su se tri čoveka - Les i još dvojica reportera. Sva trojica su delovala ljutito. "U čemu je stvar?" ponovo upita Hariman. Les je držao u ruci neku platnenu vrećicu, koja je po svemu sudeći bila prazna. Rasuto po pilotovom sedištu između njega i reportera stajalo je nekoliko malenih, prigušeno svetlucavih kamenčića. Jedan od reportera beše upravo razgledao jedan od tih kamenčića, postavivši ga naspram svetlosti.

"Ovi momci turaju svoj nos čak i u stvari koje ih se ne tiču", odgovori Lekroa ljutito.

Reporter još jednom pogleda kamenčić i primeti: "Rekli ste nam da pogledamo gde god ushtednemo, je li tako gospodine Hariman?"

"Tako je."

"Ovaj vaš pilot..." On pri tom pokaza prstom na Lesa. "Ovaj vaš pilot po svemu sudeći nije očekivao da ćemo i ovo naći. Bio ih je sakrio u naslon svog sedišta."

"Pa šta s tim?"

"U pitanju su dijamanti."

"Zbog čega mislite da su dijamanti?"

"Zbog toga što jesu dijamanti."

Hariman zastade i izvuče jednu cigaru, a onda reče. "Ti su dijamanti bili tu zato što sam ih ja tu stavio."

Jedna lampa iza Harimana ugasi se i neki glas reče: "Džefe, podigni malo taj kamenčić."

Reporter po imenu Džef postupi kako mu beše rešeno, a onda se ponovo oglasi: "Čudan postupak, gospodine Hariman."

"Zanimalo me je na kakav će način svemirsko zračenje uticati na neobrađene dijamante. Kapetan Lekroa je po mom nalogu stavio tu vrećicu u brod."

Džef zamišljeno zviznu. "Znate, gospodine Hariman, da mi sad niste pružili to objašnjenje, pomislio bih da je te kamenčiće Lekroa našao na Mesecu i pokušao da vam ih doturi."

"Samo to objavi, i bićeš tužen za klevetu. Imam puno poverenje u kapetana Lekroaa. A sada, daj mi te dijamante."

Džef izdiže obrve. "Ali, možda, ne i dovoljno poverenja da dopustite da ostanu kod njega?"

"Dajte mi te kamenčiće i izlazite odavde."

Što je brže mogao, Hariman odvoji Lekroaa od reportera i odvede ga u svoj brod. "To je sve za danas", objasni on reporterima i snimateljima. "Videćemo se na Pitersonovom polju."

Kasnije, kada je brod uzleteo, Hariman se okrenu prema Lekroau. "Obavio si sjajan posao, Lese."

"Onaj reporter, Džef, mora da je u silnoj zbrci."

"A? Ah, to. Ne, mislio sam na tvoj let. Uspeo si. U ovom času si prvi čovek ove planete."

Lekroa sleže ramenima. "Bob je izgradio izvanredan brod. Bilo je to prosto k'o pasulj. A sada, što se tiče dijamanta..."

"Zaboravi na dijamante. Ti si obavio svoju ulogu. Te kamenčiće smo mi stavili u brod, i to ćemo svima govoriti - što ubedljivije budemo mogli. Neće biti naša greška ukoliko nam ne poveruju."

"Ali, gospodine Hariman..."

"Da?"

Les otkopča džep na svom kombinezonu i izvuče otuda jednu prljavu maramicu, vezanu u čvor u obliku vrećice. On razveza maramicu... i sruči na Harimanov dlan mnogo više dijamanta nego tamo na

brodu - i većih, i lepših.

Hariman se zagleda u njih i prigušeno se nasmeja.

Potom ih vrati pilotu. "Zadrži ih."

"Ja mislim da oni pripadaju svima nama."

"U redu, onda, sačuvaj ih za sve nas. I, nikome ni reči o njima... Ne, čekaj." On uze dva veća kamena. "Od ovih kamenova napraviću dva prstena - jedan za tebe, i jedan za sebe. Ali, ni reči o njima nikome, inače neće vredeti ništa, osim kao kurioziteti."

Tako i jeste, pomisli on u sebi. Još odavno prodavci dijamanta behu shvatili da, u ogromnim količinama, dijamanti ne vrede više od običnog stakla, osim za industrijsku upotrebu. Za te potrebe, Zemlja ih je imala više nego dovoljno, više nego dovoljno i za nakit. Ukoliko je na Mesecu odista bilo dijamanta kao šljunka, pa, u tom slučaju, toliko su i vredeli - koliko i šljunak.

Ne bi vredelo ni dovlačiti ih na Zemlju.

Ali, uzmimo uranijom. Ukoliko bi ga bilo u izobilju...

Hariman se zavalu u sedište i prepusti sanjarenju.

Lekroa se iznenada ponovo oglasi. "Znate, gazda, tamo je predivno."

"A? Gde to?"

"Pa, razume se, na Mesecu. Poći ću opet. I to što pre budem mogao. Moramo se odmah postarati za novi brod."

"Naravno, naravno! I ovog puta sagradićemo veći, dovoljan za sve nas. Jer, i ja nameravam da pođem!"

"Budite sigurni u to."

"Lese..." Stariji čovek izgovori to gotovo snebivljivo. "Kako to izgleda kad pogledaš nagore i ugledaš Zemlju?"

"A? Oh, pa izgleda... izgleda..." Lekroa zastade. "Dođavola, gazda, nemam reči da to opišem. Naprosto, predivno je. Nebo je crno, i... Pa, sačekajte da vidite snimke koje sam načinio! Ili, još bolje, sačekajte da i sami sve vidite."

Hariman potvrdno klimnu glavom. "Neće biti nimalo lako čekati."

11.

DIJAMANTSKA POLJA NA MESECU!!!

MILIJARDER PORIČE PRIČU O DIJAMANTIMA

Tvrdeći da su dijamanti poneseni sa Zemlje iz naučnih razloga

MESEČEVI DIJAMANTI: OBMANA ILI ISTINA?

... ali, dragi moji nevidljivi gledaoci, razmotrite i ovo: zbog čega bi neko, uopšte, nosio dijamante na Mesec? Svaki gram tog broda i njegovog tereta bio je pomno proračunat, i dijamanti ne bi bili poneti bez nekog razloga. Mnogi ugledni ljudi od nauke izjavili su da je razlog koji je naveo gospodin Hariman čista besmislica. Lako je stoga zaključiti da su dijamanti bili poneti iz jednog jedinog razloga: da se, da tako kažemo, Mesečeva površina 'posoli' dijamantima sa Zemlje, u nameri da se dokaže kako dijamanti postoje na Mesecu... Međutim, gospodin Hariman, njegov pilot kapetan Lekroa, kao i svi koji su povezani sa tim poduhvatom od samog početka zaklinju se da dijamanti ne vode poreklo sa Meseca. Ipak, savršeno je sigurno da su dijamanti bili na brodu kada se ovaj vratio na Zemlju. Uzmite to kako god hoćete; međutim, ovaj reporter pokušaće da kupi nekoliko akcija mesečevih rudnika dijamanaata...

Kao i obično, Strong je već bio u kancelariji kada se Hariman pojavio. Međutim, pre no što su dvojica partnera dospeli da izmenjaju ijednu reč, sa ekrana se začu poziv: "Gospodine Hariman, traži vas Rotterdam."

"Recite im nek' idu i sade lale."

"Gospodin fan der Felde vas traži."

"U redu."

Hariman najpre pusti Holanđanina da kaže šta ima, a onda odgovori: "Gospodine fan der Felde, izjave koje mi se pripisuju savršeno su tačne. Te dijamante koje reporter pominje lično ja sam stavio u brod pre poletanja. Poreklo tih dijamanaata je odavde, sa Zemlje. U stvari, kupio sam ih onomad kada sam bio kod vas, i mogu to i dokazati."

"Ali, gospodine Hariman..."

"Kako god želite... Moguće je da na Mesecu ima toliko dijamanaata da se o njih naprosto saplicete. Međutim, ne mogu vam to garantovati. Ono što, ipak, mogu garantovati, jeste da dijamanti o kojima se govori u novinama potiču sa Zemlje."

"Ali, gospodine Hariman, zbog čega biste uopšte slali dijamante na Mesec? Možda ste nameravali da nas načinite budalama?"

"Tumačite to kako vam drago. Međutim, sve što imam da kažem jeste da ti dijamanti potiču sa Zemlje. Pa evo, ovako: uzeli ste opciju - opciju na opciju, da tako kažem. Ukoliko sada želite da ponovo

platite za tu opciju i da je tako osnažite, poslednji trenutak za to biće u četvrtak u devet časova, po njujorškom vremenu, kao što je i naznačeno u ugovoru. Odlučite se."

On prekinu vezu i zateče svog partnera kako ga smrknuto posmatra. "Šta te sad grize?"

"I sam sam, Delose, bio u nedoumici u pogledu tih dijamanta. Stoga sam pregledao izveštaje o opterećenju Pionira."

"Nisam znao da se zanimaš za inženjerske poslove."

"Umem da čitam brojke."

"Pa, onda si valjda uočio, je li tako? Stavka F-17-c, dve unce, dodeljena meni lično."

"Da, uočio sam. Prosto bode oči. Ali, nisam uočio nešto drugo."

Hariman oseti kako mu se stomak grči. "Šta to?"

"Nigde nema stavke sa onim kovertima." Strong se zagleda u njega.

"Mora da je tamo. Dopusti da ja pogledam."

"Nema je tamo, Delose. Znaš, i onda mi se učinilo smešnim što zahtevaš da sam pođeš ususret kapetanu Lekroau. Šta se dogodilo, Delose? Jesi li te koverta tada ubacio na brod?" Nastavljao je da netremice posmatra Harimana, koji se sve većma vrpolio. "Do sada smo zaključili poviše delikatnih ugovora, ali ovo je prvi put da bilo ko može reći da se firma Hariman i Strong služi prevarom."

"Do đavola, Džordže... Varao bih, lagao, krao, prosio, podmićivao... učinio bilo šta, samo da postignemo ono što smo postigli."

Hariman ustade i stade koračati po sobi. "Taj novac bio nam je neophodan, jer bez njega brod nikada ne bi uzleteo. Sada smo bez prebijene pare. Nadam se da ti je to poznato?"

Strong potvrdno klimnu glavom. "Ipak, ti koverti morali su da odu na Mesec. Na to smo se bili obavezali ugovorom."

"Do đavola, naprosto sam zaboravio na to. A onda je bilo prekasno da ponovo razmotrimo opterećenje. Ali, nije ni važno. Pomislio sam da ionako niko neće saznati, ni mariti za koverta, ukoliko čitav pothvat propadne, ili ukoliko se Lekroa razbije. Bilo mi je takođe jasno da neće biti važno ni ako uspemo: u tom slučaju imaćemo dovoljno novaca. I imaćemo ga, Džordže, imaćemo ga!"

"Moraćemo da vratimo taj novac."

"Odmah? Džordže, daj mi malo vremena. Svi koji su u pitanju zadovoljni su kako stvari sada stoje. Sačekaj da se malčice

povratimo: onda ću otkupiti svaki od tih koverata, do poslednjeg - iz vlastitog džepa. Obećavam ti."

Strong je i dalje sedeo, i Hariman stade ispred njega. "Pitam te, Džordže, ima li smisla uništiti ovakav jedan poduhvat iz čisto teoretskih razloga?"

Strong uzdahnu i odgovori: "Kada dođe vreme, uzmi novac firme."

"Tako se govori! Ali, platiću svojim novcem, obećavam ti."

"Ne, već novcem firme. Ako smo se već u to upetljali zajedno, ostaćemo i dalje zajedno."

"U redu, ukoliko ti tako želiš."

Hariman potom ode do svog stola, i neko vreme dvojica partnera sedela su u potpunoj tišini. Uskoro im najaviše Diksona i Entenzu.

"Pa, Džek", upita Hariman. "Osećaš li se bolje?"

"Ne, zahvaljujući tebi. Morao sam da se borim za ono što sam emitovao - ali je u svemu bilo i piratstva. Delose, na brodu je trebalo da se nalazi oprema za emitovanje."

"Ne uzrujavaj se zbog toga! Kao što sam ti već rekao, ovog puta nismo mogli da opteretimo brod nikakvom dodatnom težinom. Ali, biće još letova... Tvoja koncesija doneće ti brdo para."

Dikson pročisti grlo. "Delose, upravo smo zbog toga i došli do tebe. Kakvi su tvoji dalji planovi?"

"Planovi? Pa, nastavljamo! Les, Koster i ja krećemo na sledeće putovanje. Izgrađićemo stalnu bazu. Možda Koster neće poći s nama. Trećim brodom odaslaćemo pravu koloniju - nuklearne inženjere, rudare, hidroponske stručnjake, komunikacione tehničare. Osnovaćemo Luna Siti, prvi grad na jednoj drugoj planeti."

Dikson je delovao zamišljeno. "A kada će sve to početi da se isplaćuje?"

"Šta podrazumevaš pod 'isplaćivanjem'? Želiš li svoje pare nazad, ili želiš da vidiš kako ti se vraća nešto od onoga što si investirao? Mogu te uslužiti na oba načina."

Entenza zausta da kaže da on želi svoje pare natrag, ali ga Dikson preduhitri. "Naravno, mislim na profit. Novac je već uložen."

"Odlično!"

"Međutim, ne vidim odakle će taj profit doći. Razume se, Lekroa je obavio taj let i bezbedno se vratio. Čast za to pripada svima nama. Ali, gde je tu dobitak?"

"Daj klasju vremena da sazri, Dene. Delujem li ti ja zabrinuto? Šta su za sada naši dobici?" On stade nabrajati na prste. "Prihodi od snimaka, radija, televizije..."

"Sve to pripada Džeku."

"Pogledaj ugovor. On ima koncesiju, ali za nju plaća firmi... to jest svima nama."

"Džek, začepi!" uzviknu Dikson pre nego što je Entenza stigao da progovori, a onda nastavi: "Šta još imamo? Samo to neće nas izvući na suvo."

"Dospеле menice. Montijevi momci rade na tome. Tu su i prihodi od najvećeg bestslera do sada: uzeo sam jednog pisca i jednu stenografkinju, koji prate Lesa na svakom koraku. Tu je i franšiza od prve i jedine svemirske linije..."

"Od koga?"

"Naći ćemo već nekog. Kamins i Montgomeri trenutno su u Parizu i rade na tome. Danas popodne i ja ću im se pridružiti. Tu ćemo franšizu, čim uspostavimo koloniju tamo, ma koliko malena bila, povezati sa franšizom na drugom kraju. Biće to posve autonomna država Lunarija, pod zaštitom Ujedinjenih nacija - i bez njene saglasnosti nijedan brod neće moći da tamo sleti, niti da odande uzleti. Pored toga, imaćemo i pravo na franšize od još desetak kompanija, za različite svrhe; tu su, takođe, i porezi koje će plaćati čim na osnovu zakona Lunarije uspostavimo Gradsku korporaciju Luna Sitija. Prodavaćemo sve, osim bezvazdušnog prostora... U stvari, prodavaćemo i njega, u eksperimentalne svrhe. I, ne zaboravite, i dalje raspoložemo jednim velikim komadom zemljišta koje, na osnovu suverenosti države, pripada nama. Mesec je velik."

"I tvoje ideje, Delose, takođe su velike", primeti Dikson suvo. "Ipak, kakav je neposredan, sledeći korak?"

"Najpre će nam pravo vlasništva potvrditi Ujedinjene nacije. Savet bezbednosti već tajno zaseda; Skupština će se sastati večeras. Stvar će početi da ključa, i to je razlog što moram biti tamo. A kada Ujedinjene nacije odluče - kao što će i odlučiti! - da njena neprofitna korporacija ima jedina prava na Mesec, zaista ću se naći do grla u poslu. Ta mala, siromašna, slabačka, neprofitna korporacija potom će niz stvari preneti na neke ozbiljne i poštene, preduzetljive korporacije - a ove će joj za uzvrat pomoći da izgrade laboratoriju za

fizička istraživanja, astronomsku opservatoriju, lunografski institut, uz još neke savršeno neprofitne poduhvate. Sve je to, ipak, samo u međuvremenu, dok ne uspostavimo stalnu koloniju sa njenim vlastitim zakonima. A onda ćemo..."

Dikson nestrpljivo odmahnu rukom. "Delose, mani se pravnih zavrzlama. Poznajem te dovoljno dugo da znam šta sve možeš da smišliš. Pitanje je, međutim, šta ćemo sledeće preduzeti?"

"A? Pa, moramo izgraditi novi brod, još veći. U stvari, ne stvarno, već efektivno veći. Koster je već počeo da radi na površinskom katapultu... koji će se protezati od Manitu Springsa do Vrhha Pajks. Pomoću njega, možemo dovesti brod na slobodnu orbitu oko Zemlje. Potom bismo taj brod koristili da gorivom snabdevamo druge brodove - kao nešto poput svemirske stanice ili energetskog satelita. Na taj način putovaćemo na Mesec pomoću hemijskog goriva, bez potrebe da devet desetina broda odbacujemo da bismo donde stigli." "Zvuči prilično skupo."

"I biće skupo. Ipak, ne brini; imamo već nekoliko desetina stvarčica pomoću kojih ćemo upumpavati novac dok sve ne postavimo na komercijalnu osnovu, a onda ćemo prodavati akcije. I ranije smo već prodavali akcije; međutim, tamo gde smo ih ranije prodavali po deset, sada ćemo prodavati po hiljadu dolara."

"I misliš da će te to održati sve dok pothvat, kao celina, ne bude počeo da se isplaćuje? Imaj u vidu, Delose, da čitava stvar neće početi da se isplaćuje sve dok ne budeš imao brodove koji će redovno leteti između Zemlje i Meseca, sa redovnom naplatom tereta i putnika. A to znači prave mušterije, koje plaćaju u gotovom. Ali, čega to ima na Mesecu što bi vredelo dopreмати ovamo - i ko bi za to plaćao?"

"Dene, zar zaista veruješ da baš ničega neće biti? I, ukoliko ne veruješ, zbog čega si uopšte ušao u sve ovo?"

"Verujem u to, Delose - odnosno, tačnije, verujem u tebe. Ali, kakav ti je vremenski raspored? Kakav ti je budžet? I kakvu robu imaš u izgledu? I, molim te, nemoj mi pominjati dijamante; mislim da sam shvatio u čemu je štos."

Hariman je nekoliko časaka grickao svoju cigaru. "Postoji nešto veoma vredno što odmah možemo početi da dopremamo ovamo."

"Da? A šta to?"

"Znanje."

Entenza šmrknu. Strong je delovao iznenađeno. Dikson klimnu glavom. "Spreman sam da to kupim. Znanje uvek ima neku vrednost... za čoveka koji ume da ga iskoristi. Slažem se i da je Mesec mesto gde je moguće naći nova znanja... Pretpostavljam da možeš izvesti da se sledeće putovanje isplati. Pa, kakav ti je budžet za to i kakav vremenski raspored?"

Hariman ništa ne odgovori. Strong je pomno posmatrao njegovo lice, i, s obzirom da je pokeraško lice svog partnera čitao kao otvorenu knjigu, pomisli da je ovog puta sateran u ćošak. Čekao je, pomalo nervozno, ali ipak spreman da podrži svaku igru koju bi Hariman zaigrao. "Imajući u vidu, Delose", nastavi Dikson, "način na koji sve to opisuješ, cenim da nemaš dovoljno novaca za svoj sledeći korak... kao i da ne znaš kako bi ga pribavio. Ali, Delose, ja verujem u tebe... Još na početku sam ti rekao da smatram da se ne sme dopustiti da neki novi posao umre od anemije. Spreman sam, dakle, da uđem sa jednom petinom uloga."

Hariman se zagleda u njega. "Čuj", reče on bez okolišenja, "ti već raspolažeš Džekovim delom, je li tako?"

"Pa, ne bih to baš tako nazvao."

"Kontrolišiš njegov glas. Sve je na taj način uređeno."

"To nije istina", upade Entenza. "Ja sam nezavistan, i ja..."

"Džek, ti si jedan prokleti lažov", prekide ga Hariman ne uzbuđujući se. "Dene, već imaš pedeset procenata. S obzirom na naš dogovor, ja sam taj koji u slučaju pat-pozicije donosi odluku, što mi daje mogućnost potpune kontrole sve dok je Džordž uz mene. Ukoliko ti prodamo još akcija, ti ćeš kontrolisati tri petine - i ti ćeš biti gazda. Je li to ono što zapravo želiš?"

"Kao što sam ti rekao, Delose, imam poverenja u tebe."

"Ipak, bio bi srećniji kada bi uzde bile u tvojim rukama. Pa, ne pristajem. Pre ću pustiti da svemirski letovi - pravi svemirski letovi, sa utvrđenim redom vožnje - sačekaju još dvadesetak godina, nego što ću ti ih prepustiti. Radije ću dopustiti da svi propadnemo i nastavimo da živimo od slave, nego što ću to dopustiti. Moraćeš nešto drugo da smišliš."

Dikson ništa ne odgovori. Hariman ustade i poče da korača po prostoriji, a onda se zaustavi ispred Diksona. "Dene, da odista

shvataš o čemu se ovde radi, dopustio bih ti da preuzmeš kontrolu. Ali, ne shvataš. Doživljavaš sve ovo kao samo još jedan put do novca i moći. Savršeno sam spreman da vama lešinarima dopustim da se obogatite - ali ja zadržavam kontrolu. Ja želim da vidim kako se ova stvar razvija, a ne kako postaje krava-muzara. Ljudska rasa kreće put zvezda, i ta pustolovina suočiće nas sa problemima u poređenju sa kojima je atomska energija bila dečja igračka. Ljudska rasa pripravna je za to taman onoliko koliko i neka devica za prvi ljubavni čin: ukoliko se ne bude odvijao sa punom pažnjom, ona će se prokurvati. Ti ćeš, Dene, prokurvati čitavu stvar ukoliko ti dopustim da imaš odlučujući glas - naprosto stoga što je ne shvataš."

On zastade da uzme dah, a onda nastavi: "Uzmi, na primer, bezbednost. Da li ti je poznato zbog čega sam se složio da Lekroa krene onim brodom, umesto da to ja sam učinim? Misliš li da sam se plašio? Ne! Želeo sam da se brod vrati... bezbedno. Nisam želeo da zamisao o svemirskim letovima zadobije još jedan udarac. Da li ti je poznato zbog čega moramo da imamo monopol na njih, u najmanju ruku još nekoliko godina? Zbog toga što će uskoro svaka ništarija poželeći da izgradi brod za Mesec, pogotovo pošto je sada jasno da se to može izvesti. Sećaš li se prvih dana prekookeanskih letova? Pošto je to Lindberg učinio, svaki takozvani pilot koji se mogao dočepati kakve krtije krenuo je preko Velike vode. Neki među njima čak su povelili i svoju decu sa sobom. Mnogi od njih završili su sa više vode oko sebe no što im je u čitavom životu bilo potrebno. Vazduhoplove je nakon toga počeo da bije glas da su opasni. Tokom nekoliko godina koje su potom usledile, ljudi su, u jednom visoko stručnom poslu, postali do te mere gladni brze love, da više gotovo da nisi mogao da otvoriš novine a da u njima ne nađeš vesti o još nekom vazduhoplovnom udesu.

Ali, to se neće ponoviti i sa svemirskim letovima! Neću dozvoliti da se to ponovi! Svemirski brodovi odveć su veliki i suviše skupi; ukoliko i njih počne da bije glas da nisu bezbedni, u tom slučaju bolje da se nismo ni mrdali iz kreveta. Dakle, ja vodim igru."

On ućuta. Dikson sačeka nekoliko trenutaka, a onda reče: "Rekoh, Delose, da verujem u tebe. Koliko novaca ti je potrebno?"

"A? Pod kakvim uslovima?"

"Na menicu."

"Moju menicu? Jesi li to rekao na moju menicu?"

"Naravno, moram se osigurati."

Hariman opsova. "Znao sam da negde postoji zakačaljka. Dene, savršeno dobro ti je poznato da sam sve što sam imao uložio u ovaj poduhvat."

"Imaš osiguranje. I to poveliko, koliko mi je poznato."

"Tako je, ali sve to glasi na ime moje žene."

"Čini mi se da sam jednom čuo da si nešto slično predložio Entenzi", odvrati Dikson. "Hajde, hajde... Koliko ja poznajem tvoju sortu, sigurno imaš neki stalni ulog, ili anuitete koji se mogu naplatiti, ili nešto slično zbog čega gđa Hariman neće morati da se iseli iz one svoje jadne kućice."

Hariman stade napregnuto razmišljati. "A kada bi dospela naplata menice?"

"Kada se budemo rastajali. I, naravno, želim klauzulu po kojoj se ne može pribeći bankrotstvu."

"Zbog čega? Takva klauzula ionako nema nikakvu pravnu valjanost."

"Ali, imala bi vrednost za tebe, je li tako?"

"Mmmm... Da, imala bi."

"Prema tome, idi i sakupi svoje polise i vidi na koliku sumu bi mogao da ispišeš menicu."

Hariman ga pogleda, a onda se naglo okrenu i ode do svog sefa. Trenutak potom, vrati se sa podebljim svežnjem dugačkih, krutih fascikli. Bilo ih je podosta; za to doba, radilo se o zapanjujuće pozamašnoj sumi. Nakon svega, Dikson izvuče jednu beležnicu iz svog džepa i primeti: "Čini se da jedna nedostaje... i to na prilično visoku sumu. Polisa North Atlantic Mutuala, rekao bih."

Hariman se zagleda u njega. "Do đavola, znači li to da treba da otpustim svakog poverljivog službenika iz svoje firme?"

"Ne znači", odgovori Dikson blago, "svoje informacije ne pribavljam preko tvog personala."

Hariman se vrati do sefa, uze polisu i stavi i nju na gomilu. Iznenada se oglasi Strong: "Želite li i moje, gospodine Dikson?"

"Ne", odgovori ovaj, "to neće biti potrebno." Potom prikupljene polise stavi u džep. "Stajaće kod mene, Delose, i postaraću se da se premije naplaćuju. Naravno, obračunavaću ti ih. Možeš poslati

menicu i formulare o prenosu polisa na drugog vlasnika u moju kancelariju. A evo i ugovora." On pri tom izvuče iz džepa još nekoliko listova; bio je to ugovor - već načinjen na pun iznos polisa.

Hariman baci pogled na ugovor. "Znaš", primeti on lagano, "ponekad se pitam ko se ovde s kim poigrava?" On pruži ugovor Strongu. "U redu, Džordže, pobrini se za to... Momci, krećem za Pariz. Poželite mi sreću." I odskakuta veselo, kao kakav foksterijer.

Strong pogleda prema zatvorenim vratima, a onda usmeri oči ka Diksonu. "Trebalo bi, naprosto, da ovo pocepam!"

"Nemoj to činiti", posavetova ga Dikson. "Znaš, zaista verujem u njega... Džordže, da li si ikada čitao Karla Sandberga?" upita on gotovo u istom dahu.

"Ne čitam baš mnogo."

"Potrudi se, nekom prilikom. Postoji jedna njegova priča o nekom čoveku koji je pustio glas da je u paklu pronađena nafta. Nije prošlo mnogo vremena, i svi nagrnuše u pakao, u nadi da će se obogatiti... Čovek koji beše pustio glas posmatrao ih je kako odlaze, a onda se počeha po glavi i reče samom sebi da, na kraju krajeva, u čitavoj priči možda i ima nečega. Pa, eto, i sam krenu u pakao."

Strong sačeka nekoliko trenutaka, a onda reče: "Ne shvatam u čemu je poenta."

"Poenta je u tome, Džordže, što naprosto želim da se obezbedim ukoliko to bude potrebno... a to i tebi savetujem. Moguće je da Delos poveruje u glasove koje je sam pustio. O dijamantima! Hajdemo, Džek."

12.

Naredni meseci bili su ispunjeni poslovima baš kao i razdoblje pre poletanja Pionira (preseljenog, u međuvremenu, sa svim počastima, u Smithsonian Institute). Jedna grupa inženjera i veliki broj radnika gradili su katapult; još dve grupe bile su uposlene na dvama novim brodovima, Mejflaueru i Doseljeniku, dok se treći brod već nalazio na skicama u projektantskom birou. Ferguson je bio glavni inženjer svega toga, dok je Koster, koga Džok Berkli i dalje nije ispuštao iz ruku, bio konsultant, radeći na čemu je i koliko on sam to poželeo. Kolorado Springs bio je grad u punom cvatu; naselja duž putne trake Denver-Trinidad polako su se širila ka Springsu sve dok nisu sasna

zaokružila Pitersonovo polje.

Hariman je bio toliko obuzet poslom koliko i neko mače klupčetom vune. Beskonačne promocije i korišćenje čitavog pothvata uzimali su mu osam punih dana nedeljno, ali, nagoneći na rad Kaminsa i Montgomerija sve dok ovi nisu načisto izludeli, a i sam se lišavajući sna, često je sebi stvarao prilike da trkne do Kolorada i porazgovara sa Kosterom.

Napokon je odlučio: sa gradnjom Luna Sitija biće započeto već prilikom sledećeg putovanja. Mejflauer će biti izgrađen da ponese ne samo sedam putnika, već i dovoljno vazduha, vode i hrane da četvoro koji će tamo ostati prežive do dolaska sledećeg broda; živeće u posebnom prebivalištu od aluminijuma, hermetički zatvorenom i pod pritiskom, i smeštenom ispod Mesečeve površine, sve dok im - konačno - ne pristignu u pomoć.

Izbor dodatnih četvoro putnika pružio je priliku za novo nadmetanje, za još veći publicitet - i za pojačanu prodaju deonica. Hariman je, uprkos posvemašnjem protivljenju naučne zajednice, insistirao na tome da to četvoro budu dva bračna para. Popustio je, napokon, samo u toj meri što se složio da sve četvoro budu naučnici, pod uslovom da budu bračni drugovi. To je, opet, urodilo nizom brzinskih venčanja - i, kada je izbor konačno bio načinjen, nizom isto toliko brzinskih razvoda.

Mejflauer je bio maksimalne veličine - koliko je, na osnovu proračuna, bilo moguće da se postavi na orbitu pomoću katapulte, kao i pomoću vlastitih motora. Pre samog njegovog poletanja otisnula bi se četiri isto toliko velika broda. To, međutim, nisu bili svemirski brodovi; radilo se o tankerima, i stoga su ostali bezimeni. Na osnovu najpomnijih balističkih proračuna, kao i najpreciznijeg mogućeg lansiranja, trebalo je da se na orbiti nađu na istom mestu. Tu je Mejflauer trebalo da se sa njima susretne i preuzme od njih preostalo gorivo.

Bio je to najdelikatniji deo čitavog projekta. Ukoliko bi bilo moguće postaviti ih dovoljno blizu jedan drugom, Lekroa bi, koristeći se svojom sićušnom rezervom goriva, mogao izmanevrisati da im se približi sa svojim novim brodom. Ukoliko u tome ne bi uspeo - pa, našao bi se više nego usamljen u svemiru.

Veoma ozbiljno porazmislilo se i o pilotima u tankerima; kao izraz

krajnje nužde uzela se u obzir i potreba da se deo goriva iskoristi za pokretanje spasilačkog broda - letelice sa krilima - i njegovo spuštanje, za let kroz atmosferu i kočenje pre konačnog sletanja. Koster je, međutim, pronašao jednostavniji i jeftiniji način.

Jednom radarskom navodniku, čiji je predak bio blizinski upaljač i čiji su se neposredni roditelji mogli naći među ciljnim mehanizmima raketa na navođenje, beše stavljeno u zadatak da tankere međusobno poveže. Prvi tanker bio bi bez takve opreme, ali bi drugi, uz pomoć robota, 'nanjušio' prvog i spojio se s njim uz pomoć malene rakete, koristeći se pri tom najmanjim vektorom. Treći bi se potom spojio sa prvim i drugim, i, konačno, četvrti sa prethodna tri. Lekroa nije trebalo da ima problema... pod uslovom da se sve odvija prema predviđanjima.

13.

Strong ponudi Harimanu da pogleda izveštaje o prodaji automatskih prekidača, ali ih ovaj odgurnu u stranu.

Strong mu ih, međutim, ponovo poturi pod nos. "Bolje bi ti bilo, Delose, da se zainteresuješ i za ovakve stvari. Neko u ovoj kancelariji morao je da se pozabavi i priticanjem novca - novca za nas lično - inače bi se jednog lepog jutra mogao naći kako prodaješ jabuke po uličnim ćoškovima."

Hariman se naže unazad i sklopi ruke na potiljku. "Džordže, kako možeš da pričaš o takvim stvarima i to na dan kakav je ovaj? Zar u tvojoj duši nema nimalo mesta za poeziju? Zar nisi čuo šta sam rekao kada sam ušao ovamo? Spajanje je uspelo! Prvi i drugi tanker sada su kao sijamski blizanci. Krećemo za manje od nedelju dana."

"Moguće je i da je tako. Međutim, sa poslovima se mora nastaviti."

"Ti se za to postaraj; ja imam sastanak. Kada je Dikson rekao da će doći?"

"Stići će svakog trenutka."

"Odlično!" Hariman zagriže svoju cigaru, pa nastavi: "Znaš, Džordže, i nije mi žao što prvi put nisam mogao da krenem sa Lesom. Ovog puta sigurno ću ići. Nestrpljiv sam kao kakav mladoženja... i isto toliko srećan." On stade da pevuši.

Dikson uđe, bez Entenze. Tako je bilo još otkako beše prestao da se pretvara da kontroliše samo svoj deo deonica. Pošto se rukovaše,

Hariman upita: "Čuo si novosti, Dene?"

"Džordž mi je rekao."

"Pa eto, tu smo... Ili, bar, sasvim blizu. Kroz, otprilike, nedelju dana biću na Mesecu. Jedva da sam u stanju da i sam u to poverujem."

Dikson ćutke sede i Hariman nastavi: "Zar nemaš nameru ni da mi čestitaš? Pa, čoveče, ovo je veliki dan!"

"Di Di, zbog čega uopšte želiš da i ti pođeš?"

"A? Ama, ne postavljam ti šašava pitanja. Sve ovo sam upravo zbog toga radio."

"Pitanje uopšte nije šašavo. Pitao sam te zbog čega ti želiš da ideš. Ono četvoro ide iz očiglednih razloga, i svako od njih je, povrh svega, naučnik-specijalista. Lekroa je pilot. Koster je čovek koji treba da uspostavi stalnu koloniju. Kakva je svrha tvog polaska?"

"Svrha mog polaska? Pa, ja sam taj koji stoji iza svega ovoga! Znaš i sam, kad stignem tamo nameravam da se kandidujem za gradonačelnika. Evo cigare, drugari - moje ime je Hariman. Ne zaboravite to prilikom glasanja." On se iskezi.

Dikson se, međutim, ne nasmeja. "Nisam znao da nameravaš da tamo ostaneš."

Hariman poprimi izgled nevinašceta. "Pa, nisam još konačno odlučio. Ukoliko uspemo da na brzinu sagradimo ono prebivalište, možda ćemo uštedeti dovoljno zaliha da mi bude moguće da ostanem tamo do dolaska sledećeg broda. Neću ti, valjda, nedostajati?"

Dikson ga pogleda pravo u oči. "Delose, ne mogu ti dozvoliti da kreneš."

Hariman je bio toliko zabezeknut da u prvi mah ne uspe ni reč da progovori. Najzad, ipak, nekako mu pođe za rukom da izusti: "Ne teraj šegu, Dene. Svakako da idem. Ne možeš me zaustaviti. Nema tog stvora koji bi me mogao zaustaviti."

Dikson zavrte glavom. "Delose, ne mogu ti to dozvoliti. Previše sam uložio u sve ovo. Ukoliko kreneš i nešto ti se dogodi, sve ću izgubiti."

"Pa, to je smešno. Ti i Džordž biste nastavili, i to je sve."

"Pitaj Džordža šta o tome misli."

Strong, međutim, nije imao ništa da kaže, ali kao da baš nije hitao da se susretne sa Harimanovim pogledom. Dikson nastavi: "I ne pokušavaj, Delose, da nešto izmajstorišeš. Ovaj poduhvat si zapravo

ti, i ti si ovaj poduhvat. Ukoliko pogineš, sve pada u vodu. Ne kažem da će i svemirski letovi doživjeti krah; mislim da si im dao dovoljan zamah, da bi s njima mogli nastaviti i ljudi manjeg formata od tebe. Ali, kada je ovaj naš pothvat u pitanju - naša kompanija - to će propasti. Džordž i ja morali bismo da likvidiramo sve - da sve prodamo za polovinu stvarne vrednosti. Toliko ćemo moći da dobijemo za patentna prava; opipljive imovine gotovo da i nemamo." "Do đavola, ono što prodajemo upravo su neopipljive vrednosti. Znao si to od samog početka."

"Ti si, Delose, ta neopipljiva vrednost. Ti si guska koja nosi zlatna jaja. I želim da budeš ovde sve dok ih nosiš. Ne smeš stavljati glavu u torbu na tim svemirskim letovima sve dok ne počnu da pritiču pare, posle čega bi svaki sposoban menadžer, kao Džordž ili ja, mogao da stvar čvrsto drži u rukama. Ozbiljno ti to kažem, Delose. Previše sam uložio da bih sada mirno posmatrao kako sve stavljaš na kocku zarad svog pukog uživanja."

Hariman ustade i, teško dišući, čvrsto se osloni prstima o svoj pisaći sto. "Ne možeš me sprečiti!" izgovori on lagano i odlučno. "Sve vreme si znao da nameravam da pođem. Ne možeš me sada zaustaviti. Ni sve sile pakla ne mogu me zaustaviti."

"Žao mi je, Delose", mirno odvratila Dikson. "Ipak, mogu da te zaustavim i to ću i učiniti. Mogu onemogućiti da brod uopšte poleti."

"Samo pokušaj! Imam advokata koliko i ti - i to i boljih!"

"Mislim da ćeš ustanoviti da više nisi omiljen u američkim sudovima onoliko koliko si to nekada bio... Pogotovo otkako su Sjedinjene Države došle do saznanja da nisu one vlasnice Meseca."

"Samo pokušaj, kažem ti. Slomiću te, i čak ću ti oduzeti i tvoje deonice."

"Smiri se, Delose! Ni malo ne sumnjam da si već nešto smislio da, ukoliko ushtedneš, Džordžu i meni oduzmeš prava na osnovnu kompaniju. Ipak, to neće biti potrebno. Niti će biti potrebno da prikujem brod za zemlju. I ja želim da se taj let ostvari, bar koliko i ti. Ali, ti nećeš poći na njega, i to od svoje volje."

"Neću, je li? Da li ti odande gde sada sediš izgledam blesav?"

"Ne, naprotiv."

"Pa, onda, zbog čega ne bih pošao?"

"Zbog tvoje menice, koju držim. Nameravam da je naplatim."

"Šta? Ali, još nije dospela na naplatu."

"Znam. Ali ja želim da budem siguran da ću je naplatiti."

"Ama, prokleta budalo... Ukoliko poginem, još brže ćeš je naplatiti!"

"Misliš? Grešiš, Delose. Ukoliko pogineš... pri letu na Mesec... neću dobiti ništa. Znam to sigurno; raspitao sam se kod svih kompanija koje su ti izdale polise. Većina tih polisa, još od najranijih dana avijacije, sadrži klauzule koje ne uvažavaju rizik od eksperimentalnih vozila. U svakom slučaju, sve će ih te kompanije otkazati i krenuti u borbu na sudu ukoliko samo kročiš na taj brod."

"Ti si ih na to nagovorio!"

"Smiri se, Delose. Samo dolivaš ulje na vatru. Naravno da sam se raspitao; međutim, samo sam pokušao da zaštitim svoje legitimne interese. Ne želim da naplatim tu menicu... ni sada, ni u slučaju da pogineš. Želim da je isplatiš vlastitom zaradom, ostajući ovde i starajući se o kompaniji sve dok sasvim ne stane na noge."

Hariman ugasi svoju cigaru, nepopušenu i svu izgriženu, i baci je u korpu za otpatke, ali promaši. "Boli me uvo ukoliko i izgubiš. Da ih nisi čačkao, svi bi platili kao bele lale."

"Ipak, Delose, to je ukazalo na slabu tačku u tvojim planovima. Ukoliko svemirski letovi treba da uspeju, osiguranje će morati da se proširi i obuhvati sva mesta i sve mogućnosti."

"Do đavola, bar jedna to čini i sada... North Atlantic Mutual."

"Video sam njihov oglas i dobro proučio njihovu ponudu. U pitanju je samo privid, sa uobičajenim klauzulama o ogradama. Ne, osiguranja će morati da budu preinačena, i to sve vrste osiguranja."

Hariman se zamisli. "Moraću lično da ih pogledam. Džordže, pozovi Kaminsa. Možda ćemo morati da osnujemo vlastitu osiguravajuću kompaniju."

"Ostavi sad Kaminsa", dobaci mu Dikson. "Poenta je naprosto u tome da ne možeš da kreneš na taj put. Ima suviše stvari za koje treba da se pobrineš i da ih dalje unaprediš."

Hariman ga ponovo pogleda. "Zar nikako ne možeš da utuviš u tu svoju glavu, Dene, da ipak idem! Pokušaj, ako možeš, da prikuješ brod za zemlju. Ukoliko postaviš policiju unaokolo, ja ću iznajmiti snagatore da ih odatle oteraju."

Dikson je delovao ožalošćeno. "I samom mi je, Delose, mrsko da ti to pomijem, ali bojim se da ćeš biti zaustavljen čak i ako ja ovog

časa padnem mrtav."

"Kako?"

"Tvoja žena."

"Kakve veze, dođavola, ona ima s ovim?"

"Spremna je da ovog časa krene na sud i zahteva odvojeno izdržavanje... Saznala je za ove polise. Kada čuje za tvoje planove, odvući će te na sud i naterati da joj ustupiš deo svojih prihoda."

"Ti si je na to nagovorio!"

Dikson je za trenutak oklevao. Bilo mu je poznato da Entenza, iz čiste zlobe, beše nešto došapnuo gđi Hariman. Uprkos tome, čini se da nije imalo nikakvog smisla potpirivati porodičnu svađu. "Dovoljno je pametna da se i sama raspita... Ne sporim da sam razgovarao s njom... ali, na njen poziv."

"Boriću se sa oboma!" Hariman ode do prozora i zastade tamo, gledajući napolje. Bio je to pravi prozor, i on je voleo da posmatra nebo.

Dikson mu priđe i stavi mu ruku na rame, obraćajući mu se blagim glasom. "Nemoj to tako primati, Delose. Niko ne želi da ti uskrati tvoj san. Ali, ne možeš tek tako otići; ne možeš nas ostaviti na cedilu. Do sada smo te čvrsto podržavali; duguješ nam i da ti podržavaš nas, sve dok sve ne bude gotovo."

Hariman ništa ne odgovori, i Dikson nastavi: "Ukoliko se već ne osećaš obaveznim prema meni, kako stoji stvar sa Džordžom? Stajao je uz tebe, i protiv mene, i kada mu je bilo veoma teško, i kada je mislio da ćeš ga upropastiti - što će se sigurno i dogoditi, ukoliko ne okončaš ovaj posao. Da, Delose, šta je sa Džordžom? Da li ćeš i njega ostaviti da potone?"

Hariman se okrenu, ni ne pogledavši Diksona, i zagleda se u Stronga. "Pa, Džordže? Da li i ti misliš da ne treba da krenem?"

Strong protrlja ruke i ugrize se za usnu. Najzad podiže pogled. "Što se mene tiče, Delose, sve je u redu. Postupi kako misliš da je najbolje."

Hariman ga je dugo posmatrao, dok mu se lice grčilo kao da će zaplakati. A onda reče, promuklim glasom. "U redu, prokleti bili. U redu. Ostaću ovde."

Bilo je to jedno od onih divotnih večeri u ovom planinskom području, posle dana tokom kojeg oluja beše dobro pročistila nebo. Tračnice katapulta uzdizale su se kao prava linija uz planinu, čiji obronci behu raskopani da bi im načinili put. U privremenoj svemirskoj luci, još neraščišćenoj posle gradnje, Hariman se, u društvu niza uglednih ličnosti, upravo opraštao od putnika i posade Mejflauera.

Grupa se beše okupila oko samih tračnica katapulta. Nije bilo nikakve potrebe da se drže podalje od broda; mlaznice neće proraditi sve dok se brod ne nađe na samom vrhu planine. Samo je brod bio pod nadzorom; brod i blistave tračnice.

Dikson i Strong, zajedno zbog društva i uzajamne podrške, stajali su na rubu prostora oivičenog užadima i namenjenog putnicima i zvaničnicima. Posmatrali su Harimana kako se veselo pozdravlja. "Zbogom, doktore... Dženet, vodi računa o njemu. Ne puštaj ga da lovi unaokolo mesečeve cure!" Videli su ga potom i kako prisno razgovara sa Kosterom, a onda kako mladog čoveka tapše po leđima.

"Dobro se drži, a?" prošapta Dikson.

"Možda je trebalo da ga pustimo da pođe", odvrati Strong.

"A? Gluposti! Moramo ga imati ovde. U svakom slučaju, mesto u istoriji već mu je obezbeđeno."

"Ne mari on za istoriju", odvrati Strong ozbiljnim glasom. "Sve što želi jeste da ode na Mesec."

"Pa, kada se dobro razmotri... Moći će da krene tamo, čim ovde posvršava poslove. Na kraju krajeva, to su njegovi poslovi. Sve je ovo on započeo."

"Znam."

Hariman se okrenu, ugleda ih i uputi se prema njima. Oni začutaše. "Šta ste se snuždili", dobaci im on veselo. "Sve je u redu. Krenuću ja već sledećim brodom. Planiram, dotle, da sam njime upravljam. Videćete." On se ponovo okrenu prema Mejflaueru. "Divan prizor, zar ne?"

Spoljna vrata se zatvoriše i lampice se zasvetleše duž tračnica i na kontrolnom tornju. Oglasi se i sirena.

Hariman načini korak-dva bliže.

"Eno, krenuo je!"

Okupljena masa kao da to izgovori u jednom dahu. Veliki brod

lagano se pokrenu, blago klizeći uz tračnice i, povećavajući brzinu, sunu prema dalekom planinskom vrhu. Bio je već nalik na mrvicu kada je stigao do vrha i potom se vinuo u vazduh.

Tu ostade za trenutak kao da lebdi, a onda se prava perjanica svetlosti razveja iz njegovog repa. Mlazni motori behu stavljeni u pogon.

Potom se pretvori u blistavu prugu na nebu, pa u vatrenu kuglu, i najzad ga više nije bilo. Uzdizao se, sve više i više, hitajući na sastanak sa tankerima.

Kako se brod peo uz planinu, masa se sve većma povlačila prema njenom zapadnom rubu. Hariman ostade na mestu, a ni Strong ni Dikson ne povedoše se za gomilom. Njih trojica napokon ostadoše sami - Hariman možda najsamotniji, jer ne beše svestan da su ona druga dvojica pokraj njega. Držao je pogled usmeren put neba.

Strong ga je neko vreme netremice posmatrao, a onda se odjednom šapatom obrati Diksonu. "Čitaš li Bibliju?"

"Ponekad."

"Mora da je Mojsije ovako izgledao kada je posmatrao Obećanu zemlju."

Hariman najzad spusti pogled i ugleda ih. "Šta, momci, još ste tu?" upita on. "Hajdemo, sada... Puno posla je pred nama."

Sadržaj

TOK ŽIVOTA

PUTEVI SE MORAJU KRETATI

DO 'PUCANJA' MOŽE DOĆI

ČOVEK KOJI JE PRODAO MESEC